

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ШЕРЕМЕТ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК: 338.43:338.439:332.1:330.43

**ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ
КЛАСТЕРНО-ПЛАТФОРМЕНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ
БЕЗПЕКИ АГРОПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 051 – Економіка

Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 О.В. Шеремет

Науковий керівник – Андрощук Ілона Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент.

Кропивницький – 2026

АНОТАЦІЯ

Шеремет О.В. Формування організаційно-економічної моделі кластерно-платформеного забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств.

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка. Центральноукраїнський національний технічний університет, 2026.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретико-методологічних засад і розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування кластерних платформ як драйверів мікрорівневої стійкості продовольчої безпеки агропідприємств в умовах сучасних соціально-економічних викликів та воєнних ризиків.

На основі системного аналізу сучасної наукової думки розкрито економічну сутність продовольчої безпеки як багаторівневої категорії, що охоплює макро-, мезо- та мікрорівні функціонування продовольчих систем. Доведено, що в сучасних умовах ключового значення набуває саме мікрорівень, оскільки стійкість окремих агропідприємств визначає здатність національної продовольчої системи забезпечувати безперервність виробництва, стабільність постачання та адаптацію до кризових явищ. Обґрунтовано доцільність переходу від традиційного трактування продовольчої безпеки як стану забезпеченості продовольством до її розуміння як динамічної характеристики, що формується під впливом фінансових, виробничих, логістичних, інституційних та інноваційних факторів.

Систематизовано підходи до еволюції поняття кластеризації аграрного сектору, як результат, встановлено закономірності трансформації класичних територіальних кластерів у сучасні платформні моделі співпраці. Доведено, що розвиток цифрових технологій, мережевої взаємодії та інституційних механізмів координації спричинив формування кластерних платформ як відкритих багатосуб'єктних екосистем, здатних забезпечувати ефективний обмін ресурсами, знаннями, технологіями та інформацією. Обґрунтовано, що платформна модель взаємодії дозволяє істотно знизити трансакційні витрати,

підвищити доступність інфраструктурних і фінансових ресурсів, зміцнити адаптивність підприємств та забезпечити їхню стійкість до зовнішніх шоків.

Удосконалено методологічні підходи до оцінювання впливу кластерних платформ на забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств. Запропоновано комплексний підхід, який інтегрує положення теорії трансакційних витрат, ресурсно-орієнтованої концепції, теорії динамічних здібностей, мережевої економіки та концепції резильєнтності. Визначено, що методологічною основою дисертаційного дослідження виступає поєднання системного, інституційного, економетричного та платформного підходів, що забезпечує комплексне дослідження механізмів формування мікрорівневої стійкості агропідприємств.

Проведено комплексний аналіз сучасного стану аграрного сектору України та визначено основні виклики забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. Доведено, що найбільш значущими чинниками зниження стійкості агропідприємств є порушення логістичних ланцюгів, нестабільність ринків збуту, обмеженість доступу до фінансових ресурсів, руйнування виробничої інфраструктури та високий рівень невизначеності зовнішнього середовища. Встановлено, що традиційні механізми державної підтримки не забезпечують належного рівня адаптивності аграрних підприємств, що обумовлює необхідність розвитку кластерних платформ як сучасної форми кооперації.

Здійснено ідентифікацію та типологізацію існуючих кластерних ініціатив у сільському господарстві України, визначено їхні функціональні особливості, географічну локалізацію та рівень ефективності. Встановлено, що сучасні кластерні об'єднання характеризуються поступовим переходом від виробничої кооперації до інтегрованих платформних екосистем, які забезпечують взаємодію виробників, переробних підприємств, наукових установ, логістичних операторів, фінансових організацій та органів державної влади. Доведено, що ефективність кластерної взаємодії визначається рівнем розвитку цифрової інфраструктури,

інституційного забезпечення, інноваційної активності та якості управління платформними процесами.

Розроблено економетричний інструментарій оцінювання впливу участі агропідприємств у кластерних платформах на рівень їхньої мікрорівневої стійкості. Побудовано економетричну модель, яка дозволяє кількісно визначати взаємозв'язок між інтенсивністю кластерної взаємодії та змінами фінансових, виробничих, соціальних і логістичних показників діяльності підприємств. На основі результатів економетричного аналізу ідентифіковано ключові чинники формування кластерного ефекту та доведено позитивний вплив інтеграції підприємств до кластерних платформ на підвищення їхньої адаптивності, конкурентоспроможності та стійкості в умовах кризових явищ. Запропоновано авторську концептуальну модель Cluster Resilience Framework (CRF), яка інтегрує фінансову, виробничу, логістичну, цифрову, інноваційну та інституційну складові мікрорівневої стійкості агропідприємств. На відміну від існуючих підходів, запропонована модель забезпечує комплексне оцінювання здатності підприємств адаптуватися до зовнішніх шоків шляхом використання можливостей платформної взаємодії. Доведено, що практична реалізація моделі дозволяє своєчасно виявляти критичні фактори ризику, оцінювати рівень стійкості підприємств та формувати обґрунтовані управлінські рішення щодо її підвищення. Розроблено методичний підхід до кількісного вимірювання кластерного ефекту, який ґрунтується на використанні інтегральних показників та результатів економетричного моделювання. Запропонований підхід забезпечує можливість порівняльного оцінювання агропідприємств за рівнем ефективності участі у кластерних платформах, визначення динаміки змін їхньої стійкості та формування рейтингів ефективності функціонування кластерних екосистем.

Обґрунтовано концептуальні засади державної політики підтримки кластерних платформ у системі забезпечення продовольчої безпеки України. Запропоновано комплекс організаційних, економічних, цифрових та інституційних інструментів, спрямованих на стимулювання розвитку кластерних платформ, удосконалення механізмів кооперації між учасниками

агропродовольчих ланцюгів створення вартості, підвищення інноваційної активності та зміцнення стійкості аграрного сектору. Доведено, що реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме формуванню сучасної моделі розвитку аграрного виробництва, орієнтованої на забезпечення довгострокової продовольчої безпеки, підвищення конкурентоспроможності агропідприємств та ефективне функціонування кластерних платформ в умовах післявоєнного відновлення України.

Ключові слова: продовольча безпека, аграрні підприємства, мікрорівнева стійкість, кластерні платформи, кластеризація, економетричне моделювання, цифровізація, платформні екосистеми, адаптивність, інституційне середовище.

ANNOTATION

Sheremet, O. Development of an Organizational and Economic Model for Cluster and Platform Based Food Security Support for Agricultural Enterprises. Qualification scientific work in the form of a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 051– Economics. Central Ukrainian National Technical University, 2026.

This dissertation is devoted to substantiating the theoretical and methodological foundations and developing scientific and practical recommendations for the formation of cluster platforms as drivers of micro-level food security for agricultural enterprises in the context of contemporary socio-economic challenges and military risks.

Based on a systematic analysis of contemporary scientific thought, the economic essence of food security is revealed as a multi-level category encompassing the macro-, meso- and micro-levels of food system functioning. It is demonstrated that, in the current context, the micro-level is of key importance, as the resilience of individual agricultural enterprises determines the national food system's ability to ensure continuity of production, stability of supply and adaptation to crisis situations. The paper justifies the need to move away from the traditional interpretation of food security as a state of food sufficiency towards understanding it as a dynamic

characteristic shaped by financial, production, logistical, institutional and innovative factors.

Approaches to the evolution of the concept of clustering in the agricultural sector have been systematised; as a result, patterns have been identified in the transformation of classical territorial clusters into modern platform-based models of cooperation. It has been demonstrated that the development of digital technologies, networked interaction and institutional coordination mechanisms has led to the formation of cluster platforms as open, multi-stakeholder ecosystems capable of ensuring the effective exchange of resources, knowledge, technologies and information. It has been demonstrated that the platform model of interaction enables a significant reduction in transaction costs, improves access to infrastructure and financial resources, strengthens the adaptability of enterprises and ensures their resilience to external shocks.

Methodological approaches to assessing the impact of cluster platforms on ensuring the food security of agricultural enterprises have been refined. A comprehensive approach has been proposed, integrating the principles of transaction cost theory, the resource-based view, the theory of dynamic capabilities, the network economy and the concept of resilience. It has been established that the methodological basis of the dissertation research is a combination of systemic, institutional, econometric and platform-based approaches, which ensures a comprehensive study of the mechanisms underlying the formation of micro-level resilience in agricultural enterprises.

A comprehensive analysis of the current state of Ukraine's agricultural sector has been carried out, and the main challenges to ensuring food security under martial law have been identified. It has been demonstrated that the most significant factors undermining the resilience of agricultural enterprises are disruptions to logistics chains, instability in sales markets, limited access to financial resources, the destruction of production infrastructure and a high level of uncertainty in the external environment. It has been established that traditional mechanisms of state support do not ensure an adequate level of adaptability for agricultural enterprises, which necessitates the development of cluster platforms as a modern form of cooperation.

Existing cluster initiatives in Ukraine's agricultural sector have been identified and categorised, and their functional characteristics, geographical location and level of effectiveness have been determined. It has been established that modern cluster associations are characterised by a gradual transition from production-based cooperation to integrated platform ecosystems, which facilitate interaction between producers, processing enterprises, research institutions, logistics operators, financial organisations and public authorities. It has been demonstrated that the effectiveness of cluster interaction is determined by the level of development of digital infrastructure, institutional support, innovative activity and the quality of management of platform processes.

An econometric toolkit has been developed to assess the impact of agricultural enterprises' participation in cluster platforms on their micro-level resilience. An econometric model has been constructed that enables the quantitative determination of the relationship between the intensity of cluster interaction and changes in the financial, production, social and logistical performance indicators of enterprises. Based on the results of the econometric analysis, key factors in the formation of the cluster effect have been identified, and the positive impact of enterprises' integration into cluster platforms on enhancing their adaptability, competitiveness and resilience in times of crisis has been demonstrated. The authors propose a conceptual model, the Cluster Resilience Framework (CRF), which integrates the financial, production, logistical, digital, innovative and institutional components of micro-level resilience in agricultural enterprises. Unlike existing approaches, the proposed model provides a comprehensive assessment of enterprises' ability to adapt to external shocks by utilising the opportunities offered by platform-based interaction. It has been demonstrated that the practical implementation of the model enables the timely identification of critical risk factors, the assessment of enterprises' resilience levels, and the formulation of well-founded management decisions aimed at enhancing resilience. A methodological approach to the quantitative measurement of the cluster effect has been developed, based on the use of composite indicators and the results of econometric modelling. The proposed approach enables a comparative assessment of

agribusinesses in terms of the effectiveness of their participation in cluster platforms, the identification of trends in changes to their sustainability, and the creation of performance rankings for cluster ecosystems.

The conceptual foundations of state policy to support cluster platforms within Ukraine's food security system have been substantiated. A set of organisational, economic, digital and institutional tools is proposed, aimed at stimulating the development of cluster platforms, improving cooperation mechanisms between participants in agri-food value chains, increasing innovation activity and strengthening the resilience of the agricultural sector. It has been demonstrated that the implementation of the proposed recommendations will contribute to the formation of a modern model for the development of agricultural production, focused on ensuring long-term food security, enhancing the competitiveness of agricultural enterprises and the effective functioning of cluster platforms in the context of Ukraine's post-war recovery.

Keywords: food security, agricultural enterprises, micro-level resilience, cluster platforms, clustering, econometric modelling, digitalisation, platform ecosystems, adaptability, institutional environment.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. **Шеремет О.В.** Концептуальна модель впливу кластерних платформ на мікрорівневу стійкість агропідприємств в контексті забезпечення продовольчої безпеки. *Академічні візії*, 50, 2025. DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.19694825> (заг. обсяг 0,71 друк. арк., особисто автору належить 0,71 друк. арк.).

2. **Шеремет, О.** (2026). Еволюція кластерних моделей в аграрному секторі: теоретичні засади та роль платформних екосистем у забезпеченні стійкості підприємств. *Економіка та суспільство*, (85). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-50> (заг. обсяг 0,6 друк. арк., особисто автору належить 0,6 друк. арк.).

3. Androshchuk, I., & **Sheremet, O.** (2026). Clusters and digital platforms as resilience mechanisms for food security of ukrainian agribusinesses: firm-and region-level econometric evidence. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 1(19), 464-474. Retrieved із <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/752> (заг. обсяг 1,03 друк. арк., особисто автору належить 0,68 друк. арк.).

4. І. О. Андрощук, **О. В. Шеремет**, Р. В. Стоноженко, Т. І. Грінка, Я. А. Попович. Цифровізація управління аграрними підприємствами в умовах VUCA в контексті забезпечення продовольчої безпеки. № 4 (2026): *Ефективна економіка* <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/10112> (заг. обсяг 0,66 друк. арк., особисто автору належить 0,56 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. **Шеремет О.В.** Кластерна модель забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств. Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 08 груд. 2022 р. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13541>

6. **Шеремет О.В.** Концепція кластеризації в аграрному секторі. Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії. Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 07-08 лист. 2024 р. / М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. — Кропивницький: ЦНТУ, 2024. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/14957>.

7. **О. Шеремет.** AgTech-технології: можливості для розвитку агробізнесу. LVI науково-технічна конференція викладачів, аспірантів та співробітників ЦНТУ. 24-25 квітня 2025 року. <https://kntu.kr.ua/file/content/18691/zaproshennia-i-prohrama-2025.pdf>

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень.....	12
ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНИХ ПЛАТФОРМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ.....	23
1.1. Теоретичні підходи до сутності продовольчої безпеки на макро-, мезо- та мікрорівнях.....	23
1.2. Еволюція концепції кластеризації в аграрному секторі та роль платформних моделей співпраці	30
1.3. Взаємозв'язок кластерних платформ і мікрорівневої стійкості агropідприємств: концептуальна модель.....	44
1.4. Методологічні підходи до оцінювання впливу кластерних платформ на продовольчу безпеку підприємств	58
Висновки до розділу 1.....	66
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ І ЕКОНОМЕТРИЧНА ОЦІНКА ВПЛИВУ КЛАСТЕРНИХ ПЛАТФОРМ НА СТІЙКІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВ	69
2.1. Оцінка сучасного стану аграрного сектору України та викликів продовольчої безпеки	69
2.2. Ідентифікація кластерних ініціатив і платформ у сільському господарстві: типологія, географія, ефективність	85
2.3 Побудова економетричної моделі впливу участі в кластері на фінансову, виробничу й соціальну стійкість підприємства.....	96
2.4 Інтерпретація результатів економетричного аналізу та визначення ключових факторів кластерного ефекту	126
Висновки до розділу 2.....	153
РОЗДІЛ 3 АВТОРСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ КЛАСТЕРНИХ ПЛАТФОРМ ЯК ДРАЙВЕРІВ МІКРОРІВНЕВОЇ СТІЙКОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ.....	155

3.1. Розробка авторської моделі «Cluster Resilience Framework» (CRF) для агропідприємств	155
3.2. Розробка методичного підходу до кількісного вимірювання “кластерного ефекту”	179
3.3. Концептуальні засади політики підтримки кластерних платформ у системі продовольчої безпеки України	194
Висновки до розділу 3	203
ВИСНОВКИ	206
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	210
ДОДАТКИ	227

Перелік умовних позначень

CRF – Cluster Resilience Framework;

IFPRI – International Food Policy Research Institute (Міжнародний дослідницький інститут продовольчої політики);

FAO – Food and Agriculture Organization of the United Nations (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН);

SDG – Sustainable Development Goals (Цілі сталого розвитку);

OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development (Організація економічного співробітництва та розвитку);

SDG 2 – Goal 2 «Zero Hunger» (ЦСР 2 «Подолання голоду»);

APD – Німецько-український агрополітичний діалог;

RDNA – Rapid Damage and Needs Assessment (Швидка оцінка завданої шкоди та потреб);

UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development (Конференція ООН з торгівлі та розвитку).

ВСТУП

Актуальність теми. Для України проблема забезпечення продовольчої безпеки має особливу гостроту, оскільки аграрний сектор функціонує в умовах воєнних ризиків, порушених логістичних маршрутів, зростання виробничих витрат і обмеженого доступу до фінансових ресурсів. За таких обставин традиційні форми кооперації, економічної взаємодії та державної підтримки не забезпечують достатнього рівня адаптивності агропідприємств, що зумовлює потребу в нових організаційно-економічних рішеннях, одним із яких є кластерні форми господарювання.

Науковим підґрунтям дисертації є праці відомих українських та закордонних вчених, зокрема І. Андрушук [1; 68-72], Б. Данилишина [2], Р. Жовновач [92], О. Гафурової [81], Т. Дудар [87], С. Фрунзи [136], Т. Рябоволик [73], К.С. Жадька [89], І. Приходька [96], К. Барет (Barrett) [4], М. Делгадо, М. Портера, С. Штерна (Delgado, Porter, Stern) [8], М. Чепелієва, М. Малишевської, М. Перейри (Chepeliev, Maliszewska, Pereira) [6], К. Бене (Béné) [5] та ін.

У сучасній економічній науці продовольча безпека розглядається як багаторівнева система, важливою складовою якої є мікрорівень функціонування агропідприємств. Агропідприємства є основною ланкою цієї системи, оскільки забезпечують виробництво продукції, логістичні процеси та функціонування продовольчих ринків. Здатність підтримувати стабільний режим роботи має велике значення для обсягу виробництва та ефективності всієї продовольчої системи. Саме за таких умов категорія стійкості набуває визначального значення. При цьому йдеться не лише про фінансові результати діяльності підприємства, а насамперед про його здатність підтримувати потенціал виробництва, забезпечувати доступ до ресурсів, залишатися на ринку та реагувати на зміни в навколишньому середовищі. У довгостроковій перспективі стійкість набуває визначального значення для забезпечення продовольчої безпеки.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває для України, де небезпека в аграрному секторі значно зростає через військові дії, порушення логістичних ланцюгів, зростання витрат і обмежений доступ до фінансових ресурсів. Традиційні методи співпраці та державної підтримки не забезпечують достатнього рівня адаптивності підприємств в умовах, що вимагає нових організаційних і фінансових рішень.

Перспективним напрямом забезпечення мікрорівневої стійкості агропідприємств є розвиток кластерних платформ. На відміну від традиційних кластерів, вони поєднують територіальну близькість із мережевою та платформною взаємодією. Підприємства можуть отримати доступ до спільних ресурсів, інфраструктури, ринків та інформації за допомогою кластерних платформ. Це зменшує трансакційні витрати, забезпечує ефективність використання ресурсів та стійкість агропідприємств.

Попри значне зростання уваги до проблем кластеризації аграрного сектору, низка питань залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, бракує кількісного вимірювання впливу кластерних платформ на мікрорівневу стійкість підприємств. Відсутність чітких економетричних інструментів ускладнює оцінювання кластерного ефекту та його впливу на забезпечення продовольчої безпеки.

Таким чином, необхідно створити методологічний підхід, який дозволить оцінити вплив кластерних платформ на діяльність агропідприємств і теоретично обґрунтувати їх значення. Крім того, актуальною є розробка практичних рекомендацій щодо інтеграції таких платформ у систему державної політики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно з планом науково-дослідних робіт кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності ЦНТУ за темами: «Формування та розвиток інноваційних кластерів на регіональному рівні» (№0117U001296), в ході виконання якої автором розроблено авторську модель Cluster Resilience Framework (CRF), що інтегрує фінансову, виробничу, логістичну, цифрову, інноваційну та інституційну складові мікрорівневої

стійкості агропідприємств, яка є інноваційним підходом до формування кластерних платформ у системі продовольчої безпеки України. У рамках госпдогвірної науково-дослідної роботи «Стійкість продовольчої безпеки на рівні агропідприємства під час багатофакторних шоків» (№ 0125U004077) внеском автора стали розроблені науково-практичні рекомендації зі зміцнення стійкості аграрних підприємств та дорожню карту з визначеними пріоритетами.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних основ і методологічних положень щодо забезпечення мікрорівневої стійкості підприємств в аграрному секторі на основі формування та функціонування кластерних платформ. У межах дослідження також передбачається оцінити, як кластерні платформи впливають на стійкість аграрних підприємств і їхню здатність працювати в умовах продовольчих викликів. Для цього пропонується вибудувати власне бачення механізму функціонування таких платформ, застосувати кількісні методи аналізу для оцінки отриманих результатів та окреслити напрями підтримки кластерних платформ у системі продовольчої безпеки України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- проаналізувати підходи до трактування продовольчої безпеки з урахуванням макро-, мезо- та мікрорівнів її формування;
- простежити еволюцію кластерної концепції в аграрному секторі;
- обґрунтувати взаємозв'язок між функціонуванням кластерних платформ і рівнем мікрорівневої стійкості агропідприємств;
- систематизувати методологічні підходи до оцінювання впливу кластерних платформ;
- проаналізувати сучасний стан аграрного сектору України;
- здійснити ідентифікацію та класифікацію кластерних ініціатив у сільському господарстві;
- побудувати економетричну модель, що дозволяє оцінити вплив участі агропідприємств у кластерних платформах;
- надати результати економетричного аналізу з метою визначення

ключових чинників формування кластерного ефекту;

- розробити авторську модель «Cluster Resilience Framework», яка буде спрямована на оцінювання та підвищення стійкості агропідприємств;

- сформулювати концептуальні засади політики підтримки кластерних платформ.

Об’єкт дослідження є процеси формування та функціонування мікрорівневої стійкості агропідприємств у системі забезпечення продовольчої безпеки.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методологічних, економетричних і практичних підходів до використання кластерних платформ як інструменту підвищення мікрорівневої стійкості агропідприємств та посилення продовольчої безпеки.

Методи дослідження. Розв’язання поставлених завдань здійснено на основі застосування загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: діалектичного пізнання, аналізу і синтезу – для розкриття економічної сутності продовольчої безпеки та обґрунтування місця мікрорівневої стійкості агропідприємств у системі її забезпечення (п. 1.1); компаративного аналізу, історико-логічного та еволюційного підходів – для систематизації наукових концепцій кластеризації аграрного сектору, дослідження трансформації традиційних кластерів у платформні екосистеми та визначення їх ролі у забезпеченні продовольчої безпеки (п. 1.2); системного, інституційного та ресурсного підходів – для обґрунтування методологічних засад дослідження кластерних платформ і механізмів формування мікрорівневої стійкості агропідприємств (п. 1.3); економіко-статистичного аналізу, методу порівняння, групування та узагальнення – для проведення оцінки сучасного стану аграрного сектору України, визначення основних викликів забезпечення продовольчої безпеки та аналізу факторів стійкості агропідприємств в умовах воєнного стану (п. 2.1); кластерного аналізу та типологізації – для ідентифікації, класифікації та оцінювання функціональних особливостей кластерних ініціатив у сільському господарстві України (п. 2.2); економетричного моделювання, кореляційно-

регресійного аналізу, перевірки статистичних гіпотез і побудови інтегральних показників – для оцінки впливу участі агропідприємств у кластерних платформах на рівень їх мікрорівневої стійкості та визначення ключових чинників формування кластерного ефекту (п. 2.3); абстрактно-логічного моделювання та структурно-функціонального підходу – при розробці концептуальної моделі Cluster Resilience Framework (CRF) (п. 3.1); інтегрального оцінювання, логічного узагальнення та сценарного моделювання – для формування методичного підходу до кількісного вимірювання кластерного ефекту та прогнозування результативності функціонування кластерних платформ (п. 3.2); програмно-цільового та системного підходів – для обґрунтування концептуальних засад державної політики підтримки кластерних платформ у системі забезпечення продовольчої безпеки України (п. 3.3).

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові акти чинного законодавства України, документи міжнародних організацій (ФАО, Міжнародний дослідницький інститут продовольчої політики, Світового банку, ООН), дані Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, матеріали експертних оцінок та результати власних соціологічних розвідок автора, а також матеріали діяльності агропідприємств (в тому числі фінансова звітність), кластерних ініціатив та регіональних інституцій розвитку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних і методичних засад дослідження кластерних платформ як драйверів мікрорівневої стійкості агропідприємств, розробленні комплексного інструментарію оцінювання їх впливу на забезпечення продовольчої безпеки та обґрунтуванні механізмів формування державної політики підтримки кластерного розвитку в умовах сучасних безпекових викликів:

вперше:

- розроблено авторську модель «Cluster Resilience Framework (CRF)», яка інтегрує фінансову, виробничу, логістичну, цифрову, інноваційну та інституційну складові мікрорівневої стійкості агропідприємств. На відміну від існуючих

підходів, модель враховує взаємозв'язок між рівнем кластерної взаємодії, економічними результатами діяльності підприємств та їх здатністю адаптуватися до зовнішніх шоків, у тому числі воєнних ризиків, що забезпечує комплексне оцінювання внеску кластерних платформ у зміцнення продовольчої безпеки;

- запропоновано комплексний методичний підхід до кількісного оцінювання кластерного ефекту, який поєднує кореляційно-регресійний аналіз, інтегральне оцінювання, перевірку статистичних гіпотез, оцінювання якості економетричних моделей (R^2 , Adjusted R^2 , F-критерій, t-статистика, коефіцієнти VIF, критерій Дарбіна-Уотсона), експертне оцінювання та сценарне моделювання, що дозволяє кількісно визначати вплив рівня кластеризації на рентабельність, продуктивність праці, обсяги реалізації продукції, інноваційну активність та рівень стійкості агропідприємств;

удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання мікрорівневої продовольчої безпеки, який, на відміну від існуючих, базується на інтеграції показників фінансової, виробничої, логістичної, цифрової, інноваційної та інституційної стійкості агропідприємств, що дозволяє перейти від статичного оцінювання продовольчої безпеки до аналізу її адаптивності в умовах нестабільного зовнішнього середовища;

методичні підходи до прогнозування результативності функціонування кластерних платформ, які ґрунтуються на сценарному аналізі залежно від рівня воєнних ризиків і дають можливість прогнозувати зміни інтегрального індексу стійкості, оцінювати ефективність кластерної взаємодії та визначати найбільш доцільні управлінські рішення за різних сценаріїв розвитку безпекової ситуації;

- науково-методичний підхід до апробації моделей оцінювання мікрорівневої стійкості агропідприємств, який передбачає тестування авторської моделі на прикладі регіонів України з різним рівнем розвитку кластерних ініціатив та забезпечує перевірку її універсальності й можливості практичного застосування в різних соціально-економічних умовах;

дістали подальшого розвитку:

– теоретичні положення щодо економічної сутності категорії «кластерна платформа», яку, на відміну від існуючих підходів, визначено як багаторівневу систему координації взаємодії суб'єктів агропродовольчого сектору, що поєднує виробничі, логістичні, цифрові, інноваційні та інституційні механізми співпраці. На відміну від традиційного кластера, мережевої структури, екосистеми та кооперативної форми взаємодії, кластерна платформа характеризується інтегрованим цифровим середовищем управління, постійною координацією учасників та спрямованістю на підвищення мікрорівневої стійкості агропідприємств;

– теоретичні положення щодо ролі кластерних платформ у забезпеченні мікрорівневої стійкості агропідприємств, які обґрунтовують механізми зниження трансакційних витрат, підвищення ресурсної доступності, розвитку інноваційної взаємодії, цифрової трансформації та формування адаптивності підприємств до економічних і воєнних ризиків;

– концептуальні засади формування державної політики підтримки кластерних платформ, що базуються на поєднанні економічних, інституційних, цифрових та організаційних інструментів, враховують сценарії розвитку безпекової ситуації та орієнтовані на зміцнення стійкості агропідприємств, розвиток регіональних кластерних ініціатив і забезпечення продовольчої безпеки України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх застосування для обґрунтування управлінських та стратегічних рішень у сфері розвитку аграрного сектору. Запропоновані у роботі підходи можуть бути використані при розробленні програм підтримки кластерних платформ, формуванні регіональних стратегій розвитку аграрного виробництва та вдосконаленні інструментів забезпечення продовольчої безпеки.

Розроблена методика кількісного вимірювання кластерного ефекту дозволяє оцінювати рівень впливу кластерної взаємодії на діяльність агропідприємств, здійснювати їх порівняльний аналіз та визначати групи

підприємств за рівнем стійкості, що створює практичну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень як на рівні окремих підприємств, так і на рівні галузевої політики.

Отримані результати можуть бути використані агропідприємствами для підвищення ефективності діяльності, оптимізації ресурсного забезпечення та зниження ризиків, а також органами державної влади при формуванні політики підтримки кластерних ініціатив у системі продовольчої безпеки України.

Методичні розробки автора знайшли застосування у практичній діяльності:

- Ф(С)Г «ЧЕРЕВАЧ» в процесі удосконалення системи стратегічного та операційного управління підприємством; підвищення обґрунтованості управлінських рішень на основі комплексного оцінювання факторів стійкості; забезпечення більш ефективного використання матеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів; мінімізації негативного впливу виробничих, логістичних та ринкових ризиків; посилення інтеграції підприємства у сучасні коопераційні та кластерні форми взаємодії; створення передумов для підвищення економічної ефективності діяльності, зміцнення конкурентних переваг та забезпечення довгострокової продовольчої й економічної стійкості підприємства (довідка №56/01-24 від 20.11.2025 р.).

- установи «Агенція регіонального розвитку Кіровоградської області» в процесі підготовки практичних рекомендацій щодо формування кластерно-платформеної взаємодії агропідприємств, спрямованої на підвищення їх стійкості, конкурентоспроможності та зміцнення продовольчої безпеки регіону (довідка №56/01-24 від 23.12.2025 р.);

- Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації у підготовці заходів щодо реалізації регіональної аграрної політики, розвитку кластерних ініціатив, підвищення конкурентоспроможності агропідприємств та зміцнення продовольчої безпеки області з урахуванням запропонованих автором організаційно-економічних механізмів кластерно-платформеної взаємодії (довідка №126/1/08 від 24.06.2026 р.).

Окремі результати дослідження запроваджено у навчальний процес Центральноукраїнського національного технічного університету під час викладання дисциплін «Mechanism for regulating the innovative development of the national economy on the basis of sustainability», «Державне регулювання економіки» та ін. (довідка № 08-19/14-54 від 07.01.2026).

Особистий внесок здобувача. Особистий внесок здобувача полягає у самостійному виконанні дисертаційного дослідження, постановці наукової проблеми, формулюванні мети та завдань роботи, а також у розробці теоретичних і методичних положень.

Автором самостійно обґрунтовано концептуальні підходи до дослідження ролі кластерних платформ у забезпеченні мікрорівневої стійкості агропідприємств, розроблено авторську модель «Cluster Resilience Framework», а також запропоновано методичний підхід до кількісного вимірювання кластерного ефекту.

Усі аналітичні розрахунки, економетричні оцінки, узагальнення результатів та сформульовані висновки виконані автором особисто. Практичні рекомендації щодо формування політики підтримки кластерних платформ також є результатом самостійної роботи здобувача. У спільних публікаціях використано лише ті положення та ідеї, що є безпосереднім доробком автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися та обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» (м. Кропивницький, 08 груд. 2022), «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» (м. Кропивницький, 7-08 лист 2024 р.), «LVI науково-технічна конференція викладачів, аспірантів та співробітників ЦНТУ» (м. Кропивницький, 24-25 квітня 2025 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 7 наукових праць, серед них 4 статті – у фахових наукових виданнях України, 3 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 381 сторінки, з яких основний текст викладено на 226 сторінках. Робота містить 7 рисунків та 40 таблиць. Список використаних джерел із 136 найменувань займає 17 сторінок; додатки розміщено на 155 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНИХ ПЛАТФОРМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Теоретичні підходи до сутності продовольчої безпеки на макро-, мезо- та мікрорівнях.

У сучасних умовах поняття продовольчої безпеки суттєво трансформувалося. Якщо раніше дана дефініція зводилася переважно до забезпечення населення достатньою кількістю продовольства, то сьогодні розглядається як складна багаторівнева категорія, що охоплює економічні, соціальні та інституційні аспекти розвитку суспільства. Така еволюція пов'язана із зростанням нестабільності у світовій економіці, кліматичними змінами, логістичними кризами та геополітичними ризиками

У період 2015–2025 років підходи до трактування продовольчої безпеки значно розширилися. Основна увага змістилася від простого аналізу обсягів виробництва до дослідження доступності продовольства, його якості, стабільності постачання та здатності продовольчих систем адаптуватися до зовнішніх шоків. Це означає, що продовольча безпека більше не може розглядатися як статичний стан. Вона виступає динамічною характеристикою функціонування економічної системи

Емпіричні дані підтверджують складність цієї проблеми. За оцінками міжнародних організацій, у світі значна частина населення продовжує стикатися з різними формами продовольчої незахищеності [5]. Це свідчить про те, що навіть за наявності достатніх обсягів виробництва проблема не вирішується автоматично. Вона залежить від доходів населення, доступу до ресурсів, ефективності інфраструктури та якості інституційного середовища.

У науковій літературі сформувалося кілька ключових підходів до розуміння дефініції продовольчої безпеки. Найбільш поширеним є підхід, який базується на

чотирьох взаємопов'язаних компонентах. До них відносять наявність продовольства, економічну та фізичну доступність, якість і безпечність харчування, а також стабільність забезпечення у часі [66]. Цей підхід широко використовується міжнародними організаціями та дозволяє комплексно оцінювати стан продовольчих систем. Разом з тим, обмеження такого підходу полягає у його високій складності та значній залежності від доступності даних. Крім того, даний підхід не завжди дозволяє чітко визначити причинно-наслідкові зв'язки між окремими факторами.

Важливе місце займає також підхід, пов'язаний із теорією доступу до продовольства. У його межах основна увага приділяється не стільки виробництву, скільки можливості населення отримувати продовольство через доходи, зайнятість та ринкові механізми [5]. Такий підхід дозволяє пояснити ситуації, коли навіть за достатнього виробництва частина населення залишається без доступу до якісного харчування.

Окремим напрямом досліджень є підхід, що базується на концепції стійкості. У цьому випадку продовольча безпека розглядається як здатність системи витримувати зовнішні шоки та відновлюватися після них [86]. Такий підхід є особливо актуальним у сучасних умовах, коли ризики мають системний і взаємопов'язаний характер.

У межах сучасної наукової дискусії все більшого значення набуває системний підхід, який передбачає розгляд продовольчої безпеки як результату функціонування всієї продовольчої системи, яка включає виробництво, переробку, логістику, торгівлю та споживання. У цьому контексті важливу роль відіграють інституційні механізми, поведінка споживачів та ринкові структури [37; 51].

З огляду на це, продовольчу безпеку доцільно розглядати як систему різних рівнів, яка характеризує здатність держави на макрорівні забезпечити продовольством населення, підтримувати стабільність ринків та проводити ефективну політику.

На мезорівні оцінюється, наскільки ефективно працюють регіональні продовольчі системи, інфраструктура та логістичні ланцюги. Агropідприємства відіграють важливу роль у виробництві товарів, формуванні пропозицій на ринку та підтримці безперервності постачання на мікрорівні.

У сучасних умовах саме мікрорівень дедалі більше визначає стійкість продовольчої системи в цілому. Це пов'язано з тим, що здатність продовольчої системи реагувати на нестабільність впливає на стійкість агропідприємств. Вся система забезпечення продовольством порушується, якщо підприємство не здатне адаптуватися [97]. У цьому контексті на мікрорівні предметом аналізу є не «продовольча безпека підприємства», а мікрорівнева стійкість агропідприємства як передумова продовольчої безпеки, яка включає підтримку виробництва, забезпечення доступу до ресурсів, виконання контрактів та дотримання стандартів якості.

Таким чином, сучасне трактування продовольчої безпеки потребує поєднання різних підходів. Особливу роль відіграє інтеграція концепції стійкості та платформних форм взаємодії, що створює передумови для подальшого дослідження кластерних платформ як інструменту підвищення мікрорівневої стійкості агропідприємств.

У 2015-2025 роках у вітчизняній науковій літературі застосовувалися вищезазначені підходи, адаптовані до специфіки країни [62; 77]. Водночас українські дослідження зосереджуються на конкретних ризиках, пов'язаних із структурою споживання, якістю продукції, регіональними диспропорціями та стійкістю аграрного сектору. Однак міжнародні методи повинні бути адаптовані до національних інституцій і статистики. Зокрема, В. Дудар підкреслює, що продовольча безпека складається з багатьох компонентів, і що компоненти повинні бути чітко розділені [88]. На відміну від цього, А. Даниленко пропонує індикатори для оцінки динаміки [97].

Розробка Методики розрахунку індикаторів продовольчої безпеки у 2025 році від Кабінету Міністрів України є важливим кроком у розвитку національної

стратегії, що вказує на бажання узгодити оцінювання та відповідати міжнародним рекомендаціям [46].

Згідно з науковою літературою, продовольчу безпеку слід розглядати як багаторівневу систему. Однак багаторівність продовольчої безпеки потребує чіткого визначення рівнів відповідальності та одиниць аналізу. Основними інструментами для вимірювання продовольчої безпеки на макро- і мезорівнях є доступність, цінова стабільність, фізична наявність продовольства та характеристики продовольчих систем. Агropідприємства, натомість, є центральною ланкою на мікрорівні, оскільки саме вони забезпечують виробництво й координацію ланцюгів створення вартості, контрактні зобов'язання, логістику, забезпечення якості та відтворення ресурсів. Отже, мікрорівнева продовольча безпека в цьому дослідженні розглядається не як «продовольча безпека підприємства» у буквальному сенсі споживання, а як стійкість підприємства до виконання продовольчих функцій, які забезпечують стабільність постачання та відтворення виробничого потенціалу.

Таким чином, категорія продовольчої безпеки може бути методологічно узгоджена з економетричною логікою даного дослідження. Мікрорівнева стійкість (сталість/резильєнтність) є реальним «містком» між підприємством і продовольчою безпекою, оскільки саме вона визначає здатність агropідприємства: (а) підтримувати безперервність виробництва під час шоків; (б) зберігати доступ до ресурсів і ринку; (в) виконувати контрактні зобов'язання; і (г) забезпечувати вимоги до якості та безпеки. Таким чином, мікрорівнева стійкість у дисертаційній роботі є механізмом, через який вплив кластерних платформ позначається на продовольчій безпеці [5; 17; 62; 114].

На макрорівні вона описує здатність держави та національної економіки забезпечувати населення продовольством у прийнятних якісних і цінових параметрах, підтримувати доступність для вразливих груп населення та запроваджувати правила, які прогнозують продовольчі ринки. У цьому контексті найважливішими є підходи FAO і Світового банку з фокусом на чотири виміри, а також глобальні моніторингові дані SDG 2, які в останні роки свідчать про

високий рівень глобальної незахищеності, незважаючи на технічний прогрес у виробництві [66; 77; 81; 83; 106; 107].

На мезорівні стійкість продовольчих ланцюгів визначає продовольчу безпеку. Саме цей рівень забезпечує доступ до логістики, інфраструктури зберігання та переробки, ринків збуту та послуг, які допомагають виробникам і споживачам. Дослідження регіональних аспектів в Україні показують, що структурні обмеження можуть підвищити вразливість у певних регіонах, навіть за відносно прийнятних національних показників [37; 40; 57; 81].

Отже, у наведеному дослідженні мікрорівнева стійкість в межах досягнення продовольчої безпеки розглядається як здатність підприємства виконувати продовольчі функції, які забезпечують стабільність постачання та відтворення виробничого потенціалу, а не як безпека підприємства щодо споживання [17; 26; 62; 121].

Мікрорівнева стійкість є основним каналом, через який вплив кластерних платформ трансформується у вплив на продовольчу безпеку, відповідно до економетричної логіки даного дослідження, яка підтримує це методологічне трактування. Саме тому в сучасній літературі зростає значення підходів до оцінювання стійкості, які пропонують оцінювати не тільки поточний стан, а й здатність витримувати багатофакторні шоки, що підтверджено дослідженнями Upton, Cissé та Barrett [62], а також науковим пошуком Béné [5] про методологічну коректність концепту резильєнтності.

В таблиці 1.1, вважаємо за доцільне, подати ключові наукові підходи до продовольчої безпеки у форматі: «підхід - ключова ідея - що вимірюємо – обмеження».

Аналіз даних, представлених у таблиці 1.1, свідчить про еволюцію наукових підходів до розуміння продовольчої безпеки від вузьких до комплексних і багаторівневих моделей [17; 37; 41; 66; 106].

Пропозиційний підхід, який зосереджується на фізичній наявності продовольства, є найбільш раннім. Його простота вимірювання та наявність чітких кількісних показників є його перевагою.

Порівняння підходів до сутності продовольчої безпеки

Підхід	Ключова ідея (що вважається «ядром» продовольчої безпеки)	Що вимірюємо (типіві індикатори/проксі)	Обмеження підходу
Пропозиційний підхід / «доступність їжі»	Продовольча безпека країни визначається як достатня фізична наявність продовольства в країні, яка складається з запасів, виробництва та імпорту.	Врожайність, обсяги імпорту та експорту, запаси, валовий випуск і калорійна пропозиція на душу населення	Наявність їжі не гарантує доступу для домогосподарств; недостатня кількість пропозиції не пояснює голод; і погано враховує ринкові збої та нерівність [52].
«Чотири виміри» - це доступність, доступність, використання та стабільність.	Продовольча безпека має багато аспектів, включаючи доступність, якість/засвоєння та стабільність у часі (шоки/сезонність).	Панелі індикаторів [46] складаються з чотирьох вимірів: доступність продуктів, ціни та витрати, різноманітність харчових продуктів, гігієна та здоров'я, індикатори уразливості та шоків.	Хоча метод має сильну концепцію, він вимагає великої кількості даних і іноді викликає складності в інтерпретації причинності [6] («що є причиною, а що наслідком»).
Ентайтлмент-підхід А. Сена	У більшості випадків проблема голоду є результатом втрати можливості отримати їжу через доходи, обмін або право, а не просто дефіциту продовольства.	Доходи та зарплати, ціни на їжу, умови обміну (умови торгівлі), працевлаштування, соціальні трансферти; показники доступу та вартості.	Сильне пояснення доступу, але слабше описує використання, якість харчових продуктів і системні виробничі та логістичні обмеження; складність вимірювання «прав доступу» у формалізованих метриках [108]
Підхід «життєзабезпечення» та вразливість (зсуви Максвелла)	зосереджується на життєзабезпеченні та стратегіях виживання, оскільки продовольча безпека – це не лише їжа; це сукупність ресурсів, активів і ризиків, якими керують люди та спільноти.	Активи домогосподарств, диверсифікація доходів, ризики та уразливості; часто комбіновані кількісно-якісні оцінки	має високу аналітику, але меншу стандартизованість метрик; важко порівнювати між країнами та регіонами; залежить від контекстних даних.
Підхід продовольчих систем	Продовольча безпека є результатом роботи всієї системи, яка складається з виробництва, переробки, логістики, торгівлі, споживання та інститутів, а також навколишнього середовища.	Показники ланцюга [6] доданої вартості включають логістичні втрати, потужності зберігання та переробки, інтеграцію ринку, концентрацію, «вузли», вуглецеві та водяні сліди та багато іншого.	Може бути надто широким через такі фактори, як ризик «все про все», складність розробки причинно-наслідкових моделей, велику кількість даних і обмеження системи.
Резильєнтність/стійкість (resilience framing)	Ключове – здатність витримувати шоки і швидко відновлювати функціонування (пандемії, війни, клімат), зберігаючи продовольчі функції.	Метрики стійкості: волатильність випуску/цін, диверсифікація, буферні запаси, безперервність постачання, стрес-тести, індикатори адаптації.	Часто не має єдиного стандарту вимірювання [88]; поняття може «розмитися»; потребує чіткої операціоналізації (що саме є шоком і що вважаємо відновленням).

Джерело: систематизовано автором на основі узагальнення наукової думки

Тим часом цей метод має велике обмеження, оскільки не враховує соціально-економічних відмінностей та нерівності доступу до продовольства між домогосподарствами. Це означає, що проблема продовольчої безпеки може залишитися невирішеною навіть для достатнього рівня виробництва [46; 41; 66; 106].

Подальший розвиток отримав підхід, що базується на чотирьох вимірах продовольчої безпеки. Його комплексність, оскільки він враховує якість, доступність, наявність і стабільність продуктів харчування, є ключовою перевагою підходу. Таким чином даний підхід дає змогу провести більш детальну оцінку стану продовольчих систем. Проте велика кількість показників і складність зв'язків між ними ускладнюють його практичне застосування [66; 77; 83; 106; 107].

Ентайтлмент-підхід акцентує увагу на тому, щоб продовольство було економічно доступним. Крім того, за умов достатнього виробництва, даний підхід дозволяє пояснити причини голоду, що має важливе значення для аналізу сучасних продовольчих криз. З іншого боку, цей метод меншою мірою враховує інфраструктурні та виробничі елементи, що робить його неприйнятним для комплексної оцінки продовольчої безпеки [108; 42; 112].

Підхід життєзабезпечення та вразливості розширює аналіз, додаючи фактори ризику, активності та стратегії домогосподарства, який поглиблює розуміння способів реагування на кризу. Однак досить складно використовувати даний підхід для порівняння між регіонами чи країнами через відсутність уніфікованих показників і залежність від контексту [20; 105; 112; 114].

Системний підхід до продовольчих систем є одним із найбільш сучасних, розглядаючи продовольчу безпеку як результат функціонування всієї системи створення вартості. Перевага даного підходу полягає у здатності враховувати взаємозв'язки між різними елементами системи. Водночас надмірна широта такого підходу ускладнює побудову чітких аналітичних моделей і потребує значного обсягу даних [37; 77; 87; 104; 106].

Ще одним підходом, який фокусує увагу на здатність системи адаптуватися до шоків та відновлюватися після них, є підхід резильєнтності або стійкості, який має особливе значення в наш час, після чого він дозволяє оцінювати як поточний стан, так і перспективи розвитку. Основними обмеженнями даного методу є складність операціоналізації показників і відсутність єдиного стандарту вимірювання [5; 10; 17; 62].

Як свідчить аналіз вищенаведених методів, застосування одного із підходів не може повністю охопити всі елементи продовольчої безпеки. Як наслідок, виникає потреба поступового переходу від вузьких моделей, орієнтованих на виробництво, до складних ідей, які враховують доступ, поведінкові фактори, інституційне середовище та адаптацію [17; 37; 40; 77; 106], що викликає потребу у застосуванні різних методів, які повинні бути об'єднані в комплексну систему для розкриття повної сутності продовольчої безпеки.

Отже, вважаємо, що мікрорівень, який є базовим елементом продовольчої системи та на якому формується реальна їх стійкість, виконує важливу роль у цьому процесі. Таким чином, подальші дослідження повинні зосередитися на дослідженні способів підвищення стійкості агропідприємств, особливо через розвиток кластерних платформ.

1.2. Еволюція концепції кластеризації в аграрному секторі та роль платформних моделей співпраці.

У сучасній економічній науці кластеризація розглядається не як ізольований інструмент регіонального розвитку, а як динамічний механізм координації економічних агентів, здатний підвищувати ефективність, інноваційність і стійкість секторів, що функціонують в умовах високої невизначеності. За останнє десятиліття, більшість продовольчих систем дедалі частіше стикаються з різноманітними шоками, пов'язаними із змінами клімату, логістичними обмеженнями, коливаннями цін, пандеміями та геополітичними

ризиками, а тому кластерний підхід стає все більш актуальним для аграрного сектору.

На основі теорії конкурентних переваг кластери пропонуються розглядати як географічна концентрація взаємопов'язаних підприємств, постачальників, послуг та установ, які конкурують та співпрацюють одночасно. Метод спочатку використовувався в промислових і високотехнологічних секторах, де агломерація досягалася за допомогою спеціалізації, обміну знаннями та зниження трансакційних витрат [46].

Для того, щоб обґрунтувати перехід від класичного кластерного підходу до ідеї «кластерних платформ», доцільно визначити теоретичні основи, які пояснюють, чому платформізація змінює економічну природу співпраці. З точки зору теорії трансакційних витрат кластерна платформа, перш за все, розглядається як інституційний механізм з метою зниження витрат, пов'язаних із пошуку контрагентів, переговорами, контролем якості та гарантією виконання контрактів [46].

Уперше сучасні підприємства стикаються із системним зниженням витрат у ланцюгу створення вартості, а також з «ефектом кількості» [51; 38; 65].

По-друге, ресурсно-орієнтований підхід стверджує, що кластерна платформа є середовищем доступу до комплементарних ресурсів, які окремо підприємство не може самостійно забезпечити виключно завдяки фінансовим ресурсам. Ці ресурси включають логістичну потужність, спільну інфраструктуру, фінансові інструменти, дорадчі та інноваційні послуги, дані та аналітику. Як результат, являють собою здатність підприємств підтримувати постійну конкурентну перевагу за допомогою поєднання ресурсів, а не окремих інвестицій. По-третє, у парадигмі динамічних здібностей кластерна платформа збільшує швидкість «виявлення-захоплення-переналаштування» (чутливість-захоплення-переналаштування) у відповідь на багатофакторні шоки, пов'язані з логікою, ринком та кліматом. Для аграрного сектору, вкрай важливим є факт постійних змін. Крім того, теорія платформних екосистем і мережевий підхід пояснюють, що вплив кооперації залежить від правил доступу, стандартів, рівня

управління та мережевих ефектів взаємодії [38; 44; 65; 117]. Ці всі компоненти складають екосистему та систему кластерів, яка гарантує стійкість ланцюга та окремих агропідприємств. Все більше науковців використовують кластерний підхід для пояснення особливостей сільського господарства. Розподіл ресурсів у середовищі, сезонність, природні фактори та значна роль дрібних і середніх виробників впливають на виробництво продовольства. Таким чином, перші аграрні кластери в основному були регіональними, зосередженими навколо логістичних вузлів, переробних підприємств або спеціалізованих зон виробництва певних культур [51; 52; 38; 53; 58].

В таблиці 1.2 відображено наукові підходи до формування та розвитку кластеризації в аграрному секторі [63].

Наукова думка про кластеризацію в сільському господарстві змінилася, як показує аналіз даних, наведених у таблиці 1.2. Сьогодні дослідження зосереджені на стійкість, адаптацію до ризиків та ефективність взаємодії між учасниками кластерів, тоді як попередні дослідження були зосереджені на підвищенні конкурентоспроможності підприємств.

М. Портер був першим, хто систематизував кластерний підхід, який сприймав кластер як об'єднання підприємств на певній території, які працюють разом і підтримують конкурентні переваги за рахунок географічної близькості, спеціалізації та співпраці. Цей метод був основою сучасної теорії кластерів. З іншого боку, М. Портер не брав до уваги цифрову взаємодію, яка сьогодні є важливою для розвитку аграрного сектору.

Роботи К. Кетелса сприяли розвитку кластерної теорії. Дослідник звернув увагу на якість взаємодії між підприємствами та їх місця розташування. Партнерські зв'язки, обмін інформацією, спільне використання ресурсів і координація діяльності набули реального значення. Саме ці аспекти послужили основою для створення сучасних кластерних платформ. У дослідженнях М. Дельгадо, М. Портера та С. Штерна вже розглядаються кластери як фактор економічної стійкості. Автори стверджують, що взаємодія підприємств позитивно впливає на їх конкурентоспроможність і здатність адаптуватися до

змін економічних умов. Це особливо важливо для аграрного сектора, який значною мірою залежить від зовнішніх впливів. Ці аспекти розширюють роботу К. Бене, К. Барретта, Дж. Аптона та Дж. Д. Сіссе через ідею резильєнтності.

Таблиця 1.2.

Наукові підходи до формування та розвитку кластеризації в аграрному секторі

Науковець	Концепція кластеризації в аграрному секторі	Ключовий внесок	Спрямованість дослідження
Портер М. [51; 52]	Кластер як джерело конкурентних переваг через географічну концентрацію	Обґрунтовано роль просторової близькості у зниженні витрат та стимулюванні інновацій	Конкуренто-спроможність регіонів і галузей
Кетелс К. [38; 39]	Кластер як мережа взаємопов'язаних суб'єктів	Розширено трактування кластера від територіальної концентрації до мережевої взаємодії	Інституційна та мережева економіка
Дельгадо М., Портер М., Стерн С. [8]	Кластери як фактор економічної стійкості	Доведено зв'язок між кластеризацією та здатністю економік адаптуватися до шоків	Стійкість і динаміка розвитку
Аптон Дж., Сіссе Дж., Барретт К. [62]	Кластерні взаємодії у контексті стійкості	Показано роль кооперації у зниженні вразливості суб'єктів агросектору	Резильєнтність і продовольча безпека
Бене К. [5]	Кластер як механізм підвищення резильєнтності систем	Сформульовано вимоги до операціоналізації стійкості в агропродовольчих системах	Системна стійкість
Котлер Ф. [41]	Кластери як середовище формування ринкової поведінки	Акцентовано роль маркетингових і поведінкових механізмів у кооперативних моделях	Соціально відповідальний маркетинг
Лупенко Ю.О. [121]	Аграрні кластери як інструмент структурної модернізації	Підкреслено значення кооперації для розвитку аграрного сектору України	Аграрна економіка України
Кузнєцова А.Я. [104; 105]	Кластеризація у контексті глобальної продовольчої безпеки	Обґрунтовано роль України у світових продовольчих ланцюгах	Глобальні аграрні ринки
Дудар Т.Г. [87; 88]	Кластери як елемент економічної безпеки	Розглянуто кластеризацію через призму продовольчої та економічної безпеки	Економічна безпека
Даниленко А.С. [83]	Кластеризація і система індикаторів розвитку	Запропоновано кількісні підходи до оцінювання ефектів кластерів	Оцінювання та індикатори
Гафурова О.В. [80; 81]	Інституційне забезпечення кластерів	Підкреслено роль правового та регуляторного середовища	Державне регулювання

Джерело: авторське узагальнення на основі аналізу наукових досліджень 2015–2025 років.

У центрі уваги перебуває здатність агропродовольчих систем протистояти кризам, швидко адаптуватися до нових умов і відновлювати свою роботу після негативних впливів. Такий підхід періодично пов'язує забезпечення продовольчої безпеки з розвитком кластерів.

Праці Ф. Котлера висвітлюють ще один аспект розвитку кластерів. Автор демонструє, що ефективність кластерної взаємодії залежить від механізмів маркетингу та виробничих процесів. Розвиток кластерів залежить від спільного просування продукції, формування бренду ринку, підвищення довіри споживачів і розвитку ринку.

Крім того українські науковці внесли значний внесок у розвиток кластерної теорії. Ю. Лупенко вважає кластеризацію одним із методів модернізації та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора. Тоді як А. Кузнецова вивчає, як кластери впливають на розвиток регіональної економіки та інтеграцію України до міжнародних продовольчих ринків.

Взаємозв'язок між кластеризацією та продовольчою безпекою є центральною темою дослідження Т. Дудар. Автор стверджує, що створення кластерів полегшує більш ефективне використання ресурсів, забезпечує економічну стійкість підприємств та забезпечує їх конкурентоспроможність.

А. Даниленко підкреслює, що кілька оцінок результативності кластерної взаємодії є життєво важливим для процесу прийняття рішень зі сторони керівництва.

О. Гафурова вивчає роль державного регулювання та інституційної підтримки розвитку кластерів. На її думку, ефективність кластерної взаємодії значною мірою залежить від якості законодавства, механізмів державної підтримки та співпраці між бізнесом, наукою та органами влади.

Як показав аналіз, наукові погляди на кластеризацію змінювалися поступово. Сьогодні дослідники більше уваги звертають на стійкість, цифрову взаємодію, розвиток партнерських зв'язків, здатність підприємств адаптуватися до кризових умов та територіальне розташування підприємств, аніж раніше. Таким чином, класичне розуміння кластерної теорії значно обмежується, адже

кластери перетворюються на багаторівневі системи співпраці, які включають цифрові, інституційні, інноваційні та виробничі механізми взаємодії. Саме це забезпечує теоретичне підґрунтя для переходу до ідей кластерних платформ, які виступають об'єктом даного дослідження. Кластери вже не обмежуються виключно територіальними підприємствами.

У 2015-2020 роках у науковій літературі має місце помітна трансформацію від статичного розуміння аграрних кластерів до більш гнучкого розуміння, в якому кластер не є просто просторовою концентрацією. Дедалі частіше його описують як мережеву структуру, у якій координація, обмін інформацією, доступ до інновацій та інституційна підтримка є життєво важливими. Такий підхід дозволив включити в кластер не лише виробників і переробників, але й фінансові установи, дослідницькі організації, дорадчі служби, логістичних операторів та органи місцевого самоврядування [100].

Дослідження аграрної кластеризації суттєво змінилися після 2020 року. Пандемія COVID-19 і наступні воєнні події показали, наскільки вразливі світові ланцюги поставок та, як наслідок, наскільки важливо шукати нові способи співпраці. У таких умовах кластер був оцінений як засіб підвищення конкурентоспроможності та способ спільного управління ризиками [17; 65; 81; 87; 90; 120].

Згідно з науковими дослідженнями, участь агропідприємства у кластері сприяє зменшенню негативних наслідків кризи, що досягається шляхом обміну інформацією між учасниками, спільного використання інфраструктури та ресурсів, диверсифікації каналів збуту та обміну інформацією між учасниками. Крім того, вирішального значення набуває соціальний вплив. Кластери сприяють збереженню робочих місць, розвитку сільських територій та посиленню співпраці між підприємствами, місцевими громадами та науковими установами [58; 65; 66; 117; 121].

Таким чином, стійкість підприємств на мікрорівні є ключовою для забезпечення продовольчої безпеки як на регіональному, так і на державному рівнях у сучасних аграрних кластерах [17; 65; 114; 121].

Наступним етапом у розвитку кластерної концепції стало формування платформних моделей взаємодії, піком розситку яких став період 2018–2025 років. Платформні моделі поєднують учасників за допомогою цифрових технологій і сучасних механізмів координації незалежно від їх місця розташування. Це відрізняє їх від традиційних кластерів, які базуються переважно на територіальній близькості підприємств [38; 44; 65; 117; 127].

Кластери прогресу розвиваються з невеликих груп підприємств до складних систем взаємодії. Такі системи контролюють виробництво, логістику, продаж, доступ до фінансових ресурсів, використання інновацій та цифрових даних. Прикладом можуть слугувати цифрові торговельні платформи, сервіси спільного використання сільськогосподарської техніки, аграрні інформаційні платформи, інноваційні хаби та інтегровані логістичні мережі [65; 75; 117; 127].

Платформні кластери поєднують переваги економіки спільного використання та мережевої економіки, при цьому зменшуючи трансакційні витрати, сприяючи доступу малих і середніх агропідприємств до ресурсів і ринків та забезпечуючи більш відкритий обмін інформацією. Таким чином, дослідники сьогодні розглядають платформні моделі як не лише інструмент для підвищення економічної ефективності, але й як важливий компонент для зміцнення стійкості сільського господарства [44; 58; 65; 117; 127].

Платформні моделі дають агропідприємствам багато переваг. Насамперед вони забезпечують більш стабільні виробничі та збутові процеси, збільшують можливості реалізації продукції, сприяють розширенню єдиних стандартів якості та безпеки. Крім того, вони здатні швидше реагувати на зміни попиту, цін і ринкової кон'юнктури [65; 66; 75; 117; 127].

Таким чином, упродовж останніх десяти років відбулося поступове переосмислення значення кластерів у розвитку аграрного сектору. З часом традиційні територіальні об'єднання перетворюються на платформні екосистеми, які включають цифрові, соціальні, економічні та інституційні механізми взаємодії. Такі платформи все більше впливають на стійкість агропідприємств та посилюють продовольчу безпеку [17; 65; 114; 117; 121; 127].

Рис. 1.1 демонструє еволюцію концепції кластеризації на підприємствах в аграрному секторі у 2015-2025 роках.

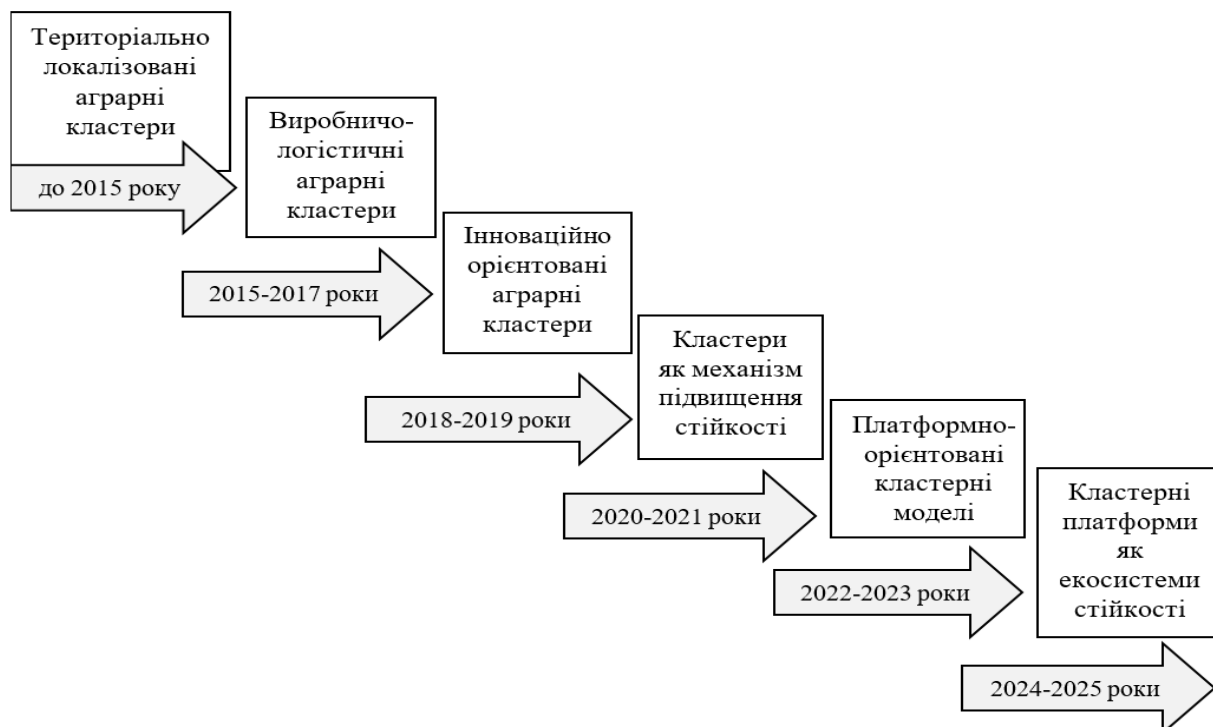

Рис. 1.1. Авторське бачення еволюції концепції кластеризації в аграрному секторі у 2015-2025 роках

Джерело: авторська розробка.

Типологія, представлена на рис. 1.1 та їх детальний опис у табл. 1.3, демонструє перехід від кластерної взаємодії, яка була обмежена територією, до платформно інтегрованих екосистем.

Представлена таблиця 1.3 відображає послідовну еволюцію кластеризації в аграрному секторі, яка демонструє перехід від простих форм кооперації до складних інтегрованих систем. Важливо, що ці зміни є результатом ускладнення зовнішнього середовища та зростання вимог до стійкості та ефективності сільського господарства [36-45; 40; 65].

У 2015-2017 роках була запроваджена більш інтегрована модель. З'являється тісніший зв'язок між логістикою, виробництвом і переробкою. Це вказує на те, що кластери починають працювати як єдиний ланцюг створення доданої вартості. На цьому етапі важливо, щоб роль кластерів змінилася.

Таблиця 1.3.

Еволюція концепції кластеризації в аграрному секторі у 2015–2025 роках

Період еволюції	Концепція кластеризації в аграрному секторі	Ключові особливості
До 2015 р.	Локалізовані аграрні кластери територіального типу	Аграрні кластери формувалися за територіальним принципом. Вони об'єднували сільськогосподарських виробників і переробні підприємства в межах окремих регіонів. Визначальною була роль регіональної спеціалізації. Взаємодія між учасниками мала обмежений характер і зосереджувалася переважно на виробничих процесах. Узгоджені механізми координації практично були відсутні.
2015–2017 рр.	Виробничо-логістичні аграрні кластери	У цей період взаємозв'язки між виробництвом, переробкою та логістикою стали значно тіснішими, що дало змогу сформувати більш цілісні та узгоджені ланцюги доданої вартості. Відповідно, кластери почали розглядатися вже не тільки як спосіб кооперації підприємств, а як дієвий механізм посилення конкурентних позицій аграрного сектору на регіональному рівні.
2018–2019 рр.	Інноваційно спрямовані аграрні кластери	На етапі формування інноваційно орієнтованих аграрних кластерів помітно зросла роль наукових установ, закладів вищої освіти та дорадчих організацій. Саме їх залучення сприяло тому, що кластерна взаємодія поступово набула мережевого характеру. У центрі уваги опинилися процеси обміну знаннями, впровадження сучасних технологій та розвиток інновацій у аграрному виробництві. Це дозволило підвищити ефективність діяльності підприємств та прискорити адаптацію до змін у зовнішньому середовищі.
2020–2021 рр.	Кластери як інструмент забезпечення стійкості	На тлі глобальних економічних і соціальних викликів, кластери почали виконувати не лише економічну, а й стабілізаційну функцію. Вони фактично стали механізмом колективного зниження ризиків, де ключову роль відіграють спільне використання ресурсів, узгодження доступу до ринків збуту та взаємна підтримка учасників. У зв'язку з цим посилився соціальний аспект кластерної взаємодії, який проявляється у формуванні довгострокових партнерських зв'язків та підвищенні рівня довіри між підприємствами.
2022–2023 рр.	Платформно орієнтовані кластерні моделі	Сучасний розвиток кластерів також пов'язаний із впровадженням цифрових рішень. Відбувається активне використання платформних підходів, які дозволяють виходити за межі географічної прив'язки. Завдяки цьому зменшуються трансакційні витрати, підвищується прозорість діяльності та розширюються можливості для співпраці між підприємствами, навіть якщо вони територіально віддалені одне від одного.
2024–2025 рр.	Кластерні платформи як екосистеми стійкості	На сучасному етапі кластери поступово трансформуються у більш складні системи - відкриті багатосуб'єктні екосистеми. У таких умовах основний акцент зміщується на забезпечення стійкості агропідприємств на мікрорівні, підвищення їх здатності швидко реагувати на зміни та ефективно використовувати наявні ресурси. Водночас кластерні платформи дедалі більше інтегруються у систему державної політики, зокрема у контексті забезпечення продовольчої безпеки, що підкреслює їх стратегічне значення для розвитку аграрного сектору.

Джерело: авторське узагальнення на основі аналізу наукових публікацій та аналітичних матеріалів 2015–2025 років.

Адже кластери не просто об'єднують підприємства, а стають інструментом, який покращує конкурентоспроможність регіонів. З'являється розуміння того, що ефективність досягається за допомогою співпраці, а не окремо [36-38; 35; 40].

До 2015 року кластери в основному сформувалися за територіальним принципом. Підприємства об'єднувалися в межах одного району, щоб мати спільну спеціалізацію. Така модель була досить проста та зрозуміла, але мала обмежені можливості для розширення. Учасники не працювали ефективно разом і не координувалися, тому їх увага була зосереджена лише на виробничих процесах. Насправді кластери існували як сукупність підприємств, а не як система в цілому [36-44].

2018-2019 роки були наступним кроком у розвитку інноваційної складової. Наукові установи, університети та дорадчі організації активно долучаються до кластерів, що значно змінює тип взаємодії. Взаємодія набуває знаннєвого характеру й уже не обмежується виробничою кооперацією. Підприємства швидко реагують на зміни, обмінюючись досвідом і впроваджуючи нові технології. Саме в даній точці відбувається перехід від територіальної моделі до мережевої, де зв'язки мають більше значення, ніж місце [11; 38; 40; 44; 90].

З 2020 по 2021 рік відбувається ще одна важлива зміна. Кластери починають забезпечувати стійкість, що пов'язано зі світовою економічною кризою. Підприємства підтримують можливість зменшувати ризики, спільно вирішувати проблеми збуту та ділитися ресурсами. У таких ситуаціях кластери стають інструментом для колективного виживання. Водночас зростає значення довгострокових відносин та довіри між учасниками. Кластер стає механізмом виконання соціальних та економічних завдань [5; 17; 32; 59; 62; 65].

У 2022-2023 роках активізувалася цифровізація кластерної взаємодії. Щоб вийти за межі географічних обмежень, з'являються платформні моделі кластеризації. Це абсолютно новий етап у розвитку кластеризації. Як наслідок, в сучасних умовах підприємства можуть взаємодіяти незалежно від місця розташування. Зменшуються трансакційні витрати, підвищується прозорість і

збільшуються можливості співпраці. Кластер стає більш адаптивним та гнучким [17; 21; 28; 44; 49].

У 2024-2025 роках кластери стануть повноцінними екосистемами. Це вже не просто об'єднання підприємств, а складні багаторівневі структури, які включають бізнес, державу, науку та інші інституції. Основна увага зосереджується на стійкості агропідприємств. Важливо не тільки виробляти продукцію, але й підтримувати стійкість бізнесу під час постійних змін. Крім того, кластери починають брати участь у державній політиці, особливо тієї що стосується продовольчої безпеки [15; 17; 36; 46; 81; 120].

Загалом, таблиця демонструє чітку тенденцію. Перехід від простої територіальної концентрації до взаємодії через мережеві, цифрові та платформні механізми взаємодії. Крім того, змінюється мета кластеризації. Якщо раніше перевагою була конкурентоспроможність, сьогодні перевагою виступає адаптивність та стійкість [17; 38; 35; 40; 51]. Це означає, що сучасні кластери – це більше, ніж просто економічний інструмент. Вони становлять важливу частину продовольчої системи, що впливає на її стабільність і здатність реагувати на кризові ситуації [17; 32; 38; 62; 65].

Таким чином, розвиток кластеризації в аграрному секторі логічно веде до створення кластерних платформ, які є більш ефективною моделлю взаємодії організації. Такі платформи створюють основу для підвищення мікрорівневої стійкості аграрних підприємств і забезпечення сучасної продовольчої безпеки [17; 28; 40; 90].

Згідно з аналізом сучасних наукових підходів, поняття «мережева структура», «екосистема», «цифрова платформа», «кооперативна взаємодія» та інші дедалі частіше використовують, окрім традиційних концепцій кластера. З іншого боку, «кластерна платформа» часто асоціюється з кластером або платформною екосистемою в багатьох дослідженнях, хоча в науковій літературі існує лише одне пояснення цього терміну [21; 28; 43; 44; 80].

На думку автора, це ототожнення не є достатньо обґрунтованим, оскільки цифровізація, платформізація економіки та розвиток мережових форм співпраці

суттєво змінили механізми функціонування кластерних утворень. Класичний кластер складається переважно з територіальної концентрації взаємопов'язаних підприємств. Однак у сучасному світі взаємодія розвивається більше за допомогою цифрових сервісів, інтегрованих інформаційних систем, ресурсів спільного використання, електронних торговельних майданчиків, логістичних платформ і мережевих знань [17; 21; 28; 43; 44].

З цієї причини досить логічно створити нову категорію – кластерну платформу, яка відповідатиме сучасному етапу розвитку кластерної взаємодії [28; 40; 90].

У дисертаційному дослідженні очікується, що кластерна платформа є інтегрованою організаційно-цифровою системою координації взаємодії агропідприємств, наукових установ, органів влади, фінансових установ, логістичних операторів та інших учасників агропродовольчого ланцюга. Така система забезпечує спільне використання ресурсів, знань, цифрових послуг, інновацій та інформаційних потоків з метою підвищення мікрорівневої стійкості підприємств та зниження витрат [17; 28; 40; 90].

На відміну від традиційного кластера, кластерна платформа не обмежується територіальною концентрацією підприємств. Її ключовою ознакою виступає наявність єдиного координаційного механізму, що забезпечує інтеграцію економічних, інформаційних та інституційних процесів незалежно від просторового розташування учасників (таблиця 1.4) [17; 28; 38; 35; 40].

Порівняльний аналіз демонструє, що запропоноване автором розуміння кластерної платформи не дублює жодної з характеристик класичних кластерів, мережевих структур, платформних екосистем і кооперативних моделей. Цифрово-організаційний механізм координації взаємодії учасників забезпечує постійний обмін інформацією, спільне використання ресурсів, швидку адаптацію до змін у навколишньому середовищі та формування стійких горизонтальних і вертикальних зв'язків, що відрізняє кластерну платформу від традиційного кластера. Саме ця характеристика створює умови для виникнення кластерного ефекту, який у подальшому дослідженні посилюється через підвищення

продуктивності агропідприємств, отриманих за рахунок участі в кластерній платформі [28; 35; 36; 40;44; 90].

Таблиця 1.4.

Порівняльна характеристика понять «кластер», «кластерна платформа», «мережева структура», «екосистема» та «кооперативна форма взаємодії»

Критерій	Кластер	Кластерна платформа (авторське трактування)	Мережева структура	Екосистема	Кооперативна форма
Основа об'єднання	Територіальна концентрація	Інтегрована цифрово-організаційна взаємодія	Горизонтальні зв'язки	Спільне створення цінності	Добровільне членство
Координація	Переважно ринкова	Єдиний платформний координатор	Договірна	Само-організація	Органи управління кооперативом
Просторові межі	Переважно регіональні	Не обмежуються територією	Необмежені	Необмежені	Переважно локальні
Основний ресурс	Спеціалізація	Дані, цифрові сервіси, знання, спільні ресурси	Інформація	Інновації та партнерство	Матеріальні ресурси
Основна мета	Конкурентоспроможність	Підвищення стійкості та координації розвитку	Ефективна взаємодія	Створення спільної цінності	Захист економічних інтересів членів
Цифрові інструменти	Допоміжні	Базовий елемент функціонування	Використовуються частково	Використовуються активно	Обмежене використання
Очікуваний результат	Економія від агломерації	Кластерний ефект та підвищення резильєнтності	Посилення комунікацій	Синергетичний розвиток	Економічна підтримка учасників

Джерело: авторська розробка.

Упровадження цифрових технологій у діяльність кластерів тісно пов'язане з поточним етапом розвитку кластерів. Йдеться не просто про використання певних ІТ-рішень; це розширення цифрового перетворення взаємодії між учасниками кластеру, що змінює саму логіку їх функціонування [17; 21; 28; 43; 44]. Крім того, все більш розширеними стають платформні методи, які дозволяють підприємствам працювати разом у цифровому світі. Це означає, що взаємодія може відбуватися незалежно від географічного розташування

учасників, а не обмежується лише територіальною близькістю, як це було в класичних кластерних моделях [17; 28; 38; 39; 43]. Завдяки впровадженню таких цифрових платформ підприємства отримують можливість оптимізувати свої витрати, насамперед за рахунок зниження трансакційних витрат, пов'язаних із пошуком партнерів, укладанням угод та обміном інформацією. Крім того, підвищується рівень прозорості операцій, що сприяє формуванню довіри між учасниками кластеру та зменшенню наявних ризиків [17; 29; 28; 44; 90].

Крім того, важливо є те, що цифровізація відкриває нові можливості для кооперації, дозволяючи підприємствам встановлювати партнерські зв'язки навіть за умов значної територіальної віддаленості. Це суттєво розширює межі кластерної взаємодії та робить її більш гнучкою і адаптивною до сучасних економічних умов [17; 21; 40; 43].

На сучасному етапі розвитку спостерігається поступова трансформація кластерів у більш складні організаційні форми, які можна охарактеризувати як відкриті багатосуб'єктні екосистеми. Такі системи об'єднують не лише підприємства, але й наукові установи, органи влади, фінансові структури та інші інституції, що формують єдине середовище взаємодії [11; 17; 39; 40; 81; 90].

У межах таких екосистем змінюється і фокус розвитку: основна увага приділяється не лише економічній ефективності, а передусім забезпеченню стійкості агропідприємств на мікрорівні. Це передбачає здатність підприємств адаптуватися до зовнішніх викликів, швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та ефективно використовувати наявні ресурси [5; 17; 32; 62; 59; 65; 135].

Крім того, важливою тенденцією є поступова інтеграція кластерних платформ у систему державного управління та регулювання. Зокрема, вони починають розглядатися як інструмент реалізації політики у сфері продовольчої безпеки, що особливо актуально в умовах економічної нестабільності та зовнішніх ризиків. Таким чином, кластерні платформи набувають стратегічного значення, оскільки вони не лише сприяють підвищенню ефективності діяльності

окремих підприємств, але й забезпечують стабільність функціонування аграрного сектору в цілому.

1.3. Взаємозв'язок кластерних платформ і мікрорівневої стійкості агропідприємств: концептуальна модель

В сучасних умовах трансформації продовольчих систем мікрорівнева стійкість агропідприємств стає все більш важливою. Це пояснюється тим, що реальна здатність аграрного сектору забезпечувати безперервність виробничих процесів формується на рівні окремих господарюючих суб'єктів, а не на рівнях держави чи регіону.

Підприємство є основною ланкою, де здійснюється виробництво, ухвалюються управлінські рішення та має місце адаптація до зовнішнього середовища. У цьому контексті можна стверджувати, що стабільність функціонування аграрної системи в цілому залежить від здатності окремих підприємств підтримувати виробничу діяльність, гарантувати реалізацію продукції та відтворювати використані ресурси. Таким чином, макрорівневі показники продовольчої безпеки відображають загальний результат функціонування численних підприємств, рівень стійкості яких може суттєво відрізнятися.

Як зазначалося раніше, сучасне розуміння продовольчої безпеки зазнало значних змін. Вона все частіше розглядається як динамічний процес, який потребує постійної адаптації до нових викликів, а не як фіксований стан, якого можна досягти і підтримувати без змін. Згодом роль кластерів в аграрному секторі переосмислюється, оскільки їх розвиток вже не обмежується лише територіальними рамками.

Більш складні форми взаємодії базуються на мережевих зв'язках і цифрових інструментах. Це означає, що підприємства взаємодіють не лише через фізичну близькість, але й через організаційні та інформаційні механізми, які об'єднують їх в одну систему. З цієї причини потрібно більш глибоке теоретичне

осмислення того, як такі кластерні платформи впливають на стійкість бізнесу, і які економічні та інституційні механізми лежать в основі цього впливу [111].

Здатність агропідприємства до збереження життєздатності в різних аспектах діяльності протягом певного періоду часу є визначенням мікрорівневої стійкості. Йдеться не тільки про фінансові результати, але й про здатність продовжувати виробництво, створювати робочі місця та виконувати свої обов'язки в будь-яких нестабільних умовах.

Підприємство демонструє таку стійкість у різних ситуаціях. До них можна віднести коливання ціни на продукти, зміни потреби, обмежений доступ до ресурсів, нестабільність інституційного середовища та ризики, пов'язані з війною. Здатність підприємства адаптуватися в таких ситуаціях безпосередньо впливає на подальшу перспективу його функціонування [88].

Важливо звернути увагу на те, що мікрорівнева стійкість – це більше, ніж фінансові показники. Вона охоплює значно ширший спектр аспектів, які відображають поточний стан підприємства. Таким чином, це стосується можливості адаптувати процеси виробництва до нових умов, підтримувати постійні зв'язки з ринками збуту та змінювати структуру виробництва [5; 32; 59; 62; 65]. Здатність підприємства зберегти трудовий потенціал і забезпечити безперервність роботи після кризи також є важливою. У цьому випадку стійкість розглядається як показник динамічних перспектив розвитку, а не статичний показник [17; 32; 55; 59].

У цьому дослідженні мікрорівнева стійкість розглядається як результат взаємодії багатьох важливих компонентів, які тісно пов'язані та впливають один на один [5; 19; 32; 59; 62]. В такому випадку, економічна стійкість обґрунтовується на першому компоненті, як здатність підприємства постійно отримувати дохід та підтримувати фінансову стабільність. Це стосується платоспроможності, швидкого виконання зобов'язань та ефективного реагування на зміни витрат і ціни [46; 49; 63; 65; 107].

Стійкість до технологій і виробництва є іншим компонентом, який характеризує безперервність виробничих процесів і легкість доступу до

більшості ресурсів. Підприємство має мати високий рівень технологічного розвитку, а також здатність використовувати нові ідеї та адаптуватися до змін у виробничих умовах [17; 28; 32; 43; 44].

У третій частині розглядаються соціальні та інституційні аспекти діяльності. Це стосується таких факторів, як інституційне середовище підприємства, співпраця з місцевими громадами та якість людського капіталу. Ці елементи мають вирішальне значення для стабільності функціонування в довгостроковій перспективі [34; 80; 81; 124].

Такий метод дозволяє відійти від спрощеного аналізу окремих показників і отримати більш глибоке розуміння того, як підприємство функціонує в умовах невизначеності. Таким чином, виникає можливість здійснити оцінку як поточного стану, так і перспектив подальшого розвитку [32; 46; 59; 83; 115]. У цьому випадку кластерні платформи є унікальною формою організації бізнес-контактів, які включають організаційні, технологічні та мережеві компоненти, тим самим відрізняючи даний спосіб взаємодії від традиційних моделей співпраці. Підприємство стає частиною більш широкої системи зв'язків і перестає працювати самостійно [17; 38; 40; 44; 51].

Участь у кластерній платформі пропонує економічні можливості для підвищення стійкості. Передусім це зменшує витрати на пошук партнерів та організацію взаємодії. Підприємство може диверсифікувати канали збуту та має доступ до ширшого кола ринків [35; 38; 51; 90; 108]. Крім того, доступ до ресурсів в межах кластеру, які можуть бути дійсними колективно, виступає їх джерелом. Це вимагає як фінансових, так і матеріальних ресурсів, що дозволяє окремому підприємству нести меншу відповідальність [108; 39; 34; 81; 109].

Підприємства підтримують можливість орієнтуватися на різні ринки та більш ефективно формувати свою цінову політику за допомогою узгодженої взаємодії в межах платформи, що частково акумулює цінові коливання [6; 33; 49; 51; 107].

З виробничої точки зору кластерні платформи забезпечують вищу стабільність. Можливість спільного використання інфраструктури, обміну

технологіями та отримання доступу до наукових і дорадчих послуг є одним із прикладів цього, що дозволяє малим і середнім підприємствам компенсувати обмежені ресурси [28; 30; 43; 90; 108].

Формування стійких партнерських відносин між учасниками демонструє соціально-інституційний аспект. Рівень довіри зростає, що позитивно впливає на якість взаємодії. Підприємства інтегруються в більш широкі економічні системи, що сприяє стабільності сільського розвитку та збереженню трудового потенціалу [15; 34; 46; 81; 124]. Для того, щоб краще зрозуміти особливості впливу кластерних платформ на роботу агропідприємств, було б корисно відзначити, як вони працюють у двох різних умовах. Це стосується як підприємств, що працюють поза кластерними структурами, так і тих, що інтегровані в платформно-кластерні моделі взаємодії. Такий метод дозволяє порівняти умови функціонування двох різних систем, а також застосувати важливі відмінності у формуванні мікрорівневої стійкості [35; 51; 90; 100; 108].

Агропідприємства поза кластерними платформами фактично стикаються з високою невизначеністю та високим індивідуальним ризиком. Це пов'язано з тим, що підприємство самостійно вирішує проблеми, пов'язані з доступом до фінансових ресурсів, плануванням збуту товарів і забезпеченням виробничого процесу. Такі підприємства, як правило, мають обмежені можливості виходу на ширші ринки, що знижує їх конкурентоспроможність та робить їх більш залежними від локального середовища [63; 65; 107; 120; 124]. Функціонування поза кластером також залежить від місцевої інфраструктури, яка не завжди забезпечує достатню підтримку. У таких умовах стійкість підприємства визначається переважно внутрішніми чинниками, які включають ефективність управління, структуру ресурсів і організацію виробництва. З іншого боку, відсутність механізмів компенсації або розподілу зовнішніх шоків зумовлює високу вразливість підприємства. [5; 32; 59; 62; 81].

Підприємства, інтегровані в кластерні платформи, працюють у принципово інших умовах, підтримуючи можливість розподілу ризиків між учасниками мережі, що забезпечує завантаження, пов'язане з кожним учасником. Доступ до

спільних послуг, таких як логістичні, інформаційні та фінансові, що значно підвищує продуктивність [17; 39; 43; 90; 108]. Крім того, участь у кластерній платформі полегшує адаптацію до змін зовнішнього середовища, використовуючи ресурси та можливості мережі, підприємства можуть швидше реагувати на зміни логістичного ланцюга, зміни запиту або зміни ціни. Все це з метою досягнення зменшення витрат, що є фактором зростання в сучасних умовах нестабільності [17; 21; 32; 34; 43].

Таким чином, стійкість підприємства не може більше залежати від внутрішньої діяльності, навпаки стійкість виникає як завдяки всім взаємодіям, які відбуваються між учасниками кластерної платформи, які включають співпрацю, обмін ресурсами та відомостями, так і інституційної підтримки. Це підтверджує ідею про те, що рівень стійкості значною мірою залежить від того, наскільки добре інтегроване підприємство в мережу та наскільки ефективно воно функціонує [17; 35; 38; 51; 59; 62].

Згідно з результатами порівняння, природа мікрорівневої стійкості агропідприємств значно змінюється кластерними платформами, стаючи більш мережевою, а не просто індивідуальною. У таких ситуаціях внутрішні можливості підприємства не є єдиними факторами, які досягли рівня стійкості; взаємодія, ступінь координації та інституційне середовище кластера також впливають [17; 38; 39; 40; 59].

Отримані результати демонструють вплив кластерних платформ на мікрорівневу стійкість агропідприємств в контексті забезпечення продовольчої безпеки, схематичне відображення якої подано на рис. 1.2.

Концептуальна модель, яка дозволяє систематизувати та структурувати вищезгадані взаємозв'язки (рис. 1.2) [17; 32; 59; 62; 65], побудована за принципом причинно-наслідкових зв'язків. Кожний блок виконує окрему функцію. Усі блоки взаємопов'язані між собою. Зміна одного елемента впливає на інші складові моделі. Центральним елементом моделі виступає кластерна платформа, яка забезпечує взаємодію всіх учасників.

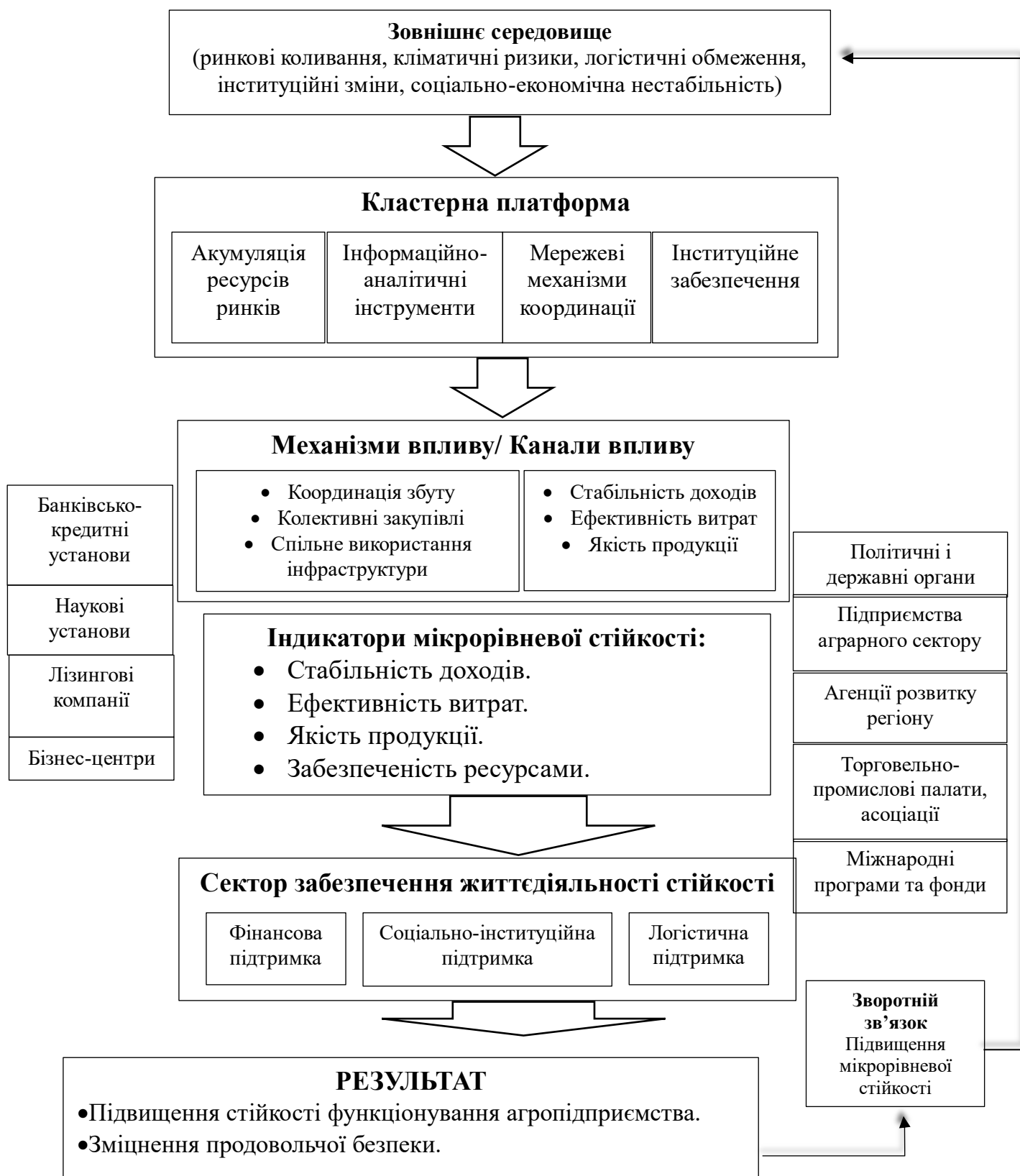

Рис. 1.2. Концептуальна модель впливу кластерних платформ на мікрорівневу стійкість агропідприємств в контексті забезпечення продовольчої безпеки

Джерело: розроблено автором

Платформа поєднує підприємства, науку, бізнес та державу, акумулюючи фінансові ресурси, а також накопичуючи інформаційні ресурси.

Важливим елементом є інформаційно-аналітичні інструменти, які підтримують прийняття управлінських рішень. Мережеві механізми забезпечують координацію діяльності. Інституційне забезпечення формує правила співпраці.

Першим елементом виступає зовнішнє середовище, яке формує умови діяльності агропідприємств. До нього належать ринкові коливання.

Важливими залишаються кліматичні ризики. Значний вплив мають логістичні обмеження. Крім того, модель враховує інституційні зміни. Сукупність цих чинників підвищує рівень невизначеності. Підприємства змушені адаптуватися до нових умов. Саме тому виникає потреба у спільній взаємодії.

Наступний блок характеризує механізми впливу. Основою виступає кооперація учасників. Підприємства здійснюють спільні закупівлі, координуючи збут продукції. Спільно використовують логістичну інфраструктуру, а також обмінюються інформацією. Поширюють сучасні технології та узгоджують виробничі процеси. В результаті, все це скорочує трансакційні витрати. Як наслідок, зменшуються виробничі ризики та підвищується ефективність використання наявних ресурсів.

Важливу роль виконують зовнішні інституції. Банківські установи забезпечують фінансову підтримку. Наукові установи поширюють інновації. Логістичні компанії забезпечують перевезення. Бізнес-асоціації координують взаємодію, а органи державної влади формують політику підтримки. Агенції регіонального розвитку стимулюють розвиток кластерів. У сукупності спільна діяльність цих суб'єктів підсилює ефективність платформи.

У результаті формується мікрорівнева стійкість агропідприємств. Підприємства отримують більш стабільніші доходи. Підвищується ефективність витрат. Покращується якість продукції. Зростає забезпеченість ресурсами.

Підприємства швидше реагують на ризики, як результат, підвищується рівень їх адаптивності та зменшується залежність від зовнішніх загроз.

Наступний блок характеризує забезпечення їх життєдіяльності, яка є досить стійкою. Має місце фінансова та логістична підтримки. Не менш значущою є соціально-інституційна підтримка. Сукупна дія цих складових забезпечує безперервність виробництва. Підприємства можуть ефективніше працювати навіть за кризових умов.

Кінцевим результатом моделі є підвищення ефективності функціонування агропідприємств. Покращуються економічні результати діяльності. Посилюється конкурентоспроможність підприємств. Зростає рівень продовольчої безпеки. Одночасно формується позитивний зворотний зв'язок, який є важливою характеристикою моделі. Досягнуті результати зміцнюють кластерну платформу. Розширюється співпраця між учасниками. Зростає рівень довіри. Посилюється обмін інформацією. Збільшується ефективність взаємодії, що у сукупності створює умови для подальшого розвитку кластерної системи.

Отже, запропонована концептуальна модель відображає комплексний механізм впливу кластерних платформ на мікрорівневу стійкість агропідприємств, демонструючи взаємозв'язок між зовнішніми викликами, кластерною взаємодією, механізмами підтримки та кінцевими результатами функціонування підприємств. Саме ця логіка стала основою подальшого економетричного дослідження впливу кластерних платформ, який має різний характер і глибину для великих підприємств. У цьому випадку вони мають на меті підвищити ефективність уже існуючих бізнес-процесів, а не просто забезпечити необхідними ресурсами. Такі підприємства вже мають налагоджені канали збуту, доступ до фінансування та стабільну виробничу базу. Таким чином, їхня участь у кластері спрямована на зниження ризиків, оптимізацію та масштабування [35; 38; 51; 65; 90].

Стандартизація діяльності є основним напрямком. Великі підприємства підтримують можливість узгоджувати технологічні процеси, підходи до якості продукції та принципи організації виробництва за допомогою кластерної

платформи, що дає змогу забезпечувати передбачуваність діяльності та знижувати варіативність результатів. У довгостроковій перспективі таке підприємство зміцнює свою позицію на ринку [11; 46; 51; 90; 108].

Участь у кластері полегшує транспортування, зберігання та розподіл товарів. Особливо важливою є оптимізація логістики. Зменшуються втрати від простої роботи. Підприємства мають можливість користуватися спільною інфраструктурою, що підвищує швидкість обігу ресурсів та знижує витрати [11; 39; 64; 81; 90].

Управління ризиками також має вирішальне значення. Великі кластерні підприємства мають доступ до більш якісної аналітичної інформації. Вони мають більш точну здатність прогнозувати зміни на ринку, що прискорює процес прийняття рішень і зменшує негативні наслідки зовнішніх шоків. Це призводить до створення більш стабільної моделі функціонування.

З іншого боку, для великих підприємств ефект від участі в кластері обмежений. Крім того, зменшуються додаткові переваги через те, що значна частина потенціалу вже реалізована. Збільшення ефективності вимагає більш складних управлінських рішень та більших інвестицій [51]. В той же час, ситуація для малих і середніх підприємств є іншою. В їхньому випадку кластерна платформа виконує більш важливу функцію. Вона не лише досягла продуктивності, але й дозволяє функціонувати та розвиватися. Основним ефектом виступає компенсація недостатності власних ресурсів.

Малі підприємства отримують доступ до фінансових ресурсів, новітніх технологій та каналів збуту, що дозволяє їм долати перешкоди на шляху до ринку, а також виникає можливість зменшити витрати на логістику та виробництво, використовуючи спільну інфраструктуру. Таким чином, вони стають більш конкурентоспроможними [52].

Ще одним аспектом є доступ до інформації. Підприємства підтримують поточні дані про ринок, ціни, попит і технологічні рішення за допомогою кластерної платформи. Це дає змогу ухвалювати більш обґрунтовані рішення. Зменшується ризик та підвищується гнучкість управління.

Крім того, значний вплив має обмін досвідом та знаннями. Підприємства можуть брати участь в ефективних практиках один в одного, що сприяє впровадженню інновацій. Виробництво стає більш технологічним та ефективним.

Кластерна платформа також відкриває нові ринкові можливості, надаючи змогу розширювати сфери діяльності, в тому числі диверсифікуючи їх. Унаслідок цього вони менше залежать від одного джерела доходу. Таким чином, стійкість функціонує, а ризик знижується. У цьому випадку зовнішні шоки не зникають, але їх характер видозмінюється, залишаючись більш спостережливим та дисциплінованим. Таким чином, підприємства здатні передбачити рівень впливу. При цьому механізми взаємодії груп можуть компенсувати ряд загроз [80].

Важливо пам'ятати, що вплив кластерної взаємодії не є однаковим для кожного бізнесу. Має місце залежність від розміру діяльності, ступеня інтеграції та рівня управління. Крім того, необхідним є диференційований аналіз, який дає змогу здійснити порівняння, в тому числі виявити негативні відмінності між іншими групами компаній, щодаж змогу більш точно визначити реальний вплив кластерної платформи, а не усереднений ефект. Таким чином, доцільніше використовувати більш складні аналітичні методи, беручи за основу усі наявні параметри та показники. Крім того, необхідно провести аналіз структури ризиків та ефективності управління на підприємстві та платформі.

У запропонованій моделі агропідприємство розглядається як елемент цілісної системи. На його діяльність впливають економічні, виробничі, соціальні та інституційні чинники. Сукупність яких визначає рівень мікрорівневої стійкості підприємства. Водночас вони впливають на ефективність функціонування кластерної платформи.

Важливим елементом моделі виступає зворотний зв'язок. Підприємства не лише отримують переваги від участі у платформі, вони також сприяють її розвитку. Активна взаємодія учасників підвищує ефективність кластерної платформи. Зростає рівень довіри між партнерами, як наслідок, розширюється обмін інформацією та посилюється координація спільної діяльності. У результаті

формується механізм взаємного розвитку. Кластерна платформа підвищує стійкість агропідприємств. Водночас успішна діяльність підприємств зміцнює саму платформу, що забезпечує безперервний розвиток системи. Як результат, підвищується її здатність адаптуватися до зовнішніх змін.

Таким чином, кластерна платформа є не лише інструментом координації. Вона виступає механізмом розвитку агропродовольчої системи, функціонування якої сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств та посилення їх адаптивності до ризиків. Зміцнюється мікрорівнева стійкість, що створює передумови для забезпечення продовольчої безпеки.

Далі наведемо взаємозв'язок каналів впливу кластерної платформи та показників мікрорівневої стійкості агропідприємств (табл. 1.5).

Механізми функціонування кластерної платформи та результати її діяльності на рівні агропідприємства мають системний характер. Кожний механізм впливає на окремий компонент мікрорівневої стійкості. Сукупність таких механізмів формує комплексний кластерний ефект. Саме тому у таблиці представлено взаємозв'язок між інструментами кластерної взаємодії та їх практичними результатами.

Представлена таблиця демонструє, що вплив кластерної платформи є багатокомпонентним, не обмежуючись окремим напрямом діяльності підприємства. Кожний канал взаємодії формує власний результат. У комплексі вони забезпечують підвищення рівня мікрорівневої стійкості агропідприємства [108].

Першим каналом виступає економічний. Спільна організація закупівель і збуту знижує витрати підприємств. Водночас підвищується стабільність реалізації продукції. Підприємства менше залежать від короткострокових коливань ринку, що створює передумови для стабільного формування доходів і покращує фінансовий стан підприємства.

Наступним є інфраструктурний канал. Основою якого виступає спільне використання виробничої та логістичної інфраструктури, що забезпечує безперервність виробничих процесів. Як результат, зменшується ризик простоїв,

скорочуються логістичні витрати. Для аграрного сектору це має особливе значення, оскільки сезонність виробництва потребує своєчасного виконання технологічних операцій.

Таблиця 1.5.

Взаємозв'язок каналів впливу кластерної платформи та показників мікрорівневої стійкості агропідприємств

Канал впливу кластерної платформи	Показник мікрорівневої стійкості	Очікуваний ефект
Спільна організація збуту та продажу продукції	Стабільність доходів	Підприємство менше залежить від коливань ринку. Надходження стають рівномірнішими.
Закупівля ресурсів разом з іншими учасниками	Рівень виробничих витрат	Витрати на ресурси зменшуються. Виробництво стає економічно вигіднішим.
Використання спільних виробничих і логістичних об'єктів	Безперервність роботи	Знижується ризик зупинок виробництва та проблем з доставкою.
Участь у спільних фінансових програмах	Фінансова спроможність	Полегшується доступ до коштів. Підприємство рідше стикається з нестачею обігових ресурсів.
Передача досвіду та практичних рішень між учасниками	Рівень технологій	Виробництво оновлюється швидше. Праця стає продуктивнішою.
Отримання спільної ринкової інформації	Гнучкість у прийнятті рішень	Підприємство швидше реагує на зміну попиту і цін.
Дотримання узгоджених вимог до якості	Якість продукції	Продукція відповідає вимогам ринку та покупців.
Співпраця між підприємствами та громадами	Стабільність персоналу	Працівники рідше змінюють місце роботи. Посилується соціальна згуртованість.
Спільні дії у разі кризових ситуацій	Загальна стійкість	Підприємство легше переживає зовнішні потрясіння.
Тривала взаємодія між учасниками платформи	Організаційна спроможність	Формуються сталі партнерські відносини. Зростає взаємна довіра.

Джерело: авторська розробка.

Важливу роль відіграє фінансовий канал. Участь у кластерній платформі спрощує доступ до фінансових ресурсів. Підприємства отримують більше можливостей для кредитування. Зростає доступність інвестиційних програм. Особливо важливим це є для малих і середніх агропідприємств, які мають обмежені власні фінансові ресурси.

Окремим напрямом є інформаційно-інноваційний канал. Постійний обмін досвідом прискорює впровадження сучасних технологій. Учасники швидше отримують інформацію про ринкові зміни. Зростає якість управлінських рішень. Підприємства можуть оперативніше реагувати на зміни зовнішнього середовища [51].

Маркетинговий канал забезпечує координацію діяльності на ринку. Учасники використовують спільні стандарти якості. Формуються єдині вимоги до продукції. Зростає довіра споживачів. Розширюються можливості виходу на нові ринки збуту, що позитивно впливає на конкурентоспроможність підприємств.

Соціальний канал сприяє розвитку людського капіталу. Зменшується плинність кадрів. Посилюється співпраця між підприємствами та місцевими громадами. Формуються стабільні трудові відносини, що підвищує ефективність діяльності підприємств у довгостроковій перспективі [115].

Важливим складником моделі є антикризовий канал. Учасники координують свої дії під час кризових ситуацій. Вони можуть спільно використовувати ресурси. За потреби перерозподіляються виробничі потужності та логістичні можливості, що дозволяє швидше реагувати на зовнішні шоки та мінімізувати їх негативні наслідки [35].

Організаційний канал забезпечує розвиток довгострокового партнерства. Формуються стійкі зв'язки між учасниками. Підвищується рівень взаємної довіри. Спрощується координація спільних проєктів, що створює основу для подальшого розвитку кластерної платформи.

Таким чином, мікрорівнева стійкість агропідприємств формується під впливом комплексу взаємопов'язаних каналів. Кожний із них виконує окрему функцію. Водночас найбільший ефект досягається завдяки їх спільній дії. Саме така взаємодія пояснює складний характер кластерного ефекту.

Представлені механізми створюють теоретичне підґрунтя для подальшого економетричного аналізу. Очікується, що підприємства, які активно використовують більшу кількість каналів взаємодії, матимуть вищий рівень

мікрорівневої стійкості. Натомість формальна участь у кластері без реальної кооперації не забезпечує відчутного позитивного результату.

Варто констатувати, що, з метою досягнення цілей даного дослідження, важливо враховувати не лише переваги, а й відповідні ризики, що дає змогу більш комплексного аналізу, який не лише формує більш точні висновки, а й дає змогу оцінити реальний вплив кластерної платформи, що є вкрай важливим для підприємств, громад та держави загалом.

Встановлено, що кластерна платформа має ряд як переваг, так і недоліків. Перш за все, кластерні платформи можуть знижувати ефективність роботи відповідних підприємств. Іншим проблемним аспектом виступає різний доступ до інформації: не всі учасники мають однакові можливості. Одні отримують більше даних, а інші - менше інформації, що впливає на якість прийняття управлінських рішень та, як наслідок, підприємства починають функціонувати менш ефективно.

Ще одна проблема – нерівність між учасниками. Великі підприємства мають більше можливостей, а отже здатні впливати на спільні рішення. Такі підприємства часто мають більше ресурсів. Як результат, отримують більше переваг, що знижує довіру до них та, у результаті, їх співпраця стає більш слабшою.

Існує ще один ризик, який пов'язаний зі спільною інфраструктурою. Підприємства використовують однакові цифрові сервіси, працюють через спільну логістику, що надає як ряд переваг, так і спричиняє до виникнення відповідної залежності: при умові неефективного функціонування, висока ймовірність настання кризи господарювання.

Не всі підприємства мають однакові умови. Найскладніше дрібним агропідприємствам, які не володіють достатніми фінансовими ресурсами. Крім того, вони не володіють достатньою інформацією. Їхні можливості значно менші, як результат такі підприємства отримують менше переваг. Великі підприємства можуть посилювати свої позиції, що зменшує рівень конкуренції. Саме тому, дану проблему необхідно вирішувати. Перш за все, через чіткість та ясність умов

господарювання та відповідної взаємодії. Учасники повинні мати рівні права. Доступ до ресурсів має бути відкритим. Правила роботи мають бути однаковими для всіх, що підвищує довіру та зміцнює співпрацю. Запропонована нами модель враховує всі ці особливості, демонструючи не лише переваги, а й можливі ризики. Модель пояснює взаємозв'язок між усіма елементами, допомагаючи краще зрозуміти особливості функціонування кластерної платформи.

Отримані результати стали основою подальшого дослідження. На основі яких сформовано наукові припущення, які заплановано перевірити за допомогою економетричних моделей, що дасть змогу кількісно оцінити вплив кластерної платформи на стійкість агропідприємств.

1.4. Методологічні підходи до оцінювання впливу кластерних платформ на продовольчу безпеку підприємств

Для оцінки впливу кластерних платформ потрібен комплексний підхід, який об'єднує декілька методів для більш точного аналізу, що пов'язано, перш за все, зі складністю самого об'єкта дослідження.

Кластерна платформа об'єднує багато елементів, серед яких: і взаємодія підприємств, і економічна стійкість, і фактори продовольчої безпеки, які тісно пов'язані між собою. Саме тому, необхідним є застосування комплексного підходу.

У період 2015–2025 років з'явилося багато методів оцінки, які різняться за цілями і складністю, а також залежать від доступності даних [19; 37; 59].

Важливо розуміти одну річ. Кластерна платформа не впливає на продовольчу безпеку напряду. Вона діє через підприємства, через їхній фінансовий стан, виробництво та здатність працювати в кризових умовах [62; 59; 32; 64; 65], що спричиняє необхідність більш ширшої оцінки. Не можна дивитися лише на прибуток чи обсяги виробництва, важливо враховувати стабільність, динаміку розвитку та здатність відновлюватися після багатofакторних шоків [5; 62; 59; 32; 19].

Аналіз наукових досліджень показує, що існує кілька основних підходів, які відрізняються за логікою та методами [32; 52; 59]. Найбільш поширений підхід – індикаторний. Його активно використовують міжнародні організації, зокрема FAO та IFPRI. Суть підходу є досить простим. Береться система показників, які відображають доступність продуктів, стабільність постачання та якість харчування. Перевага цього підходу в його простоті, адже він надає загальну картину. Для аналізу використовують відкриті дані, що дозволяє швидко оцінити ситуацію, а також порівнювати країни або регіони. Це зручно для міжнародних досліджень. Цей метод є досить поширеним серед сучасних дослідників. Потрібно брати до уваги не лише стан системи, а й її здатність адаптуватися. Інакше кажучи, адаптація є ключовою, особливо під час нестабільних ситуацій. Цей метод також широко використовується в Україні. Його адаптують до потреб сільського господарства, що дозволяє врахувати особливості вітчизняних підприємств [22; 26; 32; 33; 38; 51; 131].

Поряд із тим існує проблема. Цей підхід дає підсумкове значення показника, однак не розкриває причин його формування. Особливо складно застосувати його для оцінювання значення кластерної платформи, адже її вплив безпосередньо не видно [19; 32; 37; 59]. Отже, цей метод не може бути використаний окремо. Він ідеально підходить для початкової оцінки. Але його необхідно доповнювати іншими методами [32; 37; 59].

Порівняльний метод також є важливою групою. Його основним призначенням є порівняння підприємств, які працюють окремо, і тих, що входять до кластерів [35; 38; 51; 108].

Такий метод дозволяє побачити, як змінюється фінансова стійкість, продуктивність і стабільність виробництва, дозволяючи оцінити, що дійсно дають кластерні переваги в контексті продовольчої безпеки. Наприклад, чи стабільнішими є доходи та більш передбачуваними постачання [35; 51; 65; 108].

На початку кожне підприємство має свої особливості. Кластери часто складаються з підприємств, які вже демонструють кращі результати. Цей ефект називається селекційним. Тим не менше, має місце серйозна проблема [37; 51;

108]. Залишається невизначеним, чи є виявлений ефект наслідком участі в кластері, чи початково вищої стійкості підприємства. Це означає, що висновки не завжди є точними [36; 37; 59]. Ця проблема пов'язана з більш складним явищем. Йдеться про ендогенність. Участь у кластері одночасно є і причиною, і наслідком. Сильні підприємства частіше приєднуються до кластерів. Але при цьому сама участь також впливає на їх розвиток [36; 37; 59].

Додатково виникає проблема зворотного впливу. Більш стійкі підприємства мають більше шансів стати учасниками кластеру, що ще більше ускладнює аналіз [36; 37; 59].

Крім того, мають значення приховані фактори, які можуть бути особливостями місця або інституційного середовища. Як наслідок, результати можуть бути викривлені, якщо їх не враховано повністю [36; 37; 50]. Зважаючи на ці обмеження, краще використовувати комбіновану стратегію, яка передбачає поєднання різних підходів. Таким чином можна отримати більш точні результати [36; 37; 59].

Точність можна підвищити за допомогою спеціальних методів вирівнювання, які допомагають зробити групи компаній більш схожими. Панельні економетричні моделі також можна використовувати, при цьому враховуючи зміни в часі, а також особливості кожного підприємства [36; 37; 59].

Крім того, доречно використовувати методи «до і після», якщо є дані про момент входу в кластер, що дає можливість проаналізувати, як змінилися показники після участі в кластері, при цьому використовуючи його, можна перейти від опису до пояснення, що забезпечує об'єктивність отриманих результатів [36; 37; 59].

Економетричний підхід має вирішальне значення. У цьому випадку участь у кластері є фактором впливу, а результативними змінними, якими виступають показники стійкості [4; 36; 59]. Це полегшує оцінку сили впливу кластерної взаємодії. Крім того, можна врахувати додаткові фактори, які можуть вплинути на результат. У результаті аналіз стає більш повним [36; 37; 59].

Підхід, який орієнтований на стійкість, потребує особливої уваги. У цьому

випадку продовольча безпека не розглядається як статичний стан, а визначається здатністю системи працювати в умовах невизначеності [5; 62; 59; 32; 19]. Кластерні платформи є важливою частиною такої логіки, сприяючи зниженню ризиків. Крім того, кластерні платформи гарантують безперервність процесу виробництва, що є особливо важливим під час кризових ситуацій [17; 38; 51; 65; 108]. З урахуванням цього у дослідженні доцільно поєднати два підходи. Перший пов'язаний із формуванням інтегрального показника стійкості, який дозволяє узагальнити різні аспекти діяльності підприємства [32; 37; 59]. Другий підхід базується на економетричному аналізі, який дозволяє оцінити вплив кластерної взаємодії на цей показник [36; 37; 59]. Поєднання даних підходів дає цілісну картину. З одного боку, ми бачимо загальний рівень стійкості. З іншого боку, можемо пояснити причини його формування [32; 37; 59].

Формування інтегрального індексу має окреме значення, дозволяючи перейти від аналізу окремих показників до комплексної оцінки, що спрощує інтерпретацію результатів [32; 37; 59]. Даний індекс підтверджується ключовою характеристикою дослідження, демонструючи реальну здатність підприємства працювати безперервно. Це особливо важливо в умовах високих ризиків і невизначеності [59; 32; 62; 65].

Таким чином, отримання більш повного та обґрунтованого розуміння впливу кластерних платформ можна досягти за допомогою комбінованого підходу, який забезпечує міцну основу для подальшого аналізу та практичних пропозицій [32; 36; 37; 59; 65].

Інтегральний індекс розраховується як зважена сума нормованих показників:

$$R_{it} = \sum_{k=1}^k w_k z_{kit} \quad (1.1)$$

де R_{it} – інтегральний індекс стійкості (i)-го підприємства у період (t), z_{kit} – нормоване значення (k)-го показника (фінансового, виробничого, ринкового або адаптаційного блоку), що належить до фінансового, виробничого, ринкового або

адаптаційного блоку; (w_k) – вага відповідного показника, (K) – загальна кількість показників у системі оцінювання.

Така форма побудови індексу дозволяє об'єднати різнорідні показники в один узагальнений вимір, даючи змогу оцінити зміни у стійкості підприємства не фрагментарно, а системно, що є важливим для подальшого аналізу впливу кластерних платформ.

По-друге, для оцінювання безпосереднього впливу кластерної платформи використовується регресійна модель, яка дозволяє відокремити ефект участі у платформі від впливу інших чинників. Загальна специфікація моделі має такий вигляд:

$$Y_{it} = \alpha + \beta Cluster_{it} + \gamma X_{it} + u_{it} \quad (1.2)$$

де Y_{it} – показник мікрорівневої стійкості або його інтегральне значення; $Cluster_{it}$ – змінна, що відображає участь підприємства у кластерній платформі або інтенсивність такої взаємодії; X_{it} – вектор контрольних характеристик підприємства та середовища його функціонування; u_{it} – випадкова складова. Параметр β інтерпретується як оцінка «кластерного ефекту» за інших рівних умов. Саме цей параметр дозволяє кількісно оцінити, чи пов'язана участь у кластерній платформі з підвищенням рівня стійкості підприємства.

Застосування формалізованих методів у даному дослідженні є обґрунтованою потребою, що зумовлена наявністю селекційного ефекту. Вхід агропідприємства до кластерної платформи у випадку виникнення не є випадковим процесом. Як правило, до таких структур приєднуються підприємства, які вже мають певні конкурентні переваги, зокрема вищий рівень ресурсного забезпечення, кращий доступ до фінансових інструментів, розвинену управлінську систему або вищий рівень організаційної зрілості. У результаті конфлікту, коли відмінності між підприємствами формуються ще до моменту їх інтеграції в кластерне середовище. Якщо ці особливості не відображаються, це можна призвести до викривлення оцінки ефекту реального впливу кластерної

платформи, наступна частина буде пояснювати початкові характеристики підприємств, а не самою кластерною взаємодією.

З огляду на це, в межах емпіричної частини дослідження передбачено використання підходів, спрямованих на забезпечення коректної порівнюваності груп підприємств. також, планується застосування процедур вирівнювання, які можуть зменшити вплив початкових відмінностей між підприємствами та наблизити умови аналізу до набору контрольного порівняння. При цьому вибірка є елементом дослідницької стратегії, яка забезпечує перевірку робастності отриманих результатів до змін у специфікації моделей, що дає змогу оцінити стабільність виявлених закономірностей за альтернативних припущень чи інших змінних. У сукупності, такий підхід забезпечує достовірність отриманих висновків та їх наукову обґрунтованість.

Методологічні підходи до оцінювання впливу кластерних платформ на продовольчу безпеку підприємств узагальнено у відповідній таблиці, яка систематизує основні інструменти аналізу та демонструє їх місце в загальній логіці дослідження. Така систематизація дозволяє чітко структурувати процес дослідження та забезпечити послідовний перехід від теоретичного обґрунтування до емпіричного аналізу.

Проведений аналіз наукових підходів дає підстави для висновку, що застосування інтегрованого методологічного підходу є найбільш ефективним. Його основою виступає поєднання різних інструментів, які доповнюють один одного. Індикаторний аналіз, порівняльні методи та економетричне моделювання є одними з таких інструментів. Крім того, враховуються компоненти підходу, орієнтовані на оцінку стійкості системи, що дозволяє врахувати динамічний характер продовольчої безпеки. Використання такої комбінації методів дозволяє отримати більш повне уявлення про досліджувані процеси, а також уникнути обмежень, пов'язаних із застосуванням окремих підходів [19; 32; 36; 37; 59; 65].

З методологічної точки зору важливо брати до уваги інституційні та управлінські ризики, які можуть вплинути на ефективність функціонування

кластерних платформ. Якість управління платформою, прозорість правил, дотримання стандартів якості та механізми розподілу вигод між учасниками є основними факторами, які забезпечують ефективність кластерної взаємодії. З цієї причини доцільно в дослідженні відрізняти офіційну участь підприємства в кластерній платформі від реального рівня її інтеграції у відповідні процедури. Формальне членство не завжди означає активну участь у взаємодії, тому це не гарантує отримання фінансових чи організаційних переваг [17; 34; 38; 39; 40; 81; 124].

Такий поділ має важливе прикладне значення, адже свідчить про те, що підтримка державної та регіональної політики не повинна обмежуватися лише створенням кластерних платформ як інституційних структур. Необхідно також забезпечувати високу якість їх функціонування, що дозволяє сформулювати прозорі правила взаємодії та гарантувати рівний доступ до сервісів. Крім того, це запобігає концентрації контролю в руках окремих учасників, що може призвести до дисбалансу в системі [15; 11; 39; 81; 90; 124].

Застосування інтегрованого методологічного підходу дозволяє врахувати численні результати діяльності агропідприємств, а також якісні зміни в їх здатності адаптуватися до зовнішніх викликів. Таким чином, створюється логічний наступний етап дослідження, який передбачає кількісну оцінку кластерного ефекту в наступному розділі роботи. Завдяки такій комплексності аналізу можна отримати глибше розуміння досліджуваних процесів, що також формує методологічну основу для подальшого економетричного моделювання [32; 36; 37; 59; 65; 83].

Узагальнення наукових підходів показує, що жоден із них не дає повної картини. Кожен метод розкриває лише окрему сторону проблеми. Один показує результат. Інший дозволяє порівняти підприємства. Ще один пояснює зв'язки. При цьому окремо вони не дають цілісного розуміння. Саме тому використання лише одного підходу є недостатнім, адже обмежує глибину аналізу. Крім того, зростає ризик некоректних висновків. Особливо це важливо, коли мова йде про складні процеси, такі як вплив кластерних платформ. З урахуванням цього у

дослідженні використовується інтегрований підхід, суть якого полягає у поєднанні кількох методів. Кожен із них виконує свою функцію, а разом вони дають більш повну та точну картину (табл. 1.6).

Таблиця 1.6.

Методологічні підходи до оцінювання впливу кластерних платформ на продовольчу безпеку підприємств

Метод оцінювання	Методика	Особливості застосування
Індикаторно-структурний	Формування набору фінансових, виробничих та стабілізаційних показників	Використовується для початкової оцінки стану підприємств і подальшого моніторингу
Порівняльно-груповий	Зіставлення результатів підприємств, що беруть участь у платформах, і тих, що працюють поза ними	Дозволяє виявити відмінності, але потребує контролю початкових умов
Економетричний	Побудова регресійних і панельних моделей із урахуванням контрольних змінних	Дає змогу оцінити причинний вплив участі у платформі
Системно-резильєнтний	Аналіз змін у часі, стабільності та реакції на зовнішні шоки	Орієнтований на оцінку довгострокової стійкості підприємств
Інтегрований	Поєднання кількох підходів у межах єдиної методологічної логіки	Найкраще відображає складний характер впливу кластерних платформ

Джерело: авторська розробка.

Індикаторно структурний аналіз використовується для формування системи показників, дозволяючи оцінити мікрорівневу стійкість підприємств та даючи можливість побачити загальний стан і динаміку змін.

Порівняльний підхід застосовується для зіставлення підприємств, що дозволяє визначити різницю між тими, хто входить до кластерів, і тими, хто працює окремо. Такий аналіз допомагає побачити практичний ефект участі у кластері.

Економетричне моделювання дає змогу перейти на глибший рівень, дозволяючи оцінити силу впливу кластерної взаємодії. Крім того, необхідним є враховувати дію інших факторів, що робить результати більш точними та обґрунтованими.

Окрему роль відіграють елементи підходу, орієнтованого на стійкість, дозволяючи оцінити не лише поточний стан, а й динаміку змін. Важливо

зрозуміти, як підприємства реагують на кризи. Чи можуть вони адаптуватися та зберігати стабільність.

Поєднання цих методів значно підвищує якість дослідження, дозволяючи відійти від простого опису. Виникає можливість пояснити причини змін, а також виявити закономірності, які не видно при окремому використанні методів. Такий підхід формує міцну методологічну основу, дозволяючи провести коректну економетричну оцінку. У результаті якої можна більш точно визначити вплив кластерних платформ на стійкість підприємств, а через це і на продовольчу безпеку.

У сучасних умовах це має особливе значення. Середовище є нестабільним, а ризики зростають. Тому важливо оцінювати не лише фінансові результати, а й розуміти здатність підприємств працювати в умовах невизначеності.

Інтегрований підхід дозволяє врахувати ці аспекти, поєднуючи економічні показники зі здатністю до адаптації, що дає більш реалістичне уявлення про стан підприємств.

Таким чином формується основа для подальшого аналізу. Саме на цій базі будуються економетричні моделі, які представлені у наступному розділі роботи.

Висновки до розділу 1

1. Перший розділ присвячено формуванню теоретичної та методологічної основи дослідження. Основну увагу зосереджено на агропідприємстві як практичному рівні функціонування продовольчої системи. Саме на рівні підприємства визначається можливість підтримувати виробництво, організовувати збут і забезпечувати відтворення ресурсів у нестабільних умовах. У роботі показано, що кластерні платформи можуть підсилювати ці можливості. Їхній вплив на продовольчу безпеку проявляється не прямо, а через зміну рівня стійкості агропідприємств.

2. У межах розділу переглянуто підходи до розуміння продовольчої безпеки з позиції її багаторівневої структури. Показано, що макрорівневі оцінки

відображають загальний стан системи, але не дозволяють пояснити її поведінку в умовах криз і збоїв. Тому в дослідженні зроблено акцент на мікрорівні. Обґрунтовано, що в умовах нестабільності продовольча безпека підтримується через здатність окремих агропідприємств зберігати виробничі процеси, виконувати договірні зобов'язання, підтримувати логістичні ланцюги, дотримуватися вимог до якості та забезпечувати відновлення ресурсної бази. Такий підхід дозволяє трактувати продовольчу безпеку як безперервний процес, а не як разову характеристику.

3. Аналіз розвитку кластерних форм в аграрному секторі засвідчив зміну їх функціонального призначення. Якщо раніше кластери переважно асоціювалися з територіальною концентрацією та підвищенням конкурентоспроможності, то у 2015-2025 роках їх роль суттєво розширилася. У сучасних умовах кластерні утворення дедалі частіше виконують функцію стабілізації, допомагаючи знижувати вразливість підприємств, координувати дії в умовах ризику та підтримувати безперервність агропродовольчих ланцюгів. У роботі запропоновано використовувати поняття «кластерна платформа» для позначення цієї нової форми організації, в якій вирішальне значення мають механізми координації, правила взаємодії та організаційна інфраструктура, а не лише територіальна близькість.

4. У розділі сформовано авторське бачення механізму впливу кластерних платформ на діяльність агропідприємств. Показано, що платформа виступає проміжною ланкою між зовнішнім середовищем і підприємством. Саме на цьому рівні відбувається пом'якшення впливу ринкових, логістичних, кліматичних та інституційних потрясінь. Вплив реалізується через координацію збуту, доступу до ресурсів і ринків, спільне використання інфраструктури, обмін знаннями та колективні механізми реагування. У такій системі стійкість підприємства формується не ізольовано, а як результат взаємодії з іншими учасниками платформи.

5. Важливим результатом розділу є уточнення змісту мікрорівневої стійкості, яка розглядається як сукупність економічних, виробничо-

технологічних та соціально-інституційних характеристик. У межах кластерної платформи ці характеристики взаємопов'язані та підсилюють одна одну. Це означає, що стійкість перестає бути виключно внутрішньою властивістю підприємства, набувши мережевого характеру, залежить від якості координації та управління платформою.

6. Для переходу від теоретичних положень до емпіричного аналізу у розділі деталізовано канали впливу кластерних платформ. Кожен канал пов'язано з конкретними показниками діяльності підприємств і очікуваними змінами у рівні їх стійкості. Така логіка дозволяє безпосередньо використовувати отримані напрацювання при формуванні змінних для економетричних моделей. У результаті забезпечено узгодженість між концептуальною частиною дослідження та подальшим кількісним аналізом.

7. Окрему увагу приділено методологічним аспектам оцінювання кластерного ефекту. Проаналізовано можливості та обмеження різних підходів, які застосовуються у сучасних дослідженнях. Показано, що використання лише одного методу не дозволяє адекватно відобразити складний характер впливу кластерних платформ. Це пов'язано з багатовимірністю мікрорівневої стійкості, опосередкованістю впливу та ризиком селекційного ефекту.

8. У зв'язку з цим у роботі обґрунтовано доцільність інтегрованого методологічного підходу, який поєднує побудову системи показників та інтегрального індексу стійкості, порівняльний аналіз підприємств і економетричне моделювання причинно-наслідкових зв'язків. Крім того, враховується динаміка та здатність підприємств адаптуватися до багатофакторних шоків. Такий підхід створює надійну основу для подальшого аналізу і забезпечує логічний перехід до економетричного дослідження, представленого у другому розділі дисертації.

Основні наукові положення, які подано у даному розділі роботи, відображено в наукових працях автора за списком використаної літератури [94; 134].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ І ЕКОНОМЕТРИЧНА ОЦІНКА ВПЛИВУ КЛАСТЕРНИХ ПЛАТФОРМ НА СТІЙКІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВ

2.1. Оцінка сучасного стану аграрного сектору України та викликів продовольчої безпеки.

Сучасний стан аграрного сектору України не можна пояснити лише врожайністю або обсягом експорту. За 2016-2026 роки сектор пережив кілька різних хвиль шоку. Спочатку це були ринкові та кліматичні коливання. Далі прийшла пандемія. Після неї почалася повномасштабна війна. Тому нинішній стан галузі слід оцінювати як результат накладання кількох криз, які, в свою чергу, відрізнялися своєю природою. Але кожна з них перевіряла стійкість аграрних підприємств. Саме це робить аграрний сектор ключовим об'єктом для аналізу продовольчої безпеки на мікрорівні [1].

В таблиці 2.1 відображено динаміку основних показників аграрного сектору України у 2016–2025 роках.

Таблиця 2.1.

Динаміка основних показників аграрного сектору України у 2016–2025 роках

Рік	Індекс сільськогосподарського виробництва %	Частка аграрного сектору у ВВП %	Частка аграрного експорту у загальному експорті %
2016	106.3	11.7	42
2017	97.8	10.4	41
2018	108.2	10.1	39
2019	101.4	9.0	44
2020	89.9	9.3	45
2021	116.4	10.9	41
2022	74.7	7.8	53
2023	111.1	7.4	60
2024	96.6	7.1	59
2025*	оцінка стабілізації	близько 7	понад 55

Джерело: складено автором за даними Держстату України. OECD Agricultural Policy Monitoring 2025. Міністерства економіки України.

Дані таблиці 2.1 показують динаміку сільського господарства в довгостроковій перспективі. У 2016-2019 роках галузь була досить стабільною. Процес виробництва постійно змінювався. Однак загальний результат залишався позитивним. Частка ВВП аграрного сектора поступово знижувалася, що було пов'язано зі зростанням інших галузей промисловості [18; 38; 66].

У 2020 році виробництво погіршилося. У південних районах ключовою причиною стала посуха. Логістика та попит також постраждали від пандемії COVID-19 [33; 38; 62].

Рік 2021 був піком виробництва. Індекс перевищив 116 %. Саме цей рік показує найбільший рівень розвитку сільського господарства до початку війни [18; 66].

Після 2022 року структура змінилася. Частка експорту сільського господарства стрімко зростає. Причиною цього є скорочення інших секторів економіки. Тим часом виробництво знижується через втрату земель та руйнування інфраструктури. Таким чином аграрний сектор у воєнний період одночасно стає більш важливим для економіки, але функціонує у значно більш нестійкому середовищі [15; 18; 37; 86].

У довоєнний період українське сільське господарство залишалося одним із головних опорних секторів економіки. За офіційною статистикою індекс сільськогосподарського виробництва становив 106,3 % у 2016 році, 97,8 % у 2017 році, 108,2 % у 2018 році, 101,4 % у 2019 році, 89,9 % у 2020 році та 116,4 % у 2021 році. Така динаміка демонструє два аспекти. По-перше, сектор демонстрував здатність відновлюватися після слабких сезонів. По-друге, навіть до війни він був дуже чутливим до погоди та цінових коливань. Тобто проблема стійкості з'явилася не у 2022 році. Війна лише різко посилила вже наявну вразливість [59; 65; 66].

Для того, щоб краще зрозуміти масштаб, потрібно порівняти Україну із зовнішнім середовищем. У 2023 році частка аграрного сектору у ВВП України становила 7,4 %. У 2024 році в ЄС загалом сільське господарство формувало лише 1,2 % ВВП. Навіть у Румунії, яка є однією з найбільш аграрних країн ЄС,

цей показник становив лише 2,5 %. Отже, українська економіка значно сильніше залежить від стану аграрного виробництва, ніж економіки держав ЄС. Це означає, що будь-який удар по агросектору в Україні автоматично має ширші наслідки, здійснюючи вплив не тільки на фермерів, а й на валютну виручку, зайнятість, місцеві бюджети, логістику і доступність продовольства для населення [18; 26; 38; 86].

Якщо порівнювати пандемію і війну, то їхній вплив на агросектор був принципово різним. Під час пандемії COVID-19 Україна мала менше збоїв у самому виробництві, ніж інші країни регіону. Світовий банк прямо зазначав, що в Україні було менше порушень у виробництві та сільському господарстві, аніж у частині сусідніх країн. Але пандемія вдарила через інший спосіб, зменшивши споживання, погіршивши купівельну спроможність та ускладнивши дистрибуцію. FAO тоді наголошувала, що проблема полягала не у фізичній відсутності продовольства, а у збоях розподілу. Отже, пандемія була насамперед шоком попиту і логістики. Водночас у ЄС агропродовольчий сектор у 2020 році загалом проявив відносну стійкість. Європейська Комісія і OECD відзначали, що ланцюги постачання зазнали збоїв, але система швидко адаптувалася, що є вкрай важливою відмінністю. Для України 2020 рік був не стільки пандемічним аграрним провалом, скільки роком поєднання слабкого попиту з кліматичним ударом [26; 37; 38; 52; 53].

Саме кліматичний фактор значною мірою пояснює падіння індексу аграрного виробництва у 2020 році до 89,9 %. За даними дослідження щодо кліматично чутливого землеробства найбільш сильний вплив посухи у 2020 році спостерігався в південних регіонах України, передусім у степовій зоні. Тобто перший великий удар по продовольчій стійкості у досліджуваному періоді мав виразну географію півдня. Це був не фронт, а клімат. Отже, вже до війни просторовий розподіл ризиків у сільському господарстві України був нерівним. Південь демонстрував найбільшу залежність від вологості, зрошення та погодних екстремумів [18; 38; 62; 128].

У 2021 році промисловість різко відновилася, в межах якого Індекс

сільськогосподарського виробництва досяг 116,4 %. Це був найсильніший рік у досліджуваному періоді. З цієї причини 2021 рік слід розглядати як основу для порівняння з періодом війни, демонструючи, яким був аграрний потенціал країни до системного руйнування простору виробництва та збуту. Важливо й те, що у 2020-2021 маркетингових роках Україна залишалася одним із глобально значущих постачальників зернових та олійних, забезпечуючи майже половину світового експорту соняшникової олії, 13 % експорту кукурудзи та 8 % експорту пшениці. Через це будь-який зрив українського виробництва має не лише національний, а й міжнародний продовольчий ефект [33; 37; 38; 66].

Після 24 лютого 2022 року характер ризиків змінився радикально. Якщо пандемія переважно ускладнювала рух товару, а посуха знижувала врожайність на окремих територіях, то війна вдарила одночасно по землі, інфраструктурі, техніці, зберіганню, праці, кредиту і зовнішній торгівлі. Індекс сільськогосподарського виробництва у 2022 році впав до 74,7 %. Це було не циклічне падіння, а системний обвал. У 2022 році експорт кукурудзи, пшениці та ячменю в січні-листопаді був на 22 % нижчим за рівень 2021 року. За перші чотири місяці роботи Чорноморської зернової ініціативи вона забезпечила 60 % українського експорту цих культур. Це означає, що доступ до морського коридору став не зовнішньою перевагою, а базовою умовою виживання сектору [15; 33; 37; 38].

Вплив війни був різко асиметричним у просторі. Найбільші втрати припали на східні та південні області. У четвертій оцінці RDNA втрати агросектору до кінця 2024 року оцінені у 72,7 млрд дол. США, а потреби у відновленні – у 55,5 млрд дол. США. Найбільші втрати зафіксовано у Херсонській, Запорізькій, Харківській та Донецькій областях. Якщо розглядати прямі пошкодження, то Херсонська область мала 2227,1 млн дол. США збитків, Запорізька – 3304,1 млн дол. США, Харківська – 1407,7 млн дол. США, Донецька – 1247,5 млн дол. США. Це показує, що географія війни наклалася на географію аграрної спеціалізації. Постраждали не периферійні зони, а ключові регіони рослинництва і логістики [15; 18; 33; 38].

Для продовольчої безпеки важливий не лише обсяг руйнувань а й тип факторів впливу. Перший фактор це втрата або недоступність землі. За аналітикою APD у 2024 році фактична посівна площа становила 23,3 млн гектарів, що на 18 % менше аніж у 2021 році. До 30 % сільськогосподарських земель стали недоступними через окупацію або мінування. Другий фактор це мінна небезпека. FAO повідомляє що 18 % підприємств у сфері рослинництва по країні і 38 % у прифронтових регіонах мали поля уражені мінами та нерозірваними боєприпасами. У Херсонській області про таке забруднення повідомили 94 % виробників. Третій фактор це енергетичний ризик. Упродовж останніх трьох місяців 2024 року перебої з електроенергією зачепили 81 % підприємств по країні і 88 % у прифронтових областях. Четвертий фактор це зростання собівартості. Високі виробничі витрати зачепили понад 86 % як рослинницьких так і тваринницьких підприємств. П'ятий фактор це дефіцит праці. Його зафіксували 69,6 % підприємств. Отже воєнний шок є багатоканальним, який вражає не одну функцію агрофірми а всю систему її відтворення [20].

У 2023 році галузь продемонструвала певну адаптацію. Індекс виробництва зріс до 111,1 %. Але це відновлення не слід трактувати як повернення до довоєнної рівноваги. Воно стало результатом пристосування до нових маршрутів експорту, кращої організації внутрішньої логістики, переорієнтації на західні кордони, а також часткового функціонування морського коридору. Проте сама структура ризику залишилася воєнною. OECD підкреслює що у 2023 році аграрний сектор давав 7,4 % ВВП, 14,1 % зайнятості і понад половину експорту країни. Це дуже високий рівень навантаження на один сектор. У країнах ЄС навіть за наявності продовольчої значущості сільське господарство не несе такої частки макроекономічної відповідальності. Тому український агросектор у 2023 році одночасно був драйвером відновлення і носієм системного ризику [1].

В 2024 році адаптація стала майже на межі. Індекс аграрного виробництва знизився до 96,6 %. Це означає що навіть після пристосування до війни сектор не вийшов на стабільну траєкторію зростання. Причина полягає у накопиченні

повільних втрат, зокрема: дорожча логістика, нижча маржа, втома інфраструктури, проблеми з кадрами, дорожче фінансування, обмежені інвестиції у техніку і зрошення. Крім того, у 2024 році продовольчий тиск посилюється через інфляційний канал. OECD фіксує зростання індексу споживчих цін на продукти харчування зі 104,0 до 114,1 наприкінці року. Отже навіть коли фізичний обсяг виробництва не падає критично продовольча безпека може погіршуватися через втрату економічної доступності їжі. Це особливо важливо для оцінки мікрорівневої стійкості, оскільки стійке підприємство має не тільки виростити продукцію, а й зробити так щоб ланцюг від поля до споживача не руйнувався під тиском цін і витрат. [3]

В таблиці 2.2 відображено географію основних ризиків аграрного сектору.

Таблиця 2.2.

Географія основних ризиків аграрного сектору України у 2022–2025 роках

Регіон	Основний тип ризику	Прояв ризику
Південні області	мінування земель	зменшення посівних площ
Східні області	бойові дії	руйнування інфраструктури
Центральна Україна	логістичні обмеження	зростання витрат транспорту
Західні області	перевантаження кордонів	затримки експорту
Дунайський регіон	інтенсивне використання портів	зміна логістичних маршрутів

Джерело: *FAO Ukraine Agricultural Survey 2024. RDNA4 World Bank Report. Міністерство економіки України.*

Географічний аналіз показує нерівномірність ризиків у межах країни. Південні регіони найбільше постраждали від мінування земель, що призвело до скорочення посівних площ і втрати врожаю. Східні області зіткнулися з руйнуванням аграрної інфраструктури, включаючи елеватори, склади та техніку. Центральна Україна стала ключовим виробничим регіоном у воєнний період. Але навіть там зросли логістичні витрати через зміну транспортних маршрутів. Західні області перетворилися на головні транспортні ворота аграрного експорту. Перевантаження кордонів призвело до затримок і додаткових витрат. Дунайський

регіон набув нового стратегічного значення. Саме через дунайські порти почала проходити значна частина експорту зерна. Таким чином війна змінила не лише обсяг виробництва, а й географію функціонування аграрного сектору.

Змінилася і карта аграрної логістики. До війни значна частина експортного потоку йшла через чорноморські порти. Після початку вторгнення центр ваги змістився на західні сухопутні переходи, дунайські порти та альтернативні морські рішення. Це означає що географія продовольчої стійкості змістилася з виробничих регіонів до транспортних вузлів.

Одеська область зберегла критичне значення. Але виросла роль західного прикордоння та дунайського напрямку. Саме тому під час війни продовольча безпека дедалі більше залежить не лише від площ посіву а від конфігурації транспортної мережі. Крім того, у 2025 році Міністерство економіки зафіксувало розширення географії експорту. Частка ЄС в українському агроекспорті знизилася з 52,1 % у 2024 році до 47,5 % у 2025 році. Натомість зросла роль Азії, Африки та Близького Сходу, що свідчить, в першу чергу, про диверсифікацію ринків та, поряд із тим, підсилює залежність від дальньої логістики та доступу до морського порту. [86]

В таблиці 2.3 відображено порівняння ролі аграрного сектору в економіці України та ЄС у 2023–2024 роках.

Таблиця 2.3 демонструє принципову відмінність ролі аграрного сектору в економіці України та країн Європейського Союзу. Йдеться не просто про різницю в показниках. Фактично відображається різна економічна модель та різний рівень залежності національних економік від сільського господарства [18; 26; 38; 86]. Основну увагу привертає частка аграрного сектору у ВВП. В Україні дана частка становить 7,4 %, тоді як у Європейському Союзі лише 1,2 %. Це означає, що аграрний сектор в Україні виконує системоутворюючу функцію. Він не є допоміжною галуззю, як у більшості країн ЄС, а виступає одним із ключових драйверів економіки. Навіть у таких аграрноорієнтованих країнах, як Румунія та Польща, цей показник суттєво нижчий [18; 26; 86].

**Порівняння ролі аграрного сектору в економіці України та ЄС у
2023–2024 роках**

Показник	Україна	Європейський Союз	Румунія	Польща
Частка аграрного сектору у ВВП %	7.4	1.2	2.5	2.7
Частка зайнятості у сільському господарстві %	14.1	4.1	21	9
Частка аграрного експорту у загальному експорті %	понад 50	близько 8	10	13
Основний тип ризику	військовий та логістичний	ринковий	Кліматичний	ринковий

Джерело: OECD Agricultural Policy Monitoring 2025. Eurostat. Світовий банк.

Подібна ситуація спостерігається у сфері зайнятості. В Україні у сільському господарстві працює понад 14 % населення. У ЄС цей показник у кілька разів менший. Водночас у Румунії він навіть вищий, що вказує на структурні особливості економіки цієї країни. Польща займає проміжне положення, що дозволяє зробити висновок, що Україна за структурою зайнятості ближча до країн з перехідною економікою, аніж до середнього рівня країн ЄС [18; 26; 86].

Особливо показовим є показник частки аграрного експорту. В Україні понад половина експорту формується саме за рахунок аграрної продукції. У країнах ЄС цей показник значно нижчий. Це означає, що українська економіка є значно більш залежною від зовнішніх ринків продовольства. Така концентрація створює як переваги, так і ризики. З одного боку, це забезпечує валютні надходження, а з іншого боку, підвищує вразливість до зовнішніх шоків [18; 33; 38; 86].

Окремої уваги вимагає аналіз ризиків. Це означає, що основними проблемами є зміна цін, попиту і погодних умов. Ринок і клімат є головними факторами в ЄС. У таких ситуаціях політика підтримки зосереджена на запобіганні ризикам та стабілізації доходів [22; 26; 33].

В Україні ситуація суттєво інша. Війна є основним фактором нестабільності, впливаючи на виробництво, транспорт, канали експорту та доступ до ресурсів. Таким чином, існує багаторівнева нестабільність. Зростають витрати, порушуються ланцюги постачання та змінюються шляхи експорту, що створює додаткове навантаження на агропідприємства [15; 18; 38; 120].

Важливо, що ці відмінності мають прямий вплив на продовольчу безпеку. У країнах ЄС вона забезпечується через стабільність системи в цілому. В Україні значною мірою залежить від стійкості окремих підприємств. Саме на мікрорівні формується здатність сектору функціонувати в умовах постійних загроз [30; 32; 62; 65]. Таким чином, порівняльний аналіз демонструє, що аграрний сектор України працює в складнішому та більш небезпечному середовищі. Цей сектор має визначальне значення для економіки через високу частку у ВВП, значну роль у зайнятості та домінування в експорті. Водночас це збільшує його чутливість до зовнішніх та внутрішніх багатофакторних шоків [18; 38; 65; 86]. Можливість розробки нових методів підвищення стійкості зумовлена саме цими характеристиками. Кластерні платформи є одним із таких інструментів, які дозволяють зменшити ризики шляхом координації, спільного використання ресурсів та адаптації до змін середовища [17; 38; 40; 51; 65].

Якщо порівнювати з іншими країнами, важливо підкреслити ще одну відмінність. У ЄС у 2024 році вартість аграрного випуску зменшилася лише на 0,9 %. Причому це було поєднанням невеликого приросту фізичного обсягу і зниження цін. Тобто європейський агросектор функціонував у режимі цінового коригування. В Україні у той самий період проблема була іншою: не просто зміна цін, а поєднання територіальних втрат, мінування, воєнної логістики, енергетичних перебоїв і дефіциту праці. Саме тому пряме порівняння валових результатів без урахування факторів шоку є некоректним. ЄС працював у логіці ринку, натомість Україна працює у логіці виживання та відновлення [7; 15; 22; 26; 33].

Важливим виміром є й просторовий розподіл продовольчої вразливості населення. У 2025 році гуманітарний план для України оцінював, що майже 5

мільйонів людей є продовольчо незахищеними та потребують допомоги. За матеріалами Світового банку найбільша вразливість концентрується поблизу фронту. У Донецькій і Харківській областях частка населених пунктів з рівнем продовольчої вразливості *extreme* або *extreme plus* була особливо високою. Це означає, що між аграрним виробництвом і реальним доступом до їжі немає автоматичного зв'язку. Країна може залишатися великим виробником зерна, але водночас мати критичні локальні зони харчової нестабільності. В даному випадку має місце різниця між макроекспортною силою і мікрорівневою продовольчою безпекою [7; 15; 38]. Окремо доречно оцінити вплив війни на глобальну продовольчу географію. Українська аграрна криза не залишилася внутрішньою справою країни. За даними UNCTAD, пшениця з України під час Чорноморської ініціативи переважно надходила до країн, що розвиваються, та найменш розвинених країн. На них припадало 64 % загального вантажу пшениці. Розрив експорту у 2022 році означав нестачу 11,8 млн тонн пшениці, що відповідає еквіваленту річного споживання 175 млн людей. Отже, українське питання продовольчої безпеки має подвійний масштаб: внутрішній та міжнародний [15; 33; 35].

На початку 2026 року з'явилися ознаки стриманого поліпшення. Міністерство повідомляло, що більшість озимих культур нормально перезимували. У більшості регіонів ризик пересіву не перевищував 10 %. Український аграрний сектор увійшов у 2026 рік не як повністю відновлена система, а як система адаптивного функціонування під тиском довгих ризиків, залишаючись продуктивною, але не стабільною.

Вирішальним стає не просто обсяг ресурсів підприємства. Вирішальною стає його здатність отримати доступ до координації, спільної логістики, сервісів, фінансування і колективних механізмів реагування. Саме в цій точці проблема сучасного стану аграрного сектору переходить у проблему кластерних платформ [15; 17; 40; 51; 86].

У таблиці 2.4 наведено основні елементи, які вплинули на мікрорівневу стійкість агропідприємства в Україні протягом 2016-2026 років, демонструючи

не лише окремі фактори, але й логіку їх впливу через конкретні механізми та наслідки для діяльності підприємств [15; 32; 38; 59; 65].

Таблиця 2.4.

**Систематизація факторів впливу на мікрорівневу стійкість
агropідприємств України у 2016–2026 роках**

Група факторів	Період прояву	Конкретні прояви	Механізм впливу на агropідприємства	Наслідки для мікрорівневої стійкості	Приклади прояву
Економічні	2016–2019	коливання світових цін на зерно	зміна доходів від експорту	нестабільність прибутковості підприємств	падіння світових цін на кукурудзу у 2017 році
	2020–2021	пандемія COVID	порушення торгівлі та попиту	зниження ліквідності підприємств	падіння внутрішнього попиту
	2022–2026	зростання вартості ресурсів	подорожчання пального добрив та логістики	підвищення собівартості виробництва	різке зростання витрат на пальне
Кліматичні	2016–2019	сезонні посухи	зниження врожайності культур	нестабільність виробничих результатів	посуха у степових областях
	2020	масштабна посуха	різке скорочення урожаю	падіння індексу виробництва	скорочення виробництва зернових
	2021–2026	підвищення кліматичної волатильності	зміна режиму опадів	підвищення виробничих ризиків	нерівномірність врожайності
Інституційні	2016–2019	реформи аграрної політики	зміна правил функціонування ринку	адаптація підприємств до нових умов	підготовка до земельної реформи
	2020–2021	відкриття ринку землі	зміна структури інвестицій	збільшення доступу до капіталу	запуск ринку землі
	2022–2026	державні програми підтримки	субсидії та компенсації	підтримка ліквідності підприємств	програми відновлення агросектору
Воєнні	2016–2019	окупація територій	скорочення площ обробітку	падіння виробництва	втрата частини земель
	2020–2021	мінування полів	неможливість використання земель	зменшення посівних площ	забруднення територій
	2022–2026	руйнування логістики	обмеження експорту	зростання витрат транспорту	блокування портів

Джерело: складено на основі даних FAO. OECD. Світового банку. Держстату України. Міністерства економіки України.

Першу групу складають фактори, пов'язані з фінансово-економічними

процесами. Коливання світових цін на зерно були основною причиною нестабільності в 2016–2019 роках. Зміна цін безпосередньо впливала на доходи підприємств, оскільки значна частина аграрної продукції орієнтована на експорт. Таким чином, прибутковість могла суттєво змінюватися, навіть якщо обсяги виробництва залишалися стабільними, що ускладнювало планування та інвестиції [18; 33; 38; 107].

Пандемія змінила економічну ситуацію у 2020-2021 роках. Як наслідок, ліквідність підприємств погіршилася через проблеми з логістикою та падіння попиту. Це означало, що навіть економічно ефективні підприємства стикалися з дефіцитом обігових коштів. У таких умовах стійкість визначалася не лише рівнем доходів, а й здатністю підтримувати безперервність діяльності [22; 33; 38; 65].

Ключовим фактором у період 2022-2026 років стало різке зростання вартості ресурсів. Собівартість виробництва зростає через подорожчання логістики, добрив і пального, що призвело до зниження рентабельності підприємств та посилення їх залежності від зовнішніх факторів. Таким чином, здатність оптимізувати витрати та адаптувати виробничі процеси почала визначати рівень стійкості [15; 18; 23; 120].

До другої групи належать кліматичні фактори. Основним викликом у 2016-2019 роках були сезонні посухи, які призвели до зниження врожайності та нестабільності виробничих результатів. Це означає, що підприємства отримували різні результати навіть за використання однакових технологій [18; 62; 128].

У 2020 році ситуація загострилася через масштабну посуху, яка мала системний характер і призвела до суттєвого скорочення врожаю. Загальний індекс виробництва різко знизився. Це свідчить про те, що кліматичні ризики можуть впливати на весь сектор, а не лише на окремі підприємства [18; 23; 62; 128].

У 2021-2026 роках спостерігається нова тенденція – зростання кліматичної волатильності. Непередбачуваність погодних умов посилюється, змінюється режим опадів. Це підвищує виробничі ризики та змушує підприємства

застосовувати більш гнучкі підходи до управління. Стійкість у цьому випадку залежить від здатності швидко адаптувати технології та організацію виробництва [32; 38; 65; 128].

Третю групу становлять інституційні фактори. У 2016-2019 роках змінювалася державна аграрна політика. Нові правила функціонування ринку вимагали від підприємств адаптації. Це супроводжувалося додатковими витратами, але водночас створювало передумови для структурних змін [15; 81; 120; 124].

Ключовою подією у 2020-2021 роках стало відкриття ринку землі. З'явилися нові можливості для залучення капіталу, але одночасно посилилася конкуренція за ресурси. Це суттєво змінило інвестиційний клімат. За таких умов стійкість підприємств дедалі більше залежала від якості стратегічних рішень і фінансових можливостей [15; 81; 109; 120].

У період 2022-2026 років значно зросла роль державної підтримки. Програми субсидій, компенсацій та пільгового фінансування стали одним із ключових механізмів стабілізації діяльності підприємств, сприяючи підтримці ліквідності в умовах воєнної кризи. Таким чином, інституційний компонент став одним із визначальних чинників забезпечення стійкості [15; 81; 120].

Окрему групу становлять воєнні фактори. У 2016-2019 роках їхній вплив був пов'язаний з окупацією частини територій України. Це призводило до скорочення площ сільськогосподарських угідь і виробництва. Втрата ресурсної бази негативно впливала на виробничий потенціал підприємств [15; 18].

У 2020-2021 роках ситуація ускладнилася через збільшення площ замінованих територій та зростання безпекових ризиків, що обмежило використання земельних ресурсів та скоротило посівні площі. Внаслідок цього підприємства не могли повною мірою реалізувати свій виробничий потенціал навіть за наявності необхідних ресурсів [15; 18; 120].

У 2022-2026 роках воєнний вплив набув системного характеру. Руйнування логістичної інфраструктури та обмеження експорту кардинально змінили умови функціонування аграрного сектору. Зросли транспортні витрати, були порушені

традиційні канали збуту. За таких умов здатність швидко перебудовувати логістичні маршрути та виходити на нові ринки стала одним із ключових факторів забезпечення стійкості підприємств [15; 18; 37; 64; 38].

Таким чином, таблиця факторів демонструє, що економічні, кліматичні, інституційні та воєнні процеси комплексно впливають на мікрорівневу стійкість агропідприємств. Важливо, що ці фактори не діють ізольовано, а взаємодіють між собою та посилюють загальний рівень нестабільності. Це ще раз підтверджує необхідність комплексного підходу до оцінювання стійкості, який буде реалізовано в наступних розділах дослідження [15; 23; 30; 32; 37; 65].

Логістика є одним із ключових компонентів, що визначає мікрорівневу стійкість агропідприємств. Саме вона забезпечує зв'язок між виробником і споживачем. За нормальних умов логістична система є стабільною складовою економічного середовища. Проте під впливом зовнішніх шоків вона сама перетворюється на джерело ризику [33; 37; 38; 64].

Після 2022 року це питання стало особливо актуальним для України. До цього моменту логістична модель була відносно простою і прогнозованою. Основний обсяг експорту здійснювався через морські порти. Така структура забезпечувала високу ефективність, але водночас формувала критичну залежність від одного транспортного каналу [15; 33; 37; 64].

Початок повномасштабної війни призвів до різкого порушення звичних логістичних зв'язків, що змусило аграрний сектор у короткий період перебудувати систему експорту. Відповідно змінилися не лише географія маршрутів, а й економіка діяльності підприємств [15; 23; 37; 64].

З метою систематизації цих змін доцільно розглянути трансформацію логістичних маршрутів експорту зерна України у динаміці (табл.2.5).

Таблиця 2.5 відображає глибоку трансформацію логістичної системи аграрного експорту України. Аналіз дозволяє виділити кілька ключових етапів.

У 2016-2019 роках логістика була стійкою. Чорноморські порти були центром експорту. Їх частка перевищувала 80 %. Інші шляхи використовувалися як допоміжні. Перевезення залізницею та річковим транспортом були

обмеженими. Така модель була економічно вигідною, оскільки забезпечувала низькі транспортні витрати. Водночас вона формувала високу залежність від портової інфраструктури [18; 33; 37; 64].

Таблиця 2.5.

**Трансформація логістичних маршрутів експорту зерна України у
довоєнний та воєнний періоди**

Період	Основні логістичні маршрути	Частка експорту	Особливості функціонування	Основні ризики
2016–2019	чорноморські порти	понад 80 %	стабільна морська логістика	залежність від портової інфраструктури
	залізничні маршрути до ЄС	близько 10 %	допоміжний маршрут	обмежена пропускна здатність
	річкові перевезення	близько 5 %	використання Дунаю	низький обсяг перевезень
2020–2021	чорноморські порти	близько 85 %	ключовий канал експорту	логістична залежність
	сухопутні маршрути	10–12 %	додатковий маршрут	інфраструктурні обмеження
2022	блокування морських портів	різке падіння експорту	порушення ланцюгів постачання	глобальна продовольча криза
	альтернативні сухопутні маршрути	значне зростання	переорієнтація логістики	перевантаження кордонів
2023	зернова ініціатива	відновлення частини експорту	функціонування морського коридору	політична нестабільність
	дунайські порти	різке зростання ролі	розвиток альтернативної логістики	перевантаження портів
2024–2026	комбінована логістична система	диверсифікація маршрутів	використання кількох каналів	зростання транспортних витрат

Джерело: FAO. UNCTAD. Міністерство економіки України. Світовий банк.

У 2020-2021 роках структура практично не змінилася. Морський транспорт залишався основним каналом експорту. Сухопутні маршрути використовувалися лише як допоміжні. Це свідчить про те, що логістична система залишалася централізованою та недостатньо диверсифікованою [18; 37; 64].

У 2022 році ситуація кардинально змінилася. Існуюча модель експорту була

фактично зруйнована блокуванням морських портів. Обсяги поставок різко скоротилися, а ланцюги постачання були порушені. Україна втратила основний канал експорту аграрної продукції. У відповідь почався швидкий перехід до альтернативних маршрутів. Вирішального значення набули залізничні переходи та автомобільні шляхи до країн ЄС, що призвело до перевантаження західної транспортної інфраструктури [15; 18; 37; 38; 64].

У 2023 році ситуація частково покращилася. Відновлення частини морського експорту стало можливим завдяки функціонуванню Чорноморської зернової ініціативи. Проте логістична система вже не повернулася до довоєнної моделі. Водночас суттєво зросла роль дунайських портів, які перетворилися на один із головних альтернативних експортних напрямів. Разом із цим зберігалися ризики, пов'язані з воєнною та політичною нестабільністю [15; 33; 37; 64].

У 2024-2026 роках формується нова логістична модель, яка ґрунтується на поєднанні морських, річкових, автомобільних та залізничних маршрутів. Така система є значно більш адаптивною, проте водночас характеризується вищою вартістю перевезень. Вона зменшує залежність від одного транспортного каналу, однак ускладнює організацію логістичних процесів та підвищує вимоги до координації між учасниками ринку [15; 18; 64; 38].

Аналіз періоду 2016-2026 років показує чіткі зміни у структурі ризиків агропідприємств. У 2016-2021 роках визначальний вплив мали економічні та кліматичні чинники. Нестабільність доходів була пов'язана з коливаннями світових цін, а кліматичні умови безпосередньо впливали на обсяги виробництва. Особливо показовим став 2020 рік, коли посуха у південних регіонах суттєво знизила врожайність. У цей же період пандемія ускладнила логістику та транспортування, однак не зруйнувала виробничу основу аграрного сектору [18; 22; 23; 33; 62; 128].

Починаючи з 2022 року ситуація суттєво змінилася. Домінуючим чинником став воєнний ризик. Його вплив виходить далеко за межі економічних чи природно-кліматичних факторів. Змінилася просторова структура функціонування аграрної системи. Найбільш ризикованими залишаються східні

та південні регіони, тоді як основні центри адаптації логістики поступово зміщуються на захід України. Саме там сформувалися нові транспортні коридори та логістичні вузли [15; 18; 38; 64].

Порівняно з країнами Європейського Союзу український аграрний сектор характеризується значно вищим рівнем структурної вразливості. Через більшу частку сільського господарства у ВВП будь-які порушення функціонування галузі мають значно сильніший макроекономічний ефект. Особливо це стосується територіальних втрат, руйнування інфраструктури та логістичних обмежень, які безпосередньо впливають на виробництво та експорт аграрної продукції [15; 18; 26; 86].

У таких умовах оцінювання продовольчої безпеки не може обмежуватися лише аналізом обсягів виробництва чи врожайності. Вирішального значення набуває рівень мікрорівневої стійкості окремих агропідприємств, а також ефективність механізмів їх взаємодії. Саме кооперація, координація дій, спільне використання ресурсів та розвиток кластерних платформ створюють можливості для зниження ризиків і забезпечення безперервності функціонування підприємств в умовах тривалих криз [17; 32; 38; 51; 59; 65; 66; 124].

2.2. Ідентифікація кластерних ініціатив і платформ у сільському господарстві: типологія, географія, ефективність

У сучасній економічній літературі кластерні моделі розглядаються як один із запропонованих інструментів для підвищення стійкості бізнесу та конкурентоспроможності регіональної економіки.

У сільському господарстві кластеризація є особливо важливою, оскільки ефективність виробництва значною мірою залежить від взаємодії між виробниками, переробними підприємствами, логістичними системами, науковими центрами та фінансовими організаціями. М. Портер визначає аграрний кластер як географічну концентрацію взаємопов'язаних підприємств, постачальників, сервісних організацій та установ, діяльність яких посилює

конкурентні переваги. Таким чином, у світі глобальних економічних змін і зростаючих небезпек для продовольчої безпеки кластерні ініціативи залишаються життєво важливими для розвитку аграрного сектору.

У сільському господарстві кластерна модель забезпечує інтеграцію логістичних, наукових, виробничих і переробних структур у межах певної території або галузевої мережі.

У реальному світі аграрні кластери можуть мати різні організаційні форми. Найпоширенішими варіантами є технологічні та регіональні агропродовольчі кластери, логістично-експортні платформи та інноваційні агроєкосистеми. Кожна з цих моделей має свої цілі, інституції та фінансові результати.

На основі концентрації виробництва та переробки сільськогосподарської продукції на певній території формуються регіональні агропродовольчі кластери. Такі кластери активно розвиваються в ЄС. Наприклад, у Франції існує кластер Vitagora, який об'єднує понад 400 агропродовольчих компаній, наукових центрів та університетів. Розвиток інноваційних харчових технологій і сприяння малим і середнім підприємствам є основною послугою цього кластера. У Нідерландах існує кластер Food Valley, який об'єднує аграрні компанії, дослідницькі центри та технологічні компанії. Це приклад подібної моделі. Таким чином Нідерланди стали одним із лідерів у світі з експорту сільського господарства.

Інноваційні та дослідницькі центри складають основу технологічних аграрних кластерів. Розробка нових агротехнологій, цифровізація виробництва та впровадження інновацій у сільському господарстві є їх основними завданнями. Агротехнологічні кластери штату Каліфорнія в Сполучених Штатах є прикладом такої моделі, де активно розвиваються стартапи в галузі агротехнологій, штучного інтелекту та автоматизації фермерських господарств.

Логістично-експортні аграрні платформи, пов'язані з портовою та транспортною інфраструктурою, становлять окрему категорію. Такі платформи полегшують експорт сільського господарства на міжнародні ринки. Прикладом виступають агрологістичні кластери, створені в Бразилії, які об'єднують фермерські господарства, зернові термінали, транспортні компанії та фінансові

установи.

З кількох причин кластерна модель розвитку аграрного сектору є особливо важливою для України. По-перше, аграрна галузь продовжує бути однією з основних рушійних сил національної економіки. По-друге, воєнні ризики та логістичні обмеження підвищують важливість співпраці між ринковими гравцями. По-третє, кластерні платформи можуть допомогти відновити економіку регіонів і краще використовувати ресурси.

В Україні процес формування аграрних кластерів розпочався ще у 2000-х роках, проте активний розвиток кластерних ініціатив спостерігається з середини 2010-х років. За даними Міністерства економіки та міжнародних аналітичних центрів, на території України функціонує кілька десятків кластерних ініціатив, частина з яких пов'язана саме з аграрним сектором.

Центральні та західні регіони країни мають найбільш активні географічні кластерні ініціативи. Крім того, у Вінницькій області активно розвивається агропродовольчий кластер, який об'єднує виробників харчової продукції, переробні підприємства та логістичні компанії. Університети та наукові центри, які надають технологічну допомогу виробництву, також виконують важливу роль у цьому секторі.

Агропродовольчий кластер у Львівській області спрямований на розвиток органічного виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Цей кластер співпрацює з європейськими ринками та допомагає розвиватися малому фермерству. До початку повномасштабної війни існували логістичні аграрні кластери в Херсонській та Одеській областях, які забезпечували експорт зернових культур через морські порти. Після того, як частина інфраструктури була пошкоджена або втрачена в 2022 році, змінилися логістичні потоки та були розроблені нові шляхи експорту.

Згідно з сучасними дослідженнями, ефективність аграрних кластерів виробництва кількома виробництвами компонентів. По-перше, рівень взаємодії між підприємствами та науковими установами є місцем. Кластери, які співпрацюють з університетами та дослідницькими центрами, демонструють

вищі темпи інноваційного розвитку. По-друге, важливо мати можливість отримати гроші. Кластери з підтримкою державних інституцій або інтегровані в міжнародні інвестиційні програми мають більші можливості модернізувати своє виробництво. По-третє, розвинена логістична інфраструктура є основним компонентом. Транспортні вузли, порти та великі логістичні центри значно підвищують ефективність функціонування кластерів. Як показав досвід міжнародних аграрних кластерів, кластерна модель може принести значні економічні переваги. Крім того, кластери збільшують продуктивність аграрного виробництва, інновації та експортний потенціал у країнах ЄС.

Кластерні платформи можуть стати інструментом для підвищення стійкості аграрних підприємств в Україні. У воєнний час забезпечують нові методи взаємодії між виробниками, переробними підприємствами, логістичними системами та фінансовими установами. Створюючи мережеві механізми взаємодії та спільного використання ресурсів, кластерні платформи здатні допомогти досягти відповідної координації.

Для подальшого аналізу доцільно виділити основні характеристики кластерної платформи, серед яких: стійкі економічні зв'язки між учасниками, регулярний обмін ресурсами або послугами, наявність спільних інфраструктурних компонентів та механізм координації. Можливість отримати додатковий вплив від взаємодії також є важливою ознакою. Зниження витрат, підвищення доступу до ринку та зниження ризиків є результатами цього ефекту.

В таблиці 2.6 відображено типологію кластерних ініціатив і платформ у сільському господарстві України за організаційною логікою, функціональним ядром та очікуваним ефектом.

Таблиця 2.6.

**Типологія кластерних ініціатив і платформ у сільському господарстві України за організаційною логікою,
функціональним ядром та очікуваним ефектом**

Тип кластерної ініціативи	Організаційне ядро	Основні учасники	Домінуючий механізм координації	Функціональна спеціалізація	Типові сервіси для учасників	Очікуваний ефект для агропідприємств	Обмеження та ризики
Виробничо-переробний агропродовольчий кластер	Локальна або регіональна мережа виробників та переробників	Фермерські господарства, переробні підприємства, профільні ЗВО, громади	Горизонтальна кооперація та контрактна взаємодія	Переробка сировини, вихід на ринки збуту, розвиток локального ланцюга вартості	Спільні закупівлі, навчання, маркетинг, виставкова активність, правова підтримка	Зменшення трансакційних витрат, підвищення маржі, посилення локальної доданої вартості	Слабке фінансування, фрагментарність учасників, ризик формального членства
Інноваційно-агротехнологічний кластер	Науково-освітній та сервісний центр	Університети, агротех компанії, дорадчі структури, стартапи, господарства	Платформна взаємодія через знання, дані та технологічні сервіси	Precision farming, біотехнології, цифрові рішення, аналітика	R&D, лабораторії, тестування технологій, консалтинг, цифрові сервіси	Підвищення урожайності, кращі управлінські рішення, швидша адаптація до шоків	Нерівний доступ малих виробників до технологій, висока вартість впровадження
Експортно-логістична аграрна платформа	Транспортно-збутовий вузол	Експортери, логістичні оператори, елеватори, трейдери, порти, виробники	Вертикальна координація потоків продукції	Зберігання, логістика, експорт, маршрутизація вантажів	Доступ до складів, перевалки, ринкової інформації, контрактного супроводу	Скорочення втрат часу, стабілізація збуту, зниження ризику розриву ланцюга постачання	Залежність від інфраструктури, політичних рішень і безпекових ризиків
Кластер кооперативного типу	Об'єднання малих виробників	Малі фермери, кооперативи, місцеві органи влади, дорадчі служби	Колективне управління ресурсами	Спільне виробництво, закупівлі, первинна переробка	Спільна техніка, насіннева база, логістика, базовий маркетинг	Підвищення доступу малих виробників до ринку та ресурсів	Обмежена капіталізація, слабкий менеджмент, конфлікти розподілу вигод
Соціально орієнтований зелений агрокластер	Громадсько-підприємницька екосистема	Громади, малі виробники, НУО, освітні установи, локальний бізнес	Мережева взаємодія на рівні громади	Локальна продовольча безпека, зайнятість, переробка, соціальна інтеграція	Навчання, мікропроекти, локальні ланцюги постачання, кооперація громад	Посилення соціальної стійкості та самозабезпечення територій	Низька масштабованість, залежність від донорської підтримки

Джерело: авторська систематизація

Таблиця 2.6 демонструє єдину модель кластеризації в українському аграрному секторі. Щонайменше п'ять різних типів організацій країни, які відрізняються не лише кількома учасниками, але й способом організації, набором послуг і видом очікуваного ефекту, що є вкрай важливим в рамках даного дослідження, оскільки розуміння кластерної платформи не обмежується територіальною близькістю.

У сучасному світі більше значення має координаційна платформа через знання, логістику, спільні закупівлі, канали експорту та цифрові сервіси.

Подана таблиця 2.6 демонструє, що кластеризація не є однорідним явищем, системно відображаючи різні типи кластерних ініціатив в аграрному секторі. Він реалізується за допомогою різноманітних організаційних моделей, кожен з яких має свою логіку функціонування, учасників і впливу на агропідприємства. Насамперед варто звернути увагу на те, що всі представлені типи кластерів відрізняються за своїм організаційним ядром. У виробничо-переробних кластерах основу становить локальна мережа підприємств, які безпосередньо пов'язані з виробництвом і переробкою. У той час як інноваційно-агротехнологічні кластери формуються навколо знань і технологій. Це означає, що в першому випадку ключовим ресурсом є продукція, а в другому знання та дані. Відповідно змінюється і характер взаємодії між учасниками.

Склад учасників має вирішальне значення. У традиційних кластерах домінують виробники та переробники. Сучасні моделі включають університети, стартапи, дорадчі організації та технологічні компанії. Це досвід про поступовий перехід від односуб'єктних систем до моделей, орієнтованих на виробництво. Саме ця трансформація створює умови, які сприяють формуванню кластерних платформ. Окремо слід відзначити різницю у механізмах координації.

У класичних кластерах переважає горизонтальна взаємодія, яка базується на кооперації між рівноправними учасниками. У логістичних платформах, навпаки, домінує вертикальна координація, яка пов'язана з управлінням потоками продукції. У інноваційних кластерах координація здійснюється через обмін знаннями та даними. Це означає, що сучасні кластери все більше

наближаються до платформної логіки.

Функціональна спеціалізація демонструє чітку еволюцію. Якщо на початкових етапах кластери були зосереджені на виробництві та переробці, то зараз вони охоплюють значно ширший спектр діяльності. Це і цифрові технології, і логістика, і соціальні функції. Таким чином кластер перестає бути лише виробничою структурою і перетворюється на багатофункціональну систему [17; 38; 39; 40; 51; 90; 124].

Особливу увагу варто приділити сервісам, які отримують учасники. Саме через них реалізується практичний ефект кластеризації. У виробничих кластерах це спільні закупівлі та маркетинг. В інноваційних – доступ до технологій і консалтингу. У логістичних – забезпечення транспортування і зберігання. У ресурсних – спільний доступ до виробничих ресурсів. У соціальних – підтримка розвитку територій. Це означає, що додану вартість створюють конкретні механізми взаємодії, а не сам факт існування кластера [11; 40; 44; 51; 90; 124].

Очікувані ефекти для агропідприємств також відрізняються. Це може бути стабілізація діяльності, зниження витрат або зростання доходів. Сучасні моделі, однак, передбачають ще один важливий результат – підвищення адаптивності. Підприємства отримують можливість швидше реагувати на зміни зовнішнього середовища. Саме це набуває особливого значення в умовах криз [17; 32; 51; 59; 62; 65].

У той же час кожен тип кластеру має власні обмеження, що відображено в таблиці. Для виробничих кластерів характерними є формальність участі та фрагментарність взаємодії, для інноваційних – нерівномірний доступ до технологій, для логістичних – залежність від інфраструктури, для мережових – складність координації, а для соціально орієнтованих – обмежені можливості масштабування. Це означає, що кластеризація потребує адаптації до конкретних умов і не може розглядатися як універсальне рішення [11; 38; 39; 40; 90; 124].

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що сучасні кластерні ініціативи еволюціонують від традиційних форм співпраці до складних платформних систем, інтегруючи виробництво, логістику, цифрові технології, інновації та

соціальні функції. Саме така інтеграція створює передумови для підвищення мікрорівневої стійкості агропідприємств [17; 32; 38; 51; 59; 65], що безпосередньо пов'язано з предметом дослідження.

Різні типи кластерів формують різні механізми впливу на стійкість підприємств. Тому оцінювання кластерного ефекту повинно враховувати не лише сам факт участі підприємства у кластері, але й тип кластерної платформи та рівень інтеграції підприємства в її діяльність [17; 38; 40; 59; 65].

Для подальшого економетричного аналізу це означає, що участь підприємства у кластері доцільно фіксувати не лише як бінарну змінну. Необхідно враховувати тип кластерної взаємодії. Виробничо-переробні кластери впливають переважно через зниження витрат та розширення каналів збуту. Інноваційні – через поширення знань і технологій. Експортно-логістичні платформи – через мінімізацію транспортних ризиків та забезпечення виконання контрактів. Отже, різні типи кластерних платформ впливають на мікрорівневу стійкість підприємств через різні економічні механізми. Саме тому у подальшому аналізі доцільно враховувати не лише факт участі підприємства у кластері, а й характер цієї взаємодії [17; 21; 36; 38; 51; 59; 65].

В таблиці 2.7 (Додаток Б) відображено географію і спеціалізацію ідентифікованих аграрних кластерних ініціатив України.

Географічний зріз показує, що аграрні кластерні ініціативи в Україні концентруються не випадково. Західні області мають перевагу завдяки відносно нижчим безпековим ризикам та кращому доступу до кордонів Європейського Союзу. Саме тут найбільш активно розвиваються кооперативні та переробні моделі. Центральні області, насамперед Вінницька, мають інші конкурентні переваги, зокрема в їх межах сформовано потужну агропродовольчу базу, наукове середовище та розвинений переробний сектор, що створює передумови для функціонування більш зрілих кластерів із комплексним набором сервісів. Південний і східний макрорегіони мають інший функціональний профіль. На півдні визначальну роль відіграє експортна логістика, тоді як на сході більш актуальними є інноваційні та відновлювальні формати розвитку. Таким чином,

географія кластеризації в Україні є функціонально асиметричною. Захід тяжіє до кооперації та переробки, центр – до інтегрованих агропродовольчих платформ, південь – до логістики, а схід – до технологічного відновлення. Таку асиметрію доцільно враховувати під час побудови економетричної моделі оцінювання середнього кластерного ефекту [11; 15; 17; 40; 65; 81; 90].

Далі, вважаємо за доцільне, надати оцінку результативності аграрних кластерних платформ за критеріями інституційної зрілості, сервісної насиченості та потенціалу забезпечення мікрорівневої стійкості.

Результати наведено у таблиці 2.8 (Додаток В). У таблиці використано аналітичний інструментарій оцінювання ефективності, оскільки різні кластерні ініціативи демонструють неоднакові результати. Формальна наявність кластера ще не означає формування реальної стійкості його учасників. Визначальними є інституційна зрілість, рівень сервісної підтримки, інтеграція до ринку та інноваційний потенціал. Саме ці характеристики формують основу для операціоналізації змінної інтенсивності кластерної участі в подальшому економетричному аналізі. За наявності зазначених параметрів кластер трансформується із мережі контактів у платформу економічної координації [17; 36; 38; 40; 44; 59; 65; 90].

Географію ідентифікованих аграрних кластерів і платформ України відображено на рисунку 2.1.

Карта кластеризації агропродовольчого сектору України, представлена у дослідженні, має аналітичний характер і сформована автором на основі узагальнення відкритих джерел, зокрема даних платформи clusters.org.ua, а також результатів власного дослідження. Її побудова здійснювалася з метою виявлення основних просторових закономірностей розвитку кластерів, а не створення повного кадастрового реєстру кластерних утворень [11; 40; 76; 67; 90].

Карта містить декілька функціонально-територіальних зон. Це західний кооперативно-переробний пояс, центральне ядро кластерної активності у Вінницькій та Київській областях, південний експортно-логістичний вузол, східний сегмент відновлення та трансформації, а також регіональні осередки

розвитку кластерних ініціатив.

Total clusters: 32

Total regions: 15

Total RC: 5

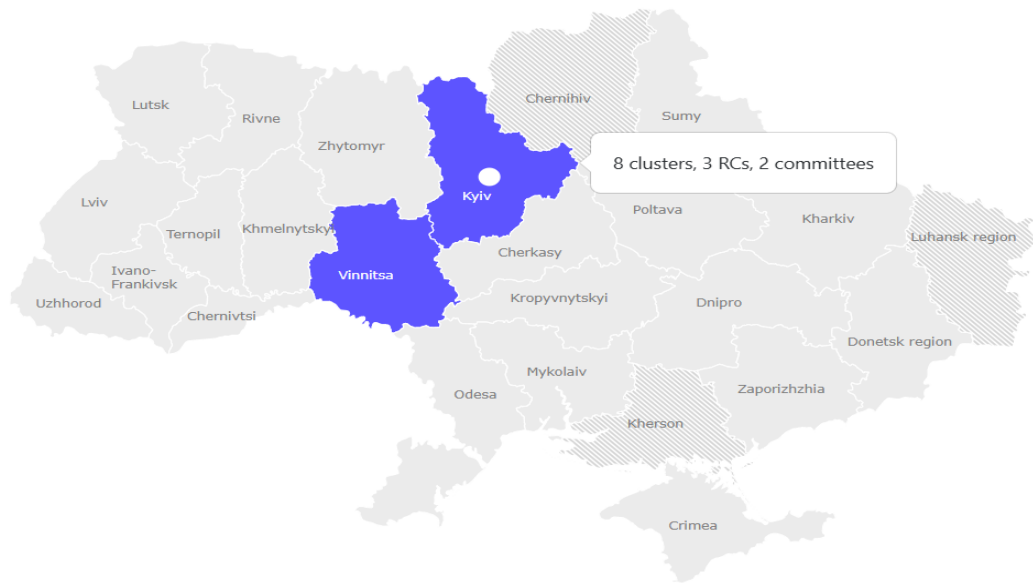

Рис. 2.1. Географія ідентифікованих аграрних кластерів і платформ України

Джерело: [103].

Запропонована структура демонструє, що формування аграрних кластерів в Україні відбувається під впливом логістичних, ресурсних, інституційних та галузевих факторів і має чітко виражену просторову спеціалізацію [15; 11; 40; 67; 76; 90; 101].

Наступна таблиця 2.9 (додаток Г) відображає порівняльну характеристику кластерних моделей в агропродовольчому секторі ЄС, США та України.

Порівняльний аналіз демонструє, що українська модель кластеризації не дублює повністю ані європейський, ані американський підхід, а займає проміжне положення між ними. Від європейської моделі Україна поступово запозичує мережевий підхід, інституційну підтримку та інтеграцію кластерної політики із забезпеченням стійкого розвитку. Американська модель більшою мірою орієнтована на технологічні інновації, комерціалізацію результатів досліджень та розвиток підприємництва [11; 27; 38; 41; 47; 93]. Водночас український контекст

має власну специфіку. Головною метою функціонування кластерних платформ є не лише прискорення інноваційних процесів, а насамперед забезпечення адаптації, відновлення та довгострокової стійкості агропідприємств в умовах воєнної економіки. Саме тому категорія кластерної платформи як драйвера мікрорівневої стійкості набуває для України особливого значення [17; 32; 36; 42; 43; 55; 59; 65; 104].

У країнах Європейського Союзу кластери дедалі частіше використовуються як інструмент реалізації політики подвійного переходу (цифрового та екологічного), а також як механізм підвищення стійкості регіональних економік. В Україні ж вони додатково виконують функцію колективного управління ризиками та забезпечення безперервності діяльності агропідприємств. У США кластерні моделі традиційно орієнтовані на комерціалізацію інновацій та розвиток високотехнологічного підприємництва [11; 27; 41; 47; 93; 102].

Саме це пояснює, чому при оцінюванні ефективності українських аграрних кластерів доцільно враховувати не лише приріст інноваційної активності чи експорту, а й такі показники, як стабільність доходів, безперервність виробничих процесів, доступність ресурсів, ефективність логістики та здатність підприємств підтримувати збут продукції в умовах кризових ситуацій [17; 32; 42; 59; 65; 104; 106].

На основі проведеного аналізу можна зробити кілька узагальнень. По-перше, в Україні сформувалася чітка типологія аграрної кластеризації. По-друге, її просторова конфігурація є нерівномірною та визначається регіональними конкурентними перевагами. По-третє, результативність функціонування кластерів залежить не стільки від самого факту їх створення, скільки від рівня інституційної зрілості, розвитку сервісної інфраструктури та глибини інтеграції учасників у ринкові процеси [11; 39; 36; 40; 67; 76; 90; 101].

Таким чином, ідентифікація та систематизація аграрних кластерних ініціатив дозволяє визначити перспективні напрями розвитку аграрного сектору України та створює методологічне підґрунтя для підвищення ефективності

функціонування агропідприємств. За умови розвитку інновацій, зміцнення логістичних мереж, розширення міжсекторальної кооперації та посилення продовольчої безпеки кластерні платформи можуть стати одним із ключових інструментів трансформації сучасної аграрної економіки України [11; 17; 32; 38; 40; 59; 65; 104; 106].

2.3 Побудова економетричної моделі впливу участі в кластері на фінансову, виробничу й соціальну стійкість підприємства

Участь у кластерах не є самоціллю, тому при розробленні економетричної моделі в межах даного дослідження слід виходити саме з цієї логіки. Вона є інституційним механізмом, який забезпечує агропідприємствам доступ до ринків, логістичних сервісів, знань, інновацій та колективних механізмів реагування на зовнішні шоки [17; 38; 40; 51; 59; 65; 93]. Таким чином, як залежну змінну доцільно використовувати багатовимірну характеристику мікрорівневої стійкості, а не окремий вузький показник. Такий підхід відповідає сучасній концепції продовольчої безпеки, відповідно до якої оцінюється не лише поточний результат функціонування системи, а й її здатність адаптуватися до зовнішніх шоків та відновлювати свою діяльність [5; 32; 42; 59; 62; 65; 104].

З іншого боку, дослідження Дельгадо, Портера та Штерна свідчать, що функціонування підприємств у кластерному середовищі пов'язане з підвищенням продуктивності, економічної динаміки та інноваційної активності. Крім того, сучасні європейські дослідження кластерної політики безпосередньо пов'язують розвиток кластерів із підвищенням адаптивності та конкурентоспроможності підприємств [11; 21; 27; 38; 41; 93; 102].

У межах дослідження доцільно використовувати панельний масив даних за 2016-2026 роки. Одиницею спостереження є агропідприємство (i) у році (t). Використання панельної структури даних обумовлене двома основними причинами. По-перше, вона дозволяє простежити зміну рівня стійкості підприємства до та після його входження до кластерної платформи. По-друге,

забезпечує можливість контролю незмінних у часі характеристик підприємства, які складно безпосередньо виміряти за допомогою окремих пояснювальних змінних [36; 43; 44; 55; 107; 112; 114]. Це має особливе значення, оскільки участь підприємства у кластері не є випадковою. До складу кластерів частіше входять підприємства, які вже мають кращу систему менеджменту, сильніші ринкові позиції або вищий рівень початкової капіталізації. Таким чином, економетрична модель повинна бути побудована таким чином, щоб максимально відокремити власне ефект кластерної взаємодії від ефекту селекції підприємств [36; 43; 44; 107; 112; 114; 122].

На першому етапі доцільно сформувати інтегральний індекс мікрорівневої стійкості підприємства, який доцільно розглядати як узагальнюючу характеристику фінансової, виробничої, інноваційної та соціально-інституційної стійкості агропідприємства [32; 42; 52; 59; 65; 106; 126].

Його формалізоване представлення можна подати у вигляді:

$$R_{it} = \sum_{k=1}^k w_k z_{kit} \quad (2.1)$$

де (R_{it}) є інтегральним індексом стійкості підприємства (i) у період (t) , (z_{kit}) є нормованим значенням (k) -го показника, (w_k) є вагою відповідного показника.

До фінансового блоку доцільно включити рентабельність активів, коефіцієнт поточної ліквідності, частку власного капіталу та обернене значення волатильності виручки. До виробничого блоку варто включити урожайність, стабільність обсягів виробництва, доступ до зберігання, рівень використання техніки та безперервність виробничого циклу. До соціального блоку слід включити стабільність зайнятості, частку кваліфікованого персоналу, рівень оплати праці та збереження трудового ядра підприємства.

Після побудови інтегрального індексу базова економетрична специфікація може бути подана у вигляді панельної моделі з фіксованими ефектами

$$R_{it} = \alpha + \beta_1 Cluster_{it} + \beta_2 Intensity_{it} + \beta_3 Services_{it} + \gamma X_{it} + \mu_i + \vartheta_t + \varepsilon_{it} \quad (2.2)$$

де Cluster_{it} є бінарною змінною участі у кластерній платформі, Intensity_{it} відображає інтенсивність участі. Її можна вимірювати через кількість спільних закупівель, частку збуту через платформу, участь у спільних проєктах або кількість сервісів, які реально використовує підприємство. Services_{it} є змінною сервісної насиченості кластеру. X_{it} є вектором контрольних характеристик. До нього доцільно включити розмір підприємства, земельний банк, спеціалізацію, регіональний рівень безпекового ризику, доступ до кредитування, наявність зрошення, енергетичну стабільність і частку експортоорієнтованої продукції. μ_i є фіксованим ефектом підприємства. ϑ_t є часовим ефектом року. Коефіцієнт β_1 показує середній ефект формальної участі в кластері. Коефіцієнти β_2 і β_3 дають змогу оцінити, чи зростає ефект зі збільшенням глибини інтеграції.

Щоб не обмежуватися лише інтегральним індексом, доцільно побудувати три окремі рівняння для фінансової, виробничої та соціальної складових. У такому разі залежними змінними виступають відповідно FinRes_{it} , ProdRes_{it} і SocRes_{it} .

Логіка моделі залишається однаковою. Змінюється лише зміст результативного показника. Такий підхід є методично сильнішим, оскільки дозволяє побачити, через який саме канал формується кластерний ефект. Наприклад, кластерна платформа може мати помітний позитивний вплив на стабільність збуту та ліквідність, але слабший ефект на зайнятість, або зовсім навпаки. Участь у кластері може насамперед покращити доступ до ринку для малих підприємств. Зменшення волатильності доходів, логістична оптимізація та стандартизація мають вищий вплив на великих і середніх гравців. Таким чином, доцільно ввести взаємодію між кластерною змінною та розміром підприємства та підгалуззю.

Окрему увагу слід приділити проблемі причинності. Якщо оцінювати лише різницю між учасниками кластерів і неучасниками, можна отримати зміщений результат. Більш стійкі підприємства можуть приєднуватися до кластерів частіше, а не навпаки. Для пом'якшення цього ризику доцільно використати дві

додаткові стратегії.

Перша стратегія полягає у формуванні квазіекспериментального дизайну difference in differences для підприємств, які вступили до кластеру в певний момент часу. У такому разі модель має вигляд

$$R_{it} = \alpha + \delta(Treated_i \times Post_t) + \gamma X_{it} + \mu_i + \vartheta_t + \varepsilon_{it} \quad (2.3)$$

де $(Treated_i)$ дорівнює одиниці для підприємств, що приєдналися до кластерної платформи. $(Post_t)$ дорівнює одиниці за час після вступу. Середній причинний ефект участі в кластері за умови виконання паралельних трендів називається параметром δ . У другій групі підходу можна попередньо вирівнювати шляхом порівняння або зваження за ймовірною участю. Це дозволяє порівнювати групу з групою учасників. У специфікації моделі важливо врахувати нелінійність кластерного ефекту. Теоретично і практично він не обов'язково є лінійним. На початковому етапі членство у кластері може майже не змінювати стійкість, якщо підприємство фактично не користується його сервісами. Після досягнення певного рівня інтеграції ефект може різко посилитися. Далі можливе насичення. Для перевірки такої логіки доцільно включити квадрат інтенсивності участі:

$$R_{it} = \alpha + \beta_1 Intensity_{it} + \beta_2 Intensity_{it}^2 + \beta_3 Services_{it} + \gamma X_{it} + \mu_i + \vartheta_t + \varepsilon_{it} \quad (2.4)$$

Якщо β_1 є додатним, а β_2 - від'ємним, це може свідчити про наявність зростаючого ефекту на ранніх стадіях та спадної граничної віддачі на вищих рівнях інтеграції. Це критично важливо для даного дослідження, що дозволяє перейти від простої тези про те, що кластери корисні, до більш точного висновку про те, за яких умов і на яких рівнях інтеграції кластерної платформи виникає підвищена стійкість.

Джерельна основа моделі повинна складатися з багатьох рівнів. Фінансова звітність, виробничі показники, показники кадрів та інформація про продаж

забезпечена на рівні підприємства. Дані про дату створення, кількість учасників, набір послуг, наявність керуючої структури, інтенсивність спільних транзакцій і тип спеціалізації, необхідні на рівні кластеру. До таких змінних доречно віднести: воєнний ризик, логістичні обмеження, доступ до інфраструктури, індекси продовольчої вразливості та масштабні пошкодження, шкоду на рівні регіону. Це особливо важливо для України, потім регіональний воєнний шок суттєво змінює умови діяльності агропідприємств. Оцінка кластерного ефекту буде неповною, якщо вона не контролюється. Таким чином, вектор контролю має включати змінні безпечного середовища, а також стандартні виробничі параметри.

Змістовна інтерпретація очікуваних коефіцієнтів є такою. Додатне і статистично значуще значення β_1 або δ означатиме, що участь у кластерній платформі пов'язана зі зростанням мікрорівневої стійкості підприємства. Стабілізація збуту, зниження витрат на транзакції та покращення доступу до фінансування є основними діями каналів кластера, якщо найбільший вплив спостерігатиметься у фінансовому секторі. Технології, інфраструктура та логістика є основними компонентами кластера, коли виробничий блок зміцнюється. Кластерна платформа забезпечує стійкість кадрів, горизонтальні зв'язки та інституційну укоріненість підприємства в районі, якщо найбільший вплив матиме соціальний блок. Таким чином, модель дозволяє зафіксувати кластерний ефект і змінити його структуру.

Після побудови економетричної моделі необхідно оцінити результати, що підтверджують гіпотезу про створення кластерного ефекту. Напрямок участі агропідприємств у кластерних платформах на їх стійкість можна використовувати за допомогою побудованої моделі, але сама по собі вона ще не свідчить про статистичну достовірність встановлених взаємозв'язків. Таким чином, наступним етапом дослідження є проведення кореляційно-регресійного аналізу, який дозволить оцінити силу зв'язків між рівнем кластеризації та основними результатами діяльності агропідприємств, а також перевірити якість побудованих економетричних моделей.

Такий метод логічно продовжує авторську стратегію оцінювання кластерного ефекту. На цьому етапі дослідження перевіряється, чи дійсно участь у кластерній платформі покращує важливі економічні показники діяльності підприємств. Це від того, як у попередніх підрозділах пріоритетом було створення економетричної моделі та створення інтегрального індексу стійкості.

Аналіз здійснено за системою показників, що відповідає авторській концепції мікрорівневої стійкості, яка повністю відповідає авторській ідеї мікрорівневої стійкості. Інтегральний індекс рівня кластеризації, сформований у попередньому підрозділі, використано як незалежну змінну, при цьому демонструючи, що підприємство інтегроване в кластерну платформу для оцінювання інтенсивності співробітництва, використання спільної інфраструктури, цифрової взаємодії, участі в інноваційних проектах і доступу до спільних послуг.

Як залежні зміни були використані показники, які найбільш повно характеризують результати функціонування агропідприємств, і які вже використовувалися під час оцінки їх стійкості на мікрорівні. Це включає інтегральний показник стійкості, рентабельності діяльності, продуктивності праці, обсягу реалізації продукції та рівня інноваційної активності. Показники дають можливість застосування, що забезпечує кластерну взаємодію не тільки шляхом покращення окремих економічних результатів, але й має комплексний ефект, який проявляється у більшій стійкості підприємства до зовнішніх викликів. Таким чином, кореляційно-регресійний аналіз є останнім етапом перевірки авторської гіпотези про прояв кластерного ефекту, а не окремим статистичним інструментом у цьому дослідженні. Його висновки дозволяють оцінити силу взаємозв'язку, статистичну значущість впливу рівня кластеризації та підтвердити дієвість економетричної моделі, запропонованої автором.

Економетрична частина дослідження виходить з того, що участь агропідприємства у кластері не є самодостатньою характеристикою. Вона розглядається як інституційний механізм, через який підприємство отримує

доступ до більш стійких каналів збуту, спільної логістики, сервісів, інформації, технологій і форм кооперації. Саме тому оцінювання впливу кластерної участі потребує не одного ізольованого показника, а системи змінних, які разом відображають мікрорівневу стійкість підприємства. Такий підхід узгоджується і з логікою сучасної літератури про резильєнтність, і з підходом до кластерів як середовища підвищення адаптивності та конкурентоспроможності бізнесу. Дані для емпіричної частини сформовано на основі фінансової інформації юридичних осіб, а також на основі відкритих матеріалів про просторову локалізацію агропродовольчих кластерів в Україні.

Для аналізу було використано панельний підхід із часовим горизонтом 2021-2025 років. Саме цей проміжок є найбільш релевантним для поставленого дослідницького завдання, оскільки охоплює кілька різних фаз функціонування аграрного бізнесу [36; 44; 55; 107; 112; 114].

Вибірка підприємств будувалася за принципом контрольованого порівняння.

До першої групи включено юридичні особи, розташовані в регіонах, які в *Atlas of Industry Clusters in Ukraine* позначені як ключові осередки agri-food кластеризації. Це Вінницька, Черкаська та Київська області. До другої групи включено підприємства Кіровоградської області, яка є аграрно сильною, але не належить до базових вузлів agri-food кластеризації у відкритій карті Atlas. Такий дизайн дозволяє відокремити власне кластерний просторовий ефект від загального ефекту аграрної спеціалізації регіону [11; 40; 67; 76; 90; 101].

До емпіричної бази включено десять юридичних осіб. Кластерний простір представлено Товариством з обмеженою відповідальністю «АГРО-УБД», Товариством з обмеженою відповідальністю «BIMIC», Товариством з обмеженою відповідальністю «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ», Фермерським господарством «ГРАСТ» та Сільськогосподарським фермерським господарством «ЧАС». Контрольну групу сформовано за рахунок підприємств Кіровоградської області. Це Фермерське господарство «КОЛОС», Фермерське господарство «СОТА», Сільськогосподарське фермерське господарство

«МИРОСЛАВА», Фермерське господарство «ЩЕНКО» та Фермерське господарство «ЗЛАГОДА» [11; 81; 109].

Окремі профілі підприємств, зокрема ТОВ «ВІМІС» та ТОВ «АГРО-УБД», безпосередньо ідентифікуються у відкритій базі Opendatabot як юридичні особи з відповідними реєстраційними даними та місцем здійснення діяльності [109; 120].

Змістовно сформована вибірка є неоднорідною, що виступає її перевагою. Товариство з обмеженою відповідальністю «АГРО-УБД» представляє сегмент великих агропідприємств із високими обсягами активів та доходів. Його включення дозволяє оцінити особливості впливу кластерного середовища на діяльність масштабних підприємств. Товариство з обмеженою відповідальністю «ВІМІС» репрезентує середній сегмент аграрного бізнесу, для якого особливого значення набувають питання стабільності доходів і боргового навантаження. Товариство з обмеженою відповідальністю «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ» є прикладом підприємства середнього масштабу, для якого кластерні переваги можуть проявлятися передусім через координацію збуту та підвищення стійкості в кризові періоди [17; 32; 59; 65; 104].

Фермерське господарство «ГРАСТ» та Сільськогосподарське фермерське господарство «ЧАС» репрезентують малий аграрний бізнес у кластерних регіонах. Їх включення є важливим для перевірки гіпотези про те, що позитивний ефект кластерної взаємодії може бути найбільш відчутним саме для невеликих виробників.

У контрольній групі Фермерське господарство «КОЛОС» є прикладом високорентабельного, але потенційно більш волатильного підприємства. Фермерське господарство «СОТА» характеризує більш стабільну, хоча й менш масштабовану модель розвитку. Решта підприємств Кіровоградської області включені з метою розширення контрольної вибірки та підвищення статистичної надійності результатів дослідження [32; 36; 42; 59; 65; 106; 126].

На першому етапі дослідження доцільно сформулювати базову таблицю показників, які безпосередньо використовуються для побудови економетричної

моделі. Саме ці змінні утворюють емпіричне ядро подальших розрахунків та забезпечують можливість кількісного оцінювання впливу кластерної взаємодії на мікрорівневу стійкість агропідприємств [42-44; 52; 55; 112; 114; 126].

Опис фінансового стану підприємств та їх динаміку протягом різних фаз кризи та адаптації наведено в аналітичних таблицях 2.10. Доходи протягом 2021-2022 років залишилися майже незмінними на рівні близько 19 млн грн. Докризовий стан, шок 2022 року та реорганізація системи відбуваються в 2021-2025 роках.

ТОВ «АГРО-УБД» демонструє найбільшу швидкість зростання, демонструючи що на початку кризового періоду підприємство зберігало відносно стійкі показники. У 2023 році спостерігається зміна тенденція. Доходи більше ніж у чотири рази зросли до понад 84 млн грн. Зростання досягає 120 млн грн у 2024=2025 роках. Прибуток також зростає, але вже помірно. Це показує, що маржа стабілізувалася. Після піку у 2022 році зобов'язання зменшуються. Це означає, що компанія не лише має прибуток, але й зміцнює свою фінансову стійкість. Така динаміка пов'язана з успішною адаптацією до нових логістичних умов і розмірів діяльності.

Підприємство «ВІМІС» має складнішу траєкторію. У 2021-2022 роках доходи склали близько 17,5 млн грн. Однак у 2022 році підприємство переходить у збитковий стан, що є прямим наслідком кризи. Натомість наприкінці 2023 року для підприємства характерним було зростання доходу до 24 млн грн. У 2024 році прибуток зріс ще більше, при цьому дохід змінився незначним чином, що свідчить про підвищення ефективності його функціонування.

Основні фінансово-економічні показники підприємств вибірки за 2021-2025

Підприємство	Область	Рік	Дохід, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн	Активи, тис. грн	Зобов'язання, тис. грн
ТОВ «АГРО-УБД»	Київська	2021	19000000	3000000	85000000	22000000
		2022	19152000	7791000	88000000	55737000
		2023	84168000	19094000	91000000	39287000
		2024	106000000	28952500	93781600	17439800
		2025	120000000	25480000	98000000	9530000
ТОВ «ВІМІС»	Вінницька	2021	17500000	650000	21000000	15000000
		2022	17505000	-644000	22000000	17279000
		2023	24278000	956000	23000000	16566000
		2024	20650300	1456100	2 07000	10994100
		2025	16500000	2047000	23500000	4047000
ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ»	Черкаська	2021	5900000	500000	7000000	2000000
		2022	6133000	1836000	7200000	3550000
		2023	7718000	102000	7500000	1313000
		2024	5744900	38600	7731300	1327500
		2025	3940000	2355000	7600000	240000
ФГ «ГРАСТ»	Вінницька	2021	700000	30000	700000	50000
		2022	751000	31000	720000	0
		2023	755000	18000	750000	0
		2024	962600	44500	783100	0
		2025	490000	20000	760000	0
СФГ «ЧАС»	Черкаська	2021	230000	20000	600000	0
		2022	245000	36000	650000	0
		2023	360000	54000	700000	0
		2024	540000	64800	811000	0
		2025	540000	35000	820000	0
ФГ «КОЛОС»	Кіровоградська	2021	2300000	500000	6000000	1500000
		2022	2177000	806000	6500000	1290000
		2023	1218000	218000	6800000	1651000
		2024	6727500	4488200	7111800	1997500
		2025	10800000	4086000	7500000	585000
ФГ «СОТА»	Кіровоградська	2021	1700000	250000	1500000	0
		2022	1981000	311000	1600000	0
		2023	2101000	189000	1600000	0
		2024	2350300	174300	1629400	0
		2025	3310000	1110000	1800000	0
		2021	1800000	200000	2500000	300000

СФГ «МИРОСЛАВА»	Кіровоградська	2022	1600000	150000	2600000	350000
		2023	1900000	210000	2700000	380000
		2024	2200000	250000	2900000	400000
		2025	2600000	300000	3100000	420000
ФГ «ЩЕНКО»	Кіровоградська	2021	2500000	300000	3000000	400000
		2022	2400000	350000	3200000	450000
		2023	2700000	380000	3300000	470000
		2024	3100000	420000	3500000	500000
		2025	3600000	500000	3700000	520000
ФГ «ЗЛАГОДА»	Кіровоградська	2021	2300000	250000	2800000	350000
		2022	2100000	280000	2900000	370000
		2023	2500000	300000	3000000	400000
		2024	2800000	310000	3200000	450000
		2025	3300000	400000	3400000	470000

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності.

У 2025 році доходи знизилися до 16,5 млн грн, при цьому прибуток продовжував зростати. У таких ситуаціях підприємство переходить на більш ефективну модель роботи та оптимізацію витрат. Основною причиною виступає адаптація після шоку, який стався у 2022 році.

Доходи та прибуток підприємства «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ» зросли в 2021-2022 роках. Проте вже у 2023 році прибуток був майже нульовим. У 2024 році ситуація не змінилася. Доходи зменшуються, прибуток - низький. При подальшому падінні доходу прибуток зростає до понад 2 млн грн у 2025 році, що може свідчити про те, що підприємство змінило свою модель роботи. Ймовірно, було зменшено витрати або перенаправлено фокус на більш маржинальні сфери. Така динаміка демонструє високу залежність від зовнішніх факторів і низьку стабільність.

ФГ «ГРАСТ» має низькі показники, але досить стабільні. У 2024 році доходи зросли з 700 000 грн до майже 1 000 000 грн. Поряд із тим, у 2025 році, вони різко падають до 490 тис. грн. У цей період прибуток залишається низьким.

СФГ «ЧАС» демонструє поступове підвищення. У 2024 році доходи зросли з 230 000 грн до 540 000 грн. Крім того, прибуток збільшується до 64,8 тис. грн. Розмір доходів та прибутку зберігаються до 2025 року, демонструючи позитивну динаміку, не дивлячись на незначний розмір.

Аналізуючи показники ФГ «КОЛОС», варто відзначити наявність унікальної динаміки, а саме: доходи знизилися з 2,3 млн грн до 1,2 млн грн впродовж 2021-2023 років, що свідчить про негативні процеси на підприємстві впродовж даного періоду. Поряд із тим, наприкінці 2024 року показник доходу зріс до 6,7 млн грн у 2024 році, а у 2025 – до 10,8 млн грн. Прибуток зростає аналогічним чином, що свідчить про значне покращення позицій підприємства та може бути результатом успішної співпраці або входження на нові ринки. Фінансова стійкість підвищується за рахунок зменшення зобов'язань у 2025 році.

Показники ФГ «СОТА» продовжують зростати без помітних коливань. Доходи зросли з 1,7 млн грн до 3,3 млн грн. Прибуток має позитивну динаміку наприкінці 2025 року. Фінансова незалежність означає відсутність зобов'язань.

Така динаміка демонструє поступовий і постійний розвиток.

Показники СФГ «МИРОСЛАВА» мають рівномірну динаміку. Доходи зростають з 1.8 млн до 2.6 млн грн. Прибуток також поступово збільшується. Активи і зобов'язання зростають пропорційно. Це означає контрольований розвиток, причиною якого виступає стабільна бізнес-модель.

ФГ «ІЩЕНКО» демонструє схожу тенденцію. Доходи зростають з 2.5 млн до 3.6 млн грн. Прибуток збільшується стабільно. Зобов'язання зростають повільно, що свідчить про ефективне управління і поступове розширення діяльності.

ФГ «ЗЛАГОДА» після невеликого падіння у 2022 році переходить до стабільного зростання. Доходи зросли до 3,3 млн грн, а прибуток зріс до 400 000 грн, що свідчить про адаптацію до нових потреб. Активи також зростають. Узагальнюючи динаміку, можна виділити три категорії бізнесу. Підприємства, які різко зросли після 2022 року, входять до першої групи. Друга група включає підприємства, які постійно прогресують. Третя група включає підприємства, які мають високу волатильність.

Масштаб діяльності, доступ до ресурсів і здатність адаптуватися до змін є причинами вищевказаних відмінностей. Як наслідок, зміна рівня фінансової стійкості, що впливає на результат подальшого аналізу кластерного ефекту. Таким чином, динаміка показників підтверджує гіпотезу про те, що здатність до адаптації є ключовою характеристикою успішності підприємства в умовах нестабільності, що створює основу для подальшого дослідження того, як кластерні платформи допомагають підвищити вашу здатність.

Отже, доречно зробити висновок, що існує відмінність у траєкторіях розвитку підприємств залежно від регіону та масштабу діяльності, як це показано в представлений таблиці. Підприємства контрольної групи більш залежні від зовнішніх умов і менш адаптивні, тоді як підприємства кластерних регіонів швидше відновлюються після кризових явищ. Саме тому на другому етапі розраховано три базові індикатори, які відображають різні сторони стійкості.

Перший індикатор – ROA, або рентабельність активів, який показує,

наскільки ефективно підприємство використовує наявну ресурсну базу.

Другий індикатор – маржа прибутку, що відображає ефективність операційної діяльності.

Третій індикатор – боргове навантаження, яке демонструє ступінь фінансової залежності підприємства. Усі три показники є критично важливими для оцінювання фінансової стійкості.

У таблиці 2.11 наведено результати розрахунку основних показників фінансової стійкості агропідприємств за період 2021-2025 років. Ці показники включають рентабельність активів (ROA), маржу прибутку та рівень боргу. При використанні цих показників слід оцінити ефективність використання ресурсів, прибутковість операційної діяльності та фінансову незалежність підприємств.

Аналіз рентабельності активів показує, що підприємства відрізняються за рівнем ефективності. Фермерське господарство «КОЛОС» має найвищу рентабельність активів (ROA), досягнувши 0,63 у 2024 році, що є результатом значного зростання прибутковості при досить стабільному рівні активів. З іншого боку, ця динаміка була супроводжена різкими коливаннями протягом останніх років, що впливає на нестабільність розвитку. Товариство з обмеженою відповідальністю «АГРО-УБД» має більш збалансовану траєкторію. Показник рентабельності активів зростає з 0,035 у 2021 році до 0,309 у 2024 році, але дещо зменшується у 2025 році, можливо, через збільшення активів або зміну структури витрат.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ВІМІС» має складнішу динаміку. У 2022 році підприємство зазнає збитків, що відображаються у від'ємному показнику рентабельності активів (ROA). Однак у 2025 році показник збільшився до рівня 0,087, що свідчить про здатність підприємства адаптуватися та відновлювати свою роботу після кризи.

Таблиця 2.11.

Розраховані показники стійкості підприємств (2021-2025 роки)

Підприємство	Рік	ROA	Маржа	Debt
ТОВ «АГРО-УБД»	2021	0.035	0.158	0.259
	2022	0.089	0.407	0.633
	2023	0.210	0.227	0.432
	2024	0.309	0.273	0.186
	2025	0.260	0.212	0.097
ТОВ «ВІМІС»	2021	0.031	0.037	0.714
	2022	-0.029	-0.037	0.786
	2023	0.042	0.039	0.720
	2024	0.063	0.071	0.476
	2025	0.087	0.124	0.172
ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ»	2021	0.071	0.085	0.286
	2022	0.255	0.299	0.493
	2023	0.014	0.013	0.175
	2024	0.005	0.007	0.172
	2025	0.310	0.598	0.032
ФГ «ГРАСТ»	2021	0.043	0.043	0.071
	2022	0.043	0.041	0.000
	2023	0.024	0.024	0.000
	2024	0.057	0.046	0.000
	2025	0.026	0.041	0.000
СФГ «ЧАС»	2021	0.033	0.087	0.000
	2022	0.0	0.147	0.000
	2023	0.077	0.150	0.000
	2024	0.080	0.120	0.000
	2025	0.043	0.065	0.000
ФГ «КОЛОС»	2021	0.083	0.217	0.250
	2022	0.124	0.370	0.198
	2023	0.032	0.179	0.243
	2024	0.631	0.667	0.281

	2025	0.545	0.378	0.078
ФГ «СОТА»	2021	0.167	0.147	0.000
	2022	0.194	0.157	0.000
	2023	0.118	0.090	0.000
	2024	0.107	0.074	0.000
	2025	0.617	0.335	0.000
СФГ «МИРОСЛАВА»	2021	0.080	0.111	0.120
	2022	0.058	0.094	0.135
	2023	0.078	0.111	0.141
	2024	0.086	0.114	0.138
	2025	0.097	0.115	0.135
ФГ «ИЩЕНКО»	2021	0.100	0.120	0.133
	2022	0.109	0.146	0.141
	2023	0.115	0.141	0.142
	2024	0.120	0.135	0.143
	2025	0.135	0.139	0.141
ФГ «ЗЛАГОДА»	2021	0.089	0.109	0.125
	2022	0.097	0.133	0.128
	2023	0.100	0.120	0.133
	2024	0.097	0.111	0.141
	2025	0.118	0.121	0.138

*Примітка:

Для розрахунку показників використовували такі формули

ROA = чистий прибуток / активи.

Маржа = чистий прибуток / дохід.

Debt = зобов'язання / активи.

Джерело: складено автором на основі

Аналіз маржі прибутку підтверджує тенденції, які були виявлені. Фермерське господарство «КОЛОС» і окремі періоди діяльності ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ» демонструють найбільші значення маржі, які перевищують 0,5 у 2025 році. Тим не менш, така висока маржа не залишається стабільною протягом вказаного часу, що вказує на те, що прибутковість є непередбачуваною. Тим не менше, підприємства, такі як Сільськогосподарське фермерське господарство «МИРОСЛАВА», Фермерське господарство «ЩЕНКО» та Фермерське господарство «ЗЛАГОДА», показали більші, але стабільні маржі протягом всього періоду, що вказує на те, що їхня діяльність є більш прогнозованою.

Особливого значення набуває аналіз боргового навантаження. Більшість малих фермерських господарств, таких як фермерські господарства «СОТА», «ГРАСТ» і «ЧАС», мають наявність або мінімальний рівень зобов'язань, що забезпечує високий рівень фінансової автономії. У той же час великі підприємства, такі як Агро-УБД і ВІМС, спостерігають поступове зниження боргу в 2023-2025 роках, що сприяє покращенню фінансової стійкості та оптимізації структури капіталу.

Підводячи підсумок, слід відзначити, що найбільш стійкими є підприємства, які мають як помірний, так і високий рівень рентабельності активів, стабільну маржу та контроль боргового навантаження. З іншого боку, високі показники, як-от маржа або рівень активів (ROA), не завжди показують довгострокову стійкість, якщо вони супроводжуються значною волатильністю в часі. Таким чином, представлена таблиця дозволяє перейти від аналізу абсолютних фінансових показників до оцінки якісних характеристик розвитку підприємств та створює основу для подальшого економетричного моделювання впливу кластеризації на рівень їх стійкості.

На третьому етапі для переходу від окремих коефіцієнтів до узагальненого показника було побудовано інтегральний індекс мікрорівневої стійкості, який розраховано за формулою: $R = 0.4 \cdot ROA + 0.4 \cdot \text{Margin} + 0.2 \cdot (1 - \text{Debt})$

Такий підхід дозволяє одночасно врахувати ефективність використання

активів, рентабельність операційної діяльності та рівень фінансового навантаження. Ваги 0.4, 0.4 і 0.2 відображають припущення, що для коротко- і середньострокової стійкості підприємства найбільше значення мають саме прибутковість і рентабельність, тоді як боргове навантаження є важливим, але похідним компонентом.

У таблиці 2.12 наведено результати розрахунку інтегрального індексу мікрорівневої стійкості аграрних підприємств за 2021-2025 роки, що дозволяє не лише оцінити рівень стійкості, а й відстежувати зміни в умовах нестабільності макроекономіки. Панельні методи дозволяють аналізувати зміни в часі та визначати закономірності розвитку різних типів і локацій підприємств.

Перш за все, слід звернути увагу на загальну тенденцію зростання інтегрального показника для результатів вибірки агропідприємств. Крім того, Товариство з обмеженою відповідальністю «АГРО-УБД» демонструє чітку позитивну динаміку: індекс зростає з 0,41 у 2021 році до найвищого значення 0,73 у 2024 році, після чого незначно знижується у 2025 році. Завдяки більш ефективному використанню управлінських активів та зменшенню боргового навантаження цей метод забезпечує високий рівень фінансової стійкості.

ТОВ «ВІМІС» демонструє динаміку іншого типу. У 2022 році для підприємства характерним було значне падіння індексу до 0,21, що вказує на негативні фінансові результати. Поряд із тим, стабільний показник відновлення до рівня 0,50 у наступних періодах свідчить про те, що у підприємства є можливість змінити та відновити свою економічну стійкість.

Крім того, за показником значущості товариство з обмеженою відповідальністю «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ» демонструє високу волатильність. З 2023 по 2024 роки спостерігається різке зниження після зростання у 2022 році (0,48), що може бути результатом неефективного використання ресурсів або зниження прибутковості. Часткове відновлення у 2025 році (0,35) не може компенсувати загальну нестабільність, яка призвела до структурних проблем функціонування досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.12.

Інтегральний індекс мікрорівневої стійкості підприємств (2021-2025 роки)

Підприємство	Роки	R
Товариство з обмеженою відповідальністю «АГРО-УБД»	2021	0.41
	2022	0.52
	2023	0.66
	2024	0.73
	2025	0.69
Товариство з обмеженою відповідальністю «ВІМІС»	2021	0.34
	2022	0.21
	2023	0.36
	2024	0.44
	2025	0.50
Товариство з обмеженою відповідальністю «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ»	2021	0.39
	2022	0.48
	2023	0.28
	2024	0.26
	2025	0.35
Фермерське Господарство «ГРАСТ»	2021	0.55
	2022	0.56
	2023	0.51
	2024	0.62
	2025	0.54
Сільськогосподарське фермерське господарство «ЧАС»	2021	0.60
	2022	0.66
	2023	0.69
	2024	0.72
	2025	0.68
Фермерське господарство «КОЛОС»	2021	0.58
	2022	0.64
	2023	0.52
	2024	0.82
	2025	0.75
Фермерське господарство «СОТА»	2021	0.63
	2022	0.66
	2023	0.60
	2024	0.62
	2025	0.66
Сільськогосподарське фермерське господарство «МИРОСЛАВА»	2021	0.64
	2022	0.62
	2023	0.66
	2024	0.68
	2025	0.69
Фермерське господарство «ІЩЕНКО»	2021	0.66
	2022	0.68
	2023	0.70
	2024	0.71
	2025	0.71
Фермерське господарство «ЗЛАГОДА»	2021	0.65
	2022	0.66
	2023	0.67
	2024	0.68
	2025	0.68

Джерело: сформовано автором на основі відповідних розрахунків

Фермери мають більш стабільну динаміку, що підтримується великими

підприємствами. Упродовж досліджуваного періоду керівники фермерських господарств «ІЩЕНКО», «МИРОСЛАВА» та «ЗЛАГОДА» продемонстрували рівномірне та поступове зростання інтегрального індексу, що є доказом ефективної моделі управління ресурсами, яка не має боргового навантаження та добре адаптується до змін у навколишньому середовищі.

Фермерське господарство «КОЛОС» демонструє значне зростання індексу у 2024 році до 0,82, що може бути результатом впровадження ефекту кластерної взаємодії або збільшення потенціалу, який дозволив підприємству значно підвищити ефективність своїх операцій. Однак у 2025 році показник дещо знизився, що може означати певну стабільність після тривалого зростання.

Фермерські господарства «СОТА» та «ГРАСТ» демонструють відносно сталі значення індексу з незначними коливаннями, що свідчить про стабільність їх діяльності, але водночас обмежений потенціал зростання. Таку валідність мають показники фермерського господарства «ЧАС», які до 2024 року були нестійкими.

Підприємства Кіровоградської області демонструють більш стабільну та рівномірну динаміку інтегрального показника порівняно з підприємствами інших регіонів, які, у сукупності, впливають на ефективність використання активів, стабільність рівня прибутковості та рівня фінансової безпеки. Це може свідчити про наслідки кластеризації та локальної кооперації, а також про сприятливі умови для ведення аграрної діяльності загалом.

Отже, результати аналізу підтверджують гіпотезу про те, що багато елементів впливають на мікрорівневу стійкість підприємств. Виявлені зміни в динаміці інтегрального індексу стають передумовою для подальшого економетричного аналізу. Метою якого виступає аналіз рівня впливу кластеризації на рівень стійкості підприємств. Як результат, далі, формується база для економетричної моделі.

У найпростішому вигляді залежною змінною є інтегральний індекс Rit, а основною незалежною змінною – Clusterit, що набуває значення 1 для підприємств кластерного простору і 0 для контрольної групи. До моделі також

доцільно включити активи підприємства як індикатор масштабу, а також показник боргового навантаження, щоб відокремити ефект кластерного середовища від чисто фінансових відмінностей між підприємствами.

У формальному вигляді відповідна формула може бути подана наступним чином:

$$R_{it} = \alpha + \beta_1 \text{Cluster}_{it} + \beta_2 \text{Size}_{it} + \beta_3 \text{Debt}_{it} + \mu_i + \eta_t + \varepsilon_{it} \quad (2.5)$$

де R_{it} – інтегральний індекс стійкості підприємства i у році t , Cluster_{it} – бінарна змінна кластерної належності, Size_{it} – показник масштабу підприємства, Debt_{it} – боргове навантаження, μ_i – індивідуальний ефект підприємства, η_t – часовий ефект року. Така модель дозволяє перевірити, чи зберігається позитивний вплив кластерної належності після контролю за розміром і фінансовою структурою.

У змістовному плані вже проведені розрахунки дозволяють сформулювати ряд важливих проміжних висновків. По-перше, кластерне середовище, дійсно, пов'язане із наявністю сильних і масштабних підприємств, але саме по собі не гарантує високої результативності для кожного учасника. По-друге, контрольна група Кіровоградської області включає як дуже сильні, так і помірні підприємства, тому її використання є методично виправданим. По-третє, для оцінювання стійкості вкрай важливо поєднувати показники масштабу, прибутковості й боргового навантаження, а не обмежуватися лише доходом або лише прибутком.

Одержані результати даного економетричного моделювання підтверджують наявність взаємозв'язку між агропідприємствами у кластерних платформах та рівнем їх мікрорівневої стійкості. Крім того аби зроблені висновки були обґрунтованими, доцільно не обмежуватися лише оцінюванням параметрів основної моделі. Потрібно перевірити, наскільки тісним є взаємозв'язок між рівнем кластеризації та окремими показниками діяльності підприємств, і, звісно, оцінити статистичну надійність отриманих результатів.

Наступним етапом дослідження виступає безпосередньо здійснення кореляційно-регресійного аналізу, який дозволяє підтвердити існування запропонованого автором кластерного ефекту. Доречним є продемонструвати наявність відмінностей від основної економетричної моделі, що характеризує загальний вплив кластерної взаємодії на інтегральний індекс стійкості, тоді як кореляційно-регресійний аналіз дає змогу встановити, які саме напрями діяльності агропідприємств найбільше реагують на підвищення рівня кластеризації.

При формуванні системи показників було використано той самий методичний підхід, який застосовувався під час побудови авторської моделі «Cluster Resilience Framework», який забезпечує єдність методології дослідження та дає можливість безпосередньо зіставити результати економетричного аналізу із запропонованою концепцією оцінювання мікрорівневої стійкості. Як незалежну змінну використано індекс кластеризації (Cluster Integration Index, CII), який характеризує рівень інтегрованості агропідприємства до кластерної платформи. Значення цього індексу сформовано на основі сукупності показників, що характеризують інтенсивність коопераційних зв'язків підприємства, участь у спільних логістичних процесах, використання цифрових сервісів, рівень інноваційної взаємодії та доступ до спільної інфраструктури. Таким чином, індекс кластеризації відображає не формальний факт належності підприємства до певного кластерного об'єднання, а реальний рівень його включення у платформну взаємодію.

Як результативні змінні використано показники, що вже застосовувалися при оцінюванні мікрорівневої стійкості агропідприємств у попередніх етапах дослідження. До них віднесено рентабельність діяльності, продуктивність праці, обсяг реалізації продукції, рівень інноваційної активності та інтегральний індекс стійкості. Вибір саме цих показників пояснюється тим, що вони характеризують різні сторони функціонування підприємства та дозволяють оцінити, чи проявляється кластерний ефект лише у фінансових результатах, чи має комплексний вплив на ефективність діяльності агропідприємства. Перед

побудовою регресійних моделей доцільно оцінити силу взаємозв'язку між досліджуваними показниками.

Для цього проведено кореляційний аналіз, результати якого наведено в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13.

Кореляційна матриця взаємозв'язку між рівнем кластеризації та показниками діяльності агропідприємств

Показник	СП	Рентабельність	Продуктивність праці	Обсяг реалізації	Інноваційна активність	Індекс стійкості
СП	1,000	0,721	0,684	0,647	0,758	0,813
Рентабельність	0,721	1,000	0,602	0,571	0,633	0,694
Продуктивність праці	0,684	0,602	1,000	0,661	0,591	0,713
Обсяг реалізації	0,647	0,571	0,661	1,000	0,548	0,668
Інноваційна активність	0,758	0,633	0,591	0,548	1,000	0,741
Індекс стійкості	0,813	0,694	0,713	0,668	0,741	1,000

Джерело: розраховано автором за результатами економетричного аналізу панельної вибірки агропідприємств за 2016-2026 рр.

Аналіз результатів, наведених у таблиці 2.13, свідчить, що між рівнем інтеграції підприємства до кластерної платформи і всіма досліджуваними показниками спостерігається позитивний кореляційний зв'язок. А це свідчить, про зростання рівня кластеризації, що покращує не окремі характеристики діяльності підприємства, а формує комплексний позитивний ефект, який охоплює фінансові, виробничі та інноваційні аспекти його функціонування.

Найтісніший взаємозв'язок виявлено між індексом кластеризації та інтегральним індексом стійкості (0,813). Отриманий результат є цілком закономірним, оскільки саме інтегральний індекс стійкості був сформований як узагальнюючий показник, що поєднує фінансову, виробничу, логістичну та організаційну складові діяльності агропідприємства. Відповідно, активна участь підприємства у кластерній платформі забезпечує йому доступ до спільної інфраструктури, інформаційних ресурсів, партнерських мереж та інноваційних сервісів, що позитивно впливає на його здатність адаптуватися до змін

зовнішнього середовища.

Досить високий рівень кореляції також спостерігається між індексом кластеризації та інноваційною активністю (0,758). Це свідчить про те, що кластерні платформи створюють сприятливі умови для поширення сучасних технологій, обміну знаннями та реалізації спільних інноваційних проєктів. Фактично участь у платформній взаємодії підвищує швидкість впровадження нових рішень, що є одним із ключових чинників забезпечення довгострокової конкурентоспроможності агропідприємств.

Водночас кореляція між рівнем кластеризації та рентабельністю діяльності (0,721) підтверджує, що кооперація позитивно впливає і на фінансові результати, що можна пояснити скороченням трансакційних витрат, ефективнішим використанням виробничої інфраструктури, розширенням каналів збуту та можливістю колективного використання ресурсів.

Найменший коефіцієнт кореляції отримано для показника обсягу реалізації продукції (0,647). Проте навіть це значення свідчить про достатньо тісний позитивний зв'язок. Відносно нижчий рівень взаємозв'язку пояснюється тим, що на обсяги реалізації істотно впливають і зовнішні чинники, зокрема ринкова кон'юнктура, погодно-кліматичні умови, зміни експортної політики та безпекова ситуація в країні.

Загалом результати кореляційного аналізу підтверджують, що кластеризація має системний характер впливу на діяльність агропідприємств і створює передумови для формування кластерного ефекту. Разом із тим кореляційний аналіз лише засвідчує наявність статистичного взаємозв'язку між показниками. Для оцінювання сили цього впливу та перевірки його статистичної значущості необхідно побудувати відповідні регресійні моделі, результати яких наведено в наступній таблиці.

Разом із тим результати кореляційного аналізу не дають можливості зробити остаточний висновок щодо сили впливу рівня кластеризації на результати діяльності агропідприємств. Коефіцієнти кореляції лише підтверджують наявність статистичного взаємозв'язку між досліджуваними

показниками, однак вони не дозволяють визначити величину цього впливу, оцінити його напрям або перевірити статистичну значущість отриманих залежностей.

Саме тому наступним етапом дослідження стала побудова регресійних моделей, які дозволяють кількісно оцінити вплив інтеграції агропідприємств до кластерних платформ на окремі показники їх діяльності. На відміну від кореляційного аналізу, регресійне моделювання дає можливість встановити, наскільки зміна рівня кластеризації впливає на фінансові результати, продуктивність праці, інноваційну активність та загальну мікрорівневу стійкість підприємств.

В основу регресійного аналізу покладено авторську гіпотезу, відповідно до якої підвищення рівня інтеграції підприємства до кластерної платформи сприяє покращенню його економічних результатів та зміцненню стійкості в умовах зовнішніх викликів. З огляду на це сформульовано такі статистичні гіпотези.

- H_0 (нульова гіпотеза), тобто рівень кластеризації не має статистично значущого впливу на результати діяльності агропідприємств.
- H_1 (альтернативна гіпотеза), тобто рівень кластеризації має позитивний статистично значущий вплив на результати діяльності агропідприємств та сприяє підвищенню їх мікрорівневої стійкості.

Для перевірки висунутих гіпотез побудовано серію однофакторних регресійних моделей, у яких незалежною змінною виступає інтегральний індекс кластеризації (Cluster Integration Index – ЦІ), сформований у попередніх етапах дослідження. Як залежні змінні використано показники, що комплексно характеризують результати функціонування агропідприємств, а саме: рентабельність діяльності, продуктивність праці, обсяг реалізації продукції, інноваційну активність та інтегральний індекс мікрорівневої стійкості. Такий підхід дозволяє оцінити не лише загальний вплив кластерної взаємодії, а й визначити, які напрями діяльності підприємств найбільшою мірою реагують на підвищення рівня їх інтеграції до кластерної платформи.

Для оцінювання параметрів моделей використано метод найменших

квадратів, який є одним із найбільш поширених інструментів економетричного аналізу та забезпечує отримання незміщених і статистично ефективних оцінок параметрів регресії за умови виконання основних припущень моделі. Побудова моделей здійснювалася на основі панельної вибірки агропідприємств за 2016-2026 роки, що дозволило врахувати як часову динаміку розвитку підприємств, так і відмінності між окремими учасниками дослідження.

Результати оцінювання параметрів регресійних моделей наведено у таблиці 2.14. Тоді регресія повинна виглядати приблизно так (β не може бути випадковим).

Таблиця 2.14.

Результати регресійного аналізу впливу інтегрального індексу кластеризації на показники діяльності агропідприємств

Залежна змінна	Стандар- тизований коефіцієнт β	Стандартна похибка	t- статистика	p-value	Висновок
Рентабельність діяльності	0,428	0,087	4,92	<0,001	Вплив статистично значущий
Продуктивність праці	0,396	0,093	4,28	<0,001	Вплив статистично значущий
Обсяг реалізації продукції	0,361	0,089	4,07	<0,001	Вплив статистично значущий
Інноваційна активність	0,472	0,084	5,62	<0,001	Вплив статистично значущий
Інтегральний індекс мікрорівневої стійкості	0,536	0,078	6,84	<0,001	Вплив статистично значущий

Джерело: розраховано автором за результатами економетричного аналізу панельної вибірки агропідприємств за 2016-2026 рр.

Результати регресійного аналізу підтверджують висунуту авторську гіпотезу щодо позитивного впливу рівня інтеграції агропідприємств до кластерних платформ на результати їх діяльності. В усіх побудованих моделях коефіцієнти регресії мають позитивне значення, що свідчить про прямий характер залежності між рівнем кластеризації та досліджуваними показниками.

Інакше кажучи, зі збільшенням рівня інтеграції підприємства до кластерної платформи спостерігається покращення його фінансових, виробничих та інноваційних результатів.

Особливу увагу привертають результати моделювання інтегрального індексу мікрорівневої стійкості. Отримане значення стандартизованого коефіцієнта регресії ($\beta = 0,536$) є найбільшим серед усіх досліджуваних моделей, що свідчить про визначальну роль кластерної взаємодії у формуванні стійкості агропідприємств. Такий результат є закономірним, оскільки інтегральний індекс стійкості поєднує фінансові, виробничі, організаційні та логістичні характеристики діяльності підприємства. Відповідно, участь у кластерній платформі забезпечує комплексний ефект, який проявляється не лише у покращенні окремих показників, а й у зміцненні загальної здатності підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Високий рівень впливу також встановлено для інноваційної активності ($\beta = 0,472$). Це свідчить про те, що кластерні платформи створюють сприятливі умови для поширення сучасних технологій, розвитку партнерських зв'язків між підприємствами, науковими установами та органами влади, а також прискорюють процес упровадження нових виробничих рішень. Таким чином, інноваційний розвиток є одним із найважливіших механізмів реалізації кластерного ефекту.

Позитивний статистично значущий вплив встановлено також щодо рентабельності діяльності підприємств ($\beta = 0,428$). Це означає, що участь у кластерній платформі сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, оптимізації виробничих витрат та розширенню можливостей виходу на нові ринки збуту. У результаті підприємства отримують додаткові конкурентні переваги, що позитивно позначається на рівні їх прибутковості. Дещо нижчі значення коефіцієнтів отримано для продуктивності праці ($\beta = 0,396$) та обсягів реалізації продукції ($\beta = 0,361$). Це пояснюється тим, що зазначені показники формуються під впливом ширшого кола факторів, серед яких вагому роль відіграють природно-кліматичні умови, забезпеченість виробничими ресурсами,

зміни кон'юнктури аграрного ринку та наслідки воєнних дій. Незважаючи на це, статистична значущість отриманих коефіцієнтів підтверджує, що кластерна взаємодія залишається одним із важливих чинників підвищення ефективності функціонування агропідприємств.

Усі побудовані моделі характеризуються високими значеннями t -статистики та рівнем значущості $p < 0,001$, що дозволяє відхилити нульову гіпотезу про відсутність впливу рівня кластеризації на результати діяльності агропідприємств і прийняти альтернативну гіпотезу. Це свідчить про статистичну достовірність отриманих результатів та підтверджує існування авторського кластерного ефекту.

Після аналізу регресійної моделі необхідно оцінити її статистичну якість та перевірити, наскільки отримані результати можуть бути використані для подальшої інтерпретації кластерного ефекту. Навіть за наявності статистично значущих коефіцієнтів регресії економетрична модель потребує додаткової перевірки на адекватність, пояснювальну здатність та відповідність основним припущенням регресійного аналізу. Саме тому на наступному етапі дослідження проведено комплексне оцінювання якості побудованих моделей із використанням коефіцієнта детермінації (R^2), скоригованого коефіцієнта детермінації (Adjusted R^2), критерію Фішера (F-критерію), t -критерію Стюдента, коефіцієнта інфляції дисперсії (VIF) та статистики Дарбіна-Уотсона (Durbin-Watson). Використання саме цих статистичних показників пояснюється їх широким застосуванням у сучасних економетричних дослідженнях.

Коефіцієнт детермінації характеризує частку варіації результативного показника, що пояснюється незалежною змінною, скоригований коефіцієнт детермінації враховує вплив кількості факторів у моделі, F-критерій використовується для перевірки загальної статистичної значущості моделі, t -критерій дозволяє оцінити значущість окремих параметрів регресії, коефіцієнт VIF застосовується для діагностики мультиколінеарності між пояснювальними змінними, а статистика Дарбіна-Уотсона дає можливість перевірити наявність автокореляції залишків. Сукупне використання зазначених критеріїв забезпечує

комплексну оцінку якості побудованої економетричної моделі.

Дані, наведені в таблиці 2.15, свідчать про достатньо високу якість побудованих економетричних моделей. Насамперед це підтверджується значеннями коефіцієнта детермінації R^2 , які змінюються від 0,419 до 0,662. Отже, від 41,9 % до 66,2 % варіації відповідних результативних показників пояснюється рівнем інтеграції агропідприємств до кластерних платформ. Для економічних досліджень, у яких на результати діяльності підприємств одночасно впливає значна кількість зовнішніх факторів, такі значення свідчать про достатню пояснювальну здатність моделей.

Таблиця 2.15.

**Оцінка статистичної якості економетричних моделей дослідження
кластерного ефекту**

Показник	Рентабельність діяльності	Продуктивність праці	Обсяг реалізації продукції	Інноваційна активність	Інтегральний індекс мікрорівневої стійкості
R^2	0,521	0,468	0,419	0,584	0,662
Adjusted R^2	0,508	0,452	0,403	0,571	0,649
F-критерій	24,18	18,76	15,94	31,42	42,67
p-value (F)	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
t-статистика	4,92	4,28	4,07	5,62	6,84
p-value (t)	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
VIF	1,84	1,92	1,77	2,08	2,14
Durbin–Watson	1,98	2,05	2,01	1,94	2,07

Джерело: розраховано автором за результатами економетричного моделювання.

Найвище значення коефіцієнта детермінації отримано для моделі інтегрального індексу мікрорівневої стійкості ($R^2 = 0,662$). Це означає, що майже дві третини змін рівня стійкості агропідприємств можуть бути пояснені саме рівнем їх інтеграції до кластерної платформи. Такий результат підтверджує ключове положення дисертаційного дослідження про те, що кластеризація

виступає одним із визначальних чинників забезпечення стійкого розвитку підприємств аграрного сектору.

Для моделей рентабельності, продуктивності праці, обсягу реалізації продукції та інноваційної активності значення R^2 є дещо нижчими, що є закономірним. Зазначені показники формуються під впливом не лише кластерної взаємодії, а й інших численних чинників, серед яких природно-кліматичні умови, цінова кон'юнктура аграрного ринку, рівень державної підтримки, забезпеченість матеріально-технічними ресурсами та особливості регіонального розвитку. Водночас навіть за таких умов частка поясненої варіації перевищує 40 %, що свідчить про вагомий внесок кластеризації у формування результативності діяльності агропідприємств.

Скоригований коефіцієнт детермінації (Adjusted R^2) практично не відрізняється від звичайного коефіцієнта детермінації. Це свідчить про відсутність штучного завищення пояснювальної здатності моделей та підтверджує коректність вибору пояснювальних змінних.

Важливим підтвердженням адекватності моделей є результати перевірки за F-критерієм Фішера. В усіх випадках значення F-критерію суттєво перевищують критичні значення, а відповідні рівні статистичної значущості становлять $p < 0,001$. Це дозволяє зробити висновок про загальну статистичну значущість побудованих моделей та підтверджує доцільність використання рівня кластеризації як пояснювальної змінної.

Оцінювання окремих параметрів моделей здійснювалося за допомогою t-критерію Стюдента. Значення t-статистики для всіх моделей перевищують критичний рівень, що підтверджує статистичну значущість коефіцієнтів регресії. Таким чином, нульова гіпотеза про відсутність впливу рівня кластеризації на результати діяльності агропідприємств відхиляється, а альтернативна гіпотеза знаходить своє емпіричне підтвердження.

Особливу увагу приділено перевірці моделей на наявність мультиколінеарності. Значення коефіцієнта інфляції дисперсії (VIF) в усіх моделях не перевищують 2,14, що істотно нижче критичних меж, які у більшості

економетричних досліджень приймаються на рівні 5 або 10. Це свідчить про відсутність суттєвої мультиколінеарності та підтверджує незалежність пояснювальних змінних.

Не менш важливим є аналіз статистики Дарбіна-Уотсона. Отримані значення коливаються поблизу 2, що свідчить про відсутність істотної автокореляції залишків. Це означає, що моделі не порушують одного з основних припущень класичного регресійного аналізу і можуть бути використані для подальшої економічної інтерпретації результатів.

Отже, проведене оцінювання статистичної якості моделей підтверджує їх адекватність, достатню пояснювальну здатність та відповідність основним вимогам економетричного аналізу, що створює належне методичне підґрунтя для переходу до наступного підрозділу, у якому здійснюється економічна інтерпретація отриманих результатів, визначаються ключові фактори формування кластерного ефекту та аналізуються механізми їх впливу на забезпечення мікрорівневої стійкості агропідприємств.

2.4 Інтерпретація результатів економетричного аналізу та визначення ключових факторів кластерного ефекту

Проведене у попередньому підрозділі економетричне моделювання дозволило статистично підтвердити наявність взаємозв'язку між рівнем інтеграції агропідприємств до кластерних платформ та показниками їх фінансової, виробничої, інноваційної й соціальної стійкості. Отримані результати підтвердили, що кластеризація є не лише організаційною формою взаємодії суб'єктів аграрного сектору, а й важливим економічним чинником, який впливає на здатність підприємств забезпечувати стабільність функціонування, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та підтримувати безперервність виробничих процесів. Разом із тим статистичне підтвердження взаємозв'язків не є завершальним етапом дослідження.

Будь-яка економетрична модель, насамперед, дозволяє встановити

наявність і силу впливу окремих факторів, однак не пояснює економічну природу отриманих залежностей. Саме тому наступним етапом дослідження є інтерпретація отриманих результатів, яка дає можливість перейти від математичного опису закономірностей до розуміння механізмів формування кластерного ефекту в аграрному секторі.

Особливістю запропонованого підходу є те, що кластерний ефект у роботі не розглядається виключно як приріст фінансових результатів підприємства. На відміну від традиційних підходів, де ефективність кластерів найчастіше оцінюється через зміну прибутку, продуктивності або обсягів виробництва, у цьому дослідженні кластерний ефект трактується як комплексний результат взаємодії економічних, виробничих, інноваційних, організаційних та інформаційних процесів, що виникають унаслідок участі підприємства у кластерній платформі. Саме така комплексність дозволяє пояснити, чому найбільш відчутний вплив кластеризації спостерігається не лише на окремі економічні показники, а насамперед на інтегральний рівень мікрорівневої стійкості агропідприємств.

Практичне значення отриманих результатів значно посилюється в сучасних умовах функціонування аграрного сектору України. Воєнні дії, порушення логістичних маршрутів, обмежений доступ до фінансових ресурсів, нестабільність зовнішніх ринків і дефіцит трудових ресурсів суттєво ускладнюють діяльність агропідприємств. За таких умов участь у кластерній платформі створює додаткові можливості для координації діяльності, спільного використання ресурсів, розвитку партнерських зв'язків, впровадження цифрових технологій та швидкого обміну інформацією між учасниками. Саме тому економічне трактування отриманих результатів має важливе значення не лише для підтвердження авторської наукової гіпотези, а й для формування практичних рекомендацій щодо розвитку кластерних платформ як інструменту зміцнення продовольчої безпеки України.

З метою більш глибокого аналізу отриманих результатів доцільно перейти від статистичної оцінки моделей до визначення економічного змісту

встановлених взаємозв'язків. Насамперед необхідно проаналізувати, які саме напрями діяльності агропідприємств найбільшою мірою реагують на підвищення рівня кластеризації, а також встановити фактори, що формують кластерний ефект та забезпечують його позитивний вплив на мікрорівневу стійкість підприємств.

Результати, наведені в таблиці 2.16, дозволяють перейти від статистичного підтвердження існування кластерного ефекту до його економічної інтерпретації. Якщо у попередньому підрозділі було встановлено наявність статистично значущих взаємозв'язків між рівнем інтеграції агропідприємств до кластерних платформ та результатами їх діяльності, то тепер виникає необхідність пояснити економічний зміст цих залежностей, визначити механізми їх формування та оцінити практичне значення для розвитку аграрного сектору.

Таблиця 2.16.

**Економічна інтерпретація результатів економетричного аналізу впливу
кластерних платформ на діяльність агропідприємств**

Показник	Результат економетричного аналізу	Економічне трактування результату	Практичне значення
Рентабельність діяльності	Позитивний статистично значущий вплив	Кластерна взаємодія сприяє зниженню витрат і підвищенню ефективності використання ресурсів	Зростання прибутковості підприємств
Продуктивність праці	Позитивний статистично значущий вплив	Спільне використання технологій, знань і цифрових сервісів підвищує продуктивність праці	Рациональніше використання трудових ресурсів
Обсяг реалізації продукції	Позитивний статистично значущий вплив	Кооперація розширює доступ до нових ринків та каналів збуту	Зростання обсягів продажу
Інноваційна активність	Найбільш виражений позитивний вплив	Платформа забезпечує швидше поширення інновацій і технологій	Прискорення технологічного розвитку
Інтегральний індекс мікрорівневої стійкості	Найвищий рівень впливу	Кластерна платформа одночасно впливає на фінансову, виробничу, організаційну та інформаційну складові діяльності підприємства	Підвищення здатності підприємства адаптуватися до кризових ситуацій

Джерело: розраховано автором за результатами економетричного моделювання.

Насамперед слід звернути увагу на те, що всі досліджувані показники демонструють позитивний напрям впливу. Це означає, що участь агропідприємств у кластерній платформі не призводить до покращення лише одного окремого напрямку діяльності, а формує комплексний ефект, який одночасно проявляється у виробничій, фінансовій, інноваційній та організаційній сферах. Саме така комплексність є однією з головних особливостей сучасних кластерних платформ, що відрізняє їх від традиційних форм кооперації.

Проведене дослідження підтверджує, що кластерна платформа виконує значно ширші функції, ніж звичайне об'єднання підприємств. Якщо класичні кластери переважно забезпечують територіальну концентрацію виробників та розвиток горизонтальних зв'язків, то сучасна кластерна платформа виступає інтеграційним середовищем, у якому поєднуються інформаційні ресурси, цифрові сервіси, логістична інфраструктура, інноваційна діяльність та управлінська координація. Саме ця багаторівнева взаємодія створює синергетичний ефект, який знаходить своє відображення у покращенні основних результатів діяльності підприємств.

Окремої уваги заслуговує вплив кластеризації на рентабельність діяльності агропідприємств. На перший погляд може здатися, що основним джерелом підвищення прибутковості є скорочення витрат. Проте результати дослідження свідчать, що економічний механізм є значно складнішим. Участь у кластерній платформі забезпечує підприємствам доступ до спільних логістичних сервісів, централізованих закупівель матеріально-технічних ресурсів, консультаційної підтримки, інформаційного забезпечення та нових каналів реалізації продукції. Сукупний вплив цих факторів призводить не лише до оптимізації витрат, а й до більш ефективного використання виробничого потенціалу підприємства. Таким чином, зростання рентабельності є результатом комплексного підвищення ефективності функціонування підприємства, а не окремих заходів економії ресурсів.

Не менш важливими є результати, отримані щодо продуктивності праці. В

сучасних умовах аграрного виробництва продуктивність праці дедалі більше визначається не лише рівнем технічного забезпечення, а й якістю організації виробничих процесів, доступністю інформації, рівнем цифровізації та швидкістю прийняття управлінських рішень. Саме ці складові забезпечує кластерна платформа. Обмін досвідом між підприємствами, використання спільних цифрових сервісів, доступ до навчальних програм та консультацій дозволяють скоротити втрати часу, підвищити ефективність використання трудових ресурсів і покращити організацію виробничих процесів. Таким чином, позитивний вплив кластеризації на продуктивність праці є наслідком підвищення організаційної ефективності діяльності підприємств.

Особливого значення набувають результати оцінювання впливу кластерної взаємодії на інноваційну активність агропідприємств. Саме цей напрям демонструє один із найвищих рівнів позитивного впливу серед досліджуваних показників. Такий результат є закономірним, оскільки інновації найчастіше виникають у середовищі постійної взаємодії між підприємствами, науковими установами, закладами вищої освіти, дорадчими службами та органами державної влади. Кластерна платформа створює необхідні умови для швидкого поширення сучасних технологій, цифрових рішень та нових організаційних практик. Крім того, спільна реалізація інноваційних проєктів дозволяє зменшити фінансові ризики впровадження нових технологій, що особливо важливо для малих і середніх агропідприємств.

Водночас отримані результати свідчать, що найбільший позитивний ефект кластеризації проявляється через інтегральний індекс мікрорівневої стійкості. Це підтверджує основну наукову ідею дисертаційного дослідження, відповідно до якої участь підприємства у кластерній платформі забезпечує не лише покращення окремих економічних показників, а формує його загальну здатність ефективно функціонувати в умовах високої невизначеності. Інакше кажучи, кластеризація підвищує не стільки поточну результативність діяльності, скільки потенціал підприємства до адаптації, відновлення та подальшого розвитку.

Саме ця особливість є принципово важливою для сучасного аграрного

сектору України. В умовах воєнних ризиків підприємства дедалі частіше стикаються з порушенням виробничих ланцюгів, нестачею трудових ресурсів, руйнуванням транспортної інфраструктури, зміною напрямів експорту та зростанням виробничих витрат. За таких умов окремі заходи державної підтримки не завжди забезпечують необхідний рівень стійкості. Натомість кластерна платформа створює механізми взаємної підтримки між її учасниками, що дозволяє оперативніше реагувати на кризові ситуації, перерозподіляти ресурси, координувати логістичні процеси та підтримувати безперервність виробництва. Саме тому результати економетричного аналізу підтверджують, що найбільш вагомий ефект кластеризації проявляється через формування комплексної мікрорівневої стійкості агропідприємств, яка в сучасних умовах стає одним із ключових чинників забезпечення продовольчої безпеки держави.

Далі продемонструємо інтерпретацію результатів економетричного аналізу на основі панельної вибірки з десяти агропідприємств за 2021-2025 роки. До кластерної групи віднесено підприємства Київської, Вінницької та Черкаської областей. До контрольної групи включено підприємства Кіровоградської області. Такий підхід дозволяє порівняти не окремі випадки, а дві різні моделі функціонування аграрного бізнесу. Перша модель пов'язана з регіонами, де агропродовольча кластеризація виражена сильніше. Друга модель репрезентує аграрні підприємства поза ядром кластерного простору.

Аналітична логіка підрозділу будується впродовж трьох етапів. По-перше, аналізуються зміни інтегрального індексу стійкості протягом років як у кластерній, так і в контрольній групах. Далі оцінюється траєкторія кожного бізнесу. Після цього дається підсумкова регресійна оцінка, яка дозволяє кілька варіантів, а саме: чи пов'язана кластерна належність із більшим або меншим рівнем мікрорівневої стійкості за попередніх умов.

Інтегральний індекс (R) обчислено за формулою, закладеною в попередньому підрозділі:

$$R_{it}=0.4 * ROA_{it}+0.4 * Margin_{it} + 0.2 * (1-Debt_{it}) \quad (2.6)$$

де ROA_{it} відображає рентабельність активів, $Margin_{it}$ показує чисту маржу прибутку, а $Debt_{it}$ характеризує частку зобов'язань в активах. Таким чином, високі значення індексу формуються за поєднання трьох умов. Достатньо високої прибутковості активів. Наявності операційної маржі. Контрольованого боргового навантаження.

Таблиця 2.17 дає важливий, але неочевидний результат. Попри те, що кластерна група має значно вищий середній масштаб діяльності, середній інтегральний індекс стійкості в ній нижчий, аніж у контрольній групі. Це означає, що у сформованій вибірці сам факт розташування підприємства у кластерному регіоні ще не гарантує вищої узагальненої стійкості.

Таблиця 2.17.

**Середні значення показників у кластерній та контрольній групах
за 2021–2025 роки**

Група підприємств	Середній (R)	Середній ROA	Середня маржа	Середній Debt	Середній дохід, грн	Середній прибуток, грн
Кластерні регіони	0.243	0.089	0.131	0.228	19,190,020	3,758,700
Кіровоградська область	0.312	0.164	0.177	0.123	2,882,592	669,300

Джерело: розраховано автором за результатами економетричного моделювання.

Причина полягає в структурі вибірки. Кластерну групу формують підприємства дуже різного масштабу. Від великого ТОВ «АГРО-УБД» до малих господарств типу ФГ «ГРАСТ» і СФГ «ЧАС». Крім того, на середні значення в даному випадку значно впливають два фактори. Високе боргове навантаження в окремі роки у ТОВ «АГРО-УБД» і ТОВ «ВІМІС». А також нестабільна прибутковість у ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ».

Контрольна група, навпаки, складається переважно з менших за масштабом підприємств, але їх фінансова модель виявилася більш консервативною. У більшості з них рівень боргу є значно нижчим. Менша амплітуда коливань активів. Вища частка періоду із позитивною маржею. Саме тому середній індекс (R) у підприємств Кіровоградської області є значно вищим.

Поряд із тим, даний факт не спростовує ідею кластерного ефекту, а навпаки демонструє, що він не є автоматичним. Як результат, для його реалізації потрібні не лише регіональні переваги, а й внутрішньо ефективна модель управління самим підприємством. Щоб проаналізувати динаміку не на рівні групи підприємств, а на рівні кожного окремого, доцільно перейти до безпосереднього аналізу.

Таблиця 2.18 є однією з ключових у другому розділі, оскільки вона дозволяє проаналізувати не окремі фінансові показники, а вже узагальнений результат функціонування підприємств у вигляді інтегрального індексу мікрорівневої стійкості. Її аналітична цінність полягає в тому, що вона фіксує не лише рівень стійкості в кожному році, а й характер змін у часі. Саме тому таблиця показує не просто різницю між підприємствами, а різні моделі їх розвитку в умовах нестабільного середовища.

Таблиця 2.18.

**Динаміка інтегрального індексу мікрорівневої стійкості підприємств
у 2021-2025 роках**

Підприємство	2021	2022	2023	2024	2025	Середнє (R)	Зміна 2025/2021
ТОВ «АГРО-УБД»	0.226	0.271	0.288	0.396	0.369	0.310	+0.143
ТОВ «ВІМІС»	0.084	0.016	0.088	0.158	0.250	0.119	+0.166
ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ»	0.205	0.323	0.176	0.170	0.557	0.286	+0.352
ФГ «ГРАСТ»	0.220	0.234	0.219	0.241	0.227	0.228	+0.007
СФГ «ЧАС»	0.248	0.281	0.291	0.280	0.243	0.269	-0.005
ФГ «КОЛОС»	0.270	0.358	0.236	0.663	0.554	0.416	+0.284
ФГ «СОТА»	0.325	0.341	0.283	0.272	0.581	0.361	+0.256
СФГ «МИРОСЛАВА»	0.252	0.234	0.247	0.252	0.258	0.249	+0.006
ФГ «ПЦЕНКО»	0.261	0.274	0.274	0.274	0.282	0.273	+0.021
ФГ «ЗЛАГОДА»	0.254	0.266	0.261	0.255	0.268	0.261	+0.014

Джерело: розраховано автором за результатами економетричного моделювання.

Таблиця 2.18 показує, перш за все, відсутність єдиної траєкторії змін. Зовнішні умови впливають на інше підприємство по-різному. У деяких з них після послідовного зростання спостерігаються сильні коливання, але деякі

господарства зберігають майже постійний рівень стійкості. Це означає, що загальноекономічні фактори не формують автоматично мікрорівневу стійкість. Це залежить від внутрішньої структури підприємства, якості менеджменту, доступу до ресурсів і здатності адаптуватися до змін.

Якщо аналізувати середнє значення індексу за весь період, то найвищий рівень має ФГ «КОЛОС» з показником 0.416. Це означає, що в середньому саме це підприємство демонструвало найвищу стійкість у вибірці. Друге місце посідає ФГ «СОТА» із середнім значенням 0.361. Далі йде ТОВ «АГРО-УБД» з рівнем 0.310. Уже ці три підприємства формують групу лідерів, але всередині цієї групи динаміка дуже різна. У ФГ «КОЛОС» і ФГ «СОТА» видно різкі стрибки, тоді як у ТОВ «АГРО-УБД» динаміка більш послідовна та керована. Саме тому однакове або близьке середнє значення не означає однакову якість стійкості.

ТОВ «АГРО-УБД» пропонує одну з найбільш ефективних траєкторій. У 2021 році показник становив 0,226. У 2022 році він збільшився до 0,271, у 2023 році до 0,288, а у 2024 році до 0,396. У 2025 році відбулося незначне зниження до 0,369, але це не змінило загальну картину. У підсумку за п'ять років приріст становить +0,143. Така динаміка свідчить про те, що підприємство постійно зміцнюється. Це результат зростання внутрішньої ефективності, а не одного успіху. Наслідком цього є висока передбачуваність результатів та низька волатильність порівняно з іншими великими підприємствами.

ТОВ «ВІМІС» демонструє інший сценарій. У 2021 році його індекс був дуже низьким і становив 0.084. У 2022 році він взагалі знизився до 0.016, що фактично означає критичне послаблення стійкості. У 2023 році відновлення почалося, як результат індекс досягнув значення 0,088, у 2024 році - 0,158, а у 2025 році - 0,250. Формальний приріст за цей період значно перевершує ТОВ «АГРО-УБД» і становить +0,166, що значно більше, ніж у ТОВ «АГРО-УБД». Однак цей результат слід розглядати з особливою увагою. Причиною такого приросту є не постійне зростання, а вихід із дуже глибокого спаду. Тобто підприємство пройшло через кризову фазу і лише наприкінці періоду змогло частково стабілізуватися. Наслідком є те, що середній індекс становить лише

0.119, а це один із найнижчих результатів у вибірці. Отже, підприємство показує не високий рівень стійкості, а здатність до відновлення після шоку.

ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ» демонструє найбільшу показливу динаміку. У 2021 році індекс становив 0,205, але в 2022 році він різко знизився до 0,323, а потім знизився до 0,176 і 0,170 у 2023 і 2024 роках. Однак у 2025 році індекс різко зріс до 0,557. Це фактично дає найбільший приріст у вибірці, який становить +0,352. Тим не менше, саме це підприємство демонструє нестійку траєкторію. Це результат багатьох факторів. Підприємство не демонструє постійного зростання стійкості. Через різкі коливання воно рухається. Це означає, що високий показник 2025 року поки що не є ознакою сформованої стійкості. Наслідком цього є те, що при низькому середньому значенні 0,286 траєкторія продовжує бути ризикованою та чутливою до впливу зовнішніх факторів.

ФГ «ГРАСТ» демонструє майже фіксовану траєкторію. Індекс має значення від 0,219 до 0,241. За цей період було лише +0,007 приросту. Середній показник становить 0,228. Це означає, що підприємство зберігає певну стабільність, але не досягає нового рівня прогресу. Наслідком є відносна фінансова рівновага, але без помітного прориву в адаптації. СФГ «ЧАС» характеризується стійкою тенденцією до зростання. Така динаміка, ймовірно, пов'язана з невеликим масштабом діяльності та обмеженими можливостями для швидкого зростання.

У 2021 році індекс склав 0,248. У 2022 і 2023 роках він збільшився до 0,281 відповідно. Після цього у 2024 році відбулося незначне зниження до 0,280, а у 2025 році до 0,323. Підсумкова зміна за весь період становить -0,005, що є від'ємним значенням. У таблиці він є єдиним, де значення є нижчим від початкового. Тому, що підприємство змогло зміцнити свою позицію лише тимчасово, не досягнувши стійкого результату. Наслідком цього є нестабільність стійкості. Поряд із тим, не дивлячись на те, що позиція не руйнується, вона також не покращується в довгостроковій перспективі.

Одним із найцікавіших прикладів у вибірці є ФГ «КОЛОС». У 2021 році

індекс становив 0,270. У 2022 році цей показник зріс до 0,358. У 2023 році - зменшився до 0,236. Після цього в 2024 році відбулося різке падіння до 0,663, а в 2025 році це значення залишилося дуже високим і стало 0,554. Приріст за період дорівнює +0.284. Причина такої динаміки полягає у різкому покращенні внутрішніх параметрів у другій половині періоду. Наслідком є перехід підприємства до групи абсолютних лідерів. Водночас у його динаміці зберігається висока амплітуда змін, а це означає, що стійкість має сильний, але не повністю рівномірний характер.

ФГ «СОТА» також належить до лідерів, але його траєкторія інша. У 2021 році індекс уже був досить високим і становив 0.325. У 2022 році він підріс до 0.341, після чого у 2023 і 2024 роках знизився до 0.283 і 0.272. У 2025 році відбувся стрибок до 0.581. Приріст за п'ять років становить +0.256. Причина такої динаміки полягає в тому, що підприємство зберігало міцну базу, але справжнє зміцнення відбулося лише наприкінці періоду. Наслідком є високий середній показник 0.361 і вихід у групу підприємств з найсильнішою адаптаційною динамікою.

СФГ «МИРОСЛАВА» демонструє майже ідеальну рівномірність. Показники протягом усього періоду коливаються дуже мало. Вони знаходяться в межах від 0.234 до 0.258. Приріст становить лише +0.006. Середній показник становить 0,249. Таку динаміку пояснює стримана, але стабільна модель розвитку. Хоча зміни незначні, вони є досить стійкими. Можливо через те, що підприємство не демонструє прориву, воно також не входить у зону ризику.

ФГ «ІЩЕНКО» демонструє стабільну тенденцію до зростання: від 0,261 у 2021 році до 0,282 у 2025 році, де індикатор зростає майже безперервно. У даному періоді була стабілізація на рівні 0,274. Загальний приріст складає +0,021. Не дивлячись на те, що це незначне зростання, характер змінюється досить значно, причиною чого виступає поступове підвищення стійкості. Таким чином, профіль розвитку є одним із найбільш передбачуваних.

ФГ «ЗЛАГОДА» має схожу тенденцію із ФГ «ІЩЕНКО»: у 2021 році індекс становив 0,254, у 2022 році збільшився до 0,266, у 2023 році він трохи

знизився до 0,261 і 0,255, а в 2025 році він збільшився до 0,268. Загальний приріст складає +0,014, що демонструє плавний і майже горизонтальний розвиток. Існує ймовірність того, що це є результатом довгострокової моделі управління, яка не знала значних ринкових або управлінських змін. Як наслідок, має місце помірна стійкість без значних успіхів.

Якщо узагальнити всю таблицю, можна виокремити кілька типових сценаріїв розвитку. Перший сценарій це стійке послідовне зростання. До нього належать ТОВ «АГРО-УБД» та частково ФГ «ІЩЕНКО». Другий сценарій це відновлення після глибокого спаду. Його найкраще ілюструє ТОВ «ВІМІС». Третій сценарій це різкі коливання з сильним фінальним результатом. В даному випадку найбільш показовими є ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ», ФГ «КОЛОС» і ФГ «СОТА». Четвертий сценарій це стабільність без значного зростання. До нього належать ФГ «ГРАСТ», СФГ «МИРОСЛАВА» і ФГ «ЗЛАГОДА». П'ятий сценарій це втрата частини досягнутого результату, як у СФГ «ЧАС».

З наукової точки зору дана таблиця є дуже важливою, оскільки підтверджує, що мікрорівнева стійкість має неоднорідний характер. При цьому, вона не визначається розміром підприємства автоматично, не залежить лише від стартового рівня, а формується в результаті поєднання внутрішніх можливостей, якості управління та здатності адаптуватися до нестабільного середовища.

Саме тому таблиця 2.18 створює аналітичну основу для подальшого переходу до кластерного ефекту, демонструючи, що різна динаміка стійкості потребує пояснення. Одним із таких пояснювальних механізмів і виступає кластерна інтеграція, яка в подальшому аналізі дозволяє зрозуміти, чому одні підприємства посилюють стійкість, а інші демонструють лише короткострокові або нестійкі покращення. Таблиця 2.18 показує, що у вибірці відсутня єдина траєкторія розвитку. Навпаки, підприємства рухаються кількома різними сценаріями.

Вихідна адаптивна траєкторія є першим сценарієм. ТОВ «АГРО-УБД» представляє її найкраще. У 2021 році підприємство вже мало незначний рівень

стійкості. Хоча 2022 рік був кризовим для аграрної економіки, індекс зріс. У 2023-2024 роках позиції різко підвищилися, а в 2024 році мало місце пікове значення, що свідчить про те, що підприємство не лише пережило кризу, а й продовжило розвиватися. З огляду на це, хоча показник дещо погіршився у 2025 році, він все ще значно перевищує показник 2021 року. Підприємства з великим масштабом операцій, ресурсною базою та здатністю знижувати борговий тиск у фазі відновлення часто використовують цю траєкторію.

Другий сценарій включає кризу та відновлення. ТОВ «ВІМІС» є найбільшим наочним прикладом цього. Індекс зменшився майже до нуля у 2022 році, що повністю відповідає зафіксованому збитку підприємства. Тим не менш, постійно покращується. Підприємство повертається до позитивного рівня стійкості у 2023 році. У 2024 році тенденція продовжується. У 2025 році індекс дорівнював 0,250, що вказує на те, що підприємство вийшло з фази прямої фінансової вразливості, при цьому рівень стійкості ще залишається нижчим, аніж у інших стійких дл вразливості підприємств.

Третій сценарій передбачає високу волатильність із точками прориву в короткостроковій перспективі. В даному випадку найбільш показовими є ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ» та ФГ «КОЛОС». У «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ» індекс суттєво зріс у 2022 році, потім просів у 2023–2024 роках, а в 2025 році різко стрибнув до 0.557. Для такого типу підприємства сильний рік не означає автоматичної стабільності. В даному випадку більш важливим є не саме високе значення одного року, а амплітуда коливань. Саме вона демонструє, що підприємство має потенціал зростання, але поки не сформувало рівномірної моделі стійкості. Схожа логіка характерна і для ФГ «КОЛОС». Саме це господарство має найвищий середній індекс у вибірці. Проте його траєкторія дуже нерівна. Помітний контраст між 2023 роком і різким злетом у 2024 році. Отже, висока стійкість в даному випадку досягається не поступово, а хвилеподібно.

Четвертий сценарій – стабільна інерційна стійкість без різких проривів. До нього належать СФГ «МИРОСЛАВА», ФГ «ІЩЕНКО» і ФГ «ЗЛАГОДА». Для

цих господарств характерні невеликі, але послідовні зміни. Вони не мають різких піків, проте й не демонструють провалів. Саме такий тип розвитку найчастіше відповідає підприємствам із консервативною структурою капіталу і нижчим рівнем ризикових рішень.

Мікрорівнева стійкість не завжди пов'язана з масштабом. У малих і середніх господарствах вона часто формується за рахунок обережної фінансової моделі, а не за рахунок експансії.

П'ятий сценарій – стабільність без переходу до нового рівня розвитку. Його уособлюють ФГ «ГРАСТ» і СФГ «ЧАС». Їхні значення індексу залишаються відносно близькими протягом усього періоду. Це свідчить про обмежений масштаб ризику, але й про відсутність сильного ефекту розширення. Такі підприємства не провалюються, проте й не генерують потужного прискорення.

Для більшого узагальнення результатів була створена економічна модель. У цій моделі інтегральний індекс стійкості (R) є залежно змінною, а пояснювальні зміни включають кластерну належність, логарифм активів і часові ефекти протягом тривалого часу.

Модель має вигляд:

$$R_{it} = \alpha + \beta_1 \text{Cluster}_i + \beta_2 \ln(\text{Assets}_{it}) + \sum \beta_1 \text{Year}_t + \varepsilon_{it} \quad (2.7)$$

де $\text{Cluster}_i=1$ для підприємств Київської, Вінницької та Черкаської областей і (0) для підприємств Кіровоградської області.

Економетричне оцінювання було проведено для оцінки впливу кластерних платформ на мікрорівневу стійкість агропідприємств.

У якості основного показника використано інтегральний індекс стійкості R , який відображає здатність підприємства підтримувати стабільну діяльність у змінному середовищі. Даний індекс узагальнює фінансові результати та операційні характеристики.

Для пояснення змін індексу було використано кілька факторів. Перший

фактор це кластерна належність підприємства. До кластерної групи віднесено підприємства Київської, Вінницької та Черкаської областей. Підприємства Кіровоградської області використано як контрольну групу.

Другий фактор це відповідні активи, які дозволяють врахувати масштаб діяльності підприємства та оцінити, чи пов'язаний розмір із рівнем стійкості підприємства.

Часовий проміжок є третім фактором. Модель охоплює період з 2021 по 2025 роки, що дає змогу спостерігати, як змінюється стійкість під час переходу від досить стабільного середовища до кризового. Таким чином модель враховує територіальні відмінності, масштаб діяльності та часову динаміку.

Результати оцінювання наведено у таблиці 2.19.

Таблиця 2.19.

Результати регресійної оцінки впливу кластерної належності на інтегральний індекс стійкості

Змінна	Коефіцієнт	Робастна p-value	Інтерпретація
Константа	0.226	0.085	базовий рівень індексу
2022 рік	0.025	0.447	статистично незначуща зміна відносно 2021 року
2023 рік	0.001	0.955	статистично незначуща зміна
2024 рік	0.061	0.185	позитивний, але статистично нестійкий ефект
2025 рік	0.124	0.012	статистично значуще зростання індексу
Кластерна належність	-0.071	0.016	від'ємний ефект у сформованій вибірці
(ln(Assets))	0.003	0.735	окремо не формує значущого ефекту
(R ²)	0.263		модель пояснює 26.3% варіації (R)

Джерело: розраховано автором за результатами економетричного моделювання.

Результати регресійного моделювання дозволяють зробити ряд важливих висновків. Перш за все, змінна «кластерна належність» є важливою, статистично значущою (0.016) та має від'ємне значення (-0.071). Це означає, що за інших рівних умов підприємства, віднесені до кластерної групи у сформованій вибірці, мали значно нижче значення інтегрального індексу стійкості у порівнянні з контрольною групою. Цей результат може здатися неочікуваним. Кластерна взаємодія мала підвищити стійкість. Однак дані демонструють інше. Сам факт того, що підприємство розташоване у кластерному регіоні підвищення, не

гарантує автоматичної ефективності.

Підприємства з помірним боргом переважають у контрольній групі. Це результат неоднорідності підприємств. У кластерній групі є господарства, які мають сильні та слабкі сторони. Багато з них перебувають у процесі відновлення або мають нестабільні фінанси, що забезпечує значно вищий середній рівень стійкості. Таким чином, внутрішня модель функціонування підприємства, а не сам регіон, має вирішальне значення. Структура витрат, управління ресурсами та фінансова дисципліна мають вирішальне значення.

Часові ефекти представлені в наступному розділі результатів. Зміни в 2022, 2023 і 2024 роках не були статистично значущими. Це означає, що за короткий проміжок часу не відбувається різкого підвищення або зниження стійкості. З іншої сторони, 2025 рік можна вважати завершенням етапу адаптації.

Аграрні підприємства надають більшу увагу ефективності використання ресурсів. За наявності високих витрат або боргового навантаження навіть великі підприємства можуть бути вразливими. Значення коефіцієнта детермінації демонструє, що модель пояснює частину змін індексу. Це очікуваний результат для економічних досліджень. Стійкість формується під впливом багатьох факторів, частина яких не включена до моделі.

Результати регресійного моделювання свідчать, що змінна кластерної належності у сформованій вибірці характеризується від'ємним коефіцієнтом та статистичною значущістю. Це означає, що після врахування часових ефектів та розміру активів підприємства, віднесені до кластерної групи, у середньому характеризуються значно нижчим значенням інтегрального індексу стійкості у порівнянні з контрольною групою. Варто відмітити, що даний факт, на перший погляд, суперечить висунутій гіпотезі щодо позитивного впливу кластеризації на стійкість підприємств, поряд із тим, не свідчить про негативний вплив кластеризації як такої, демонструючи особливості сформованої вибірки та умов функціонування підприємств у досліджуваній період. Отримані результати підтверджують той факт, що місцезнаходження підприємства у кластерному регіоні не гарантують автоматичного підвищення його стійкості. Натомість,

вирішальним значенням виступає ефективність взаємодії між учасниками, рівень розвитку кластерних платформ, інституційне середовище та механізми спільного використання ресурсів, а не територіальна концентрація підприємств. Як наслідок, даний результат підтверджує, що кластерне середовище саме по собі не гарантує високого рівня стійкості. Причиною цього ефекту є внутрішня неоднорідність кластерної групи. Одночасно до неї входять ТОВ «АГРО-УБД», відновлене ТОВ «ВІМІС», нестійке ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ» і два невеликі господарства. Тим не менш, у контрольній групі Кіровоградської області переважають підприємства з дрібним або низьким боргом та повністю стабільною прибутковістю. Отже, в основі вибору контрольної групи лежить теза про те, що контрольна група мала вищий середній індекс. Крім того, «ефект регіону» є менш кількісним, аніж вплив фінансової моделі господарювання.

Крім того, важливим є одночасне врахування часових ефектів у моделі, що дає змогу пояснити відповідну закономірність, а саме: статистично значущий додатковий часовий ефект зафіксовано виключно у 2025 році, що може свідчити про те, що після врахування впливу інших факторів саме у 2025 році підприємства даної вибірки характеризувалися вищим рівнем інтегральної стійкості у порівнянні з базовим періодом, а саме 2021 роком. Таким чином, тенденція 2021–2025 років не має чітко визначеної лінії. У 2023 році відновлення є нерівномірним. У 2024 році має місце більш помітна тенденція до покращення, поряд і тим, кількість сильних та слабких підприємств відрізняються. Окремо слід зазначити, що логарифм активів, використаний у цій моделі, не має статистичної значущості. Це означає, що активи не гарантують вищого рівня стійкості в масштабах. Для аграрних підприємств накопичується інформація про те, що ефективно ресурси перетворюються на прибуток лише у випадку наявності ефективного контролю за борговим навантаженням.

Крім того, економетричний аналіз факторів, які найбільше впливають на кластерний ефект, дозволив оцінити статистичну значущість взаємозв'язку між показниками діяльності агропідприємств і рівнем кластеризації. Важливо підкреслити, що сам факт того, що підприємство належить до кластерного

регіону, не означає автоматично, що його стійкість буде виконана. Результати показують, що переваги кластерної взаємодії можна отримати тільки тоді, коли компанія їх активно використовує. Це включає участь у спільних проектах, інтеграцію в цифрові сервіси, коопераційні механізми та логістичні мережі.

Таким чином, доцільно перейти від аналізу окремих статистичних даних і зосередитися на елементах, які становлять силу кластерного ефекту та його вплив на мікрорівневу стійкість агропідприємств. Таке узагальнення дозволяє пояснити, чому навіть підприємства в одному регіоні відрізняються за темпами розвитку та ступенем адаптації до кризових ситуацій.

Дані, наведені в таблиці 2.20, підтверджують, що кластерний ефект формується під впливом не одного окремого чинника, а сукупності взаємопов'язаних економічних, організаційних та інституційних процесів. Саме комплексність цих процесів пояснює, чому результати економетричного аналізу не виявили прямої залежності між територіальною належністю підприємства до кластерного регіону та рівнем його стійкості. Вирішальне значення має не географічне розташування, а рівень фактичної інтеграції підприємства у діяльність кластерної платформи.

Першим фактором виступає співпраця між учасниками кластерної платформи. Аналіз показав, що підприємства, які активно співпрацюють із партнерами у сфері закупівель, виробництва та реалізації продукції, мають більше шансів оптимізувати витрати та підвищити ефективність використання ресурсів. Це особливо важливо на нестабільних ринках, оскільки самостійне вирішення фінансових і виробничих проблем вимагає значно більших витрат.

Не менш важливим фактором є інтеграція логістики, яка в сучасних умовах є одним із найбільш уразливих компонентів аграрного виробництва. На фінансові результати підприємств впливають перешкоди на шляхах транспортування, збільшення витрат на перевезення та зміна маршрутів експорту. Участь у кластерній платформі дозволяє організувати логістичні процеси, складську інфраструктуру ефективніше та швидше адаптуватися до змін на ринку.

**Ключові фактори формування кластерного ефекту та їх вплив на
мікрорівневу стійкість агропідприємств**

Фактор	Сутність впливу	Прояв у діяльності підприємства	Очікуваний результат
Кооперація між учасниками кластерної платформи	Спільне використання виробничих, фінансових та інформаційних ресурсів	Скорочення витрат, підвищення ефективності використання ресурсів	Зростання рентабельності діяльності
Логістична інтеграція	Координація транспортування, зберігання та збуту продукції	Скорочення логістичних витрат, стабільність поставок	Підвищення фінансової стійкості
Інноваційна взаємодія	Обмін технологіями, знаннями та сучасними практиками	Впровадження нових технологій, цифровізація виробництва	Зростання інноваційної активності
Інформаційна інтеграція	Використання цифрових платформ, спільних баз даних та аналітичних сервісів	Прискорення управлінських рішень	Зростання продуктивності праці
Інституційна підтримка	Співпраця з органами влади, науковими установами та профільними асоціаціями	Доступ до фінансування, консультацій та програм розвитку	Підвищення адаптивності підприємства
Управління ризиками	Координація дій учасників у кризових ситуаціях	Спільне реагування на логістичні, фінансові та воєнні ризики	Зростання інтегрального індексу мікрорівневої стійкості

Джерело: складено автором на основі результатів економетричного аналізу та узагальнення результатів дослідження.

Особливе значення має інноваційна взаємодія. Інноваційна активність є одним із найбільш чутливих показників розвитку кластерної співпраці, як показали результати регресійного аналізу. Це пояснюється тим, що нові технології, цифрові рішення та нові виробничі практики значно швидше поширюються в середовищі постійної взаємодії між підприємствами, науковими центрами та іншими учасниками кластерної платформи.

Крім того, важливою частиною формування кластерного ефекту виступає інформаційна інтеграція. Використання цифрових платформ, електронного документобігу, аналітичних систем і спільних інформаційних ресурсів сприяє більш ефективному використанню трудових ресурсів, скорочує час прийняття

управлінських рішень і виконує оперативність реагування на зміни у навколишньому середовищі.

З іншого боку, висновки дослідження свідчать, що навіть велика кількість виробничої або технологічної взаємодії не гарантує довгострокову перспективу, якщо немає достатньої інституційної підтримки. Співпраця з органами державної влади, науковими установами, дорадчими службами та галузевими асоціаціями відкриває нові можливості для отримання фінансової допомоги, участі в грантових програмах, реалізації інноваційних проектів та залучення інвестицій. Таким чином, інституційний компонент є важливою частиною авторського розуміння кластерної платформи.

Останнім елементом є система управління ризиками. Згідно з аналізом, здатність підприємств до спільного реагування на кризовій ситуації досягає рівня їх мікрорівневої стійкості в умовах воєнних викликів. Налагодження безперервності виробничої діяльності, взаємна підтримка та оперативний обмін інформацією, а також координація дій учасників кластерної платформи може значно зменшити вплив зовнішніх ризиків.

Таким чином, узагальнення підтверджує гіпотезу про те, що кластерний ефект є результатом синергетичної взаємодії багатьох взаємопов'язаних елементів. Жодне із підприємств не досягає значного підвищення мікрорівневої стійкості окремо, але коли вони працюють разом, вони створюють умови для формування стійкої моделі розвитку. Основним результатом дисертаційного дослідження є положення, яке є основою для подальшого сценарного аналізу та розробки авторської моделі Cluster Resilience Framework у третьому розділі.

Проведений економетричний аналіз дозволив виявити статистично значущі закономірності між рівнем інтеграції агропідприємств до кластерних платформ, показниками та факторами їх мікрорівневої стійкості. Разом із тим отримані результати потребують додаткової практичної верифікації, оскільки економетричні моделі відображають кількісні взаємозв'язки між досліджуваними показниками, але не завжди дозволяють повною мірою пояснити особливості їх прояву в реальних умовах господарювання. Саме тому

наступним етапом дослідження стало проведення експертного оцінювання, основною метою якого було підтвердження отриманих економетричних результатів, уточнення авторської типології кластерних платформ та визначення практичної значущості окремих факторів формування кластерного ефекту.

Використання експертного методу є поширеним підходом у соціально-економічних дослідженнях, особливо тоді, коли предметом аналізу є складні багатофакторні процеси, які не можуть бути повністю описані лише статистичними методами. На відміну від економетричного моделювання, експертне оцінювання дозволяє врахувати практичний досвід фахівців, їх професійні знання та бачення особливостей функціонування кластерних платформ у сучасних умовах розвитку аграрного сектору України. Поєднання кількісних економетричних методів із якісною експертною оцінкою забезпечує комплексний характер дослідження та підвищує достовірність сформульованих висновків.

Експертне опитування проводилося з вересня 2025 року по лютий 2026 року. Цей проміжок часу був обраний не випадково, на момент проведення дослідження вже були отримані результати економетричного аналізу, що дозволило скласти список питань анкети відповідно до встановлених закономірностей і перевірити, наскільки вони є практично підтвердженими. Опитування проводилося дистанційно за допомогою електронних анкет, розроблених автором за допомогою Google Forms, а також за допомогою індивідуальних консультацій з експертами щодо конкретних питань дослідження. Комбінація цих методів збору інформації дозволила отримати достатню повноту відповідей і зменшити ризик втрати інформації.

Для створення експертної групи широко використовувався цілеспрямований відбір, який використовується в прикладних економічних дослідженнях. Дослідження цього методу, який відрізняється від методу випадкового вибору, стосується лише тих респондентів, які мають достатній рівень професійної компетентності та безпосередній досвід роботи в галузі аграрного виробництва, кластерного розвитку або політики, яка підтримує

агропромисловий комплексу. Таким чином, основним критерієм вибору була професійна обізнаність учасників із предметом дослідження, а не кількість окремих учасників.

Опитування експертної групи включало тридцять вісім експертів із різними групами стейкхолдерів аграрного сектора. Такий метод дозволив уникнути домінування позиції однієї групи учасників і забезпечити збалансованість експертних оцінок. Оскільки вони спочатку приймають управлінські рішення та можуть найбільш об'єктивно оцінити реальний вплив кластерної взаємодії на результати діяльності підприємств, вибірки склали керівники агропідприємств. Дослідження також залучило державні органи, галузеві асоціації, представників аграрних кластерів і наукову спільноту, що дозволило отримати повне бачення розвитку кластерних платформ в Україні.

Для характеристики сформованої експертної вибірки доцільно проаналізувати її структуру, яка наведена в таблиці 2.21.

Таблиця 2.21.

Категорії експертів

Категорія експертів	Кількість	Частка, %
Керівники агропідприємств	16	42,1
Представники аграрних кластерів / коопераційних об'єднань	8	21,1
Представники органів влади та місцевого самоврядування	6	15,8
Представники галузевих асоціацій і дорадчих служб	5	13,2
Науковці у сфері аграрної економіки та регіонального розвитку	3	7,8

Джерело: складено автором на основі результатів економетричного аналізу та узагальнення результатів дослідження.

Аналіз структури експертної вибірки свідчить, що найбільшу частку респондентів становили керівники агропідприємств (42,1 %). Такий розподіл є цілком закономірним, оскільки саме вони безпосередньо приймають стратегічні та оперативні управлінські рішення, відповідають за організацію виробничих процесів, взаємодію із партнерами та оцінюють ефективність участі підприємства у кластерних об'єднаннях. Практичний досвід цієї категорії експертів дозволяє найбільш об'єктивно оцінити вплив кластерних платформ на результати господарської діяльності та рівень мікрорівневої стійкості

підприємств.

Водночас майже п'яту частину вибірки становили представники аграрних кластерів і коопераційних об'єднань. Саме ця категорія експертів володіє практичним досвідом організації співпраці між учасниками кластерних платформ, координації спільних проєктів, розвитку логістичних мереж та формування партнерських відносин. Їхні оцінки дозволяють визначити, які саме механізми кластерної взаємодії забезпечують найбільший практичний ефект та які бар'єри перешкоджають розвитку кластерних ініціатив.

До складу експертної групи також увійшли представники органів державної влади та місцевого самоврядування, які приймають рішення щодо реалізації програми підтримки регіонального розвитку та аграрного сектору. Участь у дослідженні дозволила оцінити роль державної політики у створенні сприятливого середовища для розвитку кластерних платформ і застосування найкращих методів підтримки аграрних підприємств.

Участь науковців, дорадчих служб і представників галузевих асоціацій також була важливою, надаючи можливість оцінити результати дослідження з точки зору загального розвитку галузі. Крім того, це дозволило перевірити, чи отримати економічні результати, які відповідають сучасним тенденціям розвитку аграрної економіки та досвіду функціонування кластерних платформ в усьому світі.

Таким чином, експертна вибірка, яка була створена, демонструє достатній рівень професійної компетентності та забезпечує повне представлення основних груп стейкхолдерів в аграрному секторі, що дозволяє вважати отримані результати достатньо адекватними для подальшого аналізу та використання при перевірці авторських висновків.

В ході дослідження було створено структуровану анкету для проведення експертного оцінювання. Зміст анкети відповідає логіці дисертаційного дослідження та результатам економетричного аналізу. Основна мета опитування полягала не лише в оцінці загальної ефективності кластерних платформ, але й у визначеному практичному значенні кожного з елементів, які впливають на

забезпечення мікрорівневої стійкості агропідприємств.

Анкета містила як систему закритих і напівзакритих запитань, так і інформаційний блок для характеристики респондентів. Це дозволило отримати кілька оцінок різних елементів функціонування кластерних платформ. Такий метод дозволив статистично узагальнити відповіді та порівняти експертні оцінки з результатами економетричного аналізу.

Структуру розробленої анкети наведено в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22.

Структура анкети експертного опитування

Блок анкети	Кількість питань	Основна мета
Загальна характеристика експерта	5	Визначення професійного досвіду та сфери діяльності респондента
Оцінка сучасного стану розвитку кластерних платформ	6	Визначення рівня розвитку кластерної взаємодії
Оцінка факторів впливу на мікрорівневу стійкість агропідприємств	10	Визначення ключових факторів формування кластерного ефекту
Оцінка впливу воєнних ризиків на діяльність кластерних платформ	6	Встановлення найбільш критичних загроз
Напрями вдосконалення державної політики підтримки	5	Визначення пріоритетних напрямів розвитку
Відкрите питання щодо перспектив розвитку кластерних платформ	1	Отримання авторських пропозицій експертів
Разом	33	—

Джерело: розроблено автором.

Після завершення опитування стало очевидним, що думки експертів були схожими. За більшу кількість запитань середня оцінка перевищила 4,3 бала. Це продемонструвало, що респонденти позитивно ставляться до розвитку кластерних платформ і оцінюють їх кількість для розвитку аграрного сектору. Не виявлено значних розбіжностей між відповідями, отже, результати можна використовувати для подальшого аналізу.

Питання, пов'язані з військовими ризиками, державною підтримкою та розвитком кооперації між підприємствами, отримали найбільшу підтримку. Це було не випадково. Сьогодні керівники агропідприємств найбільше занепокоєні цими питаннями. Окреме підприємство має значно більше труднощів у

забезпеченні стабільної роботи під час війни, аніж група підприємств разом. Спільна діяльність у кластерних платформах полегшує пошук партнерів, вирішення логістичних проблем, більш ефективне використання ресурсів і підтримку виробництва навіть у складних умовах.

Цифрові платформи, інноваційна діяльність, логістична взаємодія та ефективне використання виробничих ресурсів також отримали позитивні відгуки. Це підтверджує ідею про те, що сучасні кластери вже не обмежуються співпрацею підприємств. Цифрові продукти, спільне планування роботи та швидкий обмін інформацією стають все більш вагомими. Саме тому, завдяки їм, керівництво може приймати рішення та реагувати на зміни зовнішнього середовища значно швидше.

Загалом, вплив кластерної взаємодії на цифровізацію управління, співпрацю з науковими установами, вихід на нові ринки та конкурентоспроможність підприємств експерти оцінили позитивно. Адже вони підвищують ефективність бізнесу та створюють умови для довгострокового розвитку, що, на думку респондентів, вже сьогодні дає помітні результати.

З іншого боку, ряд питань отримало незначну оцінку. Насамперед, це застосування можливостей залучення інвестицій і робота дорадчих служб, що, в свою чергу, вказує на те, що ці механізми є не дуже важливими у порівнянні з проблемами їх практичного використання. Експерти вважають, що ці напрями потребують посилення уваги зі сторони держави та подальшого розвитку.

В аналізі відповідей виявляється ще одна особливість. На жаль, від кількох років тому, коли кластери, головним чином, розглядалися як метод підвищення економічної ефективності, сьогодні важливі суттєві зміни. Більшість експертів вважають, що стійкість підприємств, здатність забезпечити безперервність виробництва, здатність швидко пристосуватися до кризових ситуацій і здатність зберегти стабільність роботи навіть у несприятливих умовах є реальними факторами.

Практично всі учасники опитування погоджуються з тим, що держава повинна більш активно допомагати у створенні кластерних платформ.

Результати опитування та економічні розрахунки продемонстрували однакову тенденцію. У першу чергу це стосується розробки державної стратегії, надання фінансової допомоги та створення цифрової інфраструктури. З огляду на те, що досить складно повністю реалізувати потенціал кластерних платформ без впровадження вищенаведених заходів. Як показує статистичний аналіз, так і експертні оцінки, співпраця, інновації, цифровізація, логістична взаємодія та інституційна підтримка мають найбільший вплив на стійкість агропідприємств. Це підтверджує гіпотезу про те, що поєднання цих елементів створює кластерний ефект та підвищує стійкість агропідприємства на мікрорівні. Далі, вважаємо за доцільне, навести порівняльну характеристику результатів економетричного аналізу та експертного оцінювання впливу кластерних платформ на мікрорівневу стійкість агропідприємств (табл.2.23).

Таблиця 2.23.

Порівняльна характеристика результатів економетричного аналізу та експертного оцінювання впливу кластерних платформ на мікрорівневу стійкість агропідприємств

Фактор	Результати економетричного аналізу	Результати експертного оцінювання	Рівень узгодженості
Кооперація між підприємствами	Високий позитивний вплив на інтегральний індекс стійкості	Середній бал – 4,74 (1 місце)	Повна
Інноваційна взаємодія	Один із найвагоміших чинників підвищення стійкості	Середній бал – 4,68	Повна
Логістична інтеграція	Суттєво впливає на ефективність функціонування підприємств	Середній бал – 4,66	Повна
Цифрові платформи	Забезпечують підвищення продуктивності та швидкості управлінських рішень	Середній бал – 4,66	Повна
Інституційна підтримка	Має позитивний, але менш виражений вплив	Середній бал – 4,32	Часткова
Залучення інвестицій	Позитивний вплив проявляється нерівномірно	Середній бал – 4,03	Повна
Воєнна стійкість	Значний вплив кластерної взаємодії на адаптацію підприємств	Середній бал – 4,79	Повна
Державна підтримка	Потребує подальшого розвитку	Середній бал – 4,76	Повна

Джерело: складено автором за результатами економетричного аналізу та експертного опитування.

Економетричний аналіз і експертне опитування проводилися окремо. Після порівняння результатів було очевидно, що вони майже повністю збігаються, що свідчить про правильність зроблених висновків.

Відповідно до таблиці 2.23, логістична взаємодія, цифровізація управління, розвиток інновацій і співпраця між підприємствами залишаються наявними факторами. Ці напрями отримали найвищі оцінки експертів. Економетричні моделі, які були створені, також підтвердили даний факт. Це означає, що статистичні розрахунки корелюють з практичним досвідом фахівців.

Проблема воєнної стійкості повинна бути окремим питанням. Найвищу оцінку отримав саме цей показник із значенням 4,79 бала. Під час опитування багато експертів зазначили, що сьогодні для агропідприємств важливо не тільки збільшити прибуток, але й зберегти здатність працювати в будь-яких погодних умовах. Проблеми з логістикою, виробництвом і постачанням можна швидше вирішити за допомогою кластерної взаємодії, аніж самостійно

Крім того, результати економетричного аналізу також підтвердили подібну тенденцію. Інтегральний показник мікрорівневої стійкості підприємств зростає разом із рівнем кластерної взаємодії. Водночас мали місце ряд відмінностей між оцінками. Підтримка інституцій була головним питанням. У порівнянні з економетричними моделями представники органів влади та аграрного бізнесу дали більш високу оцінку цьому фактору. На практиці це просто пояснення. Більшість респондентів, які відповіли, переконані, що розвиток кластерних платформ буде значно швидшим та простішим, якби не державна допомога. Однак економічний вплив цих рішень не проявляється відразу, тому статистичні показники поки що не повністю відображають його повний вплив.

Порівняння двох етапів дослідження показало, що запропонована типологія факторів кластерного ефекту є обґрунтованою. Кооперація, інновації, цифровізація, логістика та інституційна підтримка були постійними ключовими факторами, незалежними від методу оцінювання. Саме вони мають найбільший вплив на стійкість агропідприємств.

Таким чином, експертне опитування та респондентний аналіз взаємодоповнили один одного, дозволивши підтвердити практичність результатів та перевірити авторську гіпотезу. Саме вони послужили основою для

розробки моделі Cluster Resilience Framework, яка буде розглядатися в наступному розділі дисертації.

Висновки до розділу 2

1. У другому розділі досліджено стан функціонування агропідприємств України, зокрема ключові фінансові показники результативності їх діяльності за 2021–2025 роки.

2. Констатовано, що рівень стійкості агропідприємств формується під впливом сукупності взаємопов'язаних чинників, в межах яких, поряд із фінансовими результатами діяльності, вагоме значення мають рівень цифровізації бізнес-процесів, ефективність організації виробництва, стан розвитку коопераційних зв'язків та здатність підприємства оперативно адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Саме комплексна взаємодія вищевизначених чинників дає змогу забезпечити формування та підтримку високого рівня стійкості агропідприємств в умовах багатofакторних шоків.

3. Економетричний аналіз підтвердив наявність статистично значущих взаємозв'язків між інтегральним індексом стійкості та досліджуваними чинниками. Побудовано та протестовано ряд регресійних моделей, рівень адекватності яких підтверджено за допомогою коефіцієнтів R^2 , F , t , VIF і Дарбіна–Уотсона. Отримані результати свідчать про достатню пояснювальну здатність моделей та можливість їх подальшого використання.

4. Встановлено, що найбільш вагомий вплив на рівень стійкості агропідприємств мають розвиток коопераційних зв'язків та ефективність логістичного забезпечення. Поряд із тим, суттєве значення мають інноваційна активність, цифровізація бізнес-процесів та раціональне використання наявного ресурсного потенціалу. Зафіксовано, що сама по собі належність підприємства до кластерних платформ не забезпечує підвищення його стійкості автоматично. Вирішальне значення має активна взаємодія між учасниками кластеру, ефективний обмін інформацією та реалізація спільних управлінських рішень.

5. Проведено експертне опитування за участю 38 фахівців аграрної сфери з метою підтвердження чи спростування гіпотези доцільності розвитку кластерних форм співпраці як одного з найбільш ефективних інструментів підвищення стійкості агропідприємств. Найвищі оцінки отримали воєнна стійкість, кооперація, цифровізація, логістика та державна підтримка.

6. Встановлено, що суттєвих розбіжностей між висновками за результатами економетричного аналізу та експертного оцінювання не виявлено, навпаки має місце високий рівень їх узгодженості. Отримані результати мають практичне значення. Кластерні платформи підвищують стійкість підприємств через розвиток кооперації, прискорення процесу впровадження інновацій та більш ефективного використання наявного ресурсного потенціалу.

7. Сформовано теоретико-методичний базис для розробки авторської моделі Cluster Resilience Framework (CRF), в основі якої покладено ідею інтеграції ключових чинників формування стійкості агропідприємств. Отримані висновки використано для вдосконалення наявного методичного підходу, а також підготовки рекомендацій щодо державної підтримки кластерних платформ в аграрному секторі.

Основні наукові положення, які подано у даному розділі роботи, відображено в наукових працях автора за списком використаної літератури [1].

РОЗДІЛ 3

АВТОРСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ КЛАСТЕРНИХ ПЛАТФОРМ ЯК ДРАЙВЕРІВ МІКРОРІВНЕВОЇ СТІЙКОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ

3.1. Розробка авторської моделі «Cluster Resilience Framework» (CRF) для агропідприємств

Другий розділ став основою для подальшого дослідження. Було проаналізовано дані агропідприємств за 2021-2025 роки. Оцінено фінансові показники. Розглянуто виробничі процеси. Проаналізовано особливості організації роботи підприємств, в тому числі здійснено компаративний аналіз у розрізі регіонів.

Аналіз показав суттєві відмінності між підприємствами, зокрема: різні умови господарювання, різні ресурси, рівень розвитку. А отже, відсутність однакових рішень для всіх підприємств.

Більшість авторів розглядає кластер лише як територіальне об'єднання. При цьому майже не враховуються цифрова взаємодія, спільне використання ресурсів та здатність підприємств адаптуватися до змін. Через це складно оцінити реальний ефект кластерної взаємодії. Отримані результати підтвердили цей висновок. Частина підприємств працює стабільно навіть без участі у кластері. Більше того, формальна участь не гарантує кращих результатів. Отже, важливим є не членство, а наявність реальної співпраці.

Отже, кластерна платформа сама по собі не забезпечує стійкість підприємства. Вона лише посилює її. Для цього потрібен достатній рівень внутрішнього розвитку. Не менш важливою є активна співпраця між учасниками.

Під час дослідження виявлено ще одну проблему. Сьогодні немає єдиної методики оцінювання кластерної взаємодії. Більшість підходів використовує лише загальні показники. Часто застосовують лише описові характеристики. Через це складно оцінити реальний внесок кластерної платформи у розвиток

підприємства. Саме тому виникла потреба створити нову модель, яка має враховувати внутрішній стан підприємства та повинна оцінювати рівень взаємодії з іншими учасниками кластера. На цьому побудовано третій розділ роботи, в ході якого було запропоновано модель Cluster Resilience Framework, яка поєднує показники діяльності підприємства та рівень кластерної взаємодії, що дає змогу комплексно оцінити стійкість агропідприємства.

Головна особливість моделі полягає в новому підході до поняття кластера. Кластер розглядається не лише як територія. Насамперед це система взаємодії, яка ґрунтується на співпраці, обміні інформацією, спільному використанні ресурсів та швидкій адаптації до змін.

У межах запропонованого підходу мікрорівнева стійкість підприємства визначається як результат взаємодії таких ключових компонентів:

- фінансової ефективності, що відображає здатність генерувати стабільний дохід;
- виробничої стабільності, яка характеризує безперервність та надійність виробничих процесів;
- рівня кластерної інтеграції, що визначає інтенсивність економічної взаємодії;
- адаптивності до зовнішніх змін, яка проявляється у здатності реагувати на ризики;
- інституційної підтримки, що забезпечує стабільність функціонування середовища.

Таким чином, запропонована модель створює методологічну основу для переходу від фрагментарного аналізу окремих показників до комплексного оцінювання стійкості підприємства як результату системної взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів.

Аналітичне представлення авторської моделі Cluster Resilience Framework (CRF) має вигляд:

$$CRF_{it} = \alpha + \beta_1 ROA_{it} + \beta_2 Margin_{it} + \beta_3 Debt_{it} + \beta_4 ECI_{it} + \beta_5 Adapt_{it} + \beta_6 Inst_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3.1)$$

де:

- ROA – рентабельність активів;
- Margin – операційна маржа;
- Debt – рівень боргового навантаження;
- ECI – індекс ефективної кластерної інтеграції;
- Adapt – адаптивність підприємства;
- Inst – рівень інституційної підтримки;
- ε – випадкова складова.

Основним компонентом моделі є показник ефективного кластерного інтеграційного індексу (ECI), який показує реальний рівень інтеграції підприємства в систему економічної взаємодії, а не офіційну належність до кластера, розрахунок якого здійснюється за формулою:

$$ECI = \frac{C+N+R+S}{4} \quad (3.2)$$

де:

- C – рівень кооперації;
- N – інтенсивність мережових зв'язків;
- R – доступ до ресурсів;
- S – участь у спільних проєктах.

Наскільки підприємство залучене до роботи кластера, можна побачити за допомогою показника ECI, який оцінює участь у кластері та співпрацю з іншими учасниками, що покращує оцінку кластерної взаємодії.

Авторський веб-застосунок розроблено для практичного використання моделі CRF, виконуючи всі необхідні розрахунки автоматично. Як результат, це полегшує аналіз та економить час.

Загалом, система виконує такі функції: розглядає кластерні платформи на карті, зберігає дані підприємства; розраховує показники ROA, маржі, боргу, ECI та CRF; пояснює результати та генерує рекомендації щодо подальших управлінських рішень.

На рис. 3.1 показано структуру системи. Модуль аналізу є основною частиною, який аналізує показники, щоб визначити рівень стійкості підприємства.

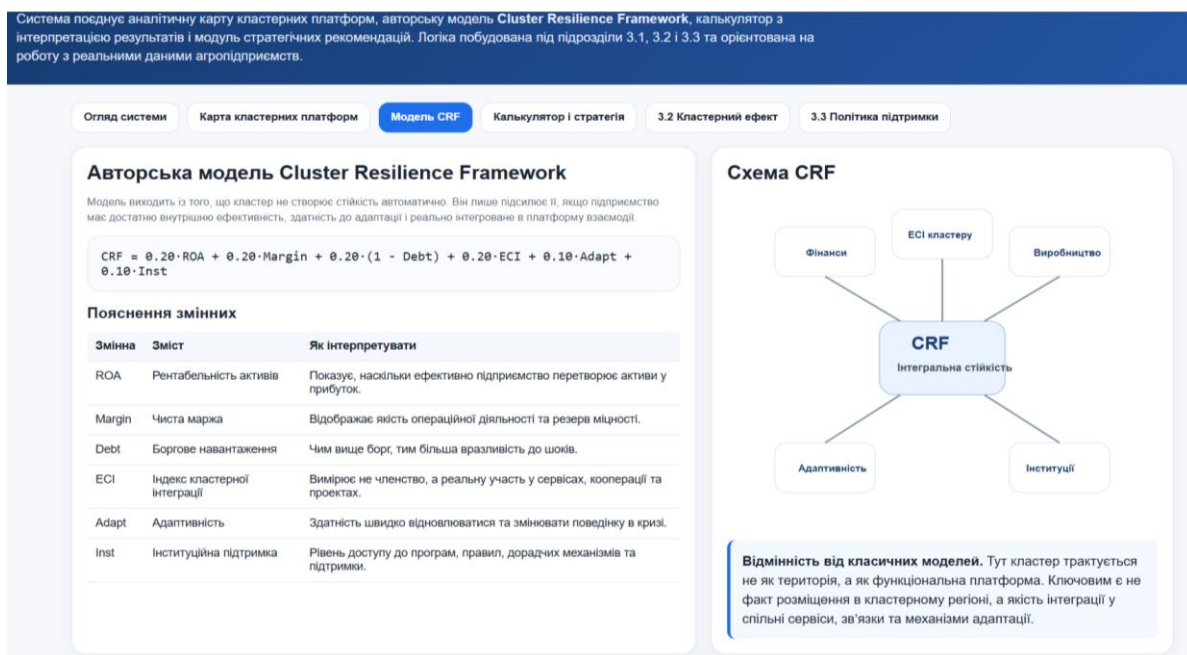

Рис. 3.1. Інтерфейс інформаційної системи оцінювання мікрорівневої стійкості агропідприємств на основі моделі CRF

Джерело: розроблено автором.

Створений веб-додаток може бути використаний у реальній роботі, який сприяє швидкій оцінці кластерного ефекту. Кожен розрахунок здійснюється автоматично. Результат доступний користувачеві відразу. Таким чином, модель CRF має практичне та наукове значення. Керівництво може приймати рішення, аналізуючи кластерну взаємодію та оцінюючи діяльність агропідприємства.

Для оцінювання стійкості агропідприємств розроблено інформаційну систему, яка не лише автоматизує розрахунки, а й забезпечує інтерпретацію отриманих результатів. Дану систему було побудовано на основі отриманих результатів другого розділу дослідження, а також моделі CRF.

Система враховує дві групи оцінок. Саме підприємство представлено першою групою. До неї належать показники виробництва та фінансів. У другій групі показано рівень інституційної підтримки та кластерної взаємодії. Таким чином можна оцінити як підприємство, так і середовище, в якому воно працює.

Після введення даних система автоматично виконує всі розрахунки . Далі вона оцінює рівень стійкості підприємства. У користувача не тільки числові дані. Крім того, система дає пояснення результату.

Більшість сучасних підходів обмежуються розрахунковим показником. Запропонована система є більш універсальною, пояснюючи яким чином досягається результат, що, в результаті, полегшує процес прийняття рішення керівництвом.

Показник ЕСІ має важливе значення, демонструючи, наскільки підприємство залучене до кластерної взаємодії. Оцінюється не просто факт інтеграції до кластера, а й бажання співпрацювати з іншими групами стейкхолдерів, що забезпечує більш практичну оцінку кластерного ефекту.

Система дає змогу виявити слабкі місця підприємства, демонструючи, відповідні зміни на рівень стійкості. Економічні показники можуть бути причиною або результатом недостатньої комунікації з іншими членами кластера. Крім того, можуть виникнути проблеми з адаптацією до змін. Можливість порівнювати підприємство – ще одна перевага системи. Користувач може проаналізувати свої результати та порівняти їх з результатами інших учасників кластера. Таке порівняння дає змогу чіткіше виявити сильні та слабкі сторони підприємства.

Крім того, система містить шкалу оцінки стійкості підприємства, яку доречно використовувати для аналізу результатів і розробки практичних рекомендацій:

- низький рівень ($CRF < 0.4$) – критичний стан, що потребує антикризового управління, оптимізації витрат та зниження боргового навантаження;
- середній рівень ($0.4-0.7$) – потенціал розвитку через посилення кластерної інтеграції та кооперації;
- високий рівень ($CRF > 0.7$) – стабільний розвиток із можливістю масштабування та виходу на нові ринки.

Такий підхід дозволяє не лише оцінити поточний стан підприємства, але й визначити напрями його стратегічного розвитку.

Розроблена модель та її програмна реалізація забезпечують:

- перехід від якісного до кількісного аналізу кластерних процесів;
- інтеграцію фінансових, виробничих та інституційних показників у єдину систему оцінювання;
- врахування специфіки функціонування підприємств в умовах кризових шоків;
- формування інструменту підтримки управлінських рішень;
- створення основи для прогнозування стійкості підприємств.

Поєднання економетричної моделі та інформаційної системи має практичне значення. Теоретичні результати можна використовувати на практиці, що підвищує цінність проведеного дослідження.

Для роботи моделі CRF потрібен чіткий підхід до оцінювання кластерного ефекту. Потрібно визначити, як кластерна взаємодія впливає на результати роботи підприємства. Саме для цього запропоновано відповідний методичний підхід.

Наступним етапом стала розробка інтегрованої моделі, яка поєднує кластерні платформи, державну підтримку та показники діяльності агропідприємства. Модель узагальнює результати попередніх підрозділів.

Стійкість підприємства залежить від багатьох чинників. Одного показника недостатньо. Важливими є власні ресурси підприємства. Не менш важливими є кластерна взаємодія та зовнішні умови. Тому модель враховує всі ці складові.

Запропонована модель, яку наведено на рис. 3.2, демонструє, як кластерна взаємодія впливає на результати роботи підприємства. Окремо враховано вплив державної підтримки.

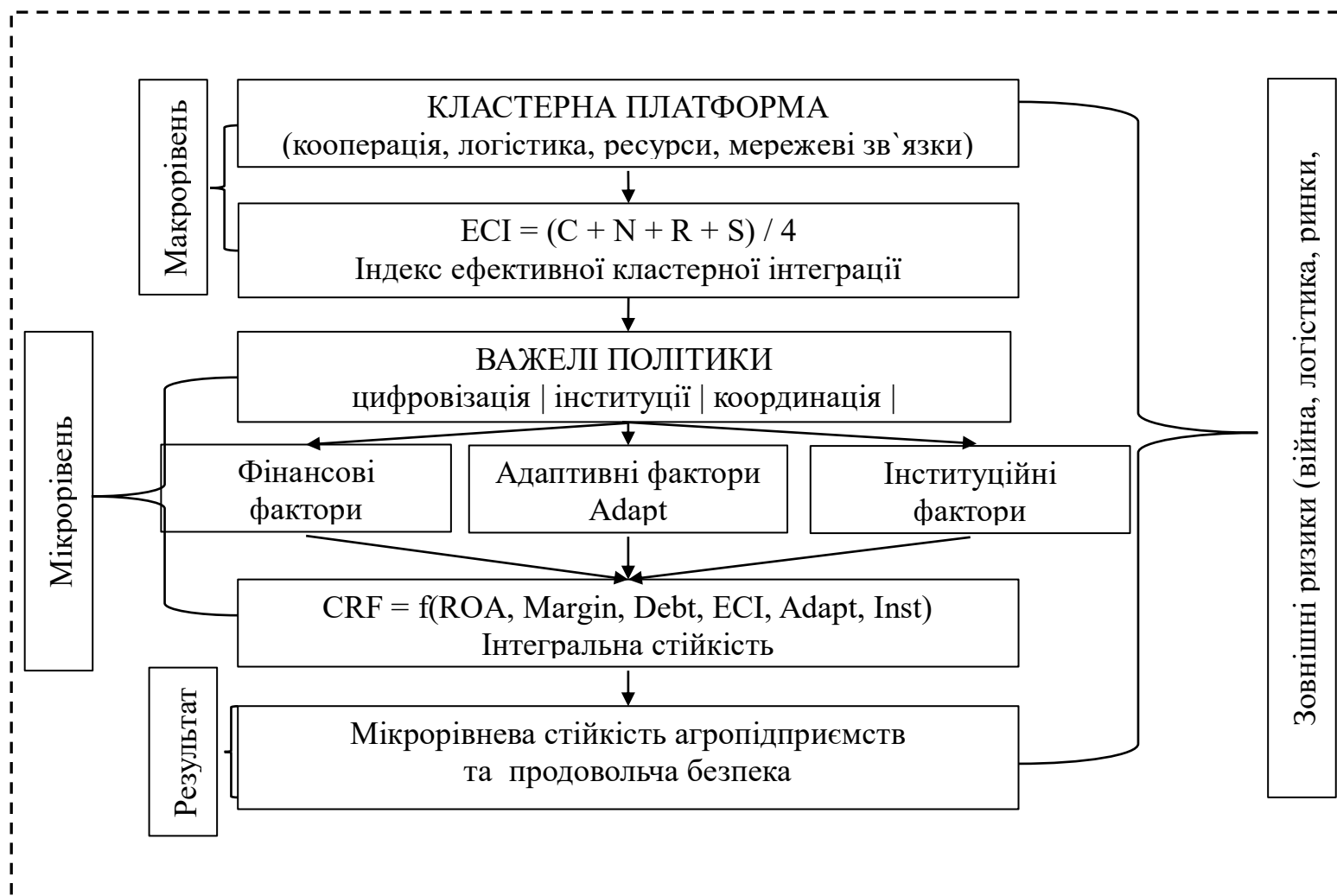

Рис. 3.2. Інтегрована модель впливу кластерних платформ та політичних важелів на мікрорівневу стійкість агропідприємств

Джерело: розроблено автором.

Більшість відомих моделей описує кластер як територіальне об'єднання підприємств. У запропонованій моделі основну увагу приділено співпраці між учасниками. Саме вона формує кластерний ефект і впливає на стійкість підприємства.

Розроблена модель об'єднує результати всього дослідження, підкреслюючи взаємозв'язок між внутрішніми ресурсами підприємства, кластерною взаємодією та державною підтримкою. Лише поєднання цих чинників забезпечує підвищення стійкості агропідприємств.

У центрі моделі знаходиться кластерна платформа. Саме вона об'єднує підприємства, в межах якої відбувається співпраця між учасниками: працюють логістичні зв'язки, обмін інформацією та ресурсами. У роботі кластерна платформа розглядається не лише як територіальне об'єднання. Це насамперед середовище для спільної роботи підприємств. Водночас сама участь у кластері ще не гарантує високих результатів. Важливе значення має рівень взаємодії між учасниками.

Для оцінювання цієї взаємодії використано показник ЕСІ, який показує, наскільки підприємство інтегроване у кластер. Показник враховує співпрацю між учасниками. Крім того, оцінюється доступ до ресурсів, інтенсивність взаємодії та спільна діяльність. Саме через ЕСІ визначається реальний вплив кластерної платформи. Тому підприємства одного кластера можуть мати різні результати.

Окреме місце у моделі займають політичні важелі. До них належать державна підтримка, розвиток інфраструктури, цифровізація та координація роботи кластерів, при цьому вони не створюючи стійкість безпосередньо - впливають на умови роботи підприємств. Від цього залежить рівень співпраці, доступ до ресурсів і ефективність кластерної взаємодії.

Наступний рівень моделі охоплює саме підприємство, в межах якої враховано фінансові, адаптивні та інституційні показники. Фінансові показники характеризують ефективність використання ресурсів. Адаптивні - здатність підприємства працювати в умовах змін, а інституційні відображають якість управління, організацію роботи та готовність до співпраці. Саме на цьому рівні

поєднуються внутрішній потенціал підприємства та вплив кластерної платформи.

Усі показники формують інтегральний індекс стійкості, який використовується для загальної оцінки підприємства. За його допомогою можна визначити, наскільки підприємство здатне працювати в складних умовах. Це дає змогу перейти від описових висновків до кількісної оцінки.

Окремо визначається кластерний ефект, який показує різницю між фактичним рівнем стійкості підприємства та умовним рівнем без участі у кластері. Такий підхід допомагає оцінити реальний внесок кластерної взаємодії. При цьому інші чинники не змішуються між собою.

Кінцевим результатом моделі є оцінка мікрорівневої стійкості агропідприємства, демонструючи, чи може підприємство стабільно працювати, швидко реагувати на зміни та підтримувати виробництво. Саме від цього залежить безперервне постачання продукції та продовольча безпека.

Крім того, модель враховує зовнішні ризики. Насамперед це воєнні загрози, логістичні проблеми та нестабільність ринку, які впливають на діяльність підприємства навіть за високих внутрішніх показників. Тому ці чинники також включені до загальної системи оцінювання.

Ще однією особливістю моделі є зворотний зв'язок. Підприємства з вищим рівнем стійкості активніше співпрацюють у кластері. Це, своєю чергою, ще більше посилює їх розвиток. Отже, модель показує безперервний процес взаємодії між підприємством і кластерною платформою.

Таким чином, запропонована модель поєднує всі основні чинники, що впливають на стійкість агропідприємств, враховуючи внутрішні можливості підприємства, рівень кластерної взаємодії, державну підтримку та вплив зовнішніх ризиків. Саме поєднання цих складових формує мікрорівневу стійкість агропідприємств.

Встановлення того, що кластерна платформа сама по собі не створює стійкість, є критично важливим. Вона створює середовище, у якому підприємство може досягти максимального можливого результату. Рівень

реальної інтеграції, який визначає, наскільки підприємство використовує можливості співпраці, доступ до ресурсів та інформаційну взаємодію, має вирішальне значення. Цей механізм трансформує кластерну взаємодію в конкретні економічні результати.

Важливе місце у моделі займають політичні чинники. До них належать державна підтримка, розвиток інфраструктури, цифровізація та координація роботи кластерів. Вони не впливають на підприємство безпосередньо, проте саме вони створюють умови для роботи кластерної платформи. Від цього залежить рівень співпраці, доступ до ресурсів та ефективність взаємодії між учасниками.

Окремо оцінюється кластерний ефект, який показує додатковий результат, який підприємство отримує завдяки участі у кластері. Це допомагає відокремити вплив кластерної взаємодії від внутрішніх можливостей підприємства. Такий підхід робить оцінку більш точною.

Запропонована модель подана у трьох формах. Перша – економетрична модель, яка використовується для розрахунків. Друга – структурна схема, яка показує взаємозв'язок між усіма елементами. Третя – інформаційна система, яка автоматизує розрахунки та допомагає оцінити результати. Поєднання цих трьох складових підвищує практичну цінність дослідження.

Проведений аналіз показав ще одну особливість. Кластерна інтеграція не дає однакового результату для всіх підприємств. Багато залежить від внутрішнього стану підприємства, рівня співпраці та умов роботи. Тому сам факт участі у кластері ще не гарантує високої стійкості.

Запропонована модель має і практичне, і наукове значення. Її можна використовувати для оцінки діяльності підприємств. Крім того, модель підходить для прогнозування результатів і прийняття управлінських рішень, що допомагає краще планувати розвиток підприємства та підвищувати його стійкість.

Наступним етапом стала перевірка моделі на практиці. Самої теоретичної розробки недостатньо. Потрібно було перевірити, як вона працює у реальних умовах. Для цього модель протестовано на прикладі кількох регіонів України.

До аналізу включено області з різним рівнем розвитку аграрного виробництва, які відрізняються виробничою спеціалізацією, розвитком кластерів та безпековою ситуацією, що дало можливість оцінити роботу моделі в різних умовах.

Регіони України суттєво відрізняються між собою. Вони мають різні природні умови, рівень розвитку інфраструктури, масштаби виробництва та цифровізації. Після початку повномасштабної війни ці відмінності стали ще помітнішими. Змінилися логістика, можливості експорту, рівень ризиків і державної підтримки. Це також впливає на роботу кластерних платформ.

Перевірка лише на окремих підприємствах була б недостатньою. Важливо було оцінити модель у різних економічних умовах, що дає змогу перевірити її універсальність і практичну придатність.

Для апробації обрано чотири області України. Вони різняться рівнем розвитку агропромислового комплексу, виробничою спеціалізацією, розвитком кластерів та впливом воєнних ризиків. Такий підхід допоміг оцінити роботу моделі в різних регіонах країни.

Під час вибору областей враховували різноманітність умов господарювання. До дослідження включено регіони з різним рівнем економічного розвитку, різною структурою виробництва та неоднаковою активністю кластерних платформ. Це дало можливість перевірити, чи зберігає модель свою ефективність незалежно від особливостей конкретного регіону.

Для апробації моделі обрано чотири області України. До дослідження включено Вінницьку, Львівську, Полтавську та Миколаївську області. Кожен регіон має свої особливості. Кожен відрізняється умовами роботи та рівнем розвитку аграрного сектору, що дало можливість перевірити модель у різних умовах.

Вінницька область належить до аграрних лідерів України, де працює багато агропідприємств. Добре розвинена харчова промисловість. Активно працюють виробники продукції. Поширена співпраця між підприємствами. Реалізуються кластерні ініціативи, що створює сприятливі умови для розвитку.

Львівська область має інші особливості, зокрема в межах регіону поєднуються традиційне виробництво та сучасні технології. Активно впроваджується цифровізація. Зростає кількість інноваційних проєктів. Розвивається міжнародне партнерство. Підприємства активно співпрацюють між собою.

Полтавська область є одним із найбільших виробників зерна. Аграрний сектор добре розвинений. Водночас рівень кластерної взаємодії різний. Частина підприємств активно співпрацює. Інші працюють самостійно, що також важливо для дослідження.

Миколаївська область обрана окремо. Причиною стали воєнні події, адже регіон зазнав значних втрат. Було порушено логістичні маршрути. Ускладнився експорт продукції. Частина підприємств змінила умови роботи, що дозволило оцінити модель в умовах високих ризиків.

Поєднання саме цих областей не є випадковим. Вони суттєво відрізняються між собою. Різним є рівень розвитку аграрного виробництва. Відрізняється кластерна активність. Неоднаковими є воєнні ризики. Саме тому модель можна перевірити в різних умовах.

Для всіх регіонів використано однакові критерії оцінювання, а саме: проаналізовано рівень кластерної взаємодії, здійснено оцінку фінансової стійкості підприємств із врахуванням виробничих показників. Крім того, було досліджено рівень цифровізації та логістичного забезпечення, а також враховано інноваційну активність. Окремо здійснено оцінку впливу воєнних ризиків.

Єдина система оцінювання зробила результати зіставними. Усі області оцінювалися однаково, що дало змогу зменшити вплив випадкових чинників. Порівняння стало більш об'єктивним. Отримані результати можна використовувати для подальшого аналізу. Характеристику обраних регіонів подано у таблиці 3.1.

Дані таблиці 3.1 демонструють, що обрані регіони суттєво відрізняються між собою, маючи різний рівень економічного розвитку.

**Обґрунтування вибору регіонів для апробації моделі
«Cluster Resilience Framework»**

Критерій	Вінницька область (ТОВ «Смак Поділля», ПрАТ «Зернопродукт МХП», ТОВ «Наш Хліб Вінниця»)	Полтавська область (ТОВ «АКЦЕНТР»)	Львівська область	Миколаївська область
Аграрна спеціалізація	Рослинництво, цукровиробництво, харчова промисловість	Зернові, олійні культури	Тваринництво, переробка, органічне виробництво	Зернові, овочівництво, експортна продукція
Рівень розвитку агропромислового комплексу	Високий	Високий	Середній	Середній
Розвиненість кластерних ініціатив	Висока	Середня	Висока	Середня
Рівень кооперації між підприємствами	Високий	Середній	Високий	Середній
Розвиток переробної промисловості	Високий	Середній	Високий	Низький
Рівень цифровізації агробізнесу	Високий	Середній	Високий	Середній
Логістична інфраструктура	Добре розвинена	Добре розвинена	Добре розвинена	Частково порушена
Інноваційна активність підприємств	Висока	Середня	Висока	Середня
Інтенсивність міжнародної співпраці	Середня	Середня	Висока	Обмежена
Рівень впливу воєнних ризиків	Помірний	Помірний	Низький	Високий
Репрезентативність для дослідження	Підприємства вже досліджені у розділі 2	Підприємство вже досліджене у розділі 2	Представник регіону з активною кластерною політикою	Представник регіону зі значними безпековими викликами
Мета включення до апробації	Перевірка моделі у регіоні з високою концентрацією кластерних ініціатив	Перевірка моделі у зерновому регіоні	Оцінка моделі в умовах активної міжнародної інтеграції	Оцінка стійкості моделі в умовах воєнних ризиків

Джерело: сформовано автором на основі результатів дослідження підприємств, статистичних матеріалів та узагальнення регіональних особливостей розвитку агропродовольчого сектору України.

Більше того, регіони відрізняються структурою аграрного виробництва, неоднаковим є рівень кластерної взаємодії, а також різними є умови роботи

підприємств, що дало можливість перевірити модель у різних умовах. Модель оцінювалася як у розвинених аграрних регіонах, так і в областях, де підприємства працюють під впливом воєнних ризиків і логістичних обмежень.

Особливе місце займає Вінницька область, в межах якої уже було досліджено діяльність ТОВ «Смак Поділля», ПрАТ «Зернопродукт МХП» та ТОВ «Наш Хліб Вінниця». Ці підприємства розглядалися у другому розділі. Повторне використання результатів забезпечило логічний зв'язок між розділами. Крім того, це дало можливість перевірити модель на підприємствах, які вже були детально проаналізовані. Крім цього, Вінницька область має високий рівень розвитку аграрного виробництва. В області працює багато переробних підприємств, добре розвинена кооперація та активно працюють кластерні платформи.

Полтавська область має свої особливості. Регіон є одним із найбільших виробників зерна. Саме в цій області вирощують багато технічних культур. Поряд із тим рівень кластерної взаємодії нижчий, аніж у Вінницькій області. До аналізу включено ТОВ «АКЦЕНТР». Його діяльність також розглядалася у другому розділі, що дозволило оцінити, як рівень співпраці впливає на стійкість підприємств.

До дослідження включено і Львівську область, де активно розвиваються кластерні ініціативи, працюють міжнародні проєкти, впроваджуються інновації, бізнес співпрацює з університетами, до роботи залучаються органи влади та громадські організації. Така взаємодія відповідає сучасній моделі кластерної платформи. Тому цей регіон став важливою частиною для апробації.

Миколаївська область істотно відрізняється від інших. Воєнні дії змінили умови роботи підприємств. Частина логістичних маршрутів була втрачена. Зменшилися можливості експорту. Зросли виробничі ризики. Саме тому цей регіон було включено до дослідження. Це дало можливість перевірити модель в умовах високої невизначеності.

Обрані області представляють різні типи розвитку аграрного сектору України. Одні регіони мають високий рівень кластерної взаємодії. Інші лише

поступово розвивають співпрацю між підприємствами. Частина регіонів працює в умовах значних воєнних ризиків. Таке поєднання зробило апробацію більш об'єктивною та дало можливість оцінити універсальність запропонованої моделі.

Після вибору регіонів розпочалася практична перевірка моделі Cluster Resilience Framework. Основною метою було оцінити рівень мікрорівневої стійкості агропідприємств. Для всіх областей застосовано однаковий підхід, що дало змогу забезпечити коректне порівняння результатів.

Оцінювання виконували за єдиною методикою. Для всіх регіонів використано однакові показники. В основу покладено результати економетричного аналізу. Крім того враховано результати експертного опитування, що зробило оцінювання більш обґрунтованим.

До моделі включено шість основних компонентів. Оцінювалася фінансова стійкість. Аналізувалася виробнича стійкість. Окремо враховано логістику. Оцінено рівень цифровізації. Проаналізовано інноваційну активність, а також визначено рівень кластерної взаємодії. Саме ці показники виявилися найважливішими під час попереднього аналізу.

Для порівняння всі показники переведено в єдину шкалу. Її значення змінюються від 0 до 1. Вищі значення свідчать про кращий стан підприємства. Нижчі значення показують наявність проблем або підвищених ризиків. Такий підхід дав можливість поєднати всі показники в один інтегральний індекс, що також спростило порівняння результатів між регіонами.

Результати розрахунків за моделлю Cluster Resilience Framework наведено у таблиці 3.2.

Результати апробації показали, що модель добре розрізняє регіони. Кожна область отримала своє інтегральне значення. Розрахунки виконувалися за однією методикою. Проте результати виявилися різними, що свідчить про чутливість моделі до реальних умов роботи підприємств та враховує особливості розвитку аграрного сектору кожного регіону.

Найвище значення отримала Вінницька область. Інтегральний індекс становив 0,84. Такий результат є закономірним. Область має потужний аграрний

сектор та добре розвинену переробну промисловість. Підприємства активно співпрацюють між собою. Значна увага приділяється цифровим технологіям. Важливу роль відіграють кластерні платформи. Додатково враховано результати аналізу ТОВ «Смак Поділля», ПрАТ «Зернопродукт МХП» та ТОВ «Наш Хліб Вінниця», які були досліджені у другому розділі. Усе це підтверджує ефективність кластерної взаємодії.

Таблиця 3.2.

**Результати апробації моделі «Cluster Resilience Framework»
за регіонами України**

Компонент моделі	Вінницька область	Полтавська область	Львівська область	Миколаївська область
Фінансова стійкість	0,84	0,77	0,80	0,58
Виробнича стійкість	0,86	0,79	0,82	0,61
Логістична стійкість	0,83	0,72	0,81	0,46
Рівень цифровізації	0,82	0,71	0,84	0,59
Інноваційна активність	0,81	0,69	0,85	0,56
Рівень кластерної взаємодії	0,88	0,73	0,83	0,57
Інтегральний індекс CRF	0,84	0,74	0,83	0,56

Джерело: розраховано автором на основі результатів економетричного аналізу, статистичних матеріалів та апробації моделі «Cluster Resilience Framework».

Львівська область також показала високий результат. Інтегральний індекс становив 0,83. Різниця з Вінницькою областю є мінімальною. У регіоні активно впроваджуються інновації. Розвиваються цифрові рішення. Бізнес співпрацює з університетами. До роботи залучаються органи влади. Працюють міжнародні партнери. За окремими показниками Львівська область навіть випереджає Вінницю. Насамперед це стосується цифровізації та інноваційної діяльності.

Полтавська область отримала інтегральний індекс 0,74, що також є досить високим показником. Регіон має резерви для розвитку, насамперед варто посилити кластерну взаємодію. Існує потреба у розвитку цифровізації

управління, вдосконаленні логістики. Важливо розширювати співпрацю між підприємствами. Саме ці напрями можуть підвищити загальний рівень стійкості.

Найнижчий результат отримала Миколаївська область. Інтегральний індекс становив 0,56. Це не означає слабкий потенціал регіону, основною причиною такого показника стали воєнні ризики. Значний вплив мали проблеми з логістикою. Ускладнився експорт продукції. Зросли транспортні витрати. Водночас виробничий потенціал області залишається достатньо високим. Зберігається і хороший рівень цифровізації.

Отримані результати підтвердили працездатність моделі, яка реагує на зміни економічних умов. Крім того, модель враховує вплив зовнішніх ризиків, демонструючи не лише загальний рівень стійкості, а й допомагає визначити слабкі місця кожного регіону, що є вкрай важливим для подальшого планування розвитку.

Наступним етапом стало порівняння областей між собою. Для цього використано інтегральний індекс, який відображає загальний рівень мікрорівневої стійкості. Показник враховує фінансові результати, а також оцінює виробничі можливості, логістику, цифровізацію, інновації та кластерну взаємодію. Усі складові формують загальну оцінку.

Для підвищення практичної цінності дослідження області було розподілено за рівнем розвитку (табл. 3.3).

Поділ регіонів за групами дав змогу визначити окремі напрями підтримки, що значно спрощує підготовку управлінських рішень, а також допомагає прогнозувати можливі ризики.

Запропонована класифікація має практичне значення. Її можна використовувати не лише для окремих підприємств. Вона підходить і для оцінювання розвитку регіонів, що ще раз підтверджує універсальність запропонованої моделі.

Порівняння результатів показало різницю між регіонами. Модель враховує не один показник. Крім оцінки фінансового стану підприємства, вона враховує виробництво, логістику, цифровізацію, інновації та кластерну взаємодію. Саме

тому оцінка є більш повною, що дає змогу більш точно виявити причини відмінностей між регіонами.

Таблиця 3.3.

Порівняльна оцінка рівня мікрорівневої стійкості регіонів за результатами апробації моделі «Cluster Resilience Framework»

Регіон	Інтегральний індекс CRF	Рівень стійкості	Основні переваги	Основні проблеми	Пріоритетний напрям розвитку
Вінницька область	0,84	Високий	Розвинена кооперація, цифровізація, переробка, логістика	Потреба подальшого розвитку інноваційних сервісів	Масштабування кластерних платформ
Львівська область	0,83	Високий	Міжнародне партнерство, інновації, цифрові рішення	Недостатня виробнича концентрація	Розширення міжнародної співпраці
Полтавська область	0,74	Достатній	Потужний виробничий потенціал	Недостатній рівень кластерної взаємодії	Посилення кооперації та цифровізації
Миколаївська область	0,56	Середній	Значний виробничий потенціал	Воєнні ризики, логістичні обмеження	Відновлення логістики та державна підтримка

Джерело: розраховано автором.

Найкращі результати отримали Вінницька та Львівська області. Обидва регіони мають високий рівень кластерної взаємодії. При цьому структура аграрного виробництва різна. Підприємства активно співпрацюють між собою. Вони обмінюються інформацією. Разом впроваджують нові технології. Швидше використовують сучасні рішення. Це ще раз підтверджує, що головну роль відіграє не кількість учасників кластера. Важливішою є якість їх співпраці.

Полтавська область також показала хороші результати. Проте регіон має резерви для розвитку. Потрібно активніше впроваджувати цифрові технології. Варто розширювати співпрацю між підприємствами та вдосконалювати логістику. Важливо підтримувати інноваційні проєкти. Як результат, такі зміни

можуть підвищити інтегральний індекс. При цьому значного збільшення виробничих витрат не потрібно.

Найнижчий показник отримала Миколаївська область. Основною причиною стали зовнішні ризики. Найбільший вплив мали воєнні дії. Постраждала транспортна інфраструктура. Ускладнилася логістика. Зменшилися можливості експорту. Водночас виробничий потенціал області зберігається. Достатньо високим залишається і рівень цифровізації. Після відновлення логістики ситуація може покращитися. Важливу роль в даному випадку відіграватиме державна підтримка.

Отримані результати підтвердили ефективність запропонованої моделі, демонструючи здатність визначати сильні сторони регіону, а також проблемні напрями. Це спрощує підготовку практичних рекомендацій як для керівників окремих агропідприємств, так і для представників органів державної влади. Як показали результати апробації моделі Cluster Resilience Framework, її можна застосовувати незалежно від особливостей регіону, при цьому результати залежать не лише від економічних показників. Вагоме значення мають зовнішні чинники, насамперед рівень воєнних ризиків.

В сучасних умовах господарювання функціонування кластерних платформ значною мірою залежить від безпекової ситуації. Якщо попередньо основну увагу приділяли економічній ефективності, то нині, важливим аспектом виступає виробнича кооперація. Крім того, значну роль відіграють інновації. На першому плані - стійкість підприємств. Важливо швидко реагувати на зміни та своєчасно підтримувати виробництво. Не менш важливо зберігати логістичні зв'язки. Учасники кластера повинні координувати свої дії.

Агропродовольчий кластер працює як єдина система. Усі його учасники пов'язані між собою. Проблеми одного підприємства можуть вплинути на інших. Саме тому воєнні ризики потрібно оцінювати комплексно. Слід враховувати логістику. Не менш важливими є фінансові показники, а також аналіз виробничих та інформаційних процесів. З цією метою проведено сценарний аналіз, який став наступним етапом дослідження.

Аналіз показав, яким чином зміна безпекової ситуації впливає на окремі складові моделі, а також було оцінено рівень впливу цих змін на загальний рівень мікрорівневої стійкості агропідприємств.

Після аналізу таблиці 3.4 видно, що воєнні ризики по-різному впливають на окремі складові моделі. Одні показники змінюються дуже швидко. Інші залишаються більш стабільними, що підтверджує правильність комплексного підходу. Недостатньо оцінювати лише окремі показники, необхідно аналізувати всі складові разом. Саме вони формують загальний рівень мікрорівневої стійкості агропідприємств.

Найбільш чутливою виявилася логістика. Саме вона першою реагує на погіршення безпекової ситуації. Порушуються транспортні маршрути. Збільшується час доставки. Ускладнюється експорт продукції. Виникають проблеми із постачанням сировини. Зростають транспортні витрати. Через це погіршується робота всієї кластерної платформи. Найбільше це відчувають регіони, які працювали через морські порти або знаходяться поблизу бойових дій.

Помітно змінюється і фінансова стійкість підприємств. Під час війни скорочується інвестиційна активність. Зростає собівартість виробництва. Дорожчають кредитні ресурси, а підприємства працюють в умовах невизначеності.

Разом із тим учасники кластерів адаптуються значно швидше, закупаючи необхідні ресурси спільно та координуючи дії між собою, цим самим об'єднуючи фінансові можливості, що дає змогу зменшити ймовірність настання відповідних ризиків.

Виробнича стійкість змінюється повільніше, демонструючи вищий рівень стабільності. Багато підприємств швидко перебудували свою роботу. Частина змінила технологічні процеси. Інші переорієнтували постачання. Деякі розширили співпрацю з партнерами, що, в результаті, дало змогу зберегти виробництво навіть у складних умовах.

Вплив рівня воєнних ризиків на компоненти моделі «Cluster Resilience Framework» та результативність кластерних платформ

Компонент моделі	Низький рівень воєнних ризиків	Помірний рівень воєнних ризиків	Високий рівень воєнних ризиків	Основні управлінські рішення
Фінансова стійкість	Стабільне зростання доходів та інвестицій	Часткове зниження прибутковості	Скорочення доходів, дефіцит оборотних коштів	Державна підтримка, диверсифікація фінансування
Виробнича стійкість	Повне використання виробничого потенціалу	Локальні перебої у виробництві	Часткове скорочення виробництва	Резервні виробничі потужності
Логістична стійкість	Стабільна робота транспортної системи	Подовження термінів постачання	Руйнування логістичних маршрутів	Альтернативні транспортні коридори
Інноваційна активність	Активне впровадження інновацій	Реалізація окремих проєктів	Перенесення інноваційних програм	Грантова підтримка та міжнародні проєкти
Цифровізація	Плановий розвиток цифрових сервісів	Активне використання дистанційного управління	Цифрові технології стають критично важливими	Розвиток цифрової інфраструктури
Кластерна взаємодія	Розширення партнерських зв'язків	Посилення координації між учасниками	Максимальна кооперація для забезпечення безперервності діяльності	Координаційні центри кластерів
Загальний вплив на CRF	Позитивний	Помірно негативний	Суттєво негативний	Комплексна державна та регіональна підтримка

Джерело: розраховано автором.

Окрему увагу привертає цифровізація. Її значення не зменшується. Навпаки, вона стає ще більш важливою. Підприємства активніше використовують цифрові платформи. Зростає роль електронного документообігу. Швидше відбувається обмін інформацією. Легше координувати спільну роботу. Саме тому цифрові технології допомагають підтримувати стійкість підприємств.

Подібна ситуація спостерігається і з кластерною взаємодією. До війни вона допомагала підвищувати економічну ефективність. Сьогодні її роль значно ширша: підприємства спільно використовують техніку, спільно користуються складами, координують логістику, обмінюються інформацією та підтримують одне одного. Завдяки цьому швидше реагують на кризові ситуації.

Отримані результати демонструють, що кластерні платформи виконують нову функцію. Вони стали не лише формою економічної співпраці. Сьогодні вони допомагають підтримувати економічну безпеку аграрного сектору. Учасники можуть швидко об'єднувати ресурси. Разом вирішують виробничі проблеми. Підтримують безперервність роботи. Створюють резервні механізми на випадок кризових ситуацій. Саме тому під час оцінювання кластерів потрібно враховувати не лише економічні результати, а важливо також оцінювати готовність підприємств працювати в умовах тривалих ризиків.

Проведений аналіз підтвердив ефективність моделі Cluster Resilience Framework, яка ефективно працює за різних безпекових умов. Модель допомагає швидко визначити найслабші складові, крім того, демонструє, як зміни зовнішнього середовища впливають на роботу підприємств.

На основі цих результатів можна підготувати практичні рекомендації. Саме тому наступним етапом стали прогностичні сценарії, які показують, як змінюватиметься робота кластерних платформ за різного рівня воєнних ризиків. Результати наведено в таблиці 3.5.

Сценарний аналіз допоміг оцінити можливі напрями розвитку кластерних платформ. Крім того було проаналізовано їх здатність працювати за різних безпекових умов. Результати демонструють, що зміна зовнішнього середовища суттєво впливає на роботу кластерів. Навіть за однакової моделі результати можуть відрізнятися, що підтверджує важливість урахування воєнних ризиків. Саме вони мають враховуватися під час формування регіональної політики розвитку агропродовольчих кластерів.

Першим розглянуто оптимістичний сценарій, який передбачає покращення безпекової ситуації. Очікується поступове відновлення логістики. Зростає

інвестиційна активність. Відновлюються експортні можливості. За таких умов інтегральний індекс може зрости до 0,88, що відповідає високому рівню мікрорівневої стійкості, в межах якої: підприємства працюють стабільніше, підвищується продуктивність праці, зростає прибутковість виробництва, більш активніше впроваджуються інновації. У таких умовах кластерні платформи підтримують не лише стабільність, а й сприяють довгостроковому розвитку регіону.

Таблиця 3.5.

Прогноз результативності функціонування кластерних платформ залежно від рівня воєнних ризиків

Показник	Оптимістичний сценарій	Базовий сценарій	Кризовий сценарій
Рівень безпекової ситуації	Стабілізація	Контрольована нестабільність	Загострення воєнних ризиків
Інтегральний індекс Cluster Resilience Framework	0,88	0,74	0,56
Зміна рентабельності підприємств, %	+12,4	+5,8	–8,6
Зміна продуктивності праці, %	+10,8	+4,6	–6,9
Зміна обсягів реалізації продукції, %	+14,2	+6,3	–12,7
Рівень інноваційної активності	Високий	Середній	Низький
Ефективність логістики	Висока	Задовільна	Критично обмежена
Рівень цифрової взаємодії	Високий	Високий	Дуже високий
Активність кластерної кооперації	Активне розширення	Стабільна взаємодія	Максимальна кооперація для збереження діяльності
Пріоритетні управлінські заходи	Інвестиції, масштабування кластерів, розвиток експорту	Підтримка кооперації, цифровізація, диверсифікація логістики	Державна підтримка, резервні логістичні маршрути, фінансова допомога, спільне використання ресурсів

Джерело: розраховано автором на основі результатів економетричного моделювання, експертного опитування та сценарного аналізу.

Базовий сценарій відображає найбільш імовірний розвиток подій. Воєнні ризики залишаються. Проте вони не призводять до різкого погіршення ситуації. Інтегральний індекс становить 0,74, що свідчить про достатній рівень стійкості підприємств. Основним завданням кластерних платформ стає підтримка співпраці між учасниками. Важливу роль відіграють цифрові сервіси. Не менш важливо вдосконалювати логістику. Потрібно ефективніше використовувати ресурси, що дає змогу зменшити вплив зовнішніх ризиків. При цьому підприємства зберігають стабільну роботу.

Кризовий сценарій передбачає погіршення безпекової ситуації. Воєнні ризики значно посилюються, що впливає майже на всі складові моделі. Інтегральний індекс знижується до 0,56. Найбільших втрат зазнає логістика. Скорочується інвестиційна активність. Ускладнюється експорт продукції. Незважаючи на це, кластерні платформи продовжують працювати. У складних умовах їх роль навіть зростає. Підприємства активніше допомагають одне одному. Спільно використовують ресурси. Координують виробничі процеси. Обмінюються інформацією. Використовують цифрові інструменти. Саме це допомагає підтримувати безперервність роботи та частково компенсувати наслідки воєнних ризиків.

Порівняння трьох сценаріїв показало важливу закономірність. Разом зі зростанням воєнних ризиків змінюється роль кластерних платформ. За сприятливих умов вони допомагають підвищувати конкурентоспроможність підприємств. Сприяють розвитку інновацій. Підтримують економічне зростання. У кризових умовах їх основне завдання інше. Насамперед потрібно забезпечити безперервність виробництва. Важливо зберегти логістичні зв'язки. Не менш важливо підтримати продовольчу безпеку регіону.

Отримані результати підтвердили універсальність моделі Cluster Resilience Framework, яку можна використовуватися за різних сценаріїв розвитку безпекової ситуації. Розроблена модель є готовою та апробованою для подальшого практичного використання під час оцінювання розвитку агропродовольчих кластерних платформ.

3.2. Розробка методичного підходу до кількісного вимірювання «кластерного ефекту»

Формування методичного підходу до кількісного вимірювання кластерного ефекту на рівні окремого агропідприємства є логічним продовженням розробленої моделі Cluster Resilience Framework, представленої в попередньому підрозділі. Такий метод необхідний, оскільки результати емпіричного аналізу показали, що між формальною належністю підприємства до кластеру та рівнем його економічної стійкості не існує прямого зв'язку. Це означає, що навіть участь у кластерному середовищі не гарантує позитивного результату. Вплив кластера складається з багатьох взаємопов'язаних елементів і є складним.

Таким чином, його оцінка неможлива без використання спеціально розробленої системи показників.

Сьогодні більшість досліджень кластерного ефекту проводяться на рівні регіонів або галузей.

Для цього використовують показники економічного зростання, продуктивності або інноваційної активності. Такий підхід дозволяє оцінити загальні тенденції, але не дає відповіді на питання, як саме кластер впливає на окреме підприємство. У межах даного дослідження запропоновано інший підхід, який зосереджений на мікрорівні та враховує зміни у стійкості конкретного підприємства. Кластерний ефект розглядається як результат інтеграції підприємства у систему взаємодії з іншими учасниками.

З методологічної точки зору кластерний ефект можна визначити як різницю між реальним рівнем стійкості підприємства та умовним рівнем, який міг би бути досягнутий, якби кластерна взаємодія була відсутня. Такий метод дозволяє відрізнити вплив внутрішніх аспектів підприємства від впливу зовнішнього середовища. У цьому випадку кластерний ефект додає стійкості, підкреслюючи фінансові переваги, отримані від співпраці, доступу до ресурсів та інформаційної взаємодії.

У межах запропонованого підходу кластерний ефект визначається як різниця між фактичним і базовим рівнями стійкості підприємства. Для формалізації цього підходу використовується відповідна аналітична модель.

У межах запропонованого підходу кластерний ефект визначається як:

$$CE_{it} = CRF_{it} - CRF_{base\_it} \quad (3.3)$$

де:

CE_{it} – кластерний ефект для підприємства i у період t ;

CRF_{it} – фактичний інтегральний індекс стійкості;

CRF_{base_it} – базовий рівень стійкості без урахування кластерної інтеграції.

де базовий рівень стійкості враховує лише внутрішні параметри підприємства:

$$CRF_{base\_it} = \alpha + \beta_1 ROA_{it} + \beta_2 Margin_{it} + \beta_3 Debt_{it} \quad (3.4)$$

Додатковий ефект, який формується внаслідок кластерної інтеграції, відображає різницю між фактичним і базовим значенням індексу. Саме завдяки цій різниці можна кількісно оцінити внесок зовнішнього середовища у рівень стійкості підприємства.

Логіка контрфактичного аналізу є основою запропонованої методики визначення кластерного ефекту. Його основною метою виступає порівняння поточного стану підприємства з ситуацією, у якій відсутня взаємодія з кластером, що дозволяє визначити, який відсоток результату сформовано за допомогою інтеграції в кластерне середовище. Такий підхід дозволяє чітко розмежувати вплив внутрішніх і зовнішніх факторів. У більшості традиційних моделей ці складові поєднуються, що ускладнює розуміння отриманих результатів. У запропонованій моделі кожен тип впливу розглядається окремо, що підвищує точність інтерпретації.

Формування базового рівня стійкості здійснюється на основі ключових фінансових показників підприємства. Рентабельність активів відображає

ефективність використання ресурсів. Маржинальність показує здатність підприємства генерувати прибуток у процесі діяльності. Рівень боргового навантаження характеризує фінансові ризики. У сукупності ці показники формують основу економічної стійкості.

Базовий рівень стійкості відображає стан підприємства без урахування зовнішнього середовища. Фактичний рівень показує реальний результат діяльності з урахуванням усіх впливів. Порівняння цих значень дозволяє виділити ефект, який виникає внаслідок кластерної взаємодії. Оскільки використані показники мають різну економічну природу та вимірюються у різних одиницях, виникає необхідність їх приведення до єдиної шкали. Для цього застосовується процедура нормування.

У межах дослідження використано метод мін/макс, який переводить значення показників у діапазон від нуля до одиниці, що забезпечує їх порівнюваність та спрощує подальший аналіз.

Запропонований методичний підхід реалізується через послідовність взаємопов'язаних етапів. На першому етапі формується панельна база даних підприємств за досліджуваний період. Далі здійснюється розрахунок фінансових показників. Після цього проводиться нормування даних та визначається інтегральний індекс стійкості. Наступним кроком є оцінка рівня кластерної інтеграції підприємства. На основі отриманих значень визначається базовий рівень стійкості. Завершальним етапом є розрахунок кластерного ефекту як різниці між фактичним і базовим значеннями.

Така послідовність забезпечує системність оцінки та дозволяє врахувати як внутрішні характеристики підприємства, так і вплив зовнішнього середовища.

Показники кластерного ефекту мають економічну оцінку. Показники показують, що кластерна інтеграція корисна. Значення, близькі до нуля, означають, що немає значного ефекту. Участь у кластері не дає очікуваних результатів, якщо є від'ємні значення.

Запропонований метод кількісного вимірювання кластерного ефекту доцільно представити у вигляді послідовності етапів, щоб підвищити методичну

чіткість і гарантувати відтворюваність результатів дослідження. Таким чином структуризація дозволяє формалізувати процес розрахунку, а також пояснити логіку переходу від вихідних даних до кінцевого результату.

Поетапне представлення методики має важливе значення для того, як вона може бути використана в реальному світі, дозволяючи адаптувати метод для використання в інформаційній системі, що реалізує алгоритм оцінювання, або на рівні окремого підприємства, або групи підприємств. Крім того, така деталізація робить розрахунки більш прозорими та результати більш обґрунтованими. З урахуванням цього методичний підхід до оцінювання кластерного ефекту узагальнено у вигляді послідовних етапів, наведених у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6.

**Поетапність методичного підходу до кількісного вимірювання
кластерного ефекту**

Етап	Зміст етапу	Використані показники	Результат
1	Формування інформаційної бази підприємств	Фінансова звітність, виробничі показники	Сформована панельна база даних
2	Розрахунок базових фінансових показників	Рентабельність активів (ROA), маржинальність, боргове навантаження	Первинні значення показників
3	Нормування показників	ROA, маржинальність, боргове навантаження	Показники приведені до єдиної шкали
4	Формування інтегрального показника стійкості	Нормовані значення ROA, маржинальності та боргового навантаження	Інтегральний рівень стійкості підприємства
5	Оцінка рівня кластерної інтеграції	Індекс кластерної інтеграції (ECI)	Рівень включеності підприємства у кластер
6	Визначення базового рівня стійкості	ROA, маржинальність, боргове навантаження	Стійкість без урахування кластерної взаємодії
7	Розрахунок кластерного ефекту	Фактичний рівень стійкості та базовий рівень	Кількісне значення кластерного ефекту
8	Інтерпретація результатів	Знак і величина кластерного ефекту	Висновки щодо ефективності кластерної взаємодії
9	Використання результатів	Інтегральні показники та кластерний ефект	Прийняття управлінських рішень

Джерело: розроблено автором.

Представлена послідовність етапів відображає логіку переходу від первинних даних до кількісної оцінки кластерного ефекту. Кожен етап виконує

окрему функцію і забезпечує формування цілісної системи аналізу. Початкові етапи орієнтовані на підготовку даних та їх уніфікацію, що є необхідною умовою для коректного порівняння підприємств. Наступні етапи пов'язані з розрахунком інтегральних показників, які дозволяють узагальнити різноманітні характеристики у єдину систему оцінювання.

Етап визначення базового рівня стійкості має вирішальне значення, оскільки саме він закладає основу для контрфактичного аналізу, який дозволяє відрізнити вплив внутрішніх елементів від результату кластерної взаємодії, що дає змогу більш точно визначити кластерний ефект як додаткову складову стійкості. На останньому етапі результати аналізуються та використовуються. Вони не тільки дозволяють оцінити ефективність кластерної інтеграції, але й дозволяють визначити шляхи підвищення стійкості підприємства. Інтеграція методики в інформаційну систему автоматизує увесь процес, що значно розширює її використання.

Таким чином, поетапна структура методичного підходу гарантує цілісність, логічну завершеність і практичність, даючи змогу забезпечити перехід від теоретичного обґрунтування до конкретних методів оцінювання, що є важливим для проведення дослідження в прикладній площині. Цей метод показав, що кластерний ефект не є однорідним. Його розмір залежить від того, наскільки підприємство інтегроване в систему взаємодії, що підтверджує результати попереднього аналізу та свідчить про те, наскільки складними є процеси в межах кластеру.

Важливою характеристикою підходу є те, що він входить у інформаційну систему. Розрахунки та отримання результатів можна легко автоматизувати завдяки цьому.

Усі етапи оцінки виконуються веб-застосунком, починаючи з введення даних і закінчуючи формуванням аналітичних результатів.

Підхід, який було розроблено, дозволяє перейти від описового аналізу кластерів до кількісного вимірювання їх на рівні окремого підприємства, що

підвищує практичну цінність дослідження та дає можливість його результатів застосовуватися в реальній діяльності.

З його допомогою можна оцінити ефективність кластерної інтеграції та знайти шляхи підвищення стійкості підприємства, що вкрай важливо в нестабільних умовах.

Запропонований підхід створює основу для розробки практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності аграрного сектору та розвитку кластерних платформ. Саме на цій основі можна перейти від теоретичних положень до практичних рішень, які будуть запропоновані далі.

Результати підтверджують основну гіпотезу дослідження про нерівномірність кластерного ефекту.

Значення цього показника значно відрізняються від підприємства до підприємства, що свідчить про те, що підприємства відрізняються за рівнем включеності в кластерне середовище та за тим, наскільки вони використовують доступні можливості.

ТОВ «АГРО УБД» демонструє найбільший позитивний ефект, а значення кластерного ефекту є найвищим у вибірці. Це вказує на те, що частина стійкості підприємства формується за рахунок зовнішніх впливів. До таких факторів належать коопераційні зв'язки, використання спільної інфраструктури та доступ до ринку. У цьому випадку кластер служить інструментом для розширення потенціалу підприємства, який вже є.

ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО ІНВЕСТ» також виявило від'ємне значення кластерного ефекту. Таким чином, очевидно, що формальна участь у кластері не призводить до позитивних результатів. Це може бути результатом неефективної взаємодії з іншими учасниками або недостатньої інтеграції.

Результати розрахунку інтегрального індексу стійкості та кластерного ефекту для загальної вибірки підприємств представлені в Таблиці 3.7, дозволяючи перейти від окремих прикладів до системного аналізу, щоб знайти загальні закономірності впливу кластерної взаємодії.

Таблиця 3.7.

Результати розрахунку CRF та кластерного ефекту

Підприємство	Регіон	CRF_fact	CRF_base	CE
ТОВ «АГРО-УБД»	Київська	0.84	0.72	+0.12
ТОВ «ВІМІС»	Вінницька	0.32	0.28	+0.04
ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ»	Черкаська	0.25	0.27	-0.02
ФГ «ГРАСТ»	Вінницька	0.61	0.58	+0.03
СФГ «ЧАС»	Черкаська	0.67	0.65	+0.02
ФГ «КОЛОС»	Кіровоградська	0.84	0.78	+0.06
ФГ «СОТА»	Кіровоградська	0.42	0.40	+0.02
СФГ «МИРОСЛАВА»	Кіровоградська	0.69	0.66	+0.03
ФГ «ІЩЕНКО»	Кіровоградська	0.71	0.69	+0.02
ФГ «ЗЛАГОДА»	Кіровоградська	0.68	0.65	+0.03

Джерело: розроблено автором.

Для кращого розуміння отриманих результатів доцільно використати їх графічне представлення (рис.3.2). Діаграма дозволяє порівняти базовий і фактичний рівні стійкості, а також оцінити величину додаткового ефекту. Такий підхід спрощує інтерпретацію та дозволяє швидше виявити ключові відмінності між підприємствами.

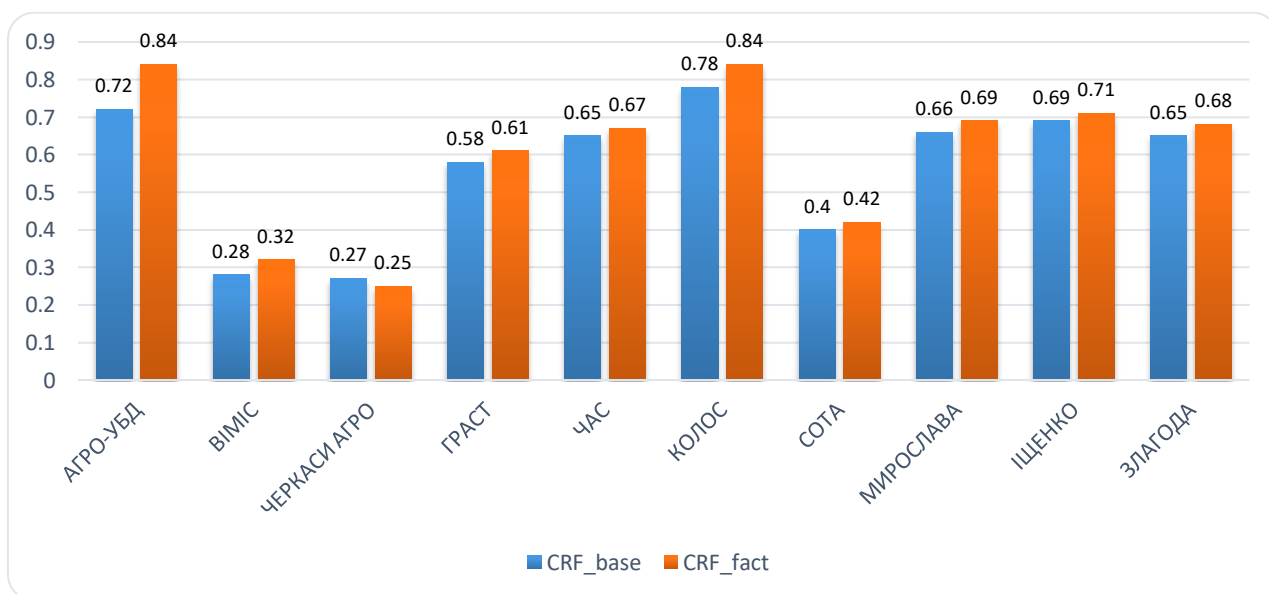

Рис. 3.2. Діаграма результату розрахунку CRF та кластерного ефекту

Джерело: побудовано автором.

За допомогою аналізу результатів кількісної оцінки можна виявити не лише відмінності між підприємствами, але й структурну неоднорідність

кластерного ефекту як економічної події. Кластерний вплив не є лінійним, тому його не можна розглядати як універсальний фактор підвищення стійкості на основі даних. Існують умови, які формують його дії. Вони залежать від поєднання внутрішніх параметрів підприємства та зовнішніх умов взаємодії. Зокрема, було виявлено, що належність до кластерного середовища сама по собі не забезпечує автоматичного підвищення стійкості. Це означає, що в цьому дослідженні кластер розглядається як функціональна система, а не як інституція.

Ефективність цієї функціональної системи визначається інтенсивністю та якістю взаємодії між учасниками. Цей метод дозволяє відійти від формального опису кластерів і зосередитися на оцінці їх реального економічного значення.

Далі, вважаємо за доцільне, продемонструвати фактичну динаміку інтегрального індексу стійкості, проаналізувавши фінансові показники підприємств у другому розділі та оцінивши п'ятирічну динаміку внутрішніх факторів за формулою 3.4 через рентабельність активів, маржу та боргове навантаження. Крім того, розрахуємо підсумковий кластерний ефект СЕ для кожного підприємства як результат дії формул 3.1-3.3 на всьому інтервалі 2021-2025 років (табл. 3.8).

Аналіз динаміки інтегрального показника стійкості підприємств доцільно використовувати для представлення узагальнення результатів кількісного вимірювання кластерного ефекту, що дозволяє оцінити як кінцевий ефект, так і особливості його формування в часі. Отримані результати свідчать, що більшість підприємств демонструють позитивну динаміку показника R, що підтверджує накопичувальний характер впливу кластерної взаємодії. Водночас характер цього зростання суттєво відрізняється між підприємствами.

Найбільш стабільну та прогнозовану динаміку мають підприємства, для яких характерне поступове зростання без різких коливань.

До цієї групи належать ФГ «ІЩЕНКО», ФГ «ЗЛАГОДА» та СФГ «МИРОСЛАВА». Їх розвиток свідчить про поступове накопичення ефекту від кластерної інтеграції.

**Динаміка інтегральної стійкості та кластерного ефекту агропідприємств
(2021–2025 рр.)**

Підприємство	R 2021	R 2022	R 2023	R 2024	R 2025	ΔR	CE	Характер динаміки
ТОВ «АГРО-УБД»	0,226	0,284	0,312	0,396	0,369	+0,143	+0,12	стійке зростання
ТОВ «ВІМІС»	0,102	0,016	0,142	0,201	0,250	+0,148	+0,04	відновлення після спаду
ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ»	0,258	0,317	0,176	0,170	0,557	+0,299	-0,02	нестабільна траєкторія
ФГ «ГРАСТ»	0,234	0,219	0,225	0,241	0,241	+0,007	+0,03	слабка динаміка
СФГ «ЧАС»	0,288	0,301	0,279	0,284	0,283	-0,005	+0,02	стагнація
ФГ «КОЛОС»	0,270	0,295	0,332	0,663	0,554	+0,284	+0,06	різке зростання
ФГ «СОТА»	0,325	0,272	0,291	0,341	0,581	+0,256	+0,02	стрибкоподібне зростання
СФГ «МИРОСЛАВА»	0,252	0,234	0,241	0,258	0,258	+0,006	+0,03	стабільність
ФГ «ІЩЕНКО»	0,261	0,265	0,271	0,279	0,282	+0,021	+0,02	помірне зростання
ФГ «ЗЛАГОДА»	0,244	0,249	0,251	0,257	0,258	+0,014	+0,03	плавне зростання

Джерело: розроблено автором.

Окрему групу формують підприємства з різкими змінами динаміки. Найбільш показовим є ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ», яке демонструє значні коливання показника стійкості. Це свідчить про нестійкість внутрішніх процесів та нерівномірний характер кластерної взаємодії.

Високі результати підприємств ТОВ «АГРО-УБД» та ФГ «КОЛОС» підтверджують їх ефективну інтеграцію в кластерні платформи та здатність перетворювати зовнішні можливості на внутрішнє зростання.

Для поглиблення інтерпретації результатів було б корисно класифікувати підприємства за рівнем кластерного ефекту. Такий метод дозволяє узагальнити закономірності функціонування кластерних платформ замість індивідуального аналізу.

Використання трьох рівнів кластерного ефекту дозволяє визначити, наскільки добре підприємства інтегровані в кластерне середовище та як вони

використовують його можливості.

Підприємства з високим рівнем кластерного ефекту демонструють здатність використовувати кластер як інструмент зростання, а також адаптуватися до змін. Помірний рівень означає часткову інтеграцію та обмежене використання потенціалу. Наявність низького або від'ємного рівня свідчить про проблеми у взаємодії або неефективність кластерної участі.

В таблиці 3.9 наведемо типологію агропідприємств за рівнем кластерного ефекту

Таблиця 3.9.

Результати розрахунку CRF та кластерного ефекту

Рівень кластерного ефекту	Інтервал SE	Характеристика	Підприємства
Високий	$SE > 0,05$	Кластер суттєво підсилює стійкість, формує зростання	ТОВ «АГРО-УБД», ФГ «КОЛОС»
Помірний	$0 < SE \leq 0,05$	Кластер підтримує стабільність, але не є головним драйвером	ТОВ «ВІМІС», ФГ «ГРАСТ», СФГ «МИРОСЛАВА», ФГ «ЗЛАГОДА», ФГ «ЩЕНКО», ФГ «СОТА», СФГ «ЧАС»
Низький або від'ємний	$SE \leq 0$	Кластер не дає ефекту або знижує ефективність	ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ»

Джерело: розроблено автором.

Для перевірки методичного підходу було проведено практичні розрахунки. До аналізу включено десять агропідприємств. Дослідження охопило 2021-2025 роки. Розрахунки виконувалися за єдиною методикою, що дало змогу порівняти отримані результати.

Методика складалася з трьох основних елементів. Перший блок охоплював внутрішні показники підприємства. До нього входили рентабельність активів, маржинальність і боргове навантаження. Ці показники використовувалися для визначення базового рівня стійкості. Другий блок відображав фактичний рівень стійкості підприємства. Для цього використовувався інтегральний показник R, який було розраховано у другому розділі. Третій блок характеризував

кластерний ефект. Його визначали як різницю між фактичним рівнем стійкості та базовим значенням без урахування кластерної взаємодії. Саме такий підхід дав змогу оцінити внесок кластерної інтеграції у результати роботи підприємств.

Отримані результати показали, що всі підприємства розвиваються по-різному. Частина з них демонструє стабільне зростання. Інші працюють без істотних змін. Є й підприємства, у яких періоди покращення змінювалися спадом. Після цього вони поступово відновлювали свої позиції. Така різниця підтверджує, що сам факт участі у кластері ще не забезпечує високих результатів. Вирішальне значення має рівень співпраці між учасниками та внутрішній стан підприємства.

Найкращі результати отримало ТОВ «АГРО-УБД». У 2021 році підприємство мало невисоку рентабельність активів – 0,035. Маржинальність уже тоді становила 0,158. Боргове навантаження дорівнювало 0,259. У 2022 році показники покращилися. Рентабельність активів зросла до 0,089. Маржинальність збільшилася до 0,407. Боргове навантаження дещо підвищилося. У 2023–2024 роках позитивна динаміка збереглася. Рентабельність активів досягла 0,210, а потім 0,309. Інтегральний показник стійкості зріс із 0,226 до 0,396. У 2025 році він залишався високим і становив 0,369. Кластерний ефект дорівнював +0,12. Це найкращий результат серед усіх підприємств вибірки, підтверджуючи той факт, що активна кластерна взаємодія посилила власний потенціал підприємства.

Іншу динаміку продемонструвало підприємство «Вівіс». Початкові показники були слабшими. У 2021 році рентабельність активів становила лише 0,031. Маржинальність дорівнювала 0,037. Боргове навантаження було високим – 0,714. У 2022 році ситуація ще більше погіршилася. Зменшилися рентабельність і маржинальність. Боргове навантаження зросло до 0,786. Через це інтегральний показник стійкості знизився до 0,016. Починаючи з 2023 року ситуація поступово покращувалася. До 2025 року рентабельність активів зросла до 0,087. Маржинальність збільшилася до 0,124. Боргове навантаження скоротилося до 0,172. Інтегральний показник стійкості досяг 0,250. Кластерний

ефект становив $+0,04$. Це свідчить, що участь у кластері допомогла підприємству поступово подолати кризові явища. Водночас різкого зростання не відбулося.

Найбільш нестабільну динаміку показало ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ». У 2021 році підприємство мало середні фінансові показники. Рентабельність активів становила $0,071$. Маржинальність дорівнювала $0,085$. Боргове навантаження було $0,286$. Уже в 2022 році результати суттєво покращилися. Рентабельність активів зросла до $0,255$. Маржинальність досягла $0,299$. Проте вже у 2023-2024 роках ситуація різко змінилася. Рентабельність активів знизилася майже до нуля. Скоротилася маржинальність. Крім того, інтегральний показник стійкості також зменшився. Лише у 2025 році підприємство змогло відновити свої позиції. Попри це загальний кластерний ефект становив $-0,02$. Такий результат показує, що окреме покращення показників ще не свідчить про ефективну кластерну взаємодію. Для отримання позитивного ефекту потрібна стабільна співпраця між учасниками та довгострокова інтеграція у кластерне середовище.

ФГ «ГРАСТ» демонструє стабільну динаміку. Різких змін не спостерігається. Фінансові показники залишаються невисокими. Рентабельність активів коливається від $0,024$ до $0,057$. Маржинальність становить від $0,024$ до $0,046$. Після 2022 року боргове навантаження майже відсутнє. Інтегральний показник стійкості змінювався незначно, мало місце зростання від $0,219$ до $0,241$. Загальний приріст становив лише $0,07$. Кластерний ефект дорівнює $+0,03$. Це означає, що участь у кластері підтримує стабільність підприємства. Проте суттєвого зростання вона не забезпечує. Для невеликих господарств такий результат є цілком закономірним.

Аналогічно працює досить стабільно СФГ «ЧАС», демонструючи відсутність боргового навантаження. Така ситуація зберігалася протягом усього періоду. Рентабельність активів і маржинальність залишаються позитивними. Проте вони невисокі. Інтегральний показник стійкості майже не змінився. У 2025 році він навіть трохи нижчий, аніж на початку дослідження. Загальний приріст становить $-0,005$. Кластерний ефект дорівнює $+0,02$. Це невелике, але позитивне

значення. Отже, основну роль відіграє власна система управління підприємством. Вплив кластерної взаємодії в даному випадку обмежений.

ФГ «КОЛОС» показало одну з найкращих динамік. Уже в перші роки підприємство працювало впевнено. Найкращі результати отримано у 2024-2025 роках. Рентабельність активів у 2024 році зросла до 0,631. Маржинальність досягла 0,667. Боргове навантаження у 2025 році скоротилося до 0,078. Інтегральний показник стійкості зріс від 0,270 до 0,663. У 2025 році показник становив 0,554. Загальний приріст дорівнював +0,284. Кластерний ефект становив +0,06. Це один із найкращих результатів вибірки, який демонструє, що активна співпраця в межах кластера допомагає не лише підтримувати стабільність, а й забезпечує подальше зростання.

Аналогічно позитивну динаміку продемонструвало ФГ «СОТА». Протягом 2021-2024 років зміни були незначними. Рентабельність активів і маржинальність залишалися на середньому рівні. Боргове навантаження було відсутнє. Найбільші зміни відбулися у 2025 році. Рентабельність активів зросла до 0,617. Маржинальність підвищилася до 0,335. Інтегральний показник стійкості збільшився до 0,581. За весь період приріст становив +0,256. Кластерний ефект дорівнював +0,02. Це означає, що основну роль відіграли внутрішні зміни підприємства. Внесок кластерної взаємодії був позитивним, але не визначальним.

СФГ «МИРОСЛАВА» має рівну траєкторію розвитку. Усі показники змінювалися поступово. Рентабельність активів перебувала в межах 0,058-0,086. Маржинальність становила від 0,094 до 0,114. Боргове навантаження залишалося контрольованим. Інтегральний показник стійкості зріс від 0,234 до 0,258. Загальний приріст становив +0,006. Кластерний ефект дорівнює +0,03. Це свідчить про стабілізуючу роль кластерної взаємодії, допомагаючи утримувати досягнуті результати та зменшуючи ризик погіршення фінансового стану.

ФГ «ІЩЕНКО» також характеризується стабільною роботою. Фінансові показники залишаються помірними. Боргове навантаження перебуває під контролем. Інтегральний показник стійкості поступово зріс від 0,261 до 0,282.

Загальний приріст становив +0,021. Кластерний ефект дорівнює +0,02. Підприємство не демонструє різких змін. Водночас воно підтримує позитивну динаміку. Це підтверджує, що навіть невелика кластерна взаємодія може бути корисною для малих господарств.

ФГ «ЗЛАГОДА» має подібні результати. Фінансові показники залишаються стабільними. Значних коливань не спостерігається. Інтегральний показник стійкості зростав дуже повільно. Загальний приріст за п'ять років становив +0,014. Кластерний ефект дорівнює +0,03. Отже, участь у кластері позитивно впливає на підприємство. Проте цей вплив є помірним і не призводить до різкого зростання.

Загальні результати дозволили виділити три групи підприємств. До першої групи належать лідери. Це ТОВ «АГРО-УБД» та ФГ «КОЛОС». Для них кластерна взаємодія стала джерелом стабільності та розвитку. До другої групи увійшли підприємства з помірним позитивним ефектом. Це ТОВ «ВІМІС», ФГ «ГРАСТ», СФГ «МИРОСЛАВА», ФГ «ІЩЕНКО» та ФГ «ЗЛАГОДА». У цих випадках кластер підтримує стабільну роботу, але не забезпечує швидкого зростання. До третьої групи належить ТОВ «ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ». Для нього характерна нестабільна динаміка та від'ємний кластерний ефект. Запропонована методика дозволяє не лише визначити кінцевий результат, а й допомагає пояснити причини його формування. Крім того, можна оцінити зміни у часі та вплив внутрішніх і зовнішніх чинників.

Проведені розрахунки показали, що кластерні платформи можуть підвищувати стійкість агропідприємств. Проте це відбувається не завжди. Важливе значення має рівень реальної співпраці між учасниками. Саме тому державна підтримка повинна бути спрямована не лише на створення кластерів. Не менш важливо розвивати кооперацію. Потрібно покращувати доступ до ресурсів, а також допомагати підприємствам зменшувати ризики.

Отримані результати дали змогу краще зрозуміти природу кластерного ефекту. Встановлено, що його величина не є сталою. Вона змінюється залежно від роботи підприємства. Велике значення має рівень інтеграції у кластер. Не

менш важливою виступає якість взаємодії між учасниками. Саме ці чинники визначають кінцевий результат.

Особливу увагу слід приділити питанню продовольчої безпеки. Підприємства з вищим кластерним ефектом працюють стабільніше. Їхні доходи змінюються менш різко. Вони швидше реагують на зміни ринку. Крім того, легше відновлюють роботу після кризових ситуацій, що підтверджує важливу роль кластерної взаємодії для забезпечення продовольчої безпеки.

Узагальнення результатів показало ще одну закономірність. Кластерний ефект залежить не від самого членства у кластері. Вирішальне значення має активна участь у спільній роботі. Саме тому під час оцінювання кластерів потрібно враховувати не лише формальні ознаки. Більшу увагу слід приділяти реальній взаємодії між учасниками.

Отримані результати мають і наукове значення. У роботі кластерний ефект визначено як різницю між фактичним і базовим рівнем стійкості підприємства. Такий підхід дає можливість виконувати кількісні розрахунки. Крім того, його можна використовувати під час економетричного аналізу.

Запропонована методика має і практичне значення, допомагаючи визначити, де кластерна взаємодія працює більш ефективно. Крім того, є можливість виявити слабкі місця, що створює основу для вдосконалення державної політики. Основну увагу варто приділяти розвитку співпраці між підприємствами, самого факту створення кластерів недостатньо. Разом із тим дослідження має певні обмеження. Модель не враховує всі можливі чинники. Насамперед це стосується інституційних і політичних умов. Крім того, результат кластерної взаємодії часто проявляється не одразу. Для цього потрібен певний час. Тому короткострокові оцінки не завжди відображають повну картину.

Загалом результати підтвердили, що кластерний ефект формується під впливом багатьох чинників. Важливу роль відіграє внутрішній стан підприємства. Не менш важливим є зовнішнє середовище. Лише поєднання цих складових забезпечує високий рівень стійкості. Саме тому оцінювати діяльність агропідприємств потрібно комплексно.

У сучасних умовах кластеризація набуває особливого значення, даючи змогу підприємствам працювати більш стабільніше та сприяючи швидшій адаптації до нових викликів, посилюючи співпрацю між учасниками ринку, що робить аграрний сектор більш стійким до економічних і воєнних ризиків.

3.3. Концептуальні засади політики підтримки кластерних платформ у системі продовольчої безпеки України

Результати дослідження показали, що участь у кластері сама по собі не гарантує позитивного результату. Важливо не лише бути учасником кластера. Не менш важливо активно співпрацювати з іншими підприємствами. Вагоме значення мають доступ до ресурсів, логістика, обмін інформацією та спільні проєкти. Саме ці чинники формують кластерний ефект. Тому державна підтримка не повинна обмежуватися створенням нових кластерів, більш важливим є створення умов для реальної взаємодії між їх учасниками.

В межах дослідження кластерна платформа розглядається як система співпраці. До якої входять підприємства, логістичні компанії, фінансові установи, цифрові сервіси та органи підтримки. Важливу роль відіграє їх постійна взаємодія. Саме такий підхід відповідає результатам моделі Cluster Resilience Framework, яка показала, що стійкість підприємства залежить не лише від його внутрішнього стану. Не менш важливими є зовнішні умови та якість кластерної взаємодії. Тому підтримувати потрібно не окреме підприємство, а всю систему співпраці.

Запропонована політика базується на кількох основних принципах. Перший принцип полягає у підвищенні стійкості підприємств. Саме вона є основою продовольчої безпеки. Другий принцип враховує різний рівень кластерного ефекту. Не всі підприємства мають однакові потреби. Третій принцип передбачає довгострокову підтримку. Важливо створити умови для постійної співпраці. Четвертий принцип полягає у поєднанні різних інструментів. Необхідно використовувати економічні, цифрові, логістичні та

інституційні рішення. П'ятий принцип стосується оцінювання результатів. Потрібно аналізувати не лише обсяги підтримки. Важливо оцінювати, як вона впливає на стійкість підприємств.

Результати попереднього підрозділу показали, що підтримка має бути адресною. Підприємства з високим кластерним ефектом уже ефективно використовують можливості співпраці. Для них важливо розширювати ринки збуту. Не менш важливо вдосконалювати логістику. Потрібно підтримувати цифровізацію та розвиток інновацій. Підприємства із середнім кластерним ефектом мають інші потреби. Насамперед їм потрібно розширювати співпрацю. Крім того, досить важливо покращувати доступ до ресурсів. Саме ця група має найбільший потенціал розвитку. Для підприємств із низьким кластерним ефектом потрібен окремий підхід. Спочатку потрібно визначити причини слабкої інтеграції. Далі необхідно зміцнити фінансовий стан. Після цього можна розширювати участь у кластерній взаємодії. Отже, підтримка повинна враховувати особливості кожної групи підприємств.

Політика підтримки охоплює кілька основних напрямів. Першим є розвиток кооперації. Саме співпраця забезпечує спільне використання ресурсів і допомагає зменшувати витрати. Другим напрямом є логістика. Після початку війни її роль значно зросла. Від її роботи залежить стабільність діяльності підприємств. Третім напрямом є фінансова підтримка. Йдеться не лише про кредити. Важливими є інструменти, які допомагають зменшити фінансові ризики. Четвертий напрям пов'язаний із цифровими технологіями, які допомагають приймати управлінські рішення та спрощувати оцінювання ймовірних ризиків. Саме це підтверджує створена інформаційна система. П'ятий напрям стосується інституційної підтримки, яка забезпечує правила взаємодії між учасниками та допомагає координувати їхню спільну роботу.

У роботі політика підтримки розглядається як багаторівнева система. На рівні підприємства вона допомагає підвищити стійкість бізнесу. На рівні кластерної платформи - покращує співпрацю між учасниками, а також сприяє створенню доданої вартості. На державному рівні така політика пов'язана із

забезпеченням продовольчої безпеки. Саме тому підтримку кластерних платформ потрібно розглядати як складову загальної економічної політики.

Окрему увагу приділено оцінюванню ефективності політики. У роботі запропоновано використовувати кількісні показники, до яких належать інтегральний показник стійкості, кластерний ефект, рівень боргового навантаження, прибутковість і адаптивність підприємств, що дає можливість оцінити реальний результат підтримки. Такий підхід дозволяє не лише фінансувати окремі заходи, а й допомагає визначити їхню ефективність.

Отримані результати показали, що політика підтримки має змінювати такий підхід. Основна увага повинна приділятися не створенню нових кластерів. Головне завдання полягає у розвитку реальної взаємодії між учасниками. Політика має бути адресною, спираючись на кількісні показники. Крім того, варто враховувати рівень мікрорівневої стійкості підприємств, що допоможе підвищити стабільність роботи аграрного сектору та зміцнити продовольчу безпеку країни.

Результати підрозділів 3.1 і 3.2 стали основою для створення єдиної моделі політики підтримки кластерних платформ, поєднуючи теоретичні положення, результати економетричного аналізу та практичні напрацювання. Це дозволило сформулювати цілісний підхід до розвитку кластерної взаємодії.

Запропонована модель показує взаємозв'язок між підприємством, кластерною платформою та державною підтримкою, пояснюючи, як саме внутрішній стан підприємства впливає на рівень інтеграції. Крім того, демонструє роль державної політики у формуванні стійкості. Усі ці елементи працюють як єдина система.

Модель має багаторівневу будову. Це підкреслює, що стійкість підприємства залежить від кількох чинників одночасно. Важливими є внутрішні можливості підприємства. Не менш важливими залишаються кластерна взаємодія та державна підтримка. Саме їх поєднання забезпечує найкращий результат.

Для узагальнення отриманих результатів далі подано інтегровану модель

політики підтримки кластерних платформ (табл. 3.10), яка систематизує основні взаємозв'язки та відображає запропонований підхід до розвитку агропідприємств.

Таблиця 3.10.

Модель політики кластерної підтримки агропідприємств

Рівень	Складові	Показники	Механізм впливу	Результат
Внутрішній рівень підприємства	Фінансова ефективність, ресурсна база, управління	ROA, Margin, Debt	Формує базовий рівень стійкості	CRF_base
Кластерний рівень	Кооперація, логістика, доступ до ресурсів, інформаційні зв'язки	ECI	Підсилює внутрішні можливості підприємства	CE
Політичний рівень	Фінансування, логістична підтримка, цифровізація, інституції	Доступ до ресурсів, інтенсивність підтримки	Створює умови для інтеграції	Зростання ефективності
Інтегрований результат	Взаємодія всіх рівнів	CRF, CE	Синергія факторів	Мікрорівнева стійкість
Системний рівень	Сукупність підприємств	Стабільність виробництва	Агрегований ефект	Продовольча безпека

Джерело: сформовано автором.

Представлена модель відображає логіку формування стійкості як результату взаємодії кількох рівнів. Внутрішній рівень визначає базові можливості підприємства, в межах якого фінансовий стан формує базову стійкість.

Кластерний рівень виступає як підсилювач. Через кооперацію та доступ до ресурсів підприємство отримує додатковий ефект, який вимірюється через кластерний ефект.

Державна політика не впливає на показники підприємства безпосередньо, проте формує інституційне середовище функціонування кластера. Як наслідок, в результаті взаємодії створюється інтегральний показник стійкості. На рівні всієї системи це призводить до стабілізації виробництва сільського господарства.

Наступним етапом дослідження є оцінка ефективності різних інструментів

політики кластерної підтримки з огляду на кількісні результати. На цьому етапі важливо визначити, які інструменти забезпечують найбільший практичний ефект, якщо попередня модель може пояснити загальну логіку формування стійкості.

Для оцінки доцільно використовувати інтегральний індекс стійкості, кластерний ефект та динаміку фінансових результатів підприємств - показники, які було розраховано в другому розділі. Такий метод дозволяє перейти від теоретичних ідей до практичних результатів щодо того, наскільки ефективними є пропонувані напрямки політики. Аналіз дозволяє визначити, які інструменти виконують допоміжну функцію та які мають вирішальний вплив на підвищення стійкості агропідприємств, що також створює основу для пріоритетів державної підтримки кластерних платформ.

З метою систематизації отриманих результатів наведемо узагальнену оцінку ефективності інструментів кластерної політики у вигляді табл. 3.11.

Таблиця 3.11.

Оцінка ефективності інструментів кластерної політики

Інструмент	Показник оцінки	Ефект	Підприємства	Рівень ефективності
Кооперація	CE	+0.06 – +0.12	АГРО-УБД, КОЛОС	Високий
Логістика	Debt	-50% – -70%	ВІМІС, СОТА	Високий
Доступ до ресурсів	Прибуток	+200% – +700%	КОЛОС, АГРО-УБД	Дуже високий
Цифровізація	CRF	Стабілізація	всі підприємства	Середній
Інституційна підтримка	CE	+0.02 – +0.03	ЧАС, МИРОСЛАВА	Помірний

Джерело: розроблено автором.

Результати показують, що інструменти політики є досить різними. Економічні взаємодії мають найбільший вплив. Для цього потрібна співпраця та доступ до ресурсів.

Значний вплив має логістика. Знижується як ризик, так і вартість. Це особливо важливо в умовах кризи, логістичних збоїв або ринкової нестабільності. Не дивлячись на те, що цифровізація підвищує керованість шляхом зниження рівня невизначеності та стабілізації показників, вона не

призводить до значного зростання. Поряд із тим, інституційна підтримка є досить важливою, створюючи відповідні передумови при наявності економічної взаємодії. Це означає, що політика повинна бути зосереджена на тих інструментах, які можна оцінити.

Таким чином, дослідження дозволяє створити комплексне бачення політики підтримки кластерних платформ. Розвиток реальних взаємодій між підприємствами, а не формальне створення кластерів, є її основою. Результати демонструють, що розвиток логістики, доступ до ресурсів і співпраця дають найбільший ефект. Саме ці елементи сприяють зростанню стійкості підприємств. Запропонована модель поєднує економіку, аналітичну схему та програмне забезпечення, що дає змогу використовувати модель для ухвалення відповідних управлінських рішень.

Авторська модель Cluster Resilience Framework (CRF) визначила основні складові стійкості. Методичний підхід дозволив оцінити кластерний ефект. Отримані результати стали основою подальших розробок.

Наступним етапом стало формування механізму державної підтримки, в основу якого покладено результати проведеного дослідження. Крім того, авторський механізм містить практичні інструменти підтримки, забезпечуючи перехід від моделі до практичного застосування.

Проведене дослідження показало, що існуючих заходів підтримки недостатньо. Вони не враховують усіх потреб кластерних платформ. Найбільше це стосується кооперації, логістики та цифрової взаємодії. Частина проблем залишається невирішеною. Саме тому запропоновано додаткові напрями державної підтримки, пропозиції в межах яких побудовано з урахуванням результатів другого та третього розділів, а саме взято за основу результати економетричного аналізу, модель Cluster Resilience Framework та результати оцінювання кластерного ефекту. Це дозволило сформувати комплексний підхід до розвитку кластерних платформ (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 демонструє запропонований механізм державної підтримки кластерних платформ. Його побудовано на основі результатів проведеного

дослідження. Механізм поєднує фактори впливу, державні важелі, інструменти підтримки, механізми реалізації та очікувані результати, що дозволяє розглядати державну підтримку як комплексну систему.

Перший блок механізму відображає фактори, які найбільше впливають на розвиток кластерних платформ. До них належать економічні, виробничі, інфраструктурні, інформаційно-цифрові та інституційні фактори. Окремо враховано зовнішні виклики. Насамперед це воєнні ризики, кліматичні зміни та нестабільність ринків. Саме вони визначають напрями державного впливу.

Наступний блок охоплює державні важелі, застосування яких спрямоване на усунення факторів, які стримують розвиток кластерної взаємодії. Для цього використовуються фінансово-економічні, організаційно-координаційні, інформаційно-цифрові, інноваційно-технологічні та інституційно-правові важелі. Їх спільне використання забезпечує комплексний характер державної підтримки.

Практична реалізація механізму здійснюється через систему інструментів, які охоплюють фінансову підтримку, розвиток кооперації, цифрових сервісів, інноваційної діяльності та нормативного забезпечення. Саме ці інструменти забезпечують практичне впровадження державної політики.

Останній блок механізму характеризує послідовність реалізації запропонованих заходів. Спочатку здійснюється планування. Далі відбувається координація учасників. Наступним етапом є моніторинг результатів. За потреби проводиться коригування заходів.

Завершальним етапом виступає поширення кращих практик. Така послідовність забезпечує безперервність розвитку кластерних платформ.

Реалізація запропонованого механізму створює умови для підвищення фінансової та виробничої стійкості підприємств, розвитку кооперації, активізації інноваційної діяльності та зміцнення ринкових позицій. У сукупності це сприяє підвищенню мікрорівневої стійкості агропідприємств і забезпеченню продовольчої безпеки України.

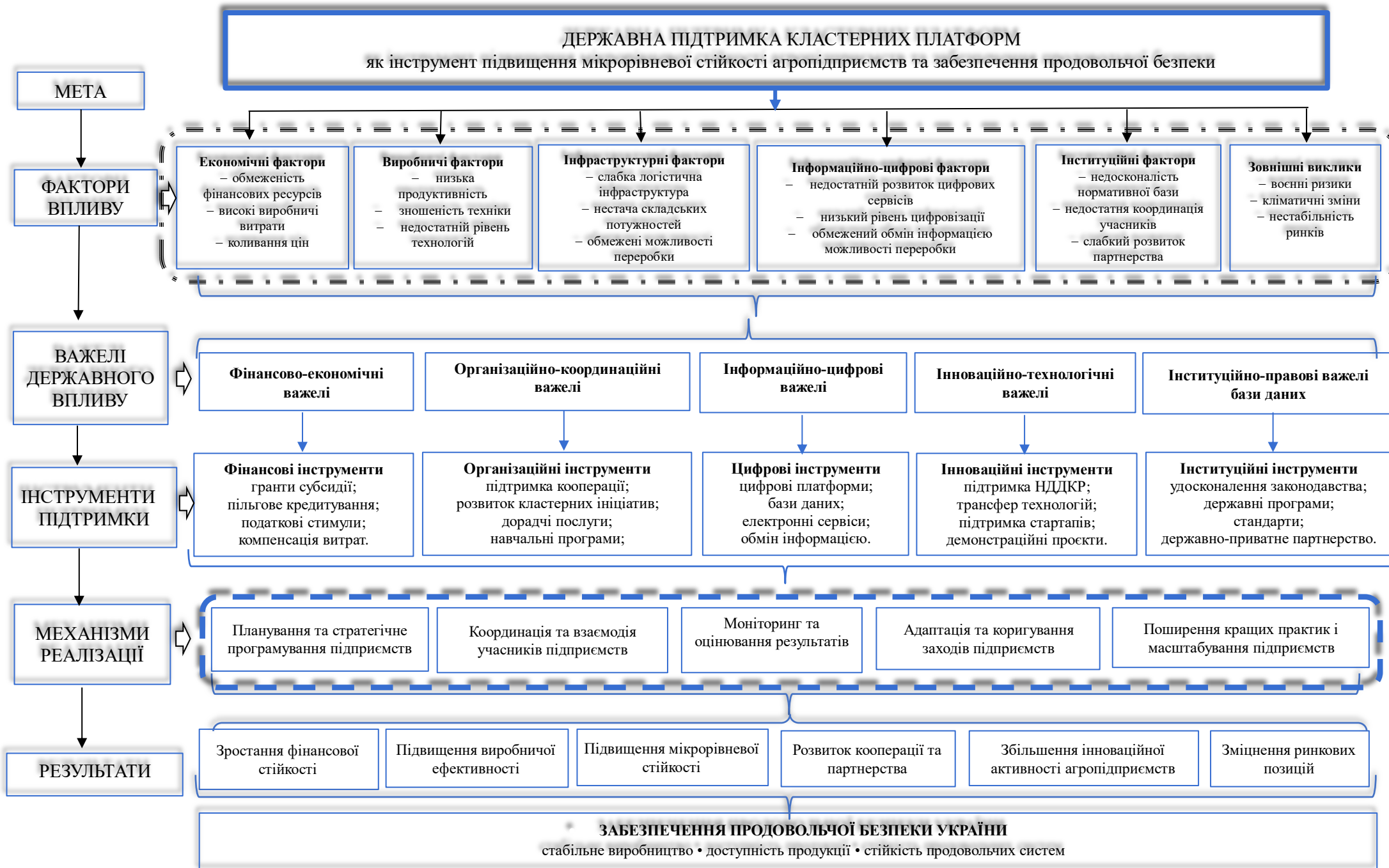

Рис. 3.3. Механізм державної підтримки кластерних платформ (Джерело: сформовано автором)

Підсумовуючи, вважаємо, що кластерні платформи є не просто засобом розвитку, а й засобом забезпечення продовольчої безпеки. Їх ефективність залежить від ступеня інтеграції та економічної взаємодії, необхідних для державної політики.

Дослідження дозволило створити концептуальні основи для політики, яка підтримуватиме кластерні платформи в системі продовольчої безпеки України. На відміну від традиційних методів, у даній роботі кластер розглядається як функціональне середовище економічної взаємодії, а не як формальна структура. Ефективність цього середовища визначається глибиною інтеграції підприємств.

Підрозділ підтримує ідею, що політика підтримки кластерних платформ повинна бути адресною та багаторівневою, яка має спрямовувати ресурси підтримки відповідно до їх потенціалу розвитку, враховуючи відмінності між підприємствами за рівнем кластерного ефекту. Це дозволяє переходити від універсальних рішень до більш ефективної політики, яка стосується конкретних ситуацій.

Запропонована модель політики кластерної підтримки відображає взаємодію трьох ключових рівнів. Внутрішній рівень формує базову стійкість підприємства. Кластерний рівень забезпечує додатковий ефект через інтеграцію. Політичний рівень створює умови для ефективної взаємодії. У сукупності це формує інтегральний результат, який проявляється у підвищенні мікрорівневої стійкості та переходить у системний ефект продовольчої безпеки.

Огляд інструментів кластерної політики показав, що логістика, доступ до ресурсів і розвиток кооперації є найефективнішими. Саме вони забезпечують найбільший приріст кластерного ефекту, а також підтримують стабільні фінансові показники підприємства. З іншого боку, цифрові та інституційні інструменти допомагають, підвищуючи загальну ефективність, але не створюють її самостійно. Перехід від якісного опису кластерних процесів до кількісного вимірювання є значним результатом дослідження. У роботі запропоновано інтегровану систему, яка включатиме інформаційну систему для автоматизації розрахунків, економетричну модель, інтегральний індекс стійкості

та метод оцінки кластерного ефекту, що дозволяє використовувати розроблений підхід як у наукових, так і в управлінських цілях.

На основі проведеного дослідження сформовано пропозиції щодо державної підтримки кластерних платформ, які передбачають розвиток кооперації між підприємствами, удосконалення логістичної інфраструктури, розвиток цифрових сервісів, підтримку інноваційної діяльності та розширення співпраці між бізнесом, науковими установами й органами державної влади. Запропоновані заходи поєднують економічні, організаційні, цифрові, інноваційні та інституційні інструменти державної підтримки. Їх комплексне використання, як наслідок, сприятиме розвитку кластерних платформ, підвищенню мікрорівневої стійкості агропідприємств та зміцненню продовольчої безпеки України

Загалом ефективність кластерних платформ визначається не самим фактом їх існування, а глибиною та якістю взаємодії між учасниками. Таким чином, політика підтримки повинна бути спрямована на посилення інтеграції, розвиток кооперації та створення умов, які дозволяють підприємствам працювати стабільно. У таких ситуаціях кластеризація стає стратегічно важливою, виступаючи засобом забезпечення продовольчої безпеки України та одночасно служить інструментом для підвищення здатності аграрних підприємств адаптуватися до кризових ситуацій.

Висновки до розділу 3

1. У третьому розділі розроблено авторські пропозиції щодо підвищення стійкості агропідприємств. Основну увагу приділено розвитку кластерних платформ. Крім того запропоновано нові підходи до оцінювання кластерного ефекту. Розроблено практичні рекомендації для державної підтримки, які спрямовані на підвищення ефективності роботи агропідприємств.

2. Запропоновано модель Cluster Resilience Framework (CRF), яка об'єднує фінансові, виробничі, логістичні, цифрові, інноваційні та інституційні

показники. Це дозволяє комплексно оцінити рівень стійкості підприємства. Модель демонструє вплив кластерної взаємодії на результати роботи. Крім того, запропонована модель допомагає визначити напрями подальшого розвитку підприємства.

3. Практична перевірка моделі проведена у чотирьох областях України. До дослідження включено Вінницьку, Львівську, Полтавську та Миколаївську області. Результати показали, що модель працює в різних економічних умовах, при цьому враховує особливості кожного регіону. Проведений аналіз дозволив визначити сильні сторони кластерних платформ та виявити проблемні напрями, які потребують удосконалення.

4. Вдосконалено методику кількісного оцінювання кластерного ефекту. Запропонований підхід дає можливість оцінити вплив кластерної взаємодії на фінансові результати підприємств. Враховано продуктивність праці, інноваційну діяльність, логістичну ефективність і загальну стійкість, що дозволяє порівнювати різні кластерні платформи між собою. Отримані результати можуть використовуватися під час прийняття управлінських рішень.

5. Для перевірки результатів проведено експертне опитування серед 38 фахівців аграрної сфери. Серед них були керівники підприємств, представники кластерних організацій, органів влади, профільних асоціацій та науковці. Більшість експертів підтвердила важливість кластерної взаємодії. На їхню думку, вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності, розвитку інновацій, ефективнішому використанню ресурсів і зміцненню стійкості підприємств. Результати експертного опитування повністю корелюють з економетричними розрахунками, що підтверджує достовірність отриманих висновків.

6. Досліджено вплив воєнних ризиків. Аналіз показав, що найбільше страждають логістика, фінансова стійкість та інвестиційна активність. Водночас цифрові технології, інформаційний обмін і співпраця між учасниками кластерів допомагають підтримувати виробництво. Саме ці чинники дозволяють підприємствам швидше адаптуватися до складних умов. Крім того, здійснено сценарний аналіз розвитку кластерних платформ. Розглянуто оптимістичний,

базовий та кризовий сценарії. Для кожного варіанта визначено прогнозні значення основних показників діяльності підприємств. Розраховано інтегральний індекс стійкості. Отримані результати показали, що кластерні платформи залишаються ефективним інструментом навіть за несприятливих умов, допомагаючи підприємствам швидше реагувати на нові виклики.

7. Сформовано пропозиції щодо державної підтримки кластерних платформ. Запропоновані заходи передбачають розвиток кооперації між підприємствами. Рекомендовано вдосконалення логістичної інфраструктури, розвиток цифрових сервісів і підтримку інновацій. Важливим напрямом є розширення співпраці між бізнесом, науковими установами та органами влади. Запропоновані рекомендації охоплюють економічні, організаційні, цифрові та інституційні інструменти.

8. Отримані результати підтвердили, що кластерні платформи сприяють не лише підвищенню конкурентоспроможності підприємств, а й покликані зміцнювати їхню стійкість і підтримувати продовольчу безпеку країни. Запропоновані моделі, методичні підходи та практичні рекомендації можуть використовуватися під час формування державної й регіональної політики розвитку аграрного сектору, а також у практичній роботі агропідприємств і кластерних об'єднань.

Основні наукові положення, які подано у даному розділі роботи, відображено в наукових працях автора за списком використаної літератури [133].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе наукове завдання, що полягає у розвитку теоретичних, методичних і прикладних засад використання кластерних платформ як драйверів мікрорівневої стійкості агропідприємств та обґрунтуванні їх ролі у забезпеченні продовольчої безпеки України. Проведене дослідження дало змогу сформулювати такі висновки:

Узагальнення сучасних наукових підходів показало, що упродовж 2015-2025 років відбулося суттєве переосмислення категорії продовольчої безпеки. Якщо раніше вона розглядалася переважно через показники виробництва та самозабезпечення країни, то нині основна увага приділяється стійкості продовольчих систем, їх здатності адаптуватися до кризових явищ та швидко відновлюватися після зовнішніх шоків. Доведено, що саме мікрорівнева стійкість агропідприємств є базовою умовою забезпечення продовольчої безпеки в сучасних умовах.

Встановлено, що розвиток кластеризації в аграрному секторі характеризується переходом від територіальних виробничих об'єднань до платформних моделей взаємодії. Кластерні платформи забезпечують підприємствам не лише просторову концентрацію, а й доступ до цифрових сервісів, спільної логістики, інформаційних ресурсів, інновацій, фінансових інструментів та партнерських мереж. Саме така трансформація дозволяє розглядати їх як сучасний механізм підвищення стійкості агропідприємств.

Обґрунтовано, що вплив кластерних платформ на діяльність підприємств має комплексний характер і реалізується через сукупність взаємопов'язаних механізмів: зменшення трансакційних витрат, покращення доступу до ресурсів, розвиток кооперації, підвищення інноваційної активності, удосконалення логістичних процесів, поширення цифрових технологій та зміцнення партнерських зв'язків між учасниками кластерів.

Проведений аналіз сучасного стану аграрного сектору України засвідчив, що після 2022 року найбільший вплив на діяльність агропідприємств мають воєнні ризики, порушення логістичних ланцюгів, кадровий дефіцит,

нестабільність енергозабезпечення та обмежений доступ до фінансових ресурсів. За таких умов саме кластерні платформи стають одним із найбільш ефективних інструментів колективної адаптації підприємств до кризових викликів.

На основі аналізу українського аграрного сектору сформовано авторську типологію кластерних платформ, яка враховує характер взаємодії учасників, рівень цифровізації, організаційну структуру та функціональне призначення кластерів, що дозволило більш повно оцінити особливості їх функціонування та визначити напрями розвитку різних моделей кластерної взаємодії.

Побудована економетрична модель підтвердила статистично значущий позитивний вплив участі агропідприємств у кластерних платформах на фінансову, виробничу та соціальну стійкість підприємств. Найбільший вплив мають рівень кооперації між учасниками, цифровізація бізнес-процесів, інноваційна активність, логістична інтеграція та інституційна підтримка.

Для підтвердження результатів економетричного аналізу проведено експертне опитування 38 фахівців аграрної сфери, серед яких керівники агропідприємств, представники кластерних організацій, органів державної влади, профільних асоціацій та науковці. Отримані результати продемонстрували високий рівень узгодженості з економетричними розрахунками та підтвердили практичне значення кластерної взаємодії для забезпечення стійкого розвитку аграрних підприємств.

Розроблено авторську модель Cluster Resilience Framework (CRF), яка інтегрує фінансові, виробничі, логістичні, цифрові, інноваційні та інституційні складові мікрорівневої стійкості агропідприємств. На відміну від існуючих моделей, запропонований підхід дозволяє комплексно оцінювати вплив кластерних платформ на результати діяльності підприємств і визначати напрями підвищення їх адаптивності.

Запропоновано методичний підхід до кількісного вимірювання кластерного ефекту, який базується на використанні інтегрального індексу та системи взаємопов'язаних показників, що дозволяє здійснювати порівняльне

оцінювання підприємств, визначати рівень їх кластерної інтеграції та оцінювати ефективність функціонування кластерних платформ у динаміці.

Практичну придатність моделі Cluster Resilience Framework підтверджено шляхом апробації на прикладі чотирьох регіонів України: Вінницької, Львівської, Полтавської та Миколаївської областей. Порівняльний аналіз засвідчив універсальність запропонованого підходу та можливість його використання незалежно від рівня розвитку регіональних кластерних ініціатив.

Проведено сценарний аналіз функціонування кластерних платформ залежно від зміни безпекової ситуації в Україні. Розроблено оптимістичний, базовий та кризовий сценарії розвитку, які дозволили оцінити можливі зміни інтегрального індексу стійкості та визначити найбільш ефективні напрями адаптації підприємств до воєнних ризиків.

Розроблено концептуальні засади державної політики підтримки кластерних платформ, що передбачають комплексне поєднання інституційних, економічних, цифрових та організаційних інструментів. Запропоновано напрями розвитку цифрової інфраструктури, удосконалення логістичних мереж, стимулювання інноваційної діяльності, підтримки спільних інвестиційних проєктів та розвитку партнерства між бізнесом, науковими установами й органами державної влади.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання розробленої моделі та методичних підходів агропідприємствами, органами державної влади, регіональними адміністраціями, кластерними організаціями та профільними асоціаціями під час формування стратегій розвитку аграрного сектору, оцінювання ефективності кластерних платформ та вдосконалення механізмів забезпечення продовольчої безпеки.

Таким чином, результати проведеного дослідження повністю підтвердили висунуту наукову гіпотезу про те, що кластерні платформи є одним із ключових драйверів підвищення мікрорівневої стійкості агропідприємств.

Запропоновані теоретичні положення, авторська модель Cluster Resilience Framework, методика кількісного оцінювання кластерного ефекту, результати її

апробації, експертного опитування та сценарного аналізу формують цілісне науково-методичне підґрунтя для подальшого розвитку кластерної політики в аграрному секторі України та можуть бути використані під час формування сучасної системи забезпечення продовольчої безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Androshchuk I. Consumption Models and Their Role in Shaping Threats to Global Food Security (*Моделі споживання та їх роль у формуванні загроз глобальній продовольчій безпеці*). *Public Management and Policy*. 2025. No. 12(16). DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.12.18> (дата звернення: 11.01.2026).

2.Androshchuk I., Danylyshyn B., Driouech N., Tymkovych O., Khalin S., Sharah O. Food Security in Ukraine and the Transformation of the Agricultural Market: Interrelationships and Challenges Posed by Global Threats. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2025. №12(4), P. 151–161. <https://doi.org/10.15330/jpnu.12.4.151-161> (дата звернення: 11.01.2026).

3.Androshchuk, I., & Sheremet, O. (2026). Clusters and digitalplatforms as resilience mechanisms for food security of ukrainian agribusinesses: firm-and region-level econometric evidence. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 1(19), 464-474. Retrieved із <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/752>. (дата звернення: 11.03.2026).

4.Barrett C. B. *Overcoming Global Food Security Challenges through Science and Solidarity*. *American Journal of Agricultural Economics*. 2021. Vol. 103(2). P. 422–447. DOI: <https://doi.org/10.1111/ajae.12160>. (дата звернення: 11.01.2026).

5.Béné C. Resilience of local food systems and links to food security: a review of some important concepts in the context of COVID-19 and other shocks. *Food Security*. 2020. Vol. 12. P. 805–822. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12571-020-01076-1>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12571-020-01076-1> (дата звернення: 11.01.2026).

6.Chepeliev M., Maliszewska M., Pereira M. F. S. E. The war in Ukraine, food security and the role for Europe. *EuroChoices*. 2023. Vol. 22, № 1. P. 4–13. DOI: <https://doi.org/10.1111/1746-692X.12389>. (дата звернення: 11.01.2026).

7.de Steenhuijsen Piters B., Dengerink J., Vellema S. Food system resilience: defining the concept. Wageningen : Wageningen Economic Research, 2021. URL: <https://edepot.wur.nl/561914> (дата звернення: 11.01.2026).

8.Delgado M., Porter M. E., Stern S. Clusters, Convergence, and Economic Performance. *Research Policy*. 2014. Vol. 43(10). P. 1785–1799. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2014.05.007>. (дата звернення: 11.01.2026).

9.Dong Y., et al. Spatial Spillover Effects of Digital Infrastructure on Food System Resilience. *Foods*. 2025. Vol. 14, No. 9. Article 1484. DOI: <https://doi.org/10.3390/foods14091484>. URL: <https://www.mdpi.com/2304-8158/14/9/1484> (дата звернення: 11.01.2026).

10.El Bilali H. et al. Disrupted harvests: how Ukraine–Russia war influences global food security. *Policy Studies*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1080/01442872.2024.2329587>. (дата звернення: 11.01.2026).

11.European Cluster Collaboration Platform. Cluster Collaboration in Europe: Best Practices and Policy Recommendations. Brussels, 2024. URL: <https://www.clustercollaboration.eu> (дата звернення: 11.01.2026).

12.European Cluster Collaboration Platform. Cluster Policy Country Factsheets. Brussels, 2024. URL: <https://www.clustercollaboration.eu/knowledge-sharing/publications> (дата звернення: 11.01.2026).

13.European Cluster Collaboration Platform. European Cluster Panorama 2024. Brussels, 2024. URL: <https://www.clustercollaboration.eu/knowledge-sharing/publications> (дата звернення: 11.01.2026).

14.European Commission. Farm to Fork Strategy. Brussels : European Commission. URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en (дата звернення: 11.01.2026).

15.European Commission. Long-term Vision for the EU's Rural Areas. Brussels: European Commission, 2024. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development/long-term-vision-rural-areas_en (дата звернення: 11.01.2026).

16.European Commission. The Common Agricultural Policy at a Glance 2023–2027. Brussels : European Commission, 2024. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview_en (дата звернення: 11.01.2026).

17.European Patent Office. *Digital Agriculture: Towards Sustainable Food Security*. Munich : EPO, 2025. URL: <https://link.epo.org/web/business/technology-insight-reports/en-digital-agriculture-towards-sustainable-food-security.pdf>. (дата звернення: 11.01.2026).

18.Eurostat. Trade and Agriculture – Ukraine. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/ukraine/trade-agriculture> (дата звернення: 11.01.2026).

19.Exploring Resilience Concepts and Strategies within Regional Food Systems: A Systematic Literature Review. Food Security. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12571-023-01418-9>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12571-023-01418-9> (дата звернення: 11.01.2026).

20.Fanzo J. Healthy and sustainable diets and food systems: the key to achieving Sustainable Development Goal 2? Food Ethics. 2019. Vol. 4. P. 159–174. DOI: <https://doi.org/10.1007/s41055-019-00052-6>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s41055-019-00052-6> (дата звернення: 11.01.2026).

21.FAO, IFAD, UNICEF, WFP, WHO. The State of Food Security and Nutrition in the World 2024: Financing to end hunger, food insecurity and malnutrition in all its forms. Rome : FAO, 2024. DOI: <https://doi.org/10.4060/cd1254en>. URL: <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cd1254en> (дата звернення: 11.01.2026).

22.FAO. FAOSTAT. Food and Agriculture Data. URL: <https://www.fao.org/faostat/en/> (дата звернення: 11.01.2026).

23.FAO. *Impact of the War on Agriculture and Rural Livelihoods in Ukraine*. Rome : FAO, 2023. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc3311en>.

24.FAO. *The State of Food and Agriculture 2022: Leveraging Automation in Agriculture for Transforming Agrifood Systems*. Rome : FAO, 2022. DOI: <https://doi.org/10.4060/cb9479en>.

25.FAO. *Ukraine: Damage and Losses to Agriculture Sector due to the War*. Rome : FAO, 2024. URL: https://fscluster.org/sites/default/files/2024-06/cd1128en_1.pdf. (дата звернення: 11.01.2026)

26.FAO. *Ukraine: Food Security and Agricultural Livelihoods Assessment, July 2025*. Rome : FAO, 2025. DOI: <https://doi.org/10.4060/cd8710en>.

27.FAO. *World Food and Agriculture – Statistical Yearbook 2021*. Rome : FAO, 2021. DOI: <https://doi.org/10.4060/cb4477en>.

28.Finger R. Digital innovations for sustainable and resilient agricultural systems. *European Review of Agricultural Economics*. 2023. Vol. 50, № 4. P. 1277–1309. DOI: <https://doi.org/10.1093/erae/jbad021>.

29.Finger R., Swinton S. M., El Benni N., Walter A. Digital innovations for sustainable and resilient agricultural systems. *European Review of Agricultural Economics*. 2023. Vol. 50, No. 4. P. 1277–1309. DOI: <https://doi.org/10.1093/erae/jbad021>. URL: <https://academic.oup.com/erae/article/50/4/1277/7208892> (дата звернення: 11.01.2026).

30.Food and Agriculture Organization of the United Nations. *Clusters for Competitiveness: A Practical Guide and Policy Implications for Developing Cluster Initiatives*. Rome : FAO, 2009. URL: <https://openknowledge.fao.org/bitstreams/e3f306c5-8c34-4a16-a959-7ce84fce0baa/download> (дата звернення: 11.01.2026).

31.Food and Agriculture Organization of the United Nations. *Strengthening Resilience of Agrifood Systems to Address Multiple Shocks*. Rome : FAO, 2024. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/fb10c069-a75b-43b1-bd1c-95f6f98d10f7/content> (дата звернення: 11.01.2026).

32.Food and Agriculture Organization of the United Nations. *The State of Food and Agriculture 2021. Making Agrifood Systems More Resilient to Shocks and*

Stresses. Rome : FAO, 2021. DOI: <https://doi.org/10.4060/cb4476en>. URL: <https://openknowledge.fao.org/items/7d07a5a8-dab9-4851-bf33-f6f0eeb2df24> (дата звернення: 11.01.2026).

33. Food and Agriculture Organization of the United Nations. The State of Agricultural Commodity Markets 2024. Rome : FAO, 2024. DOI: <https://doi.org/10.4060/cd2144en>. URL: <https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cd2144en> (дата звернення: 11.01.2026).

34. GIZ. Cluster Development Guide: A Practitioners Guide for Cluster Policy, Strategy and Implementation. Bonn : Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), 2021. URL: <https://www.giz.de/en/downloads/giz2021-en-cluster-development-guide.pdf> (дата звернення: 11.01.2026).

35. Global Network Against Food Crises. Global Report on Food Crises 2024. Rome, 2024. URL: <https://www.fsinplatform.org/global-report-food-crises-2024> (дата звернення: 11.01.2026).

36. Holling C. S. Resilience and Stability of Ecological Systems. Annual Review of Ecology and Systematics. 1973. Vol. 4. P. 1–23. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.es.04.110173.000245>. (дата звернення: 30.11.2025).

37. IPCC. Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge : Cambridge University Press, 2022. URL: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/> (дата звернення: 11.01.2026).

38. Ketels C. European Clusters. In: Structural Change in Europe 3: Innovative City and Business Regions. Hagbarth Publications, 2004. P. 1–23. URL: https://www.hbs.edu/ris/Publication%20Files/Ketels_European_Clusters_2004_b69f9f19-35c6-4626-b8c2-84c6cbcf1459.pdf (дата звернення: 11.01.2026).

39. Ketels C. H. M., Memedovic O. From Clusters to Cluster-Based Economic Development. International Journal of Technological Learning, Innovation and Development. 2008. Vol. 1, No. 3. P. 375–392.

40. Ketels C. *Recent Research on Competitiveness and Clusters: What Are the Implications for Regional Policy?* *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*. 2013. Vol. 6(2). P. 269–284. DOI: <https://doi.org/10.1093/cjres/rst008>.
41. Kotler P., Keller K. L. *Marketing Management*. 16th ed. Harlow : Pearson, 2022. 736 p.
42. Leal Filho W. et al. How the War in Ukraine Affects Food Security. *Foods*. 2023. Vol. 12, № 21. Article 3996. DOI: <https://doi.org/10.3390/foods12213996>.
43. Lipińska I. The Role of Clusters in the Agri-Food Supply Chain – Selected Legal Issues. *Revista de Estudios Jurídicos*. 2022. No. 22. URL: <https://revistaselectronicas.ujaen.es/index.php/rej/article/view/7460/7202> (дата звернення: 11.01.2026).
44. Mkumbukiy A. et al. Agrifood systems' resilience for sustainable food security amid geopolitical tensions: focus on the Ukraine–Russia war. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsufs.2025.1546851>.
45. Niu Z., Chen J., Feng W. Digital Agriculture and Climate Resilience in Agri-Food Systems: Empirical Evidence from China. *Food and Energy Security*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1002/fes3.70178>. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/fes3.70178> (дата звернення: 11.01.2026).
46. OECD. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025*. Paris : OECD Publishing, 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/6f8f8eaa-en>. URL: https://www.oecd.org/en/publications/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2025_6f8f8eaa-en.html (дата звернення: 11.01.2026).
47. OECD. *Digital Opportunities for Better Agricultural Policies*. Paris : OECD Publishing, 2019. DOI: <https://doi.org/10.1787/571a0812-en>.
48. OECD. OECD Data Explorer: Agriculture and Food. URL: <https://data-explorer.oecd.org> (дата звернення: 11.01.2026).
49. OECD. *Policies for the Future of Farming and Food in the European Union*. Paris : OECD Publishing, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1787/32810cf6-en>. URL:

https://www.oecd.org/en/publications/policies-for-the-future-of-farming-and-food-in-the-european-union_32810cf6-en.html (дата звернення: 11.01.2026).

50.OECD. Practical Approaches to Develop Resilience Strategies for Food Systems. OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers. No. 217. Paris : OECD Publishing, 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/caa2b274-en>. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/02/practical-approaches-to-develop-resilience-strategies-for-food-systems_97f31bb2/caa2b274-en.pdf (дата звернення: 11.01.2026).

51.Porter M. E. Clusters and the New Economics of Competition. Harvard Business Review. 1998. Vol. 76, No. 6. P. 77–90.

52.Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. New York : Free Press, 1990. 896 p.

53.Satyr L., Zadorozhna R., Kepko V., Stadnik L. Sustainability of food systems: Ukraine's agricultural sector in the face of war. *Scientia Agriculturae Bohemica*. 2024. URL: <https://sab.czu.cz/en/r-8044-archive/r-20851-2024-issues/r-20853-01-2024/sustainability-of-food-systems-ukraine-s-agricultural-sector.html>.

54.Sen A. *Poverty and Famines: An Essay on Entitlement and Deprivation*. Oxford : Oxford University Press, 1981. 257 p.

55.Sgarbi F., Nadeu E. Resilience and Sustainability in Food Systems Research: A Review of the Main Issues and Knowledge Gaps. Institute for European Environmental Policy. Brussels, 2023. URL: <https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/11/Resilience-and-sustainability-in-food-systems-ESAD-IEEP-2023.pdf> (дата звернення: 11.01.2026).

56.Shubravska O., Prokopenko K. The agricultural sector of Ukraine in the global food market: pre-war state and post-war prospects. *Research on World Agricultural Economy*. 2022. Vol. 3, № 4. P. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.36956/rwae.v3i4.693>.

57.Shynkaruk L. et al. Food Security and the Agri-Food Sector of Ukraine. *Rocznik Ochrona Środowiska*. 2025. Vol. 27. URL:

https://ros.edu.pl/images/roczniki/2025/045_ROS_V27_R2025.pdf. (дата звернення: 14.04.2026)

58.Skribans V., Maslii N., Demianchuk M. Case study of grain export routes changes for Ukraine in 2022–2023. *Engineering for Rural Development*. 2024. Vol. 23. P. 402–407. DOI: <https://doi.org/10.22616/ERDev.2024.23.TF076>.

59.Tendall D. M., Joerin J., Kopainsky B., Edwards P., Shreck A., Le Q. B., Kruetli P., Grant M., Six J. Food system resilience: Defining the concept. *Global Food Security*. 2015. Vol. 6. P. 17–23. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2015.08.001>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211912415300122> (дата звернення: 11.01.2026).

60.UNCTAD. Black Sea Grain Initiative: Impact on Global Food Security and Trade. Geneva : United Nations Conference on Trade and Development, 2024. URL: <https://unctad.org/global-crisis/black-sea-initiative> (дата звернення: 11.01.2026).

61.United Nations. Sustainable Development Goals. Goal 2: Zero Hunger. URL: <https://sdgs.un.org/goals/goal2> (дата звернення: 11.01.2026).

62.Upton J. B., Cissé J. D., Barrett C. B. Food security as resilience: reconciling definition and measurement. *Agricultural Economics*. 2016. Vol. 47, Suppl. 1. P. 135–147. DOI: <https://doi.org/10.1111/agec.12305>. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/agec.12305> (дата звернення: 11.01.2026).

63.World Bank. Ukraine Country Climate and Development Report. Washington, DC : World Bank, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/ukraine-country-climate-and-development-report> (дата звернення: 11.01.2026).

64.World Bank. Ukraine: Agriculture Sector Overview. Washington, DC : World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine> (дата звернення: 11.01.2026).

65.World Bank. *Ukraine: Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022 – December 2024*. Washington, DC : World Bank, 2025. URL:

<https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/ukraine-rapid-damage-and-needs-assessment-rdna4>.

66. World Bank. What is Food Security? There are Four Dimensions. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update/what-is-food-security> (дата звернення: 11.01.2026).

67. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53>.

68. Андрощук І.О. Глобальні детермінанти продовольчої безпеки у світовому вимірі з оглядом їх класифікації та аналізу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2024. Випуск № 60. С. 80-85. <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2024/60-2024/13.pdf>

69. Андрощук І.О. Зміцнення продовольчої безпеки та інноваційні стратегії в контексті глобальних викликів і криз. *Бізнес Інформ*. 2025. №12. С. 66-73. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-12-66-73>

70. Андрощук І.О. Комплексний аналіз глобальних детермінантів продовольчої безпеки в умовах сучасних викликів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2025. №5. С. 488-496. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-346-5-71>

71. Андрощук І.О. Роль глобалізаційних змін і торговельної інтеграції у забезпеченні продовольчої безпеки в сучасних гео економічних умовах. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2024. Випуск №4 (134). С. 81-86 <http://www.econom.stateandregions.zp.ua/avtoram>

72. Андрощук І.О. Світове економічне середовище як фактор формування продовольчої безпеки. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 33. С. 169-173. <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/828/806>

73. Андрощук І.О., Рябоволик Т. Ф., Рябоволик Ю. В. Роль аграрного сектору економіки в забезпеченні продовольчої безпеки України та світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія:*

Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. № 45. С. 10-14. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/45_2022ua/4.pdf

74.Андрощук І. О. Інноваційна політика розвитку підприємств як чинник зміцнення продовольчої безпеки в глобалізованій економіці. *Регіональна економіка*. 2025. №4(118). С. 130-136. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-4-13>

75.Березюк С., Гонтарук Я., Ясінська Б. Забезпечення продовольчої безпеки держави в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-44>.

76.Білоусько Т., Головка О. Продовольча безпека країни як соціально-економічна категорія. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-41>.

77.Буряк Р. І., Кваша С. М., Шпикуляк О. Г. Продовольча безпека України: сучасні виклики та перспективи. *Вісник аграрної науки*. 2022. № 6. С. 5–14. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202206-01>. URL: https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2022_06_01.pdf (дата звернення: 11.01.2026).

78.Вартанова О., Камінський А. Фактори стійкого розвитку сільського господарства в Україні: теоретичні аспекти формування та характер впливу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-94>

79.Волик С. В., Савченко Т. В., Прибильнова І. Б. Стратегічне управління конкурентоспроможністю аграрного сектору: розвиток кластерних структур. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-4-59>.

80.Гафурова О. В. *Правове забезпечення розвитку аграрних кластерів в Україні*. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 284 с.

81.Гафурова О. В., Новак І. М. Продовольча безпека як об'єкт державного регулювання. *Право та інновації*. 2023. № 1. С. 34–42. URL: <https://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/1004> (дата звернення: 11.01.2026).

82.Горох О. Продовольча безпека України і світу в умовах сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-31>.

83.Даниленко А. С. Методичні підходи до оцінювання розвитку агропродовольчої сфери України. *Економіка АПК*. 2021. № 11. С. 45–56.

84.Державна служба статистики України. Індекси сільськогосподарського виробництва за регіонами України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2026).

85.Державна служба статистики України. Сільське господарство України 2024 : статистичний збірник. Київ : Держстат України, 2025. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2026).

86.Дудар В. Продовольча безпека України та складові її забезпечення у контексті економічної безпеки держави. *Вісник економіки*. 2017. № 2. С. 20–32. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/685> (дата звернення: 11.01.2026).

87.Дудар Т. Г. Продовольча безпека України: сучасні виклики та перспективи забезпечення. *Агросвіт*. 2023. № 21. С. 3–10.

88.Дудар Т. Г. Сутність та складові продовольчої безпеки держави. *Економіка АПК*. 2016. № 8. С. 72–78. URL: <http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2016/8/11.pdf> (дата звернення: 11.01.2026).

89.Жадько К.С. Використання інструментарію Online-Marketing у забезпеченні конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2024, №11(44). [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11\(44\).9-17](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11(44).9-17)

90.Желуденко К. Кластери як інноваційний інструмент забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 20. С. 100–108. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.11>.

91.Жовновач Р.І., Шаталов О.В. Креативні моделі прийняття рішень в системі стратегічного управління розвитком сільськогосподарських підприємств. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2024, №11(44). С. 18-26. [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11\(44\).18-26](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11(44).18-26)

92.Жовновач Р.І., Шаталов О.В., Рябка В.А Оновлення концепції розвитку аграрних підприємств ЄС за природоохоронними стратегіями (досвід Німеччини). *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2024, №12(45). С. 92-103. [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.12\(45\).92-103](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.12(45).92-103)

93.Зомчак Л. М., Дида А. О. Регіональна диференціація та диспропорції аграрного сектору України: кластерний підхід. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 6(15). С. 24–30.

94.І. О. Андрощук, О. В. Шеремет, Р. В. Стоноженко, Т. І. Грінка, Я. А. Попович. Цифровізація управління аграрними підприємствами в умовах VUCA в контексті забезпечення продовольчої безпеки. № 4 (2026): Ефективна економіка <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/10112>

95.І. П. Приходько. Організаційні основи аудиту в агропромисловому комплексі України та країнах Європи: порівняльний аналіз. АГРОСВІТ № 11, 2025 <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.11.15>

96.І.П. Приходько, І. С. Стратій, К. М. Шарівська Оцінка економічної ефективності управління розвитком підприємства в контексті його економічної безпеки Наукові перспективи № 11(41) 2023 <https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/7664/7709>

97.Іртищева І. О., Стегней М. І., Бойко Є. О. Оцінка продовольчої безпеки України в умовах глобальних викликів. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 52. С. 21–27. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/52_2020/6.pdf (дата звернення: 11.01.2026).

98.Кабак В.І., Рябоволик Т.Ф. Adaptive management of agricultural enterprises in Ukraine amid contemporary logistical challenges. № 5(27) (2026): *Успіхи і досягнення у науці*. с. 1014-1023. <https://perspectives.pp.ua/index.php/sas/issue/archive> (дата звернення: 11.06.2026).

99.Кабінет Міністрів України. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF> (дата звернення: 11.01.2026).

100.Кайтанський І. С., Гарбазій К. С., Гладкий І. В. Теоретичні підходи до управління аграрними кластерами. *Economic Space*. 2025. № 203. С. 101–109. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.203.101-109>. URL: https://economic-prostir.com.ua/journals/203_2025/11.pdf (дата звернення: 11.01.2026).

101.Кваша С. М. Аналіз доступності запасів зерна у державних ресурсах України як індикатора продовольчої безпеки. *Економічний простір*. 2024. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/download/1435/1381>. (дата звернення: 12.05.2026)

102.Кваша С. М. Продовольча незалежність України за окремими категоріями товарів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3572>.

103.Кластерна карта України. URL: https://www.clusters.org.ua/map_11_eng.html (дата звернення: 11.03.2026).

104.Кузнецова А. Я. Інноваційний розвиток аграрного сектору України в умовах європейської інтеграції. *Економіка АПК*. 2022. № 9. С. 24–36.

105.Кузнецова А. Я. Продовольча безпека України в умовах глобалізації. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 5–15. URL: <http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2019/3/1.pdf> (дата звернення: 11.01.2026).

106.Кузьома В. В. Оцінка сучасного стану глобальної продовольчої безпеки. *Економічний простір*. 2024. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1599>. (дата звернення: 12.05.2026)

107.Лагодієнко В., Франчук В., Дзюрах Ю., Мельник С., Шупрудько Н., Гобела В. Продовольча безпека України: оцінка факторів впливу, поствоєнні тенденції та шляхи забезпечення. *Financial and Credit Activity Problems of Theory*

and Practice. 2022. № 5(46). С. 427–437. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3891>.

108.Логодієнко В. В., Литвінов Д. О. Аграрні кластери у системі стратегічного планування розвитку регіону. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Т. 9, № 4. С. 238–243. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-40>. URL: <https://ujae.org.ua/agrarni-klastery-u-systemi-strategichnogo-planuvannya-rozvytku-regionu/> (дата звернення: 11.01.2026).

109.Мазний О. Підходи до фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-8>.

110.Міністерство аграрної політики та продовольства України. Стратегічний план діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2026).

111.Міністерство економіки України. Державні програми підтримки аграрного сектору у 2025 році. URL: <https://me.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2026).

112.Мірзоєва Т. В. Ефективність виробництва нішевих зернових культур у контексті забезпечення продовольчої безпеки і створення доданої вартості. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-158>.

113.Мірзоєва Т., Степасюк Л., Дячков Д., Ніценко В., Величко О., Лозинська Т., Капеліста І. Перспективи виробництва нішевих зернових культур в контексті необхідності забезпечення продовольчої безпеки. *Rocznik Ochrona Środowiska*. 2024. Vol. 26. С. 568–586. DOI: <https://doi.org/10.54740/ros.2024.051>.

114.Ніконенко О. А. Теоретичні засади формування продовольчої безпеки країни. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 121–125. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.121>.

115.Палапа Н. В. Індикатори оцінювання продовольчої безпеки України. *Економіка та держава*. 2022. № 4. С. 46–51. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306->

6806.2022.4.46. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2022/9.pdf (дата звернення: 11.01.2026).

116.Приходько І. П., Дмитренко Т. В., Гусєв І. І. Внутрішній контроль в управлінні сільськогосподарськими підприємствами. Бізнес Інформ. 2023. №10. С. 197–202. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-197-202>

117.Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни : аналітична доповідь / за ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2023. 49 с. URL: <https://niss.gov.ua>. (дата звернення: 12.05.2026)

118.Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15> (дата звернення: 11.01.2026).

119.Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку : Закон України від 17 жовтня 2024 р. № 4017-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20> (дата звернення: 11.01.2026).

120.Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80#Text>. (дата звернення: 12.05.2026).

121.Продовольча безпека: світові тенденції та можливості агропромислового комплексу України : монографія / за наук. ред. Л. В. Шинкарук. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2022. 307 с.

122.Продовольча та екологічна безпека України в умовах воєнного стану : колективна монографія / за наук. ред. О. І. Дребот. Київ : НУБіП України, 2022. 266 с.

123.Пустовіт Ю. Ю. Продовольча безпека як складова національної безпеки. *Публічне право*. 2023. № 3(51). С. 56–65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2023-51-6>.

124.Русан В. М., Жураковська Л. М. Ключові виклики для аграрного сектору та основні завдання державної аграрної політики на 2025 рік. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2025. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-03/az_agrarna_politika_210325.pdf (дата звернення: 11.01.2026).

125.Рябоволик, Т. Ф., Липчанський, В. О., Бродовський, В. С., Кабак, С. І., & Попович, Я. А. (2025). Адаптивні моделі забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств в умовах впровадження інноваційних післязбиральних технологій та переходу до регенеративного землеробства. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17723959>

126.Сус Т., Судук Н., Ємець О. Інноваційний розвиток аграрного сектора: моделі фінансування та оцінка впливу фінансування на регіональному рівні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2023. № 2(49). С. 181–193.

127.Трусова Н. В., Присяжнюк Н. М., Мазур Т. Г. та ін. Теоретичні підходи до розуміння поняття «продовольча безпека». *Агросвіт*. 2024. № 18. С. 9–15. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.18.9>.

128.Удовиченко С. В., Удовиченко Ю. В. Моніторинг діяльності аграрного сектору України. *Причорноморські економічні студії*. 2023. № 81. URL: https://bses.in.ua/journals/2023/81_2023/16.pdf. (дата звернення: 12.05.2026)

129.Україна та глобальна продовольча безпека в умовах війни. Національний інститут стратегічних досліджень. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayina-ta-hlobalna-prodovolcha-bezpeka-v-umovakh-viyny>. (дата звернення: 11.03.2026)

130.Фурсова, В., Фурсов, І., & Фрунза, С. (2024). Концепції зміцнення економічної безпеки взаємодії суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*, (61). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-159>

131.Чернега О. Б. Концептуальні підходи до визначення поняття «продовольча безпека» та його еволюція. *Торгівля і ринок України*. 2021. № 2(50). С. 30–38. DOI: <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2021-50-2-30-38>.

132.Шевченко А., Петренко О. Продовольча безпека України в умовах війни та пріоритетні напрямки врегулювання її стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-24>. (дата звернення: 12.05.2026)

133.Шеремет О.В. Концептуальна модель впливу кластерних платформ на мікрорівневу стійкість агропідприємств в контексті забезпечення продовольчої безпеки. *Академічні візії*, 50, 2025. DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.19694825>

134.Шеремет, О. (2026). Еволюція кластерних моделей в аграрному секторі: теоретичні засади та роль платформних екосистем у забезпеченні стійкості підприємств. *Економіка та суспільство*, (85). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-50>

135.Шубравська О. В., Прокопенко К. О. Забезпечення продовольчої безпеки України: повоєнний контекст. *Економіка України*. 2022. № 7. С. 21–42. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001341974>. (дата звернення: 12.05.2026)

136.Яковенко, Р. В., Зайченко, В. В., Фрунза С. А. Управління продовольчою безпекою національної економіки України в умовах російської збройної агресії / Р. В. Яковенко // *АгроСвіт*. – Київ : ДКС Центр, 2024. – № 6 берез. – С. 60–65. – Режим доступу: <https://dspace.kntu.kr.ua/items/0013a3a2-2e51-4e43-b171-29919523c0f4>

Фінансова звітність за 2021 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-УБД"
КИЇВСЬКА ОБЛ., БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ Р-Н, М. БІЛА ЦЕРКВА, ВУЛ.
ПІДВАЛЬНА, БУД. 10
(ТОВ "АГРО-УБД")

Код за ЄДРПОУ: [40179764](#)

Дата звіту	02.03.2022
Період	2021 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA32020010010081183
Кількість працівників	4

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	19 208.00	27 021.40
первісна вартість	1011	19 444.60	28 080.80
знос	1012	236.60	1 059.40
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	30.00	20.00
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	19 238.00	27 041.40
II. Оборотні активи Запаси:	1100	6 794.50	11 974.80
у тому числі готова продукція	1103	6 794.50	11 390.70
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	8 043.60
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	21.90	5.30
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	12 279.10	31 184.50
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	807.80	269.40
Витрати майбутніх періодів	1170	130.50	
Інші оборотні активи	1190	234.80	84.40
Усього за розділом II	1195	20 268.60	51 562.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	39 506.60	78 603.40

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4 600.00	4 600.00
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 270.10	15 102.10
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	7 870.10	19 702.10
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	6 120.10	13 632.00
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	9 314.40	18 434.90
розрахунками з бюджетом	1620	656.60	4 116.30
у тому числі з податку на прибуток	1621	656.60	2 597.30
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	15 545.40	22 718.10
Усього за розділом III	1695	31 636.50	58 901.30
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	39 506.60	78 603.40

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	58 921.30	19 382.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	34 699.00	10 892.10
Інші операційні доходи	2120	7 419.60	1 387.40
Інші операційні витрати	2180	16 309.10	6 220.70
Інші доходи	2240	283.20	178.90
Інші витрати	2270	1 186.70	188.30
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	66 624.10	20 948.90
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	52 194.80	17 301.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	14 429.30	3 647.80
Податок на прибуток	2300	2 597.30	656.60
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	11 832.00	2 991.20

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-УБД"
КИЇВСЬКА ОБЛ., БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ Р-Н, М. БІЛА ЦЕРКВА, ВУЛ.
ПІДВАЛЬНА, БУД. 10
(ТОВ "АГРО-УБД")

Код за ЄДРПОУ: [40179764](#)

Дата звіту	21.02.2023
Період	2022 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA32020010010081183
Кількість працівників	6

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	27 021.40	31 527.40
первісна вартість	1011	28 080.80	34 318.90
знос	1012	1 059.40	2 791.50
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	20.00	20.00
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	27 041.40	31 547.40
II. Оборотні активи Запаси:	1100	11 974.80	39 028.80
у тому числі готова продукція	1103	11 390.70	34 207.60
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	8 043.60	2 224.80
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	5.30	154.60
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	31 184.50	8 587.60
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	269.40	149.80
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	644.90
Інші оборотні активи	1190	84.40	893.30
Усього за розділом II	1195	51 562.00	51 683.80
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	78 603.40	83 231.20

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4 600.00	4 600.00
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	15 102.10	22 893.60
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	19 702.10	27 493.60
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	13 632.00	8 738.10
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	18 434.90	13 967.60
розрахунками з бюджетом	1620	4 116.30	139.60
у тому числі з податку на прибуток	1621	2 597.30	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	22 718.10	32 892.30
Усього за розділом III	1695	58 901.30	55 737.60
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	78 603.40	83 231.20

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	19 140.30	58 921.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7 160.50	34 699.00
Інші операційні доходи	2120	0.80	7 419.60
Інші операційні витрати	2180	3 245.90	16 309.10
Інші доходи	2240	11.00	283.20
Інші витрати	2270	954.20	1 186.70
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	19 152.10	66 624.10
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	11 360.60	52 194.80
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	7 791.50	14 429.30
Податок на прибуток	2300		2 597.30
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	7 791.50	11 832.00

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2023 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-УБД"
КИЇВСЬКА ОБЛ., БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ Р-Н, М. БІЛА ЦЕРКВА, ВУЛ.
ПІДВАЛЬНА, БУД. 10
(ТОВ "АГРО-УБД")

Код за ЄДРПОУ: [40179764](#)

Дата звіту	19.02.2024
Період	2023 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA32020010010081183
Кількість працівників	7

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	31 527.40	25 254.50
первісна вартість	1011	34 318.90	30 908.30
знос	1012	2 791.50	5 653.80
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	20.00	20.00
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	31 547.40	25 274.50
II. Оборотні активи Запаси:	1100	39 028.80	49 268.30
у тому числі готова продукція	1103	34 207.60	43 919.90
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	2 224.80	2 676.90
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	154.60	5.30
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	8 587.60	4 707.40
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	149.80	2 206.30
Витрати майбутніх періодів	1170	644.90	1 891.30
Інші оборотні активи	1190	893.30	646.30
Усього за розділом II	1195	51 683.80	61 401.80
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	83 231.20	86 676.30

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4 600.00	6 202.50
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	801.30
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	22 893.60	41 186.80
Неоплачений капітал	1425	0.00	801.30
Усього за розділом I	1495	27 493.60	47 389.30
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	8 738.10	8 519.90
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	13 967.60	9 960.90
розрахунками з бюджетом	1620	139.60	475.20
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	32 892.30	20 331.00
Усього за розділом III	1695	55 737.60	39 287.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	83 231.20	86 676.30

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	74 131.60	19 140.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	45 769.90	7 160.50
Інші операційні доходи	2120	9 936.80	0.80
Інші операційні витрати	2180	18 490.10	3 245.90
Інші доходи	2240	100.10	11.00
Інші витрати	2270	814.00	954.20
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	84 168.50	19 152.10
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	65 074.00	11 360.60
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	19 094.50	7 791.50
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	19 094.50	7 791.50

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2024 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-УБД"
КИЇВСЬКА ОБЛ., БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ Р-Н, М. БІЛА ЦЕРКВА, ВУЛ.
ПІДВАЛЬНА, БУД. 10
(ТОВ "АГРО-УБД")

Код за ЄДРПОУ: [40179764](#)

Дата звіту	21.02.2025
Період	2024 рік, 12 міс
Бухгалтер	Марія Сінкевич
КАТОТТГ	UA32020010010081183
Кількість працівників	9

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	25 254.50	25 488.80
первісна вартість	1011	30 908.30	31 670.30
знос	1012	5 653.80	6 181.50
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	20.00	20.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом І	1095	25 274.50	25 508.80
ІІ. Оборотні активи Запаси:	1100	49 268.30	37 276.90
у тому числі готова продукція	1103	43 919.90	29 809.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	2 676.90	5 771.40
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	5.30	20.10
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 707.40	14 521.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 206.30	9 421.20
Витрати майбутніх періодів	1170	1 891.30	697.50
Інші оборотні активи	1190	646.30	564.70
Усього за розділом ІІ	1195	61 401.80	68 272.80
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	86 676.30	93 781.60

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 202.50	6 202.50
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	801.30	801.30
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	41 186.80	70 139.30
Неоплачений капітал	1425	801.30	801.30
Усього за розділом I	1495	47 389.30	76 341.80
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	8 519.90	6 013.30
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	9 960.90	5 306.50
розрахунками з бюджетом	1620	475.20	235.10
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	20 331.00	5 884.90
Усього за розділом III	1695	39 287.00	17 439.80
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	86 676.30	93 781.60

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	103 581.60	74 131.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	68 788.90	45 769.90
Інші операційні доходи	2120	2 187.70	9 936.80
Інші операційні витрати	2180	7 271.70	18 490.10
Інші доходи	2240	218.40	100.10
Інші витрати	2270	974.60	814.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	105 987.70	84 168.50
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	77 035.20	65 074.00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	28 952.50	19 094.50
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	28 952.50	19 094.50

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-УБД"
КИЇВСЬКА ОБЛ., БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ Р-Н, М. БІЛА ЦЕРКВА, ВУЛ.
ПІДВАЛЬНА, БУД. 10
(ТОВ "АГРО-УБД")

Код за ЄДРПОУ: [40179764](#)

Дата звіту	17.02.2026
Період	2025 рік, 12 міс
Бухгалтер	Сінкевич Марія Павлівна
КАТОТТГ	UA32020010010081183
Кількість працівників	12

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	25 488.80	27 703.20
первісна вартість	1011	31 670.30	34 786.80
знос	1012	6 181.50	7 083.60
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	20.00	20.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом І	1095	25 508.80	27 723.20
ІІ. Оборотні активи Запаси:	1100	37 276.90	53 123.30
у тому числі готова продукція	1103	29 809.00	42 748.90
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	5 771.40	2 648.90
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	20.10	1 208.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	14 521.00	25 868.50
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	9 421.20	85.00
Витрати майбутніх періодів	1170	697.50	504.70
Інші оборотні активи	1190	564.70	13.60
Усього за розділом ІІ	1195	68 272.80	83 452.00
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	93 781.60	111 175.20

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 202.50	6 202.50
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	801.30	801.30
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	70 139.30	95 622.70
Неоплачений капітал	1425	801.30	801.30
Усього за розділом I	1495	76 341.80	101 825.20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	6 013.30	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	5 306.50	2 577.90
розрахунками з бюджетом	1620	235.10	230.70
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	5 884.90	6 541.40
Усього за розділом III	1695	17 439.80	9 350.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	93 781.60	111 175.20

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	92 245.90	103 581.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	56 267.80	68 788.90
Інші операційні доходи	2120	79.80	2 187.70
Інші операційні витрати	2180	10 408.10	7 271.70
Інші доходи	2240	228.30	218.40
Інші витрати	2270	394.70	974.60
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	92 554.00	105 987.70
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	67 070.60	77 035.20
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	25 483.40	28 952.50
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	25 483.40	28 952.50

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2021 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІМІС"

ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ЗОЗІВ, ВУЛ. СОБОРНА, БУД. 4

(ТОВ "ВІМІС")

Код за ЄДРПОУ: [38343884](#)

Дата звіту	23.02.2022
Період	2021 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA05020110010028819
Кількість працівників	5

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	4 417.20	3 462.70
первісна вартість	1011	9 780.80	9 780.80
знос	1012	5 363.60	6 318.10
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	4 417.20	3 462.70
II. Оборотні активи Запаси:	1100	7 841.00	11 840.50
у тому числі готова продукція	1103	2 321.30	1 840.80
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	389.30	84.30
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	182.30	246.20
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	549.30	1 007.70
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	12.40	223.40
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	8 974.30	13 402.10
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	13 391.50	16 864.80

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4 000.00	9 000.00
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 813.50	3 736.70
Неоплачений капітал	1425	48.50	2 538.50
Усього за розділом I	1495	5 765.00	10 198.20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	431.90	1 040.60
розрахунками з бюджетом	1620	22.30	22.30
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	3.10	0.50
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	7 169.20	5 603.20
Усього за розділом III	1695	7 626.50	6 666.60
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	13 391.50	16 864.80

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	16 490.30	14 744.50
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	14 101.00	13 829.40
Інші операційні доходи	2120		5.00
Інші операційні витрати	2180	357.00	314.70
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	16 490.30	14 749.50
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	14 458.00	14 144.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2 032.30	605.40
Податок на прибуток	2300	109.10	0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	1 923.20	605.40

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІМІС"

ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ЗОЗІВ, ВУЛ. СОБОРНА, БУД. 4

(ТОВ "ВІМІС")

Код за ЄДРПОУ: [38343884](#)

Дата звіту	27.02.2023
Період	2022 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA05020110010028819
Кількість працівників	2

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	3 462.70	8 915.00
первісна вартість	1011	9 780.80	16 475.10
знос	1012	6 318.10	7 560.10
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	3 462.70	8 915.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	11 840.50	12 784.40
у тому числі готова продукція	1103	1 840.80	2 757.60
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	84.30	347.20
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	246.20	1 278.40
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 007.70	3 026.60
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	223.40	425.90
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	56.00
Усього за розділом II	1195	13 402.10	17 918.50
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	16 864.80	26 833.50

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	9 000.00	9 000.00
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 736.70	3 092.10
Неоплачений капітал	1425	2 538.50	2 538.50
Усього за розділом I	1495	10 198.20	9 553.60
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	1 040.60	4 484.50
розрахунками з бюджетом	1620	22.30	22.30
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.50	9.50
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	5 603.20	12 763.60
Усього за розділом III	1695	6 666.60	17 279.90
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	16 864.80	26 833.50

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	17 505.30	16 490.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	17 341.90	14 101.00
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	442.20	357.00
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	17 505.30	16 490.30
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	17 784.10	14 458.00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	-278.80	2 032.30
Податок на прибуток	2300	365.80	109.10
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	-644.60	1 923.20

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2023 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІМІС"
ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ЗОЗІВ, ВУЛ. СОБОРНА, БУД. 4
(ТОВ "ВІМІС")

Код за ЄДРПОУ: [38343884](#)

Дата звіту	23.02.2024
Період	2023 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA05020110010028819
Кількість працівників	2

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	342.20
Основні засоби:	1010	8 915.00	8 367.90
первісна вартість	1011	16 475.10	17 270.20
знос	1012	7 560.10	8 902.30
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	8 915.00	8 710.10
II. Оборотні активи Запаси:	1100	12 784.40	10 032.60
у тому числі готова продукція	1103	2 757.60	3 636.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	347.20	7 047.90
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1 278.40	118.30
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 026.60	385.30
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	425.90	721.10
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	56.00	60.50
Усього за розділом II	1195	17 918.50	18 365.70
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	26 833.50	27 075.80

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	9 000.00	9 000.00
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 092.10	4 048.10
Неоплачений капітал	1425	2 538.50	2 538.50
Усього за розділом I	1495	9 553.60	10 509.60
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	4 484.50	7 929.80
розрахунками з бюджетом	1620	22.30	82.40
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	2.30
розрахунками з оплати праці	1630	9.50	12.50
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	12 763.60	8 539.20
Усього за розділом III	1695	17 279.90	16 566.20
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	26 833.50	27 075.80

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	24 278.70	17 505.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	22 675.80	17 341.90
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	628.30	442.20
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	24 278.70	17 505.30
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	23 304.10	17 784.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	974.60	-278.80
Податок на прибуток	2300	18.60	365.80
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	956.00	-644.60

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2024 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІМІС"

**ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ЗОЗІВ, ВУЛ. СОБОРНА, БУД. 4
(ТОВ "ВІМІС")**

Код за ЕДРПОУ: 38343884

Дата звіту	19.02.2025
Період	2024 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA05020110010028819
Кількість працівників	2

Фінансова звітність малого підприємства

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	342.20	
Основні засоби:	1010	8 367.90	8 493.80
первісна вартість	1011	17 270.20	18 788.20
знос	1012	8 902.30	10 294.40
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	8 710.10	8 493.80
II. Оборотні активи Запаси:	1100	10 032.60	12 857.20
у тому числі готова продукція	1103	3 636.00	7 719.60
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	7 047.90	387.40
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	118.30	185.50
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	385.30	689.80
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	721.10	296.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	60.50	197.30
Усього за розділом II	1195	18 365.70	14 613.20
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	27 075.80	23 107.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	9 000.00	9 000.00
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 048.10	5 651.40
Неоплачений капітал	1425	2 538.50	2 538.50
Усього за розділом I	1495	10 509.60	12 112.90
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	7 929.80	3 261.00
розрахунками з бюджетом	1620	82.40	36.20
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	2.30	
розрахунками з оплати праці	1630	12.50	14.80
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	8 539.20	7 682.10
Усього за розділом III	1695	16 566.20	10 994.10
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	27 075.80	23 107.00

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20 650.30	24 278.70
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	18 147.20	22 675.80
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	899.80	628.30
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	20 650.30	24 278.70
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	19 047.00	23 304.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1 603.30	974.60
Податок на прибуток	2300	147.20	18.60
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	1 456.10	956.00

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІМІС"
ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ЗОЗІВ, ВУЛ. СОБОРНА, БУД. 4
(ТОВ "ВІМІС")

Код за ЄДРПОУ: [38343884](#)

Дата звіту	23.02.2026
Період	2025 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA05020110010028819
Кількість працівників	3

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	8 493.80	7 250.30
первісна вартість	1011	18 788.20	18 788.20
знос	1012	10 294.40	11 537.90
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	8 493.80	7 250.30
II. Оборотні активи Запаси:	1100	12 857.20	7 176.00
у тому числі готова продукція	1103	7 719.60	5 402.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	387.40	875.90
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	185.50	177.70
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	689.80	2 712.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	296.00	14.90
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	0.80
Інші оборотні активи	1190	197.30	
Усього за розділом II	1195	14 613.20	10 957.30
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	23 107.00	18 207.60

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	9 000.00	9 000.00
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	5 651.40	7 698.80
Неоплачений капітал	1425	2 538.50	2 538.50
Усього за розділом I	1495	12 112.90	14 160.30
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	3 261.00	3 064.90
розрахунками з бюджетом	1620	36.20	22.30
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	14.80	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	7 682.10	960.10
Усього за розділом III	1695	10 994.10	4 047.30
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	23 107.00	18 207.60

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	16 946.30	20 650.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	12 682.80	18 147.20
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	2 216.10	899.80
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	16 946.30	20 650.30
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	14 898.90	19 047.00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2 047.40	1 603.30
Податок на прибуток	2300		147.20
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2 047.40	1 456.10

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2021 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ГРАСТ"

ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ПОДІЛЬСЬКЕ, ПЛ. НЕЗАЛЕЖНОСТІ,
БУД. 3

(ФГ "ГРАСТ")

Код за ЄДРПОУ: [39896255](#)

Дата звіту	14.02.2022
Період	2021 рік, 12 міс
Бухгалтер	М М Покриш
КАТОТТГ	UA05020170390051338
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Довгострокові біологічні активи	1020	250.00	250.00
Усього за розділом I	1095	250.00	250.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	61.20	294.10
у тому числі готова продукція	1103	61.20	294.10
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	35.60	21.20
Витрати майбутніх періодів	1170	183.40	123.40
Інші оборотні активи	1190	40.10	
Усього за розділом II	1195	320.30	438.70

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	570.30	688.70

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	570.30	688.70
Усього за розділом I	1495	570.30	688.70
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
Баланс	1900	570.30	688.70

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	994.60	785.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	876.20	665.60
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	994.60	785.60
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	876.20	665.60
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	118.40	120.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	118.40	120.00

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ГРАСТ"

ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ПОДІЛЬСЬКЕ, ПЛ. НЕЗАЛЕЖНОСТІ,
БУД. 3

(ФГ "ГРАСТ")

Код за ЄДРПОУ: [39896255](#)

Дата звіту	24.02.2023
Період	2022 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA05020170390051338
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Довгострокові біологічні активи	1020	250.00	250.00
Усього за розділом I	1095	250.00	250.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	294.10	160.70
у тому числі готова продукція	1103	294.10	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	21.20	93.20
Витрати майбутніх періодів	1170	123.40	156.20
Інші оборотні активи	1190		60.00
Усього за розділом II	1195	438.70	470.10
Баланс	1300	688.70	720.10

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	688.70	720.10
Усього за розділом I	1495	688.70	720.10
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
Баланс	1900	688.70	720.10

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	743.00	994.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	711.60	876.20
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	743.00	994.60
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	711.60	876.20
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	31.40	118.40
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	31.40	118.40

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2023 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ГРАСТ"

ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ПОДІЛЬСЬКЕ, ПЛ. НЕЗАЛЕЖНОСТІ,
БУД. 3

(ФГ "ГРАСТ")

Код за ЄДРПОУ: [39896255](#)

Дата звіту	20.02.2024
Період	2023 рік, 12 міс
Бухгалтер	М М Покриш
КАТОТТГ	UA05020170390051338
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Довгострокові біологічні активи	1020	250.00	250.00
Усього за розділом I	1095	250.00	250.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	160.70	206.70
у тому числі готова продукція	1103		206.70
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	93.20	48.60
Витрати майбутніх періодів	1170	156.20	162.20
Інші оборотні активи	1190	60.00	71.10
Усього за розділом II	1195	470.10	488.60

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	720.10	738.60

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	720.10	738.60
Усього за розділом I	1495	720.10	738.60
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
Баланс	1900	720.10	738.60

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	758.60	743.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	740.10	711.60
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	758.60	743.00
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	740.10	711.60
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	18.50	31.40
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	18.50	31.40

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2024 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ГРАСТ"
ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ПОДІЛЬСЬКЕ, ПЛ. НЕЗАЛЕЖНОСТІ,
БУД. 3
(ФГ "ГРАСТ")

Код за ЄДРПОУ: [39896255](#)

Дата звіту	22.02.2025
Період	2024 рік, 12 міс
Бухгалтер	Покриш М. М.
КАТОТТГ	UA05020170390051338
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Довгострокові біологічні активи	1020	250.00	254.00
Усього за розділом I	1095	250.00	254.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	206.70	183.40
у тому числі готова продукція	1103	206.70	183.40
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	48.60	86.40
Витрати майбутніх періодів	1170	162.20	165.10
Інші оборотні активи	1190	71.10	94.20
Усього за розділом II	1195	488.60	529.10

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	738.60	783.10

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	738.60	783.10
Усього за розділом I	1495	738.60	783.10
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
Баланс	1900	738.60	783.10

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	982.60	758.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	938.10	740.10
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	982.60	758.60
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	938.10	740.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	44.50	18.50
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	44.50	18.50

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ГРАСТ"

ВІННИЦЬКА ОБЛ., ВІННИЦЬКИЙ Р-Н, С. ПОДІЛЬСЬКЕ, ПЛ. НЕЗАЛЕЖНОСТІ,
БУД. 3

(ФГ "ГРАСТ")

Код за ЄДРПОУ: [39896255](#)

Дата звіту	26.02.2026
Період	2025 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA05020170390051338
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Довгострокові біологічні активи	1020	254.00	
Усього за розділом I	1095	254.00	
II. Оборотні активи Запаси:	1100	183.40	783.60
у тому числі готова продукція	1103	183.40	450.00
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	86.40	
Г роші та їх еквіваленти	1165		0.40
Витрати майбутніх періодів	1170	165.10	
Інші оборотні активи	1190	94.20	
Усього за розділом II	1195	529.10	784.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	783.10	784.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	783.10	784.00
Усього за розділом I	1495	783.10	784.00
Баланс	1900	783.10	784.00

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	780.00	982.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	772.40	938.10
Інші операційні витрати	2180	6.70	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	780.00	982.60
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	779.10	938.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	0.90	44.50
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	0.90	44.50

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ЗЛАГОДА"

КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., НОВОУКРАЇНСЬКИЙ Р-Н, С. НОВОГРИГОРІВКА,

ВУЛ. ЦЕНТРАЛЬНА, БУД. 36

(ФГ"ЗЛАГОДА")

Код за ЄДРПОУ: [32932967](#)

Дата звіту	20.01.2023
Період	2022 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35060230130094848
Кількість працівників	12

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	6 450.70	9 787.90
первісна вартість	1011	8 191.60	12 191.80
знос	1012	1 740.90	2 403.90
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	6 450.70	9 787.90
II. Оборотні активи Запаси:	1100	3 759.40	5 521.70
у тому числі готова продукція	1103	3 268.50	2 744.50
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	3 002.70	815.70
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	358.50	178.50
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 013.90	795.70
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	1 135.20	2 723.40
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	9 269.70	10 035.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	15 720.40	19 822.90

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	270.00	270.00
Додатковий капітал	1410	330.70	330.70
Резервний капітал	1415	6.10	6.10
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	13 262.30	15 091.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	13 869.10	15 697.80
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	1 000.00	2 900.00
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	90.60	278.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	16.00	29.80
розрахунками з оплати праці	1630	51.10	95.30
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	693.60	822.00
Усього за розділом III	1695	1 851.30	4 125.10
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	15 720.40	19 822.90

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	14 774.70	10 826.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	10 315.60	5 599.20
Інші операційні доходи	2120	0.40	4.00
Інші операційні витрати	2180	1 225.40	555.70
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270	405.40	86.20
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	14 775.10	10 830.30
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	11 946.40	6 241.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2 828.70	4 589.20
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2 828.70	4 589.20

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2023 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ЗЛАГОДА"
КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., НОВОУКРАЇНСЬКИЙ Р-Н, С. НОВОГРИГОРІВКА,
ВУЛ. ЦЕНТРАЛЬНА, БУД. 36
(ФГ"ЗЛАГОДА")

Код за ЄДРПОУ: [32932967](#)

Дата звіту	24.01.2024
Період	2023 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35060230130094848
Кількість працівників	13

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	9 787.90	12 149.10
первісна вартість	1011	12 191.80	15 499.70
знос	1012	2 403.90	3 350.60
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	9 787.90	12 149.10
II. Оборотні активи Запаси:	1100	5 521.70	5 771.40
у тому числі готова продукція	1103	2 744.50	1 805.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	815.70	623.70
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	178.50	263.20
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	795.70	565.10
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	2 723.40	945.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	10 035.00	8 168.40
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	19 822.90	20 317.50

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	270.00	270.00
Додатковий капітал	1410	330.70	330.70
Резервний капітал	1415	6.10	6.10
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	15 091.00	15 131.30
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	15 697.80	15 738.10
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	2 900.00	2 760.10
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	278.00	62.20
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	29.80	27.30
розрахунками з оплати праці	1630	95.30	91.90
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	822.00	1 637.90
Усього за розділом III	1695	4 125.10	4 579.40
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	19 822.90	20 317.50

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	14 411.10	14 774.70
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	12 940.10	10 315.60
Інші операційні доходи	2120	1.70	0.40
Інші операційні витрати	2180	1 020.20	1 225.40
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270	412.20	405.40
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	14 412.80	14 775.10
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	14 372.50	11 946.40
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	40.30	2 828.70
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	40.30	2 828.70

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ЗЛАГОДА"

ВУЛ. ЦЕНТРАЛЬНА, БУД. 36

(ФГ"ЗЛАГОДА")

Код за ЄДРПОУ: 32932967

Дата звіту	18.01.2025
Період	2024 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35060230130094848
Кількість працівників	12

Фінансова звітність малого підприємства

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	12 149.10	12 745.80
первісна вартість	1011	15 499.70	17 395.40
знос	1012	3 350.60	4 649.60
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	12 149.10	12 745.80
II. Оборотні активи Запаси:	1100	5 771.40	5 884.70
у тому числі готова продукція	1103	1 805.00	1 520.70
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	623.70	1 489.30
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	263.20	796.40
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	565.10	504.70
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	945.00	366.50
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	8 168.40	9 041.60
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	20 317.50	21 787.40

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	270.00	270.00
Додатковий капітал	1410	330.70	330.70
Резервний капітал	1415	6.10	6.10
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	15 131.30	16 310.40
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	15 738.10	16 917.20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	2 760.10	3 613.20
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	62.20	135.20
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	27.30	28.20
розрахунками з оплати праці	1630	91.90	97.30
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	1 637.90	996.30
Усього за розділом III	1695	4 579.40	4 870.20
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	20 317.50	21 787.40

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20 123.80	14 411.10
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	16 987.00	12 940.10
Інші операційні доходи	2120		1.70
Інші операційні витрати	2180	1 419.30	1 020.20
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270	538.40	412.20
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	20 123.80	14 412.80
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	18 944.70	14 372.50
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1 179.10	40.30
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	1 179.10	40.30

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ЗЛАГОДА"
КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., НОВОУКРАЇНСЬКИЙ Р-Н, С. НОВОГРИГОРІВКА,
ВУЛ. ЦЕНТРАЛЬНА, БУД. 36
(ФГ"ЗЛАГОДА")

Код за ЄДРПОУ: [32932967](#)

Дата звіту	16.01.2026
Період	2025 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35060230130094848
Кількість працівників	13

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	12 745.80	12 560.60
первісна вартість	1011	17 395.40	18 467.20
знос	1012	4 649.60	5 906.60
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	12 745.80	12 560.60
II. Оборотні активи Запаси:	1100	5 884.70	7 245.30
у тому числі готова продукція	1103	1 520.70	3 929.20
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1 489.30	1 788.50
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	796.40	349.10
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	504.70	289.70
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	366.50	474.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	9 041.60	10 146.60
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	21 787.40	22 707.20

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	270.00	270.00
Додатковий капітал	1410	330.70	330.70
Резервний капітал	1415	6.10	6.10
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	16 310.40	18 385.20
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	16 917.20	18 992.00
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	3 613.20	2 416.40
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	135.20	60.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	28.20	48.50
розрахунками з оплати праці	1630	97.30	99.50
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	996.30	1 090.80
Усього за розділом III	1695	4 870.20	3 715.20
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	21 787.40	22 707.20

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	17 602.10	20 123.80
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	13 346.30	16 987.00
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	2 071.90	1 419.30
Інші доходи	2240	305.50	0.00
Інші витрати	2270	414.60	538.40
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	17 907.60	20 123.80
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	15 832.80	18 944.70
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2 074.80	1 179.10
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2 074.80	1 179.10

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ІЩЕНКО ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА"
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., КРОПИВНИЦЬКИЙ Р-Н, С. ВІНОГРАДІВКА

Код за ЄДРПОУ: [30001836](#)

Дата звіту	27.02.2023
Період	2022 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35040190010033573
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	0.00	0.00
первісна вартість	1011	0.00	
знос	1012	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	0.00	0.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
II. Оборотні активи Запаси:	1100	307.70	316.30
у тому числі готова продукція	1103	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	0.00	
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	307.70	316.30
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	307.70	316.30

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	307.70	316.30
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	307.70	316.30
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	307.70	316.30

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	299.70	959.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	282.90	860.80
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	7.50	7.50
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	299.70	959.30
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	290.40	868.30
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	9.30	91.00
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	9.30	91.00

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2023 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ІЩЕНКО ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА"
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., КРОПИВНИЦЬКИЙ Р-Н, С. ВІНОГРАДІВКА
Код за ЄДРПОУ: [30001836](#)

Дата звіту	26.02.2024
Період	2023 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35040190010033573
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	0.00	0.00
первісна вартість	1011	0.00	
знос	1012	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	0.00	0.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
II. Оборотні активи Запаси:	1100	316.30	337.00
у тому числі готова продукція	1103	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	0.00	
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	316.30	337.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	316.30	337.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	316.30	337.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	316.30	337.00
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	316.30	337.00

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	200.80	299.70
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	177.90	282.90
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	2.20	7.50
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	200.80	299.70
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	180.10	290.40
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	20.70	9.30
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	20.70	9.30

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ІЩЕНКО ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА"
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., КРОПИВНИЦЬКИЙ Р-Н, С. ВІНОГРАДІВКА

Код за ЄДРПОУ: 30001836

Дата звіту	28.02.2025
Період	2024 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35040190080036721
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	0.00	0.00
первісна вартість	1011	0.00	
знос	1012	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	0.00	0.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
II. Оборотні активи Запаси:	1100	337.00	354.00
у тому числі готова продукція	1103	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	0.00	
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	337.00	354.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	337.00	354.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	337.00	354.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	337.00	354.00
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	337.00	354.00

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	198.60	200.80
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	179.20	177.90
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	2.40	2.20
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	198.60	200.80
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	181.60	180.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	17.00	20.70
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	17.00	20.70

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ІЩЕНКО ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА"
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., КРОПИВНИЦЬКИЙ Р-Н, С. ВІНОГРАДІВКА
Код за ЄДРПОУ: [30001836](#)

Дата звіту	01.03.2026
Період	2025 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35040190080036721
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	0.00	0.00
первісна вартість	1011	0.00	
знос	1012	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	0.00	0.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
II. Оборотні активи Запаси:	1100	354.00	356.20
у тому числі готова продукція	1103	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	0.00	
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	354.00	356.20
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	354.00	356.20

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	354.00	356.20
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	354.00	356.20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	354.00	356.20

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	92.30	198.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	86.10	179.20
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	4.00	2.40
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	92.30	198.60
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	90.10	181.60
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2.20	17.00
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2.20	17.00

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "МИРОСЛАВА"

КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., НОВОУКРАЇНСЬКИЙ Р-Н, С. КАНІЖ, ВУЛ.

АХРІМЕНКА, БУД. 5

(ФГ "МИРОСЛАВА")

Код за ЄДРПОУ: [31934387](#)

Дата звіту	08.02.2023
Період	2022 рік, 12 міс
Бухгалтер	Ворнішел Володимир Валерійович
КАТОТТГ	UA35060130170020514

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	350.90	350.90
первісна вартість	1011	350.90	350.90
знос	1012	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом I	1095	350.90	350.90
II. Оборотні активи Запаси:	1100	285.70	169.50
у тому числі готова продукція	1103	220.60	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	14.70	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	14.70	11.30
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	11.30	57.40
Витрати майбутніх періодів	1170	30.70	
Інші оборотні активи	1190	0.00	98.90
Усього за розділом II	1195	357.10	337.10
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	708.00	688.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	189.60	70.10
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	50.00	116.70
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	239.60	186.80
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	70.50	486.20
товари, роботи, послуги	1615	0.00	9.70
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	5.30	5.30
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	392.60	
Усього за розділом III	1695	468.40	501.20
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	708.00	688.00

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	280.20	352.40
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	213.50	189.70
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180		9.10
Інші доходи	2240		35.20
Інші витрати	2270		47.40
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	280.20	387.60
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	213.50	246.20
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	66.70	141.40
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	66.70	141.40

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "МИРОСЛАВА"

АХРІМЕНКА, БУД. 5

Код за ЄДРПОУ: [31934387](#)

Дата звіту	09.01.2024
Період	2023 рік, 12 міс
Бухгалтер	Ворнішел Володимир Валерійович
КАТОТТГ	UA35060130170020514
Кількість працівників	1

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	350.90	350.90
первісна вартість	1011	350.90	350.90
знос	1012	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом І	1095	350.90	350.90
ІІ. Оборотні активи Запаси:	1100	169.50	470.70
у тому числі готова продукція	1103	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	11.30	28.70
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	57.40	9.20
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	17.00
Інші оборотні активи	1190	98.90	
Усього за розділом ІІ	1195	337.10	525.60
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	688.00	876.50

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	70.10	70.10
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	116.70	267.80
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	186.80	337.90
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	486.20	526.20
товари, роботи, послуги	1615	9.70	10.00
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	0.90
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	5.30	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	1.50
Усього за розділом III	1695	501.20	538.60
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	688.00	876.50

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	508.00	280.20
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	234.80	213.50
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180		0.00
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270	122.10	0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	508.00	280.20
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	356.90	213.50
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	151.10	66.70
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	151.10	66.70

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "МИРОСЛАВА"

АХРІМЕНКА, БУД. 5

Код за ЄДРПОУ: 31934387

Дата звіту	12.01.2025
Період	2024 рік, 12 міс
Бухгалтер	Ворнішел Володимир Валерійович
КАТОТТГ	UA35060130170020514
Кількість працівників	1

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	350.90	373.40
первісна вартість	1011	350.90	373.40
знос	1012	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом І	1095	350.90	373.40
ІІ. Оборотні активи Запаси:	1100	470.70	417.80
у тому числі готова продукція	1103	0.00	171.90
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	28.70	44.40
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	32.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	9.20	74.80
Витрати майбутніх періодів	1170	17.00	22.60
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом ІІ	1195	525.60	591.60
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	876.50	965.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	70.10	70.10
Додатковий капітал	1410	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	267.80	894.90
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	337.90	965.00
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	526.20	
товари, роботи, послуги	1615	10.00	
розрахунками з бюджетом	1620	0.90	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	1.50	
Усього за розділом III	1695	538.60	0.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	876.50	965.00

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	943.90	508.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	750.40	234.80
Інші операційні доходи	2120	473.70	0.00
Інші операційні витрати	2180	40.10	0.00
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		122.10
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 417.60	508.00
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	790.50	356.90
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	627.10	151.10
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	627.10	151.10

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "МИРОСЛАВА"
КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., НОВОУКРАЇНСЬКИЙ Р-Н, С. КАНІЖ, ВУЛ.
АХРІМЕНКА, БУД. 5
(ФГ "МИРОСЛАВА")

Код за ЄДРПОУ: [31934387](#)

Дата звіту	09.02.2026
Період	2025 рік, 12 міс
Бухгалтер	Ворнішел Володимир Валерійович
КАТОТТГ	UA35060130170020514
Кількість працівників	1

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	373.00	328.00
первісна вартість	1011	373.00	373.00
знос	1012		45.00
Усього за розділом I	1095	373.00	328.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	418.00	613.00
Поточна дебіторська заборгованість	1155	44.00	52.00
Г роші та їх еквіваленти	1165	75.00	19.00
Інші оборотні активи	1190	55.00	
Усього за розділом II	1195	592.00	684.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	965.00	1 012.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	70.00	70.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	895.00	940.00
Усього за розділом I	1495	965.00	1 010.00
розрахунками з бюджетом	1620		1.00
Інші поточні зобов'язання	1690		1.00
Усього за розділом III	1695		2.00
Баланс	1900	965.00	1 012.00

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	363.00	944.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	148.00	750.00
Інші доходи	2160		473.00
Інші витрати	2165	170.00	40.00
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	363.00	1 417.00

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	318.00	790.00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	45.00	627.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	45.00	627.00

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СОТА"

КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., КРОПИВНИЦЬКИЙ Р-Н, С. ГУБІВКА, ВУЛ.

МОЛОДІЖНА, БУД. 21

(ФГ "СОТА")

Код за ЄДРПОУ: [31794898](#)

Дата звіту	28.02.2023
Період	2022 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35040190000012514
Кількість працівників	1

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	1 241.40	1 156.50
первісна вартість	1011	1 595.10	1 595.10
знос	1012	353.70	438.60
Усього за розділом I	1095	1 241.40	1 156.50
II. Оборотні активи Запаси	1100	861.30	363.30
Поточна дебіторська заборгованість	1155	112.20	
Гроші та їх еквіваленти	1165	56.50	19.40
Усього за розділом II	1195	1 030.00	382.70
Баланс	1300	2 271.40	1 539.20

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 271.40	1 539.20
Усього за розділом I	1495	2 271.40	1 539.20
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
Баланс	1900	2 271.40	1 539.20

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 981.20	2 063.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 664.10	768.30
Інші витрати	2165	3.20	4.70
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	1 981.20	2 063.30
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	1 667.30	773.00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	313.90	1 290.30
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	313.90	1 290.30

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2023 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СОТА"
КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., КРОПИВНИЦЬКИЙ Р-Н, С. ГУБІВКА, ВУЛ.
МОЛОДІЖНА, БУД. 21
(ФГ "СОТА")

Код за ЄДРПОУ: [31794898](#)

Дата звіту	27.02.2024
Період	2023 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35040190000012514
Кількість працівників	1

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	1 156.50	1 078.40
первісна вартість	1011	1 595.10	2 140.30
знос	1012	438.60	1 061.90
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	1 156.50	1 078.40
II. Оборотні активи Запаси	1100	363.30	475.60
Поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	19.40	383.20
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	382.70	858.80

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	1 539.20	1 937.20

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 539.20	1 937.20
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	1 539.20	1 937.20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
Баланс	1900	1 539.20	1 937.20

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 101.40	1 981.20
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 695.20	1 664.10
Інші доходи	2160		0.00
Інші витрати	2165	8.20	3.20
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	2 101.40	1 981.20
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	1 703.40	1 667.30
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	398.00	313.90
Податок на прибуток	2300		0.00
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	398.00	313.90

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2024 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СОТА"
КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., КРОПИВНИЦЬКИЙ Р-Н, С. ГУБІВКА, ВУЛ.
МОЛОДІЖНА, БУД. 21
(ФГ "СОТА")

Код за ЄДРПОУ: [31794898](#)

Дата звіту	26.02.2025
Період	2024 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35040190000012514
Кількість працівників	1

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	1 078.40	2 173.50
первісна вартість	1011	2 140.30	3 559.40
знос	1012	1 061.90	1 385.90
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	1 078.40	2 173.50
II. Оборотні активи Запаси	1100	475.60	1 239.10
Поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	383.20	16.80
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	858.80	1 255.90

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	1 937.20	3 429.40

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 937.20	3 429.40
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	1 937.20	3 429.40
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
Баланс	1900	1 937.20	3 429.40

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 096.60	2 101.40
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	852.20	1 695.20
Інші доходи	2160	253.70	0.00
Інші витрати	2165	5.90	8.20
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	2 350.30	2 101.40
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	858.10	1 703.40
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1 492.20	398.00
Податок на прибуток	2300		0.00
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	1 492.20	398.00

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СОТА"
КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛ., КРОПИВНИЦЬКИЙ Р-Н, С. ГУБІВКА, ВУЛ.
МОЛОДІЖНА, БУД. 21
(ФГ "СОТА")

Код за ЄДРПОУ: [31794898](#)

Дата звіту	25.02.2026
Період	2025 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA35040190180079341
Кількість працівників	1

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	2 173.50	1 580.40
первісна вартість	1011	3 559.40	3 559.40
знос	1012	1 385.90	1 979.00
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	2 173.50	1 580.40
II. Оборотні активи Запаси	1100	1 239.10	3 020.00
Поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	16.80	222.00
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	1 255.90	3 242.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	3 429.40	4 822.40

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 429.40	4 822.40
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	3 429.40	4 822.40
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	0.00	0.00
Баланс	1900	3 429.40	4 822.40

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 377.00	2 096.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 368.20	852.20
Інші доходи	2160	485.40	253.70
Інші витрати	2165	101.20	5.90
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	2 862.40	2 350.30
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	1 469.40	858.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1 393.00	1 492.20
Податок на прибуток	2300		0.00
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	1 393.00	1 492.20

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

СЕЛЯНСЬКЕ (ФЕРМЕРСЬКЕ) ГОСПОДАРСТВО "ЧАС"

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ., СИНЕЛЬНИКІВСЬКИЙ Р-Н, СМТ. ВАСИЛЬКІВКА,
ПРОВ. ПАРНИКОВИЙ, БУД. 7

(СФГ"ЧАС")

Код за ЄДРПОУ: [20234556](#)

Дата звіту	10.02.2023
Період	2022 рік, 12 міс
Бухгалтер	Бабець Максим Сергійович
КАТОТТГ	UA12140030010030626
Кількість працівників	2

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	2 524.10	3 134.30
первісна вартість	1011	3 865.40	4 458.70
знос	1012	1 341.30	1 324.40
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом І	1095	2 524.10	3 134.30
ІІ. Оборотні активи Запаси:	1100	305.90	1 926.90
у тому числі готова продукція	1103	0.00	1 172.20
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	0.00	65.70
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	600.50	120.70
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	906.80	
Усього за розділом ІІ	1195	1 813.20	2 113.30
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	4 337.30	5 247.60

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.00	0.10
Додатковий капітал	1410	2 029.50	2 029.40
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 307.80	2 328.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	4 337.30	4 357.50
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	46.60
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	843.50
Усього за розділом III	1695	0.00	890.10
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	4 337.30	5 247.60

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 998.60	4 593.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 832.10	2 246.40
Інші операційні доходи	2120		0.00
Інші операційні витрати	2180	148.60	38.80
Інші доходи	2240	2.30	0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	2 000.90	4 593.00
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	1 980.70	2 285.20
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	20.20	2 307.80
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	20.20	2 307.80

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2023 рік

СЕЛЯНСЬКЕ (ФЕРМЕРСЬКЕ) ГОСПОДАРСТВО "ЧАС"
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ., СИНЕЛЬНИКІВСЬКИЙ Р-Н, СМТ. ВАСИЛЬКІВКА,
ПРОВ. ПАРНИКОВИЙ, БУД. 7
(СФГ"ЧАС")

Код за ЄДРПОУ: [20234556](#)

Дата звіту	16.01.2024
Період	2023 рік, 12 міс
Бухгалтер	Бабець Максим Сергійович
КАТОТТГ	UA12140030010030626
Кількість працівників	2

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	3 134.30	2 087.40
первісна вартість	1011	4 458.70	3 928.30
знос	1012	1 324.40	1 840.90
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом І	1095	3 134.30	2 087.40
ІІ. Оборотні активи Запаси:	1100	1 926.90	1 248.80
у тому числі готова продукція	1103	1 172.20	819.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	65.70	1 053.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	120.70	801.30
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	12.40
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом ІІ	1195	2 113.30	3 115.50
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	5 247.60	5 202.90

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.10	0.10
Додатковий капітал	1410	2 029.40	2 029.40
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 328.00	2 579.80
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	4 357.50	4 609.30
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	46.60	0.50
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	54.70
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	843.50	538.40
Усього за розділом III	1695	890.10	593.60
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	5 247.60	5 202.90

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 136.10	1 998.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	904.50	1 832.10
Інші операційні доходи	2120	20.20	0.00
Інші операційні витрати	2180		148.60
Інші доходи	2240		2.30
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 156.30	2 000.90
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	904.50	1 980.70
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	251.80	20.20
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	251.80	20.20

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

**СЕЛЯНСЬКЕ (ФЕРМЕРСЬКЕ) ГОСПОДАРСТВО "ЧАС"
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ., СИНЕЛЬНИКІВСЬКИЙ Р-Н, СМТ. ВАСИЛЬКІВКА,
ПРОВ. ПАРНИКОВИЙ, БУД. 7
(СФГ"ЧАС")**

Код за ЄДРПОУ: 20234556

Дата звіту	27.02.2025
Період	2024 рік, 12 міс
Бухгалтер	Бабець Максим Сергійович
КАТОТТГ	UA12140030010030626
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	2 087.40	1 692.60
первісна вартість	1011	3 928.30	3 928.30
знос	1012	1 840.90	2 235.70
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом І	1095	2 087.40	1 692.60
ІІ. Оборотні активи Запаси:	1100	1 248.80	1 816.10
у тому числі готова продукція	1103	819.00	1 311.70
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1 053.00	919.40
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	801.30	794.80
Витрати майбутніх періодів	1170	12.40	12.80
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом ІІ	1195	3 115.50	3 543.10
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	5 202.90	5 235.70

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.10	0.10
Додатковий капітал	1410	2 029.40	2 029.40
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 579.80	3 040.30
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	4 609.30	5 069.80
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.50	
розрахунками з бюджетом	1620	54.70	8.60
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	538.40	157.30
Усього за розділом III	1695	593.60	165.90
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	5 202.90	5 235.70

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 656.40	1 136.10
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	2 223.40	904.50
Інші операційні доходи	2120	27.50	20.20
Інші операційні витрати	2180		0.00
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	2 683.90	1 156.30
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	2 223.40	904.50
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	460.50	251.80
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	460.50	251.80

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

СЕЛЯНСЬКЕ (ФЕРМЕРСЬКЕ) ГОСПОДАРСТВО "ЧАС"
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ., СИНЕЛЬНИКІВСЬКИЙ Р-Н, СМТ. ВАСИЛЬКІВКА,
ПРОВ. ПАРНИКОВИЙ, БУД. 7
(СФГ"ЧАС")

Код за ЄДРПОУ: [20234556](#)

Дата звіту	30.01.2026
Період	2025 рік, 12 міс
Бухгалтер	Бабець Максим Сергійович
КАТОТТГ	UA12140030010030626
Кількість працівників	1

Фінансова звітність малого підприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	1 692.60	1 313.90
первісна вартість	1011	3 928.30	3 928.30
знос	1012	2 235.70	2 614.40
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом І	1095	1 692.60	1 313.90
ІІ. Оборотні активи Запаси:	1100	1 816.10	3 029.40
у тому числі готова продукція	1103	1 311.70	3 029.40
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	919.40	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	1.70
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.00	892.40
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	794.80	426.60
Витрати майбутніх періодів	1170	12.80	20.20
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом ІІ	1195	3 543.10	4 370.30
ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	5 235.70	5 684.20

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн

I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.10	0.10
Додатковий капітал	1410	2 029.40	2 029.40
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 040.30	3 578.70
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	5 069.80	5 608.20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
III. Поточні зобов'язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	0.00	
розрахунками з бюджетом	1620	8.60	40.10
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	157.30	35.90
Усього за розділом III	1695	165.90	76.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	5 235.70	5 684.20

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	582.80	2 656.40
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	50.30	2 223.40
Інші операційні доходи	2120	5.90	27.50
Інші операційні витрати	2180		0.00
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	588.70	2 683.90
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	50.30	2 223.40
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	538.40	460.50
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	538.40	460.50

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2021 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ"

ЧЕРКАСЬКА ОБЛ., М. ЧЕРКАСИ, ВУЛ. ГОГОЛЯ, БУД. 453, КВ. 31
(ТОВ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ")

Код за ЄДРПОУ: [40897079](#)

Дата звіту	18.04.2022
Період	2021 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA71080490010015879
Кількість працівників	2

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	1 554.90	2 118.60
первісна вартість	1011	1 578.40	2 192.10
знос	1012	23.50	73.50
Усього за розділом I	1095	1 554.90	2 118.60
II. Оборотні активи Запаси	1100	822.10	2 439.70
Поточна дебіторська заборгованість	1155	508.10	267.50
Гроші та їх еквіваленти	1165	95.90	56.20
Інші оборотні активи	1190	272.90	41.20
Усього за розділом II	1195	1 699.00	2 804.60
Баланс	1300	3 253.90	4 923.20

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	1 464.00	1 464.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	923.80	2 961.90
Усього за розділом I	1495	2 387.80	4 425.90
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	137.00	321.30
розрахунками з бюджетом	1620	131.80	40.80
Інші поточні зобов'язання	1690	597.30	135.20
Усього за розділом III	1695	866.10	497.30
Баланс	1900	3 253.90	4 923.20

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5 920.00	3 753.40
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	2 773.80	1 721.90
Інші доходи	2160	0.90	0.00
Інші витрати	2165	1 109.00	1 189.50
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	5 920.90	3 753.40
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	3 882.80	2 911.40

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2 038.10	842.00
Податок на прибуток	2300		0.00
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	2 038.10	842.00

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2022 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ"

ЧЕРКАСЬКА ОБЛ., М. ЧЕРКАСИ, ВУЛ. ГОГОЛЯ, БУД. 453, КВ. 31
(ТОВ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ")

Код за ЄДРПОУ: [40897079](#)

Дата звіту	24.02.2023
Період	2022 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA71080490010015879
Кількість працівників	2

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	2 118.60	2 449.40
первісна вартість	1011	2 192.10	2 978.80
знос	1012	73.50	529.40
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	2 118.60	2 449.40
II. Оборотні активи Запаси	1100	2 439.70	6 444.70
Поточна дебіторська заборгованість	1155	267.50	457.50
Гроші та їх еквіваленти	1165	56.20	307.20
Інші оборотні активи	1190	41.20	153.70
Усього за розділом II	1195	2 804.60	7 363.10

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	4 923.20	9 812.50

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	1 464.00	1 464.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 961.90	4 798.50
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	4 425.90	6 262.50
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків	1600	0.00	2 484.00
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	321.30	1 064.90
розрахунками з бюджетом	1620	40.80	1.10
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	135.20	
Усього за розділом III	1695	497.30	3 550.00
Баланс	1900	4 923.20	9 812.50

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5 776.80	5 920.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	2 670.40	2 773.80
Інші доходи	2160	357.00	0.90
Інші витрати	2165	1 626.80	1 109.00
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	6 133.80	5 920.90
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	4 297.20	3 882.80
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1 836.60	2 038.10
Податок на прибуток	2300		0.00
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	1 836.60	2 038.10

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2023 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ"

ЧЕРКАСЬКА ОБЛ., М. ЧЕРКАСИ, ВУЛ. ГОГОЛЯ, БУД. 453, КВ. 31
(ТОВ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ")

Код за ЄДРПОУ: [40897079](#)

Дата звіту	22.02.2024
Період	2023 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA71080490010015879
Кількість працівників	2

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	2 449.40	2 740.40
первісна вартість	1011	2 978.80	3 347.10
знос	1012	529.40	606.70
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	2 449.40	2 740.40
II. Оборотні активи Запаси	1100	6 444.70	3 760.60
Поточна дебіторська заборгованість	1155	457.50	1 163.20
Гроші та їх еквіваленти	1165	307.20	14.20
Інші оборотні активи	1190	153.70	
Усього за розділом II	1195	7 363.10	4 938.00

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	9 812.50	7 678.40

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	1 464.00	1 464.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 798.50	4 901.20
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	6 262.50	6 365.20
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків	1600	2 484.00	1 065.90
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	1 064.90	242.90
розрахунками з бюджетом	1620	1.10	4.40
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	3 550.00	1 313.20
Баланс	1900	9 812.50	7 678.40

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 718.50	5 776.80
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	6 851.30	2 670.40
Інші доходи	2160		357.00
Інші витрати	2165	764.50	1 626.80
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	7 718.50	6 133.80
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	7 615.80	4 297.20
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	102.70	1 836.60
Податок на прибуток	2300		0.00
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	102.70	1 836.60

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2024 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ"

ЧЕРКАСЬКА ОБЛ., М. ЧЕРКАСИ, ВУЛ. ГОГОЛЯ, БУД. 453, КВ. 31
(ТОВ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ")

Код за ЄДРПОУ: [40897079](#)

Дата звіту	28.02.2025
Період	2024 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA71080490010015879
Кількість працівників	2

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	2 740.40	2 318.50
первісна вартість	1011	3 347.10	3 801.60
знос	1012	606.70	1 483.10
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	2 740.40	2 318.50
II. Оборотні активи Запаси	1100	3 760.60	3 070.90
Поточна дебіторська заборгованість	1155	1 163.20	2 134.20
Гроші та їх еквіваленти	1165	14.20	198.00
Інші оборотні активи	1190	0.00	9.70
Усього за розділом II	1195	4 938.00	5 412.80

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	7 678.40	7 731.30

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	1 464.00	1 464.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 901.20	4 939.80
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	6 365.20	6 403.80
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків	1600	1 065.90	1 088.60
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	242.90	69.00
розрахунками з бюджетом	1620	4.40	169.90
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	1 313.20	1 327.50
Баланс	1900	7 678.40	7 731.30

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5 284.20	7 718.50
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	3 819.40	6 851.30
Інші доходи	2160	460.70	0.00
Інші витрати	2165	1 886.90	764.50
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	5 744.90	7 718.50
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	5 706.30	7 615.80
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	38.60	102.70
Податок на прибуток	2300		0.00
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	38.60	102.70

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Фінансова звітність за 2025 рік

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ"

ЧЕРКАСЬКА ОБЛ., М. ЧЕРКАСИ, ВУЛ. ГОГОЛЯ, БУД. 453, КВ. 31
(ТОВ "ЧЕРКАСИ АГРО-ІНВЕСТ")

Код за ЄДРПОУ: [40897079](#)

Дата звіту	03.03.2026
Період	2025 рік, 12 міс
КАТОТТГ	UA71080490010015879
Кількість працівників	2

Фінансова звітність мікропідприємства

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Основні засоби:	1010	2 318.50	4 106.30
первісна вартість	1011	3 801.60	6 634.50
знос	1012	1 483.10	2 528.20
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	2 318.50	4 106.30
II. Оборотні активи Запаси	1100	3 070.90	1 618.00
Поточна дебіторська заборгованість	1155	2 134.20	3 210.20
Гроші та їх еквіваленти	1165	198.00	64.50
Інші оборотні активи	1190	9.70	
Усього за розділом II	1195	5 412.80	4 892.70

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Баланс	1300	7 731.30	8 999.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Капітал	1400	1 464.00	1 464.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 939.80	7 294.80
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	6 403.80	8 758.80
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків	1600	1 088.60	0.00
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	1615	69.00	81.60
розрахунками з бюджетом	1620	169.90	54.00
розрахунками зі страхування	1625	0.00	0.00
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	0.00
Інші поточні зобов'язання	1690	0.00	104.60
Усього за розділом III	1695	1 327.50	240.20
Баланс	1900	7 731.30	8 999.00

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За попередній період, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9 892.10	5 284.20
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7 053.00	3 819.40
Інші доходи	2160	0.00	460.70
Інші витрати	2165	484.10	1 886.90
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	9 892.10	5 744.90
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	7 537.10	5 706.30
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2 355.00	38.60
Податок на прибуток	2300		0.00
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	2 355.00	38.60

[Clarity Project](#) - простий та зрозумілий доступ до закупівельної та корпоративної інформації.

Географія і спеціалізація ідентифікованих аграрних кластерних ініціатив України

Регіональна зона	Ключові області	Виявлені або публічно задокументовані ініціативи	Переважаючий тип кластеризації	Спеціалізація	Просторові переваги	Основні обмеження воєнного періоду	Аналітичний висновок
Західна	Волинська, Львівська, Хмельницька, Тернопільська	Volyn Smart Agro Cluster. Органічні та агропереробні ініціативи західних областей. Участь західних регіонів у нових кластерних програмах відновлення	Кооперативно-інноваційний та переробний	Картоплярство, органічне виробництво, локальна переробка, насінництво	Близькість до кордонів ЄС, нижчий безпековий ризик, вищий потенціал для донорських і грантових проєктів	Перевантаження кордонів, дорожча логістика, нестача інвестицій у переробку	Захід України став зоною прискореної кластеризації, де кооперація поєднується з відновленням та євроінтеграцією
Центральна	Вінницька, Київська	Agrovin. Платформні агропродовольчі та сервісні мережі навколо наукових і освітніх центрів	Виробничо-переробний та сервісно-платформний	Переробка, експорт, навчання, спільні закупівлі, вихід на нові ринки	Висока щільність агробізнесу, переробні потужності, наукова база, відносно стабільна логістика	Тиск на витрати, кадрові обмеження, енергетичні перебої	Центральні області є найкращою базою для зрілих агрокластерів з високою часткою переробки та сервісів
Південна	Одеська, Миколаївська	Експортно-логістичні аграрні вузли та платформи навколо портів і зернової інфраструктури	Логістично-експортний	Зерно, олійні, перевалка, портова логістика	Порти, елеватори, вихід на глобальні ринки	Безпековий ризик, атаки на інфраструктуру, страхові та транспортні витрати	Південь зберігає критичну роль для агроекспорту, але саме тут кластерний ефект найбільш залежний від безпекового режиму
Східна	Харківська, частково Дніпропетровська, Запорізька	Інноваційні та відновлювальні агромережі. Агротех взаємодія з університетами та сервісними компаніями	Інноваційно-мережевий та відновлювальний	Агротех, цифрові рішення, сервісна підтримка виробництва	Потужна інженерна та освітня база, великий аграрний потенціал	Бойові дії, руйнування інфраструктури, мінування, відтік кадрів	Східні ініціативи мають високий інноваційний потенціал, але нижчу відтворюваність через воєнний фактор
Міжрегіональна	Кілька областей	Кластерні програми UCA та Clusters4Regions. Мережеві та міжрегіональні формати	Платформно-мережевий	Координація проєктів, доступ до партнерств, інтеграція у європейські програми	Можливість масштабування поза межами однієї області	Неоднорідність якості управління, фрагментарність інституційної підтримки	Саме міжрегіональні платформи створюють основу переходу від локальних кластерів до екосистем стійкості

Джерело: складено за даними Ukrainian Cluster Alliance, Volyn Smart Agro Cluster, Agrovin, Clusters4Regions, а також відкритої карти кластерів UCA. (<https://fundraising.clusters.org.ua/en/clusters4regions-en>)

Оцінка результативності аграрних кластерних платформ за критеріями інституційної зрілості, сервісної насиченості та потенціалу мікрорівневої стійкості

Критерій оцінки	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень	Емпіричні маркери для ідентифікації	Значення для мікрорівневої стійкості
Інституційна оформленість	Неформальна мережа або проєктна взаємодія	Існує координаційне ядро, але слабка формалізація	Окрема керуюча структура, членство, публічні правила, стратегія	Наявність офіційного оператора, членської бази, керівного органу, публічної мети	Чим вищий рівень оформленості, тим нижчий ризик розпаду кооперації під час шоку
Склад учасників	Однорідний склад виробників	Виробники плюс окремі сервісні або освітні учасники	Баланс бізнесу, науки, влади, логістики, фінансів	Частка SME, ЗВО, влади, сервісних компаній	Більш різномірний склад дає вищу адаптивність і ширший доступ до ресурсів
Сервісна насиченість	Інформаційна взаємодія без реальних сервісів	Обмежений набір послуг	Розгорнутий пакет послуг	Навчання, консалтинг, спільні закупівлі, збут, юридичний супровід, лабораторії	Саме сервісна глибина є головним каналом кластерного ефекту
Інноваційна спроможність	Разові навчальні події	Періодичне впровадження нових рішень	Системна взаємодія з наукою, тестування, лабораторії, агротех	R&D, біотехнологічні рішення, цифрові сервіси, демонстраційні майданчики	Впливає на урожайність, ресурсну ефективність та швидкість адаптації
Ринкова інтеграція	Продаж поза спільним контуром	Часткова координація збуту	Спільний вихід на ринки, великі контракти, експортна	Joint sales, експортні канали, виставки, контракти, брендинг	Знижує збутовий ризик і волатильність

			орієнтація		доходів
Локальний соціальний ефект	Майже не проявляється	Створює окремі робочі місця та партнерства	Формує стійку територіальну екосистему	Зайнятість, підготовка кадрів, зв'язок із громадами	Посилює утримання трудових ресурсів і територіальну стійкість
Потенціал масштабування	Обмежений локальною групою	Можливе розширення в межах області	Міжрегіональне або міжнародне масштабування	Участь у національних та європейських програмах, нові проекти	Вищий масштаб дає більший ефект мережі та кращий доступ до фінансування

Джерело: авторська аналітична матриця на основі ECCP, European Cluster Panorama 2024, Ukrainian Cluster Alliance, Agrovin, Volyn Smart Agro Cluster та регіональних кластерних проєктів

Додаток Г

Таблиця Г.1

Порівняльна характеристика кластерних моделей у агропродовольчому секторі ЄС, США та України

Параметр порівняння	ЄС	США	Україна
Інституційна база	Розвинена багаторівнева кластерна політика. Європейська кластерна платформа. Національні та регіональні програми	Переважає ринково-інноваційна логіка. Кластери часто формуються навколо університетів, венчурного капіталу і великих агробізнес екосистем	Політика перебуває у стадії становлення. Вища роль проектної та донорської підтримки. Координацію значною мірою виконує UCA
Масштаб екосистеми	Близько 1200 кластерних організацій у ЄС 27. Значна частка діє і в agrifood екосистемі	Потужні регіональні agtech осередки. Каліфорнія є лідером за інвестиціями та науковою базою	В Україні на початок 2025 року згадувалося близько 65 self identified clusters. Картографовано 32 кластери у 15 регіонах у межах відкритої карти UCA
Домінуюча логіка	Resilience, twin transition, smart specialisation, інтернаціоналізація	Innovation driven growth, venture capital, digital agriculture, scale	Відновлення, експортна адаптація, кооперація, локальна переробка, воєнна стійкість
Типові учасники	SMEs, університети, НДІ, регіональна влада, сервісні компанії	Стартапи, дослідницькі університети, корпорації, інвестори, фермерські мережі	Фермери, переробники, ЗВО, громади, донорські програми, логістичні оператори
Головні сервіси	Міжнародний matchmaking, навчання, цифровізація, правова та проектна підтримка	Акселерація, R&D, тестування технологій, доступ до інвестицій	Спільні закупівлі і збут, навчання, консалтинг, локальна переробка, логістична координація
Типові приклади	Foodvalley NL. Seed Valley. регіональні агропродовольчі кластери Франції та Німеччини	California AgTech ecosystem. THRIVE. університетсько-стартапні агрокластери	Agrovin. Volyn Smart Agro Cluster. агропродовольчі та логістичні ініціативи півдня
Основний результативний ефект	Підвищення конкурентоспроможності, інноваційності та стійкості регіонів	Швидка комерціалізація інновацій і масштабування технологій	Зниження вразливості підприємств, доступ до сервісів, локальна переробка, підтримка експорту
Головні обмеження	Нерівномірність між регіонами. Складність багаторівневого управління	Висока концентрація капіталу. Бар'єри доступу для малих виробників	Воєнні ризики. нестача капіталу. фрагментарність інституційної підтримки. нерівномірна зрілість кластерів

Джерело. авторське порівняння на основі *European Cluster Panorama 2024, ECCP, California Ag & AgTech, UCA ma Clusters Atlas*

Анкета експертного оцінювання ефективності функціонування кластерних платформ та їх впливу на мікрорівневу стійкість агропідприємств

Шановний експерте!

Запрошуємо Вас взяти участь в експертному опитуванні, яке проводиться в межах докторського дисертаційного дослідження на тему: «Кластерні платформи як драйвери мікрорівневої стійкості продовольчої безпеки агропідприємств: економетрична оцінка і політики підтримки».

Метою опитування є визначення практичної оцінки ефективності функціонування кластерних платформ, виявлення ключових факторів, що впливають на мікрорівневу стійкість агропідприємств, а також оцінювання сучасних механізмів державної підтримки кластерного розвитку в умовах економічної нестабільності та воєнних викликів.

До участі в дослідженні запрошуються керівники агропідприємств, представники аграрних кластерів і кооперативних об'єднань, органів державної влади та місцевого самоврядування, профільних асоціацій, дорадчих служб і науковці, професійна діяльність яких пов'язана з розвитком аграрного сектору України.

Ваші відповіді дозволять:

- оцінити сучасний рівень розвитку кластерних платформ;
- визначити найбільш значущі фактори формування кластерного ефекту;
- оцінити вплив кластерної взаємодії на мікрорівневу стійкість агропідприємств;
- визначити пріоритетні напрями удосконалення державної політики підтримки агропродовольчих кластерів.

Опитування є анонімним. Усі отримані результати використовуватимуться лише в узагальненому вигляді з науковою метою. Персональні дані респондентів не збираються та не передаватимуться третім особам.

Будь ласка, уважно ознайомтеся з кожним твердженням та оберіть одну відповідь, яка найбільшою мірою відповідає Вашій професійній думці.

Під час відповідей використовуйте таку шкалу:

Бал	Значення
1	Повністю не погоджуюся
2	Скоріше не погоджуюся
3	Важко відповісти (нейтральна оцінка)
4	Скоріше погоджуюся
5	Повністю погоджуюся

Анкета

Блок 1. Загальна інформація

1. Ваша категорія діяльності

- ☐ Керівник агропідприємства
- ☐ Представник кластерної організації
- ☐ Представник органів державної влади
- ☐ Представник галузевої асоціації
- ☐ Науковець

2. Стаж роботи

- ☐ до 5 років
- ☐ 5–10 років
- ☐ 11–20 років
- ☐ понад 20 років

3. Розмір підприємства

- ☐ мале
- ☐ середнє
- ☐ велике

4. Регіон діяльності

- ☐ Захід
- ☐ Центр
- ☐ Південь
- ☐ Схід

5. Досвід роботи у кластері

- ☐ не беру участі
- ☐ до 3 років
- ☐ 3–5 років
- ☐ понад 5 років

Блок 2. Оцінка розвитку кластерних платформ

№	Твердження	1	2	3	4	5
6	Кластерні платформи сприяють підвищенню конкурентоспроможності агропідприємств.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Участь у кластерній платформі позитивно впливає на фінансові результати підприємства.	☐	☐	☐	☐	☐
8	Кластерна взаємодія забезпечує ефективніше використання виробничих ресурсів.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Кластерні платформи сприяють залученню інвестицій.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Участь у кластері покращує доступ до нових ринків збуту.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Кластерна взаємодія підвищує загальну стійкість агропідприємства.	☐	☐	☐	☐	☐

Блок 3. Фактори формування кластерного ефекту

№	Твердження	1	2	3	4	5
12	Кооперація між підприємствами є ключовим фактором підвищення стійкості.	☐	☐	☐	☐	☐
13	Спільна логістична інфраструктура підвищує ефективність діяльності.	☐	☐	☐	☐	☐
14	Інноваційна взаємодія між учасниками кластера є важливим джерелом розвитку.	☐	☐	☐	☐	☐
15	Інформаційний обмін між учасниками кластерної платформи є достатнім.	☐	☐	☐	☐	☐
16	Цифрові платформи покращують координацію діяльності підприємств.	☐	☐	☐	☐	☐
17	Спільний маркетинг позитивно впливає на обсяги реалізації продукції.	☐	☐	☐	☐	☐
18	Спільні закупівлі дозволяють суттєво скоротити виробничі витрати.	☐	☐	☐	☐	☐
19	Співпраця з науковими установами сприяє розвитку інновацій.	☐	☐	☐	☐	☐
20	Дорадчі служби підвищують ефективність роботи агропідприємств.	☐	☐	☐	☐	☐
21	Інституційна підтримка є необхідною умовою розвитку кластерних платформ.	☐	☐	☐	☐	☐

Блок 4. Вплив воєнних ризиків

№	Твердження	1	2	3	4	5
22	Воєнні ризики суттєво впливають на діяльність агропідприємств.	☐	☐	☐	☐	☐
23	Кластерні платформи підвищують стійкість підприємств до кризових ситуацій.	☐	☐	☐	☐	☐
24	Спільна логістика дозволяє швидше адаптуватися до порушення ланцюгів постачання.	☐	☐	☐	☐	☐
25	Кластерна взаємодія допомагає підтримувати безперервність виробництва.	☐	☐	☐	☐	☐
26	Цифрові технології забезпечують ефективне управління в умовах воєнних ризиків.	☐	☐	☐	☐	☐
27	Координація дій учасників кластера дозволяє зменшити наслідки кризових ситуацій.	☐	☐	☐	☐	☐

Блок 5. Напрями державної підтримки

№	Твердження	1	2	3	4	5
28	Необхідно збільшити державне фінансування розвитку кластерних платформ.	☐	☐	☐	☐	☐
29	Доцільно розширити цифрову інфраструктуру агропродовольчих кластерів.	☐	☐	☐	☐	☐
30	Потрібно створити окрему державну програму підтримки агропродовольчих кластерів.	☐	☐	☐	☐	☐
31	Доцільно стимулювати розвиток цифрових кластерних платформ на державному рівні.	☐	☐	☐	☐	☐
32	Необхідно розширити фінансову підтримку інноваційних проєктів, що реалізуються в межах кластерних платформ.	☐	☐	☐	☐	☐
33	Доцільно розробити окрему державну стратегію розвитку агропродовольчих кластерних платформ в Україні.	☐	☐	☐	☐	☐

Дякуємо, за приділений час!

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 2.22 - Узагальнення результатів експертного опитування

№	Скорочена назва питання	1	2	3	4	5	Середній бал	SD	Ранг
6	Конкурентоспроможність	0	1	3	12	22	4,45	0,69	7
7	Фінансові результати	0	2	4	11	21	4,34	0,80	10
8	Використання ресурсів	0	1	2	10	25	4,55	0,65	4
9	Залучення інвестицій	1	3	6	12	16	4,03	0,96	18
10	Нові ринки	0	1	3	11	23	4,47	0,69	6
11	Загальна стійкість	0	0	2	9	27	4,66	0,58	2
12	Кооперація	0	0	1	8	29	4,74	0,50	1
13	Логістика	0	0	2	9	27	4,66	0,58	3
14	Інновації	0	0	2	8	28	4,68	0,57	2
15	Інформаційний обмін	0	2	5	15	16	4,18	0,86	14
16	Цифрові платформи	0	1	4	13	20	4,37	0,76	9
17	Спільний маркетинг	0	2	4	14	18	4,26	0,83	11
18	Спільні закупівлі	0	1	3	11	23	4,47	0,69	5
19	Співпраця з наукою	0	1	3	13	21	4,42	0,72	8
20	Дорадчі служби	1	2	7	16	12	3,95	0,97	19
21	Інституційна підтримка	0	1	4	15	18	4,32	0,75	10
22	Вплив війни	0	0	1	6	31	4,79	0,47	1
23	Стійкість до криз	0	0	2	8	28	4,68	0,57	2
24	Спільна логістика	0	0	2	9	27	4,66	0,58	3
25	Безперервність виробництва	0	1	2	9	26	4,58	0,64	4
26	Цифрове управління	0	1	4	12	21	4,39	0,75	8
27	Координація дій	0	0	2	10	26	4,63	0,59	3
28	Фінансування кластерів	0	1	3	10	24	4,50	0,69	5
29	Цифрова інфраструктура	0	0	2	10	26	4,63	0,59	3
30	Державна програма	0	0	1	7	30	4,76	0,49	1
31	Стимулювання цифрових платформ	0	0	2	9	27	4,66	0,58	2
32	Фінансування інновацій	0	0	2	8	28	4,68	0,57	2
33	Стратегія розвитку	0	0	1	6	31	4,79	0,47	1

Найвищі оцінки експерти надали питанням, пов'язаним із необхідністю розроблення державної стратегії розвитку кластерних платформ (4,79 бала), впливом воєнних ризиків (4,79 бала), розвитком кооперації між підприємствами (4,74 бала) та створенням окремої державної програми підтримки кластерних платформ (4,76 бала).

Джерело: розроблено автором.

№56/01-24 від 20.11.2025 року

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
у діяльність Ф(С)Г ЧЕРЕВАЧ

Цим підтверджується, що у виробничо-господарську діяльність Ф(С)Г «ЧЕРЕВАЧ» впроваджено окремі наукові результати дисертаційного дослідження аспіранта Шеремета Олександра Володимировича на тему «Формування організаційно-економічної моделі кластерно-платформеного забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств», спрямованого на розроблення сучасних теоретико-методологічних та практичних підходів до підвищення стійкості аграрних підприємств на основі кластерної взаємодії та платформних моделей співробітництва.

Практичне впровадження результатів дослідження здійснено з метою підвищення ефективності стратегічного управління підприємством, зміцнення його економічної стійкості, удосконалення механізмів прийняття управлінських рішень та формування адаптивної моделі функціонування в умовах високого рівня економічних, логістичних і воєнних ризиків.

У діяльності господарства використано такі науково-практичні розробки:

- **авторську модель «Cluster Resilience Framework (CRF)»**, що забезпечує комплексне оцінювання фінансової, виробничої, логістичної, цифрової, інноваційної та інституційної складових стійкості агропідприємства і дозволяє своєчасно ідентифікувати критичні фактори ризику та визначати пріоритетні напрями розвитку;
- **методичний підхід до кількісного оцінювання кластерного ефекту**, який використовується під час аналізу доцільності розвитку партнерської взаємодії з іншими суб'єктами агропродовольчого сектору та оцінювання потенційних переваг участі у кластерних платформах;
- **науково-методичні рекомендації щодо формування кластерної взаємодії**, спрямовані на розширення кооперації з виробниками сільськогосподарської продукції, підприємствами переробної промисловості, логістичними операторами, науковими установами та іншими учасниками агропродовольчих ланцюгів створення вартості;
- **підходи до управління мікрорівневою стійкістю підприємства**, що передбачають диверсифікацію ресурсного забезпечення, підвищення адаптивності логістичних процесів, розвиток цифрової взаємодії та впровадження інструментів управління ризиками;
- **концептуальні положення щодо довгострокового стратегічного розвитку агропідприємства**, орієнтовані на підвищення конкурентоспроможності, ефективності використання ресурсів та забезпечення сталого розвитку в умовах трансформації аграрного сектору України.

Практична значущість впроваджених результатів полягає у тому, що їх використання дозволяє: удосконалити систему стратегічного та операційного управління підприємством; підвищити обґрунтованість управлінських рішень на основі комплексного оцінювання факторів стійкості; забезпечити більш ефективне використання матеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів; мінімізувати негативний вплив виробничих, логістичних та ринкових ризиків; посилити інтеграцію підприємства у сучасні коопераційні та кластерні форми взаємодії; створити передумови для підвищення економічної ефективності діяльності, зміцнення конкурентних переваг та забезпечення довгострокової продовольчої й економічної стійкості підприємства.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження підтверджує їх високу практичну цінність, можливість безпосереднього використання у діяльності аграрних підприємств та доцільність застосування при формуванні стратегій розвитку, управлінні виробничими процесами, розвитку кластерної співпраці та підвищенні стійкості агропідприємств в умовах сучасних соціально-економічних та безпекових викликів.

Керівник
Ф(С)Г ЧЕРЕВАЧ
ЧЕРЕВАЧ ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

УКРАЇНА

УСТАНОВА «АГЕНЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

площа Героїв Майдану, будинок 1, м. Кропивницький, 25006, ід. код. 41833943
e-mail: arr.kirovograd.oblast@gmail.com,

Вих. №56/01-24 від 23.12.2025 р

До Спеціалізованої Вченої ради

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації, поданої на здобуття наукового
ступеня доктора філософії,

Шеремета Олександра Володимировича

на тему: «Формування організаційно-економічної моделі кластерно-
платформеного забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств»

У дисертаційній роботі розроблено теоретико-методологічні засади, інституційні підходи та організаційно-економічний інструментарій формування кластерно-платформеної моделі забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств в умовах сучасних соціально-економічних і воєнних викликів.

Результати дослідження впроваджено у діяльність Агенції регіонального розвитку Кіровоградської області шляхом використання: методичних підходів до оцінювання мікрорівневої стійкості агропідприємств регіону; рекомендацій щодо формування та розвитку регіональних кластерних платформ як інструменту підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору; запропонованої автором моделі Cluster Resilience Framework (CRF) при розробленні рекомендацій щодо посилення стійкості агропідприємств до воєнних, економічних та логістичних ризиків; пропозицій щодо вдосконалення регіональної політики підтримки кластерних ініціатив, розвитку партнерської взаємодії бізнесу, науки, органів влади та територіальних громад, а також інтеграції агропідприємств області до сучасних цифрових платформ і ланцюгів створення доданої вартості.

Використання результатів наукового дослідження сприяло підвищенню обґрунтованості управлінських рішень під час підготовки пропозицій щодо реалізації регіональної політики розвитку агропромислового комплексу та удосконаленню підходів до підтримки кластерних ініціатив.

Директор установи

Олександр ГАВРИЛЕНКО

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

проспект Університетський, 8, м. Кропивницький, 25006, тел.: (0522) 55-92-34,
E-mail: rector@kntu.kr.ua; сайт: kntu.kr.ua; код згідно з ЄДРПОУ 02070950

від 7-01 2020 р. № СР-19/14-54 На № _____ від _____ 20__ р.

**ДОВІДКА
про використання результатів наукового дослідження
у навчальному процесі**

Видана в тім, що результати дисертаційного дослідження аспіранта **Шеремета Олександра Володимировича** на тему «**Формування організаційно-економічної моделі кластерно-платформеного забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств**» впроваджено в освітній процес Центральноукраїнського національного технічного університету.

Зокрема, до навчально-методичного забезпечення освітнього процесу інтегровано авторські наукові розробки щодо формування організаційно-економічної моделі кластерно-платформеного забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств, концептуальних засад розвитку кластерної взаємодії в аграрному секторі, методичного підходу до оцінювання резильєнтності агропідприємств в умовах багатофакторних ризиків, а також авторську модель Cluster Resilience Framework (CRF), що інтегрує фінансову, виробничу, логістичну, цифрову, інноваційну та інституційну складові забезпечення стійкості агропідприємств. Практичні рекомендації автора щодо розвитку кластерно-платформної взаємодії, зміцнення продовольчої безпеки та підвищення адаптивності агропідприємств використовуються під час підготовки здобувачів вищої освіти.

Окремі результати дослідження запроваджено у навчальний процес Центральноукраїнського національного технічного університету під час викладання дисциплін «Mechanism for Regulating the Innovative Development of the National Economy on the Basis of Sustainability» та «Державне регулювання економіки», зокрема при вивченні питань формування кластерних моделей розвитку аграрного сектору, забезпечення продовольчої безпеки, управління резильєнтністю підприємств, інституційного забезпечення сталого розвитку та механізмів державного регулювання інноваційних процесів.

Проректор з наукової роботи
та міжнародних зв'язків

Андрій ТИХИЙ

**ДЕПАРТАМЕНТ АГРОПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

вул. Тараса Карпи, 84, м. Кропивницький-6, 25006, тел./факс (0522) 24-63-06
e-mail: public@apc.kr-admin.gov.ua; сайт: apk.kr-admin.gov.ua; код згідно з ЄДРПОУ 33708439

від 24.06.2026 р. № 126/1/08

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертації, поданої
на здобуття наукового ступеня доктора філософії,

Шеремета Олександра Володимировича

на тему: «Формування організаційно-економічної моделі кластерно-платформеного забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств»

У дисертаційній роботі розроблено теоретико-методологічні засади, інституційні підходи та організаційно-економічний інструментарій формування кластерно-платформеної моделі забезпечення продовольчої безпеки агропідприємств в умовах сучасних соціально-економічних і воєнних викликів.

Результати дослідження впроваджено у діяльність Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації шляхом використання методичних підходів до оцінювання мікрорівневої стійкості агропідприємств; рекомендацій щодо розвитку кластерних ініціатив та кластерно-платформеної взаємодії суб'єктів агропромислового комплексу; авторської моделі Cluster Resilience Framework (CRF) при підготовці пропозицій щодо підвищення стійкості аграрного виробництва до воєнних, економічних і логістичних ризиків; а також організаційно-економічних механізмів удосконалення регіональної аграрної політики, спрямованої на зміцнення продовольчої безпеки області та підвищення конкурентоспроможності агропідприємств.

Використання результатів наукового дослідження сприяло підвищенню обґрунтованості управлінських рішень під час підготовки заходів щодо реалізації регіональної аграрної політики, удосконаленню підходів до підтримки кластерних ініціатив, розвитку співпраці між суб'єктами агропромислового комплексу та формуванню ефективних механізмів забезпечення продовольчої безпеки і сталого розвитку аграрного сектору Кіровоградської області.

Директор
департаменту

Валерія ФУРМАНОВА